

קונטרס

וְאַעֲרֹת יְהִם אֱמֶלֶא

◈ ל"ג בעומר ◈

מאוצרות "ל"ג בעומר" והתנא האלקי
"רבי שמעון בר יוחאי" זיע"א
בהלכה ובאגדה
בשילוב טעמים מקורות ופרפראות

ערך בחסד ה' יתברך

יוסף גבאי

ירושלים תובב"א

אייר ה'תש"פ

הקונטרס נכתב

לעילוי נשמת

מר אבי מסעוד בן מרים ז"ל
מר חמי מסעוד בן אסתר ז"ל
מרת חמותי סימי בת חנה ז"ל
רבי יוסף ביטון בן אסתר ז"ל
שלום אברהם בן שרה ז"ל
רונית בת עזיזה ז"ל
רחל חיה בת לאה ז"ל
מזל בת שושנה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

להצלחת

הבת"ר זהבה בת סימי הי"ו ברוחניות וגשמיות
ידידינו היקר צמח בן חיים ורעייתו חבצלת הי"ו
ידידינו היקרים משפחת ארטה היקרה הי"ו
עדי בת זהבה הי"ו ברוחניות וגשמיות
וזיווג הגון משורש נשמתה
ולכל עמו בית ישראל

לרפואת מרת לימור בת אולגה תחי' בשאר חולי עמו בית ישראל

זכות רבי שמעון בר יוחאי תגן עלינו אמן!

שגיאות מי יבין: להארות והערות 02-5375051, 055-6709462

תוכן הענינים

פרק א: ל"ג בעומר הילולא דרבי שמעון.....ה

ל"ג בעומר יומא דהילולא – טעמי השמחה (עמוד ה). ביום זה סמך ר"ע את רשב"י וחביריו (ה). פסקו מלמות תלמידי ר"ע (ו). יום ההילולא דרשב"י (ח). יום היציאה מהמערה (ט). השאיר צדיק כמותו (י). ניצוץ משה רבינו (י). זכר למן (י). גילוי השם הקדוש (יא). ביטול תוקף הדין של ימי העומר (יא). לזכר הנס שנעשה לרשב"י (יב). דין נישואין בל"ג בעומר (יג). דין שמיעת כלי שיר ומוזיקה (יג). דין תספורת בל"ג בעומר (יד). לא אומרים תחנון (יד).

פרק ב: הילולא דרשב"י.....טו

מקור ההילולא ביום ל"ג בעומר (טו). פירוש המילה הילולא (טו). רמזו בשמו (טז). העלייה בל"ג בעומר למירון (טז). האר"י ז"ל במירון (טז). אור החיים הקדוש ז"ל במירון (יז). לשמוח בל"ג בעומר (יז). מי שלא ראה שמחת רשב"י (יח). ל"ג מעין ג' רגלים (יח). דין תלמידי הישיבות והכוללים (כב). מעשה שהיה עם בית דינו של הב"י (כד). מה לכהן בבית קברות (כה). כניסת כהנים למירון (כו).

פרק ג: משה רבינו ורשב"י – חשבונות שמים.....כט

רמזים על משה רבינו ורשב"י (כט). רשב"י ניצוץ משה (לא). אלו חלקים באו בסוד הגלגול (לא). רשב"י ניצוץ משה אחר קבלת לוחות השניות (לא). מי יותר גדול ממי (לב). האר"י ז"ל ניצוץ משה (לג). עלית למרום שבי שבי (לד).

פרק ד: נרות ומדורות ל"ג בעומר.....לז

מנהג הדלקת המדורות (לז). התורה נמשלה לאש (לח). מתי האש שולטת בעולם (לט). כוח האחדות (מ). להזכיר דברי רשב"י (מא). בני ישראל יוצאים ביד רמה (מא). אור הזוהר (מא). בוצינא קדישא (מב). האור כי טוב (מג). היום התאריך בזכות רשב"י (מד). זריקת שמן על המדורה (מה). סדר הבקשה לומר קודם ההדלקה (מו).

פרק ה: מנהג תספורת הקטנים – "חאלקה".....מז

מנהג הנחת פאות לקטן (מז). מנהג ה"חאלקה" ליד קבר רשב"י (מח). טעמים ל"חאלקה" (מח). "קרח הוא טהור הוא" (מט). "חאלקה" בקבר שמעון הצדיק (נא). תפילה ל"חאלקה" (נא). כמה שוקלות השערות (נא). באיזה גיל עושים "חאלקה" (נב).

פרק ו: מנהג המשחק ב"קשת".....נד

מנהג המשחק בקשת וטעמים (נד). מנהג הצדיקים (נה). בחרבי ובקשתי – בצלותי ובבעותי (נו).

פרק ז: סוגיית "רבי שמעון ובנו במערה".....נז

רמז נפלא (נז). ראש המדברים בכל מקום (נז). מי היה יהודה בן גרים (נח). אנשי צורה (נח). טענת הגויים לעתיד לבוא (נט). מי קודם למי מרחצאות או גשרים (ס). האם היה כאן לשון הרע (ס). האם יש איסור לא תחנם (סב). יוסי ששתק יגלה לאן? (סג). היכן היה מקום המערה (סד). כיצד אכלו חרובים ערלה (סו). עץ חרובים או תמרים (סט).

למה חרוב ולמה מעין (ע). נס בתוך נס (ע). איך קיים רשב"י סעודות שבת (עא). מה חיבר רשב"י במערה (עג). האם רשב"י ובנו התפללו (עד). סוד המערה (עה). למה ישבו י"ב שנים (עו). גלגולו של רבי אלעזר (עז). אליהו הנביא בפתח המערה (עח). חיי עולם או חיי שעה (פ). משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש (פא). ההוכחה שמצוות חביבים על ישראל (פב). רבי פנחס חתנו או חותנו (פד). להיכן נעלמו הכ"ד פירוקי (פה). למה רשב"י רצה לזכות את הרבים (פו). אהבת ישראל של רשב"י (פט). ויבוא יעקב שלם – הרמו בפסוק (צ). ריב"ז היה כהן או לא (צ). האם רשב"י טיהר ע"י נס (צא). למה הנס נעשה ע"י תורמוסין (צב). מדוע לא ענשו רשב"י בצרעת (צג). מהו גל עצמות (צד). ההורג בכח סגולי – מה דינו (צד). רשב"י גלגולו של שמעון (צה). הניצוץ של ר"ע בשכם (צה).

פרק ח: תולדותיו של רבי שמעון בר יוחאי.....צז

לידתו של רשב"י (צז). שם אמו של רשב"י (צח). שם אביו של רשב"י (ק). מאיזה שבט היה רשב"י (קא). אשתו של רשב"י (קב). דור של גזרות שמד (קג). לימודו אצל רבי עקיבא (קג). התמדתו בתורה (קד). מיתת תלמידי ר"ע (קה). סמיכתו של רשב"י (קו). רשב"י ובנו במערה (קז). שליחות היונה (קח). היציאה מהמערה (קט). הישיבה בתקוע (קי). מלומד בניסים (קיא). ספרי התנא הגדול (קיג). תלמידי רשב"י (קיד). ה"חברייא קדישא" (קטו).

פרק ט: פטירתו של רשב"י.....קיח

תיאור יום פטירתו ב"אדרא זוטא" (קיח). זמן פטירתו של רשב"י – השיטות השונות (קכ).

פרק י: על כינויו של רשב"י בחז"ל.....קלא

רבי שמעון או רבי שמעון בר יוחאי (קלא).

פרק יא: ידיעות ונבואות ב"זוהר הקדוש".....קלז

כדוריות הארץ (קלז). סיבת היום והלילה (קלח). פתיחת מעיינות החכמה (קלט). הזכות על ארץ ישראל (קמא). מדוע הערבים נלחמים בנו (קמד). הבעיה הפלשתינאית (קמו). הגאולה העתידה (קמז).

פרק יב: פרפראות ורמזים לל"ג בעומר.....קמח

פרק יג: הפיוט "בר יוחאי".....קנד

המחבר ותולדותיו (קנד). משה רשב"י והשבת (קנה). תפוצת השיר (קנה). ביאור השיר "בר יוחאי" בהרחבה (קנו).

פרק יד: סיפורים על רשב"י.....קפח

נס תחיית המתים (קפח). ניחא לו לרשב"י בשמחה זו (קפט). מעשה נורא (קצ). רשב"י בכבודו ובעצמו (קצא).

פרק טו: שירים לל"ג בעומר.....קצב

פרק טז: תפילות לל"ג בעומר.....קצה

מאוצר ל"ג בעומר

פרק א

ל"ג בעומר – הילולא דרבי שמעון

ל"ג בעומר – יומא דהילולא

יום ל"ג בעומר, החל בתאריך י"ח באייר, מרבין בו בשמחה לכבוד ההילולא של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי. ומשוררים בריקודים וכלי זמר, ומרבין בנרות והדלקת מדורות, ונאמרו מספר טעמים לכך:

ביום זה סמך רבי עקיבא את רשב"י וחבריו

אמרו רבותינו (יבמות סב, ב): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה". והנה, אותם עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא מתו בימי העומר עד ל"ג לעומר, ובאותו יום סמך רבי עקיבא את רשב"י וחבריו.

"בעל משנת חסידים" מביא שמעשה הסמיכה היה בל"ג בעומר, ואלה דבריו:

"ביום ל"ג... פסקו מלמות... וסמך אז חמישה תלמידים אחרים... שבו לימד להם תורה... על ידם, ועל ידי רבי שמעון בר יוחאי שהיה אף הוא תלמידו נתקיים העולם [שהוא התורה שבעל פה]. לפיכך אין להתאבל ביום זה כלל על החורבן שלא יענש, אלא מצוה לשמוח שמחת רבי שמעון בר יוחאי, ואם דר בארץ ישראל ילך לשמוח על קברו".

וזה לשון החיד"א (יטוב עין"י יח, פז): "ומה שעושין שמחה בל"ג אפשר דרבי עקיבא היה כלל גדול בתורה ולמדה לעשרים וארבעה אלף תלמידים ומתו, ונשאר העולם שם, ויום ל"ג התחיל לשנות לרשב"י ורבי מאיר ורבי יוסי... ויאור להם שתחזור התורה, ולכך עושים שמחה. וגם אמרו דהילולא דרשב"י ביום ל"ג".

וב"בשער הכוונות" כתב (דף פז רע"ב): "גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת "תשכון" (בונה ירושלים) "נחם ה' אלהינו את אבלי ציון..." וגם בהיותו שם אמר "נחם". ואחר שגמר העמידה, אמר לו

מורי ז"ל [האר"י ז"ל]: כי ראה בהקיץ את רשב"י עליו השלום עומד על קברו, ואמר לו: אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אומר "נחם" ביום שמחתנו, ולכן הוא יהיה בנחמה בקרוב".

וב"שירי ברכה" כתב (סימן תצג): "ולא בא בפיו לומר שהוא פטירת רשב"י. ואפשר שהכוונה כמו שכתבתי ב"טוב עין", שביום ל"ג בעומר התחיל רבי עקיבא ללמד לרבי שמעון בר יוחאי וחבריו".

"אכן מדברי "שער הכוונות" הנזכר משמע דהשמחה היא משום דבאותו יום סמך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו, ורשב"י ע"ה הוא מתלמידיו הגדולים (כה"ח תצג, ס"ק כו).

פסקו למות באותו יום תלמידי רבי עקיבא

טעם נוסף: יום שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא למות במגיפה.

"קבלה ביד הגאונים **שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה** ונוהגים מתוך כך שלא להתענות בו וכן נוהגים מתוך כך שלא לישא אשה מפסח עד אותו זמן" (המאירי יבמות סב, ב).

וזה לשון "ספר אבודרהם" (תפילות הפסח): "ויש מקומות שנוהגין לישא אשה ולהסתפר מל"ג לעומר ואילך **שאמרו שאז פסקו מלמות** וכן כתב "אבן הירחי".

וזה לשון המהרי"ל (מנחגים, דיני הימים שבין פסח לשבועות): "אמר מהר"י סג"ל אף על גב דאיתא בגמרא דתלמידי רבי עקיבא מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושין ביום ל"ג בעומר יום שמחה, משום דמתו רק

בימים שאומרים בהן תחינה בשבעה שבועות העומר, וכל יום שאין אומרים תחינה לא מתו, והשתא דל [נעכשו תחסר] מן המ"ט יום של הספירה, ז' ימי החג, וגי' ימים שחל בהן ראש חודש, שניים לאיר ואחד לסיון, וז' שבתות, פשו להו [נשאר] להם] ל"ב, נמצא דלא מתו רק ל"ב ימים, לכן כשכלו אותו ל"ב ימים שמתו עושין למחרתן שמחה לזכר".

ו"הפרי חדש" תמה (תצג, ב): "ומיהו יש לדקדק בשמחה זו למה, ואי משום שפסקו מלמות, מה בכך, הרי לא נשאר אחד מהם וכולם מתו ומה טיבה של שמחה זו, ואפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אחר כך רבי עקיבא שלא מתו כמו אלו".

ובספר "שם אריה" (סימן יד) הקשה על דברי ה"פרי חדש": "אך באמת תירוצ זה דחוק מאוד, דלמה ימותו התלמידים האחרים שלמדו אחר כך מרבי עקיבא, ולמה יענשו בעוון הראשונים, והמה חטאו שלא נהגו כבוד זה בזה. ואם כן מה זו שמחה במה שפסקו למות, כיון שכולם מתו, והדרא קושיא לדוכתא.

וכן מצאנו במתי מדבר שפסקו למות בט"ו באב ועשו ימי משתה ושמחה, והטעמים, בגלל שחזר הדיבור למשה, ובגלל שנתבטלה הגזירה ואותם שהיו ראויים למות לא מתו, וללא טעמים אלו מה בכך שפסקו בט"ו באב למות!! אם כן הוא הדין בל"ג בעומר מה מקום לשמחה שפסקו מלמות כיון שכולם מתו ולא נשאר עד

אחד שימות אחר כך, וזה בוודאי קשה מאוד להבין.

והנראה לי בישוב דבר זה, דהא דאמרין בש"ס ש"כולם מתו בפרק אחד". ומפרש אחר כך שכולם מתו "מפסח ועד עצרת". אין הפירוש שבשנה אחת מתו כולם בזמן הזה מפסח ועד עצרת. רק דהכי פירושו דבאמת מיתתם נמשכה כמה שנים ובכל שנה ושנה מתו מקצתם, רק שכולם מתו בפרק אחד בין פסח לעצרת. היינו שבפרק זה מתו בכל שנה ושנה. וכיון שעבר זה הזמן כבר היו בטוחים שלא ימותו אותה השנה. וזה כוונתם שבו פסקו מלמות תלמידי רבי עקיבא שלא היו מתים אלא רק עד ל"ג בעומר, לכך היו עושים יום זה ליום טוב כי כשבא ל"ג בעומר כבר היו בטוחים מן המיתה כל השנה והיו שמחים. לכן גם עכשיו אנו עושים יום זה ליום משתה ושמחה כי בו פסקו מלמות בכל שנה ואף שאח"כ מתו כולם, מכל מקום מתחילה בכל שנה היה זה ליום טוב שבו פסקו מלמות בכל שנה, כן נראה לי".

ובספר "עד הגל הזה" לגה"צ רבי יעקב הלל שליט"א, כתב:

טעם לשמחה ביום ל"ג בעומר: וצריך ביאור דלשמחה מה זו עושה, דהא דפסקו מלמות, הוא טעם מספיק להפסיק האבלות, אבל לא סיבה להרבות בשמחה. ועוד דהא דפסקו מלמות לכאורה הוי נחמת שוטים, דהרי למעשה מתו כולם, ולא נותר עוד מי מהם למות. ואיך יתכן להיות זה סיבה לשמחה, אתמהא. וכבר הרגישו בזה המפרשים וה"פרי חדש" כתב

ליישב דהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף ללמדם אחר כך שלא מתו כמו אלו. ודברים לצד עילאה ימלל, כי מקורם טהור בכתבי מרן האר"י ז"ל (שער הכוונות דף פ"ו ע"ד ופ"ז ע"א).

ותמצית דברי קודשו של רבינו האר"י ז"ל שם הוא, כי נשמת רבי עקיבא היתה מן ההוד שבדעת למעלה בשורשו במקומו, ולכן היה אב ורבי לכל הגבורות הנמשכות ומתפשטות מהם למטה בגופא, שמהם נמשכו נשמות תלמידיו, וזה הן בזמן הקטנות והן בזמן הגדלות, שהוא למעלה בדעת, ותלמידיו הם למטה בגופא. והעשרים וארבעה אלף תלמידים שהיו לו בתחילה מגבת עד אנטיפרס, היו מבחינת הגבורות דקטנות, וכפי בחינתם כך היה נסיונם, והיו קנטרנין ושונאין זה את זה, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות סב ע"ב): "שלא נהגו כבוד זה לזה", ובבוא ימי העומר שהם ימי הקטנות והדין, מצא מין את מינו וחוזר וניעור, ונתגברו עליהם הדינים ונפטרו כולם בקטנותם, ולא זכו לגדול ולהאריך ימים ולהרביץ תורה בתלמידים.

והנה לאחר זמן הקטנות בא זמן הגדלות, ואז סמך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו הנודעים, שהיו כנגד החמש גבורות דגדלות שהם בסוד המיתוק והרחמים, ואלו נתקיימו בקולם והרביצו תורה בתלמידים, והם רבי מאיר ורבי יהודה ורבי אלעזר בן שמוע ורבי שמעון ורבי נחמיה, וזמן התחלפות זה מבחינת הקטנות להגדלות היה ביום ל"ג בעומר, שאז נתגלה שם אכדט"ם, שהוא חילוף שם אלהי"ם, הנקרא אלהים חיים, והוא בחינת רחמים,

ובו ביום נמתקו הדינים ופסקו התלמידים דזמן הקטנות מלמות, ובו ביום סמך רבי עקיבא החמישה תלמידים הנזכרים שגדלו ועשו פירות, וכנ"ל. **ולכן נקרא יום ל"ג לעומר יום שמחתו של הרשב"י שבו ביום נסמך ע"י רבו רבי עקיבא** אלו הם תמצית דבריו של מרן האר"י ז"ל שם לענייננו.

והנה על פי דברים אלו כתב רבינו ה"פרי חדש" ז"ל כנ"ל שיום ל"ג לעומר הוא יום שמחה לישראל מכיון שבו ביום סמך רבי עקיבא תלמידיו הגדולים שהרביצו תורתו ברבים ומהם יצאה תורה לכל ישראל בכל הדורות.

וכן כתב גאון עולם החיד"א ז"ל בספרו "ברכי יוסף" (סימן תצ"ג) ד"משער הכוונות" נראה שיום ל"ג לעומר הוא יום שמחת הרשב"י. ויש שכתבו שהוא יום פטירתו, ע"כ.

ובליקוטים שבסוף ספר "מראית העין" (סימן ח) כתב דהן אמת שכן נמצא בספר "פרי עץ חיים", "שהוא יום שמת רשב"י" אמנם כבר נודע שעיקר הנוסח המוסכם הוא גרסת "שער הכוונות" ושם איתא "שהוא יום שמחת רשב"י ז"ל כי בו ביום סמך רבי עקיבא חמשת תלמידיו הגדולים שנתקיימו בעולם וביניהם רשב"י זיע"א" ע"כ [שהוא יום שמת רשב"י, הוא גרסת "פרי עץ חיים" דפוס דובראוונא, אבל בכל ספרי "פרי עץ חיים" שבכתב יד שראיתי, וכן בשאר דפוסים הגירסא "יום שמחת" ולא "יום שמת", והיינו כי החי"ת ממית, שהפכו שמחה לתוגה].

ועל פי הדברים האלו כותב מרן הגאון הרי"ח טוב ז"ל [בעל ה"בן איש חי"] בסוף ספרו "הילולא רבא" וזה לשונו: גם יש לנו

ללמוד מכל הנזכר לעיל שגם לרבי עקיבא זיע"א יש שמחה ביום ל"ג לעומר בגילוי השם [אכדט"ס] הנזכר, ולכן יושבי עיה"ק טבריה תוב"ב, גם המה ילכו להשתטח במערת רבי עקיבא ולשמוח שם. גם עוד ילכו למצבת רבי מאיר בעל הנס זיע"א אשר הוא גם כן יש לו שמחה ביום זה. כי הוא מחמשת תלמידי רבי עקיבא זיע"א הנרמזים בשם הנזכר המתגלה ביום זה. וכן יושבי עיה"ק צפת תוב"ב ההולכים למירון ביומא דהילולא הוא יום ל"ג לעומר, אותם שדרכם לחזור ביום ל"ג עצמו לביתם בצפת תוב"ב, צריכים הם ללכת אצל מצבת התנא הקדוש רבי יהודה בר אלעאי זיע"א, כי גם רבי יהודה זיע"א הוא מחמשת תלמידיו של רבי עקיבא ויש לו שמחה ביום זה בגילוי שם הנזכר וכו' עכ"ל.

והנה בסיכום יוצא לנו שלדעת המהרי"ל שפסק כמותו הרמ"א, **טעם השמחה ביום ל"ג לעומר הוא מפני שבו ביום פסקו כ"ד אלף התלמידים של רבי עקיבא למות**, אמנם לדעת מרן האר"י ז"ל שהביאו ה"פרי חדש" וה"ברכי יוסף" הנזכרים עיקר טעם השמחה ביום ל"ג לעומר **הוא מפני שבו ביום סמך רבי עקיבא תלמידיו הגדולים שהאריכו ימים והגדילו בתורה**".

יום הילולא דרשב"י וגילוי סודות התורה

טעם נוסף: "יום ל"ג לעומר ירבה שמחה לכבוד רשב"י זיע"א כי הוא יומא דהילולא דיליה, ונודע שרצונו הוא שישמחו ביום זה כידוע ממעשה מהר"א הלוי ז"ל ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם מפוס רבן

פטירתו, ועל ידי זה השמחה והחדווה ביום
ההוא שנתגלו הני רזין עלאין, על כן ל"ג
בעומר הוא יום שמחות".

והגם שהכל ניתן לנו על ידי משה רבינו
עליו השלום, בכל זאת סודותיה מסרם
משה רבינו עליו השלום בצינעה ובסתור
ליחידי סגולה, ורבי שמעון בר יוחאי הוא
שגילה אותם לעיני כל ישראל. ובפרט ביום
פטירתו שגילה כמה רזין עלאין, לזה
באותו יום כל ישראל עושים לזה שמחה,
כי היום הזה גמרנו לקבל סודותיה בגלוי,
ו"אין המצווה נקראת אלא על שם גומרה"
(סוטה יג, רש"י דברים ח, א), ולזה עושים ביום
פטירתו הילולא רבה, לגמר קבלת התכלית
המבוקש מהתורה שהם סודותיה בגלוי.

ויש רמז לזה מסמיכות התורה, סופה
לתחילתה, המילים האחרונות של
החמישה חומשי תורה הן: "לעיני כל
ישראל", והמילה הראשונה היא
"בראשית". והיינו כי זכיית עיקר התורה,
שהם סודותיה, שיהיו בגלוי – "לעיני כל
ישראל", ו"בראשית" – אותיות "את
רשב"י".

"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהילים
קיט), "גל" לשון גילוי, וגם הוא אותיות
"לג" – רמז ל"ג בעומר, שביום פטירתו
שהוא ביום ל"ג בעומר גילה בו סודות
התורה (הר"ר חיים חורי, חסד ואמת).

יום היציאה מהמערה

טעם נוסף לשמחה בל"ג בעומר, כי ביום
זה שהיה גם ערב שבת קודש כנזכר

קדישי, ויש מי שנהג לעשות לימוד בליל
ל"ג בעומר בי עשרה ללמוד שבחי רשב"י
המפוזרים בזוהר ו"אדרא זוטא" והוא
מנהג יפה" (מורה באצבע אות רכג).

וב"אדרא זוטא" (דף רפז ע"ב) נאמר "בההוא
יומא דרבי שמעון בעא לאסתלקא... על
יום זה נאמר "אתכנשו להילולא דרבי
שמעון".

בל"ג בעומר גילה רשב"י לתלמידיו רזין
רזין, את ה"אדרא זוטא", ב"זוהר
הקדוש" ישנם שני חיבורים 'אדרא רבא'
בפרשת נשא, ו'אדרא זוטא' בפרשת
האזינו. 'אדרא' בארמית פירושה 'גורן',
ישיבה, כאשר הרב באמצע ותלמידיו
סביבו כגורן. 'אדרא רבא' נקרא 'גדולי'
היות ובישיבה זו נשתתפו עשרה
מה"חברייא קדישא", 'אדרא זוטא' נקרא
'קטן' היות ושם היה רשב"י רק עם שבעה
מהחבורה קדישא מפאת ששלושה מן
הקודמים כבר לא היו בחיים. בעת
ה"אדרא זוטא" דרש רק רשב"י, וכינוס זה
היה ביומו האחרון כשנסתלק, לכן דרש
לבדו.

טעם נוסף: יש סוברים (רבי עובדיה הדאיה
ועוד) שהטעם הוא כי בפטירת צדיקים יש
חסרון גדול לדור בסילוקם, לא כן
בסילוקו של רשב"י שבו ביום נתגלו סודות
שלא נתגלו מימות משה רבינו. בעל "שער
יששכר" (מאמר חודש אייר) כותב: "ביום
פטירת משה רבינו נשתכחו שלושת אלפים
הלכות באבלם אחר משה רבינו, על כן הוא
תענית, מה שאין כן בפטירת רשב"י,
שגילה הסודות וכל ה"אדרא זוטא" ביום

בתלמוד, יצא רבי שמעון בר יוחאי מהמערה, והוא יום גאולה ושמחה לו ולכל העולם כולו, שהיו נעדרים מאור תורתו כל אותן השנים (ערוך השולחן תצג, ז).

השאר צדיק כמותו

טעם נוסף: בספר "מים חיים" (סוף חלק אר"ח) כותב משום שרבי שמעון השאר צדיק כמותו, שהוא בנו רבי אלעזר. דהנה הא דהצדיק אבד לדורו אבד, אף שנולד צדיק אחר, הוא משום שהצדיק שנולד הוא לדור שלאחריו, ועל דרבי אלעזר בן רבי שמעון היה כמותו ממש, אף לאותו הדור לא היה עצבות.

ההבטחה של רשב"י

טעם נוסף: בספר "שיח יצחק" מביא טעם "כי מכל הצדיקים לא היה אחד שהבטיח לכללות ישראל להצילם מיום הדין ולפוטרים מן הדין, כי אם רשב"י; והואיל וביום פטירתו הוא גם ממליץ טוב בעד כלל ישראל, וממתיק הדינים מעליהם, על ידי הסגוריה שהוא מלמד עליהם לפני הקדוש ברוך הוא, לכן עושים סעודות ושמחת מצוה באותו יום ("שיח יצחק" לרבי יצחק אלפיה, הובא במסע מירון עמוד עב).

ואיתא בגמרא (סנהדרין צא.) אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, גוף אומר נשמה חוטאת, והא ראייה מיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר, נשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כציפור. ויש לומר על פי מה שאמרו חז"ל

(שבת צג) ד"זה אינו יכול וזה אינו יכול פטורין" אליבא דר' שמעון, ומזה יש סברא לפטור נשמה והגוף דזה לחוד אינו יכול וזה לחוד אינו יכול, וכשעשאוה שניהם ביחד פטורים, והגם דכל פטורי שבת פטור אבל אסור היינו מדבריהם, אבל מדאורייתא איסורא ליכא, ועל כן שפיר אמר ר' שמעון לשיטתו במסכת שבת יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, שזה אינו יכול הגוף בפני עצמו, וזה אינו יכול הנשמה בפני עצמה (בינת יששכר).

ניצוץ משה רבנו

טעם נוסף: בקונטרס "ענייני הילולא דרשב"י" (אות ה) כותב: "כידוע שרשב"י היה ניצוץ משה רבינו, וישראל מתאבלים בפטירת משה על שלא נכנס לארץ, ובל"ג בעומר אנו עושים משתה ושמחה ששמחים שניצוצי נשמת משה שנכנסו ברשב"י נכנסו לארץ". ורמז לדבר כתב בספר "מגן אברהם" להמגיד מטריסק זצ"ל, "ל"ג בעומר" בגימטריא "משה" [=345].

זכר למן שהחל לרדת ביום זה

עוד טעם אחר לשמחה בל"ג בעומר. כי המן התחיל לרדת ב"ח באייר, שנאמר בפסוק (שמות טז, א): "וַיָּבֹאוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵילָם וּבֵין סִינֵי בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לְצֵאתָם מִמִּצְרָיִם. וַיְלוּנוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּמִדְבָּר", והמתינו שלשה ימים עד שירד המן.

וזה לשון ה"חתם סופר" (יורה דעה רלו):
 "ולפי דאיתא במדרש שמיום שכלה
 החררה שהוציאו ממצרים הלכו ג' ימים
 בלא לחם, ואח"כ ירד המן, אם כן היה
 הורדת המן ביום ל"ג בעומר, וראוי לעשות
 לזה זכר טוב. אך הוא נגד ש"ס פרק רבי
 עקיבא [עיי' רש"י שכתב "נתפרש היום של
 חנייה זו, לפי שבו ביום כלתה החררה שהוציאו
 ממצרים והוצרכו למן, למדנו שאכלו משיירי
 הבצק [משיירי המצה] שישים ואחת סעודות,
 וירד להם מן בששה עשר באייר ויום ראשון
 בשבת היה, כדאיתא במסכת שבת¹], מכל
 מקום לעשותנו יום שמחה והדלקה,
 ובמקום ידוע דוקא שיהיה תל תלפיות
 שהכל נפנים לשם, לא ידעתי אם רשאים
 לעשות כן" (שו"ת חתם סופר חלק ב יורה דעה
 סימן רלג).

טעם נוסף: כיון שהספירה של יום ל"ג
 בעומר היא "הוד שבהוד" [=דין שבדין],
 וכמו בדין נגע צרעת, כאשר כולו הפך לבן,
 טהור הוא! כך גם הוד שהוא דין, והוד
 שבהוד הוא דין שבדין, היינו שכולו דין,
 לכן הופך הוא להיות חסד (חתם סופר שם).

גילוי השם הקדוש

טעם נוסף: ביום שהוא מספר ל"ג, מתגלה
 שם קדוש [אכדט"ס] שהוא חילוף אותיות
 "אלהים" וממתקו, כי אותיות **כד"ט**
 המתחלפות הן גימטריא **ל"ג**.

"ויעיין בשער הכוונות (דף פ"ז ע"א) שכתב
 "ובבוא יום ל"ג לעומר אז נתגלה קטנות ב'
 של אי' שהוא שם אכדט"ס אשר באי' והנה
 הוא חילוף שם אלהים... אשר הוא בחי'

רחמים בסוד אלהים חיים וכו', ולכן סמך
 אח"כ רבי עקיבא את ה' תלמידיו הגדולים
 מבחינת ה' גבורות דגדלות שהם כנגד ה'
 אותיות אכדט"ס שהם רחמים ואלו
 נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים והם
 רבי מאיר ור' יהודה ור' אלעזר בן שמוע
 ורבי שמעון ור' נחמיה" יעו"ש (כה"ח תצג
 ס"ק כו).

וזה לשון "פרי עץ חיים" (שער ספירת העומר
 פרק ז): "ואמנם מה שנתחלף שם אלהים,
 הן ג' אותיות אמצעית שהם **כד"ט**, כי
 אותיות **א"ם** אינן מתחלפות, ואותיות אלו
 המתחלפות מדין ונעשין רחמים, הם
 גימטריא **ל"ג**, וזהו **"ע"ד הג"ל** הזה ביני
 וביניך", כי שם נקרא **ע"ד**, וג' אותיות אלו
 המתחלפות, גימטריא **ג"ל**, זהו הגל הזה
 ע"ד. ואמנם בהתגלות שם זה, אז פסקו
 מלמות, כי הוא רחמים, ואז סמך רבי
 עקיבא תלמידים אחרים, שהם רבי מאיר
 ורבי יהודה ורבי שמעון וכו', שהם ה'
 גבורות דגדלות, נגד ה' אותיות אכדט"ס
 רחמים, ואלו נתקיימו בעולם, והגדילו
 ועשו פרי. ואמנם רבי עקיבא, שהוא כולל
 גם הדעת דגדלות, הוא שורש לכולם, ורב
 להם, כי התלמידים הם בחינת הגבורות
 המתפשטות בגופא, והוא כללות דעת
 העליון בשורשו ובמקומו".

ביטול תוקף הדין של ימי העומר

טעם נוסף: בספר "צרור המור" כתב כי
 ביום זה מתבטל תוקף הדין של ימי
 העומר. וזה לשונו (ויקרא פרשת אמור): "ואמר
 'וספרתם לכם ממחרת השבת' וגו'.

להורות שצריך למנות מפסח עד שבועות ממחרת השבת. שהוא בתחילת הלילה שאז מתחיל הדין. ולכן מצוותו בלילה להשיט כוח הדין של העומר השולט בלילה בכוח מצות הספירה. ולכן אמר 'וספרתם לכם' לטובתכם. כמו 'לך לך' להנאתך. וכל זה להכניע מידת הדין הקשה. ולפי שהם ימי דין אמרו שצריך להראות בהן צער ושאסורים בתספורת. ואעפ"י שאמרו לפי שמתו תלמידי ר' עקיבא בלילה. וזהו לפי הנגלה כי הטעם הנסתר הוא מ"ש לפי שהעומר הוא הדין ולכן אסור בתספורת כדי להראות עצבון. ומה שאמרו שמותר בתספורת מל"ג לעומר ואילך לפי שאז פסקו תלמידי רבי עקיבא למות. כבר כתבו התוספות שזה משמע ל"ג ימים של חול ומלבד שבתות ה' ומלבד המועדים נשארו ל"ג יום של חול. כי הימים של שבת והמועד אין צריך לומר בהם שאסורים בתספורת. באופן שאיסור תספורת הוא עד שבועות. **וכן הוא לפי האמת כי עד ל"ג בעומר הוא תוקף הדין.** וסימניך "ע"ד הג"ל הזה ועדה המצבה". וכן "אֶתָּה מוֹשֶׁל בְּגֵאוֹת הָיִם בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֶתָּה תִּשְׁבְּרָם". כי העומר הוא ים סוער וכמצולה. והשם בכוח הרחמים מושל בגאות הים. וכשמתנשא הגל הוא משברו ומשקיטו. וזהו "בְּשׂוֹא גִלְיוֹ אֶתָּה תִּשְׁבְּרָם". וזהו גליו שהוא ל"ג לעומר שהוא כוח הדין".

לזכר הנס שנעשה לרשב"י

טעם נוסף: כתב בספר "שם אריה" (סימן יד): "אבל אנכי יגעתי ומצאתי טעם נכון למנהג זה שמרבים בשמחה על קבר צדיק

רשב"י ביום ל"ג בעומר, וזה הוא: הנה ידוע מה דאיתא (שבת לג:) שנגזר מהמלכות על רשב"י שיהרג ולכן ברח וישב במערה י"ב שנים עד שמת קיסר ובטלה הגזירה... ועיין שם דאמר "הואיל ואתרחיש ניסא איזל ואתקין מילתא, דכתיב ויבוא יעקב שלם". הרי שנעשה לו נס שניצל מחרב המלכות כמו שפירש רש"י שם. לתקן מילתא כדרך שעשה יעקב כשניצל מיד עשו, **ולכן לזכר הנס הזה שניצל רשב"י מחרב רעה ולא נהרג בידי אדם קבעו יום מיתתו ליום שמחה שמת מיתה בידי שמים ולא בידי אדם. ולכן בחרו ביום זה הוא יום המיתה שמת כדרך כל הארץ ולא נהרג בידי אדם. ועשו יום זה ליום משתה ושמחה על הנס שנעשה לו שהצילו השי"ת מחרב המלכות. והאריך ימים ושנים אחרי הגזירה עד שמת בידי שמים.** ואם כן סרה תלונת הרב "חתם סופר" איך קובעים מועד שלא נעשה בו נס, דבאמת נקבע מועד זה על הנס שנעשה לרשב"י ובפרטות על מקום קבר אותו צדיק ששים ושמחים. כי הרוגי מלכות לא היו ניתנים לקבורה כדאיתא בכמה דוכתי. לכן מי שזוכה להיות על קברו ביום זה בודאי ראוי לשמוח לזכר הנס שנעשה לו, וקברו מוכיח עליו שניצל מחרב המלכות, כי הרוגי מלכות לא ניתנו לקבורה כנ"ל. ועל קבר יודעים ומכירים בניסו... לכך שפיר אנו מודים ומהללים להשי"ת על נס של רשב"י באותו יום שקבעו הוא ל"ג בעומר כי הוא רבן ומאורן של ישראל. ובפרט דאותו יום שמת אדם גדול מתאספים חכמים מכל סביביו ומושיבים ישיבה על

קברו, לכן ביום זה אשר הוא זמן קהילה לכל על קברו בכפר מירון, קבעו ליום שמחה לזכר הנס שנעשה להתנא הקדוש רשב"י, שם המה ששים ושמחים. ושם יתנו צדקות ה' אשר עשה נס להתנא הקדוש הזה. ויצילהו מחרב רעה. ובחרו לזה יום המיתה לזכרון הנס שמת מיתת עצמו ולא בידי אדם. זה אשר נראה לי אמת וברור ליישב המנהג הקדום והקדוש הזה מילתא בטעמא לכבוד התנא הקדוש זכותו יגן עלינו".

דין נישואין בל"ג בעומר

המנהג בכל תפוצות ישראל שלא לשאת אשה בימי הספירה מפסח ועד ל"ד בעומר, וכן המנהג אצל כל הספרדים ועדות המזרח. ואחינו האשכנזים נוהגים כמו שכתב הרמ"א להתיר נישואין רק בל"ג בעומר. והמיקל גם בליל ל"ג בעומר יש לו על מי לסמוך, אבל מנהג הספרדים ועדות המזרח שנושאים רק מיום ל"ד לעומר והלאה (חזו"ע יום טוב עמוד רג).

והטעם: מפני שבאותו פרק זמן מתו באסכרה עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, ונשאר העולם שמים, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו בדרום ושנאה להם. ונהגו העם להתאבל על תלמידי רבי עקיבא שמתו, ולהימנע משמחה. ובהיות שפסקו למות בפרוס עצרת, כלומר חצי חודש, דהיינו חמישה עשר יום קודם חג השבועות, שהוא ל"ד לעומר, מותרים לישא אשה מאותו יום ואילך. וכן המנהג

פה עיר הקודש ירושלים ת"ו אצל כל הספרדים ועדות המזרח.

וזה לשון ה"בית יוסף" בשם מהר"י בן שועיב (סימן תצ"ג): "שתלמידי רבי עקיבא מתו מפסח ועד פרוס עצרת, והיינו ט"ו יום קודם עצרת, וכשתסיר ט"ו יום ממ"ט יום של ימי הספירה, נשארו ל"ד יום, והנה הם ל"ג ימים שלמים, שאין נושאים ואין מסתפרים בהם עד יום ל"ד בבוקר, שמקצת היום ככולו, ע"כ.

וכן כתב ה"משנה ברורה" ב"ביאור הלכה" (סימן תצ"ג), שלדעת מרן ה"שולחן ערוך" תספורת ונישואין אינם מותרים אלא מיום ל"ד לעומר והלאה, אלא שלדעת הרמ"א יש להתיר בל"ג בעומר **והטעם:** משום שסובר שב"ג בעומר פסקו לגמרי מלמות.

ובשעת הדחק אפשר לעשות הנישואין בל"ג בעומר בערב, אחר צאת הכוכבים של ליל ל"ד, שבה יש לומר מקצת היום ככולו גם בלילה. ומיום זה מותר לערוך נישואין בכל יום ויום וכל עדה תחזיק במנהגיה (שם).

דין שמיעת כלי שיר ומוזיקה

בליל ל"ג בעומר ולמחרתו נוהגים להקל לשמוע שירים מכלי נגינה, וכל שכן מטייף ומחשב וכדומה, לכבוד ההילולא של התנא רשב"י עליו השלום. ומותר לשמוע כלי שיר גם כשלא עורכים הילולא לכבוד רשב"י, וכן אדם בביתו, מותר לו לשמוע כלי שיר. וגם במוצאי ל"ג בעומר

מותר לשמוע כלי שיר, דהואיל ואשתרי אשתרי (ילקו"י תצג סעיף כא).

והטעם: שריקודים ומחולות עם כלי שיר מותרים בל"ג בעומר שהרי הוא כעין יום טוב כידוע מהאר"י ז"ל, שרצון רשב"י שישמחו ביום הילולא דיליה. וזה לשון החיד"א (מורה באצבע אות רכג): "יום ל"ג לעומר ירבה שמחה לכבוד רשב"י זי"ע, כי הוא יומא דהילולא דיליה, ונדוע שרצונו הוא שישמחו ביום זה כידוע ממעשה מהר"א הלוי ז"ל ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם מפוס רבנן קדישי, ויש מי שנהג לעשות לימוד בליל ל"ג לעומר בי עשרה ללמוד שבחי רשב"י המפוזרים בזהר ו"אדרא זוטא" והוא מנהג יפה".

דין תספורת בל"ג בעומר

אין להתיר התספורת אלא ביום ל"ד בבוקר (שם).

והטעם: כדין איסור נישואין לעיל. וביום ל"ד בבוקר מותר להסתפר מדין "מקצת היום ככולו".

לא אומרים תחנון בל"ג בעומר

אין אומרים תחנון כל היום, וגם במנחה שלפניו (שולחן ערוך תצג סעיף ב).

כתב ב"כף החיים" (סימן קלא ס"ו): הגה. בל"ג בעומר אין נופלין. וכתב ב"שער הכוונות" בדרוש י"ב לספירת העומר

שהעיד הר"ר אברהם הלוי כי בשנה שהלך האר"י ז"ל למירון להשתטח בל"ג על קברי רשב"י ור"א בנו זי"ע הלך גם הוא לשם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת "תשכון" - "נחם ה'" וכו', וגם בהיותו שם אמר נחם וכו' ואחר שגמר העמידה אמר לו מורי ז"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אמר נחם ביום שמחתנו ולכן הוא יהיה בנחמה בקרוב" יעו"ש. ומשמע כיון יום זה יום שמחת רשב"י אין לומר תחנון. והמנהג כיום שאין אומרים וידוי גם המנחה שלפניו.

ויש אומרים הטעם: כבר מצינו בראשונים הענין לשמוח ביום זה, ברם טעם השמחה ששמחין ביום זה לפי דברי הראשונים והשו"ע הוא מפני שבו פסקו למות תלמידי ר' עקיבא, ומטעם זה אין אומרים תחנון ביום ל"ג בעומר (נטעי גבריאל פסח ג עמוד שמ).

וכשחל ל"ג בעומר במוצאי שבת אין אומרים "צדקתך" במנחה של שבת. וחתן שיום חופתו בל"ג בעומר אינו צריך להתענות, ובלאו הכי מנהג הספרדים שאין החתן מתענה ביום החופה (ילקו"י תצג סעיף יד).

פרק ב הילולא דרשב"י

הילולא דרשב"י לכך, כי העולם הזה הוא בחינת אירוסין והעולם הבא בחינת נישואין (שמו"ר פט"ו), לפי שבעולם הזה נתגלתה לנו חיצוניות התורה ובעולם הבא יתגלו סודותיה ופנימיותיה ולכן רשב"י בעל ה"זוהר הקדוש" שגילה לנו פנימיות התורה האירו לו בשעת הסתלקותו מעין דלעתיד לבוא "בחינת נישואין הילולא" (המועדים בהלכה מהגר"ש זווין עמוד ש).

ויש מבארים: פירוש המילה "הילולא" היא כמו שמחת חתן וכלה; שהקב"ה שמח מאוד בבוא אליו נפשו הזכה של רשב"י, כשמחת חתן על כלתו. ולפי שבאותו זמן שנסתלק רשב"י הייתה שמחה גדולה מאוד בעולם בגלל סודות התורה הגדולים שגילה אז ולכן יש שמחה גדולה ביום פטירתו....!

ורבי יהודה נגאר (בעל לימודי ה', בהקדמה לסדר הילולא רבה) הביא ב' פירושים:
א. "הילולא" לשון אור כמו (ישעיה יד, יב):
"הילל בן שחר", שנשכח הדין ונתמלא העולם אור (בשם הרמ"ק).

ב. "הילולא" לשון יחוד, כמו (תהילים עח, סג)
"ובתולותיו לא הוללו", שנתייחדו העולמות (מהר"ם לוונאנו).

וכתב לבאר שבי' הפירושים היינו הך, שבאותו יום דהילולא נעשה יחוד גדול בכל העולמות, והארץ האירה מכבודו".

מקור ההילולא ביום ל"ג בעומר

המקור לשם "ההילולא" הוא ב"זוהר הקדוש" שכינה את יום פטירת התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, בשם:
"הילולא דרבי שמעון".

וזה לשון ה"אדרא זוטא": "כָּל הָהוּא יוֹמָא נְפִילָנָא עַל אַרְעָא, וְגַעֲנָא. בְּתַר דְּאָזִיל אֶשָּׁא, חֲמִינָא לְבוֹצִינָא קְדִישָׁא קְדִישׁ הַקְדָּשִׁים, דְּאֶסְתַּלַּק מִן עֲלְמָא, אֶתְעַטֵּף שְׂקִיב עַל יְמִינֵיהּ, וְאֶנְפּוּי חִיָּיִךְ... בְּתַר דְּנִפְק פּוּרְיָא, הֵוָה סָלִיק בְּאִוּיָּא. וְאֶשָּׁא הֵוָה לְהִיט קָמִיָּה, שְׁמַעוּ קָלָא, עוֹלוּ וְאִתּוּ, וְאֶתְקַנְשׁוּ לְהִילולָא דְרָבִי שְׁמַעוֹן, (ישעיה נז)
"יבא שלום גנוחו על משכבותם".

פירוש המילה "הילולא"

יש אומרים, שהעולם טועים שמפרשים הילולא מלשון שמחה, אלא הוא לשון "הלל ושבח" ליקרא דשכבי להספידו ולשבחו, כי הוא דרך ההספד שמהללים ומשבחים אותו (שו"ת שם אריה או"ח יד).

ויש שכתבו, גזרת השורש הוא אמנם "הלל", אבל השם "הילולא" ודאי הונח על שמחה ביחוד על שמחת נישואין כמו שמצינו בגמרא ברכות ושבט, אף הילולא דרשב"י כך מובנו, זה מושג של קבלה, המדמה הסתלקותו של צדיק לשמי מרומים כנישואין, המקובלים מדמים את

רמז בשמו

הרב רבי אפרים צבי מפשעדבורג היה אומר רשב"י נקרא בשם "בר יוחאי" ול"ג בעומר הוא תמיד ביום "ח באיר הן אותיות השם "בר יוחאי".

וכן "בר יוחאי" הוא ר"ת: ח"י אייר רבים יתאספו בבית ועדו - הוא מקום גניזתו. (עונג שבת).

העלייה בל"ג בעומר למירון

מנהג ישראל ביום זה לעלות לציונו הקדוש של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א במירון, ויתנהגו באימה ויראה וקדושה וטהרה כראוי למקום קדוש זה, ויתרחקו מקלות ראש וכדומה, ובמקום גילה שם תהא רעדה.

מקור קדום למנהג זה של בני עליה לקבר הרשב"י זיע"א ורבי אלעזר בנו ע"ה, מצאנו בקרב חכמי צפת זה כחמש מאות שנה ויותר, וכפי שמעיד בספר "מצרף לחכמה" (דף מו): "שתי פעמים בשנה, חוק ולא יעבור, הולכים כל חכמי סגולה, הבקאים בחכמת האמת יותר מכל החכמים, למירון ששם קבורים רשב"י ורבי אלעזר בנו והלל ושמאי ורבי יוחנן הסנדלר. ויושבים שם בין קברי רשב"י ורבי אלעזר בנו, עשרה ימים ועשרה לילות רצופים, ועוסקים בספר ה"זוהר", דהיינו חכם אחד מגיד והאחרים מקשיבים. וזה הסדר הם עושים עשרה ימים קודם שבועות, וגם עשרה ימים קודם ראש השנה תמיד עכ"ל.

וכן כתב רבנו אלעזר אזכרי זצוק"ל בספר "חרדים" (בהקדמה): "אמר המחבר, בהיות חברים מקשיבים אצל ציון רבי שמעון בר יוחאי עוסקים באמרותיו אמרות טהורות, כדרכנו פעמיים בשנה, מעת לעת ומפקידה לפקידה".

"ומכל זה תראה ותבין, שעיקר הנוהג היה ללכת עשרה ימים לפני חג השבועות, ולעסוק בתורה יומם ולילה, להכין עצמם לחג הקדוש הזה, ומכאן נשתרבה המנהג להקדים שמחה ליום ל"ג בעומר לשמוח בו וכוונתו ב"שער הכוונות". וזה היה קודם כעשר שנים משבא רבנו האר"י ז"ל לשכון קבע בצפת על פי הוראה משמים. וממנהג זה של עשרה ימים קודם חג השבועות, שהיה תקוע בצפת ביתדות חזקות, נשתרבה המנהג של ל"ג בעומר" (תורה בציון עמוד קפז).

האר"י ז"ל במירון

"וכתב עוד שם ב"שער הכוונות" (דף פז ע"א): "ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ורבי אלעזר בנו, אשר קבורים בעיר מירון כנודע, ואוכלים ושותים ושמחים שם, אני ראיתי למורי ז"ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם ג' ימים ראשונים של השבוע ההוא, וזה היה פעם הראשונה שבא ממצרים. אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והרב רבנו יונתן שאג"ש העיד לי שבשנה הראשונה קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מורי ז"ל,

להבות אש שלהבת יה, ולהיות זהיר שם
מאוד בדיבור מעשה ומחשבה" (טעמי
המנהגים עמוד רע).

לשמוח ביום ל"ג בעומר

חייבים לשמוח בשמחתו של רשב"י, שהוא
בעצמו קראו "הילולא" – לשון שמחה. –
שהצדיקים במיתתם קרויים "חיים" ולא
מתים (ברכות יח). לכן המרבה בסעודת
מצווה בשמחתו של רשב"י – בהילולא
דיליה, הרי זה משובח. אך הכל יהיה על פי
התורה, ויראת ה' על פניו, שמחה של
מצווה דווקא. ולא יגון ואנחה.

ורמזתי זאת בפסוק (תהלים קיח): "זה היום
עשה ה' נגילה ושמחה בו". "זה היום
עשה" נוטריקון עבור הילולת רשב"י, **עת**
הילולת רשב"י, "נגילה ושמחה בו" –
בשיר ושבחה גילה ושמחה (הר"ר חיים חורי,
חסד ואמת).

ובספר "משנת חסידים" (עין אייר),
המעתיק והמסכם ספרי האר"י ז"ל
ומהרח"ו, כתב שם בזה: "וביום ל"ג
לעומר אין להתאבל ביום זה כלל על
החורבן שלא יענש, אלא "מצווה לשמוח
שמחת רבי שמעון בר יוחאי".

ובספר "נטעי גבריא" (עמוד שמט) העתיק
מספר "אגרות ארץ ישראל" (עמוד דש) שרבי
יוסף שעלה מהעיר ברעסטעצקא לברוד,
מספר באגרתו משנת תקכ"ד שסיפר לו
המעשה שאירע לפני כמה שנים, שבא גביר
אחד מקהילת קודש איזמיר על קברו של
רשב"י בל"ג בעומר עם בנו יחידו של

שהוליד את בנו הקטן שם עם כל אנשי
ביתו ושם גילוהו את ראשו כמנהג הידוע,
ועשה יום משתה ושמחה.

גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה
הנוכרת הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר
בכל יום בברכת "תשכון" (בונה ירושלים)
"נחם ה' אלהינו את אבלי ציון"... וגם
בהיותו שם אמר "נחם...". ואחר שגמר
העמידה, אמר לו מורי ז"ל [האר"י ז"ל] כי
ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על
קברו, ואמר לו: אמור אל האיש הזה
אברהם הלוי כי למה אומר "נחם" ביום
שמחתנו, ולכן הוא יהיה בנחמה בקרוב
(ועיין ברכי יוסף אות ד' שכתב אפשר דהקפידא
היא שהיה שם על ציון רשב"י והראיה שלא נענש
מקודם כשאמר בשנים שעברו, יעו"ש) ולא יצא
חודש ימים עד שמת לו בן אחד, וקיבל
עליו תנחומין. וכתבתי כל זה להורות כי
יש שורש במנהג הזה הנזכר. ובפרט כי
רשב"י ע"ה הוא מחמישה תלמידיו
הגדולים של רבי עקיבא ולכן זמן שמחתו
ביום ל"ג לעומר עכ"ל.

אור החיים הקדוש ז"ל במירון

ועל "אור החיים הקדוש" מסופר "כשעלה
למירון והגיע לתחתית ההר שעולים בו ירד
מהחמור והיה עולה על ידיו ועל רגליו, וכל
הדרך היה גועה וצועק **"היכן אני השפל
נכנס למקום אש להבת שלהבת, קודשא
ברוך הוא ושכינתו וכל פמליא של מעלה
הכא, וכל נשמות הצדיקים שמה"**, ובעת
ההילולא היה שמח ועד כאן לשון הספר "כבוד
מלכים להג"ר שמואל העליר גאב"ד צפת). "לכן
ידעו נא הנוסעים וירגישו שנכנסים למקום

בתוככי ירושלים ת"ו, נפלאות המחזה הזה בעיניי, ע"כ.

וכבר הקדים וכתב בספר "בני יששכר" (מאמרי אייר, מאמר ג): **"שהשמחה על ציון רשב"י, היא לא כדרך הטבע"**.

ל"ג בעומר - מעין ג' רגלים

בדרך צחות אמר הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, שבלי"ג בעומר כלולים כל השלוש רגלים, כי שחיטת הכבשים [שהיה נהוג בין הרבה מבני עדות המזרח] סמוך למערה הוא כנגד "חג הפסח". ההרים שמסביב הציון רומזים ל"חג השבועות" שהרי שניתנה תורה בהר סיני בחג השבועות. והאזהלים שמקימים הבאים לשהות במירון הוא כנגד "חג הסוכות" דבעינן דירת עראי.

והוסיף חכם אחד עוד, על פי המעשה הידוע שהרה"ק מרוז"ין שאל פעם את אחד מחסידיו מבני ארץ ישראל, היאך נראית ההילולא ביום ל"ג בעומר במירון, תיאר החסיד בפני רבו **שבפנים המערה – יום הכיפורים, ומחוץ למערה – שמחת תורה...** ומאד הפליא הרוז"ינער את דבריו, ולפי זה יש עוד שני מועדים ביום הזה.

ויש לדעת, אף על פי שאין להתאבל ביום זה ומצוה לשמוח דוקא, מכל מקום אם כשהוא מתפלל ומתחנן על קבר רשב"י, בא לו בכיה מרוב תחנוניו אל ימנע זאת, וכן מעשים בכל יום קודש ההוא. ואפילו לכתחילה מותר להביא עצמו לידי כן לבכות כדי שיכנסו דבריו בשערי דמעה, כי

הגביר, וכיון שראה שמחה היתה לו תמיהה גדולה על זו השמחה, וצעק צעקה גדולה ואמר רשב"י מת באותו היום, וראוי לבכות בכיה גדולה בזה היום, ואף גם זאת שאתם שמחים, וגער בהם בנוזפה גדולה ונתבטלה השמחה. ולמחרתו נפל הבן היחיד של הגביר ונעשה חלש ומת, ובלילה בא רשב"י אליו בחלום ואמר לו: "מאחר שאתה בטלת שמחתי, לכן אני אבטל שמחה שלך".

מי שלא ראה שמחת רשב"י

העולם אומר מי שלא ראה שמחת רשב"י לא ראה שמחה מימיו, כפי שמתאר אותו גדול אחד, רבי אברהם רוזאניס משנת תרכ"ז: "עד אור הבוקר לא נחו ולא שקטו מרוב צהלה ושמחה, ויהי אלה הלכו לנוח ואחרים באו תחתיהם כל היום וכל הלילה ההוא שאחריו כזה. ולא אעמיס עלי עול כבד להודיעך בפרטות, ולהראות המראות השמחות בכל רגע ושעה שונים למיניהם. רק בדרך כלל אומר לך **ש"מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו"**.

צייר בשכלך, ראותך במקום קטן כזה אלפים נפשות, בן פורת יוסף יהודים בין אשכנזים ספרדים מערביים, לא יפרידו, אבל איש באחיו ידבקו. קול יתנו ברוב עוז. אלה מפנה דולגים כאילים ואלה ישירו. אלו ישתו ואלה יספקו כפיים, מפזזים ומכרכרים בכל עוז. אבק שריפה נחשב לאין. לא ידעתי אל מה אדמה לך אשווה לנגדך, השמחה הגדולה אשר הרגשתי אז בקירות לבבי. דמיתי שכבר בא משיח לישראל והנני רואה שמחת בית השואבה

נודע שהבכיה ממתיקה הדינים, ולא גרע מיום ראש השנה שאם בא לו בכיה שאין צריך למנוע.

ואף על פי שלומד שם בתורת רשב"י ושאר לימודי קודש, מכל מקום צריך לצאת ולרקוד שמה עם החוגגים בחצר הקודש. ואף על פי שיש שם דוחק מרוב העם, מכל מקום ידחוק עצמו ויכנס עם הרוקדים בקדושה, וירגיש התעוררות "על טבעית" כנודע, וכן ישורר עם כולם שירי "בר יוחאי" ושאר שירים. ובתוך ההמולה הקדושה יבקש בפיו או גם במחשבתו בקשות על הרוחניות והגשמיות, כי העת "עת רצון". ואשרי המנצל רגעים הללו (אור מופלא עמוד ח).

מותר להניח ראשו וידיו מעל גבי הציון [הקבר]. וכן בכל קברי צדיקים, ואין בזה קפידא. וכך נהגו שלומי אמוני ישראל (אור מופלא עמוד כא).

בספר "הילולא דרשב"י" העיר, "יען דמקיפי הנפש שהם בחינת ל"מ דצל"ם שוכנים על גבי הקבר. לכן לא יניחו ידם או ראשם על בנן הציון כי לא כל אחד ראוי ליגע ולהיכנס בגבול המקיפים", ע"כ. ובמחילת כבוד תורתו, לא היא! וכל ישראל גדולים וקטנים נהגו להניח הראש והידיים על גבי ציוני הצדיקים. ומעולם לא שמענו פוצה פה. ואדרבא כך היא ההשתטחות. ואפילו הרב "מקדש מלך" שהזהיר שלא כל אחד יעשה סדר ה"השתטחות הידוע", משמע מדבריו שהנחת הידיים אין בזה חשש. ואדרבא

הוא עצמו בהמשך ספרו "הילולא דרשב"י" הביא שאדם שעושה כן, שיתמלא בושה מהצדיק. ועל כל פנים כך נוהגים ישראל, ואין אחר המנהג כלום, [אולם טוב להיכנס לציונים הקדושים אחר טבילה במקוה, אולם אינו חיוב] (אור מופלא שם).

שלושה ימים לפני הילולא וכן שלושה ימים לאחריה שייך להילולא - לענין הליכה לציון הרשב"י (נטעי גבריאל עמוד שדמ).

והטעם, כ"כ בשו"ת "נחלה לישראל" (סי' נא ע"ד שיעורני כת"ר בהיותי על יום הילולא של אדמו"ר הק' מהר"א מסטרעטין זי"ע, ושם במסיבה עברו בינינו דברים מנדון הילולא של הצדיק) אשר שמעתי באומרים לי ששלושה ימים לפני ולאחריו – "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", וכה פתח כבוד מחו' אוצרותיו והראה לנו דברי האר"י (בפע"ח שער ל"ג בעומר), דהעיד עליו תלמידו נאמן ביתו הקדוש רבי חיים ויטאל זצ"ל דהיה הולך עם בני ביתו לשם ושהה ג' ימים, משמע דבין הכל היה ג' ימים, והדברים סתומים ואנחנו לא נדע אם יום או יומיים יעמוד מלפניו או מלאחריו. ידע ידידי דדבר זה שמעתי מאיש אמונים בשם צדיק מפורסם ואם קבלה הוא נקבל הדבר בחיבה יתרה כי אינה רחוקה ממנו.

ומצינו כיוצא בזה בימי השבוע, דג' ימים לפני השבת שייכים לשבת הבא, וג' ימים שלאחריו שייכים לשבת שעבר, הרי דג' ימים נגררים אחר יום קדוש וטפלים אליו, הכא נמי בהילולא של הצדיק סברא גדולה

שיש הארה מלפניו ומלאחריו". וכן כתב בספר "ליקוטי תורה" מהרה"ק מהר"מ מטשערנאביל זצ"ל: "דיש הארה ג' ימים מלאחריו" (שו"ת הד"ר סימן כט).

מי שאין בידו לעלות למירון או מי שגר בחוץ לארץ, יעסוק ביום זה בתורתו של רשב"י, מאמרי ושבחי רשב"י וירבה שמחה במקומו, "כי אתפשטותא דרבי שמעון בר יוחאי הוא בכל העולם כולו".

ואף מי שאינו זוכה לעלות לאתר קודש מירון ירבה בשמחה לכבוד היום, וכמו שכתב החיד"א (מורה באצבע רכג): "יום ל"ג לעומר ירבה שמחה לכבוד רשב"י זי"ע, כי הוא יומא דהילולא דיליה, ונדע שרצונו הוא שישמחו ביום זה כידוע ממעשה מהר"א הלוי זלה"ה ומעשים אחרים אשר שמענו ונדעם מפוס רבנן קדישי. ויש מי שנהג לעשות לימוד בליל ל"ג לעומר בי עשרה ללמוד שבחי רשב"י במפוזרים בזהר ואדרא זוטא והוא מנהג יפה".

וזה לשון ספר "עד הגל הזה":

"ונראה כי גם מי שמחמת אונס, או ריחוק מקום, ויושבי הגולה בכלל, שאינם יכולים לעלות ולבוא מירונה ביום ל"ג לעומר, על כל פנים יש להם תקנה לחוג ולחוש את תוקף קדושת היום, והוא על ידי שיעסקו בתורתו של הרשב"י בספר ה"זוהר הקדוש" ועל ידי שיספרו ממעלות היום ושבחי הרשב"י, על דרך מה שנאמר (והושע יד): "ונשלמה פרים שפתינו", ואמרו חז"ל (מנחות קי ע"א): "כל העוסק בתורה כאילו

הקריב עולה מנחה חטאת ואשם", ומה גם כי עיקר מקום גניזת נשמת הצדיקים הוא תוך דבריהם הקדושים המה בספרתם, וכמו שאמרו (ירושלמי, שקלים פרק ב' הלכה ה'): "אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרונן" עכ"ל, הרי לן שדבריהם של צדיקים הם ציון נפשם העיקרי בבחינת "ציון לנפש חיה" ושם עיקר מקום גניזתם, כמו שאמר הרשב"י גופיה בגמרא (יבמות צו ע"א): "כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר" הרי להדיא שהזכרת דברי תורתו בכל מקום שהוא, פועלים לדובב שפתותיו של הצדיק בקברו. אם כן על ידי לימוד תורתו של הצדיק נחשב כאילו פוקדים את ציונו מקום גניזתו".

כתב רבנו יוסף חיים זיע"א, שתושבי טבריה ילכו בל"ג בעומר להשתטח על קבר רבי עקיבא רבו של רשב"י, וכן ילכו להשתטח על קברו של רבי מאיר בעל הנס, ויושבי צפת ילכו להשתטח על קבר רבי יהודה בר אלעאי.

וזה לשונו בספר "הילולא רבא" (עמוד קפו): "גם יש לנו ללמוד מכל הנזכר לעיל שגם לרבי עקיבא זיע"א יש שמחה ביום ל"ג בעומר בגילוי השם הנזכר [אכדט"ס], ולכן יושבי עיר הקודש טבריה תוב"ב גם המה ילכו להשתטח במערת רבי עקיבא ולשמוח שם. גם עוד ילכו למצבת רבי מאיר בעל הנס זיע"א, אפשר גם הוא יש לו שמחה ביום זה, כי הוא מחמישה תלמידי רבי עקיבא זיע"א... וכן יושבי צפת ההולכים למירון, צריכים הם ללכת אצל מצבת

התנא הקדוש רבי יהודה בר אלעאי זיע"א, כי גם רבי יהודה בר אלעאי זיע"א הוא מחמישה תלמידים".

וכיום שהתחבורה מצויה לרוב, ישנה היכולת לכל עם ישראל הקדושים העולים למירון להיות גם בקברותיהם הקדושים של רבי מאיר ורבי יהודה בר אלעאי.

חובה קדושה על ראשי העדה לדאוג שתהיה הפרדה בין אנשים לנשים בכל הדרך לקבר רשב"י, כי במקום גילה שם תהיה רעדה. ואם אין הצניעות נשמרת במקום זה בל"ג בעומר, טוב יותר לבקר שם ביום אחר, ולא ביום ל"ג בעומר (ילקו"י

תצג סעיף ג).

וזה לשון מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל בשו"ת "יחווה דעת" (חלק ה סימן לה) :

"ברם יש להעיר כי בזמן האחרון אין הצניעות נשמרת במקום הקדוש אשר במירון בל"ג בעומר, כי רבות בנות צעירות ומבוגרות באות לשם בתלבושת פרוצה, ללא שרוולים, ובחצאיות קצרות, ומלבד שפוגעות הן בקדושת המקום, גורמות הן מכשלה רבה להמון הרחב המסתכלים בהן, שעוברים על איסור תורה, שנאמר "ונשמרת מכל דבר רע", וכמו שלמדו חז"ל במסכת עבודה זרה (דף כ ע"ב, ובתוספות שם). ובמסכת שבת (סב ע"ב), "יען כי גבהו בנות ציון הלך וטפוף תלכנה וברגליהם תעכסנה", שהיו מגרות יצר הרע בבחורי ישראל.

ובירושלמי (ברכות פרק א הלכה ו), "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", שהעניינים והלב הם שני סרסורי עבירה, העין רואה והלב חומד.

וביומא (כט ע"א) "הרהורי עבירה קשים מהעבירה". והסביר הרמב"ם במורה נבוכים (חלק ג פרק ח), שיש בזה ענין נפלא מאוד, שכאשר יחטא האדם בפועל בגופו, אמנם ימרה פי ה' מצד חומריותו, מכל מקום לא המרה אלא בחלק בהמיותו, אבל מחשבת האדם היא בחלק הנכבד שבו, וכשהוא מהרהר בעבירה נמצא שחטא בשכלו שהוא החלק הכי נכבד שבו, ואינו דומה חטאו של מי ששיעבד עבד סבל כחטאו של מי שהעביד שר נכבד וחשוב.

וביומא (עד ע"ב) "טוב מראה עיניים מהלך נפש טוב מראה עיניים בגופה של אשה יותר מגופו של מעשה". ופירש המהר"ם בן חביב, דנפקא מינה לענין הרהורי עבירה שקשים מעבירה (וכן כתבו הסמ"ג ובתוספות ישנים).

ונאמר בתורה "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", ואין ספק שהנשים שבאות למירון בתלבושת פרוצה חוטאות ומחטיאות וגדול עוונן מנשוא.

ועיין בבבא בתרא (נח ע"ב) "אי איכא דרכא אחרינא רשע הוא". ופירש רשב"ם, ואף על פי שעוצם עיניו, ומשום שלא היה לו להתקרב למקום כזה, אלא היה לו להתרחק משם, וכמו שאמרו הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו.

ועיין עוד בסנהדרין (קז ע"א) לעולם לא יביא אדם את עצמו לידי נסיון וכו'. ע"ש.

ומלבד כל זה, יש נוהגים לשחוט שם בהמות ולאכול, מבלי לבדוק אם השוחט הוא בר סמכא היודע ובקי בהלכות שחיטה ובדיקה, וגם רבו המכשולות בענין הניקור מחלב דאורייתא שהוא איסור כרת. וכן שומר נפשו ירחק מהם, ושב ואל תעשה עדיף, ויבקרו אצל ציון קברות התנאים הקדושים בזמן אחר שאין כל כך מבקרים רבים. ויהי רצון שזכותם של רבותינו הקדושים רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו תעמוד לנו ולכל ישראל, ונזכה לתשובה שלמה ולגאולה קרובה אמין.

דין תלמידי הישיבות והכוללים

יש הנוהגים ללכת למירון להתפלל על קבר רשב"י במירון, והולכים לשם בקול שירה וזמרה והמון חוגג. ויש למנהג זה סימוכין דקשוט. אולם לא יעשה כן אלא אם בטוח בדרכו דרך הקדושה והצניעות ומביא לידי התעלות והתחזקות רוחנית, הא לאו הכי שב ואל תעשה, וישאר במקומו בלימוד ותפילה לעילוי נשמת הצדיק, וכל שכן בני ישיבות ואברכים הלומדים במסגרת תורנית בישיבות וכוללים, אין להם ללכת למירון ולפרוץ את מסגרת הלימוד, שגורמים בכך ריפיון לכלל. ועדיף שימשיכו בלימודם בהתמדה גם ביום ל"ג בעומר, ולא יבטלו את מסגרת הישיבות והכוללים בכל שנה בל"ג בעומר בנסיעה למירון

(נטעי גבריאל שם עמוד שמא).

והטעם: דאף שיש ענין להשתטח על קברי צדיקים, היינו דוקא באופן שאינו מתבטל

מעבודת ה' יתברך ומסדר לימוד התורה, ובפרט בני ישיבות שע"י זה מתבטלים ממצות "והגית בו יומם ולילה", ואין לך דבר גדול מלימוד תורה. וכך היה מנהגם של ראשי ישיבת "פורת יוסף", הגאונים רבי עזרא עטייה, רבי יעקב עדס ועוד, שלא היו עולים למירון בל"ג בעומר, וכן לשאר קברות צדיקים, והלימודים ב"פורת יוסף" ביום ל"ג בעומר היו ללא שינוי.

וכאן המקום להזכיר שמרן אאמו"ר זיע"א [הגר"ע יוסף זצוק"ל] ביקר לראשונה בחייו במירון רק בהיותו למעלה מגיל ארבעים, בהיותו טרוד בלימודו וכתיבתו בשקידה רבה. ומי שיזם את הנסיעה היה חכם משה חי שרבני זצ"ל, שחלם את הרב "כף החיים" שאמר לו, שמחר אתה נוסע עם רבני פורת יוסף, לסיום מסכת במירון, אבל למה אתה לא לוקח את מרן הרב לסיום במירון, ואז הגיע הרב שרבני למרן והפציר בו להצטרף אליהם, ומרן נעתר להפצרותיו ודיבר בלימוד בדרך חזור עם חבריו הרבנים זצ"ל.

ועל מנהגו של הגר"ש אלישיב כתבו שלא היה אצלו שום הבדל בין ל"ג בעומר לשאר הימים, מלבד אשר לא אמר תחנון, ואפילו לא השתתף בהדלקה, אלא למד כרגיל. וכשנשאל על כך השיב, שרשב"י שמח ונהנה יותר ממי שיושב ולומד ביום הזה (הליכות האיש הנהגות עמוד קסב).

ובהזדמנות אחרת העיד על עצמו שמעולם לא היה במירון, אפילו לא בל"ג בעומר. אבל לא היה מרוצה ממי שפירסם את שמו שמי ששומע אליו לא יסע למירון. שלא

אמר רק שעדיף ללמוד במקום ליסוע אבל לא דיבר על מי שבין כך לא לומד.

וכן כתב בספר "אשרי האיש", שהגרי"ש לא נסע לקברות צדיקים, אפילו בל"ג בעומר, וכשנשאל על כך, השיב מה אעשה שעדיין לא מצאתי את הזמן הדרוש לכך. וזה מחשש ביטול תורה (ח"ג עמוד תלב, טז).

ובספר מועדי הגר"ח (עמוד פא) נשאל הגר"ח קנייבסקי שליט"א: "אם יש ענין לנסוע למירון ביום ל"ג בעומר". וענה: "לא נהגו אצלנו". ובספר תשובות הגר"ח הביא "שעדיף ללמוד".

ובספר "קול נהי ארימה" (עמוד נג), הביא דנשאל מרן הגר"ד פוברסקי זצוק"ל אם לילך לקבר הרשב"י בל"ג בעומר, והשיב "דאצלו רשב"י נמצא בגמרא".

ובספר תשובות הגר"ח (ח"ב עמ' תשמ"ד) השיב מרן שליט"א אם לעשות חלאקה שם, "כרצונך".

וגם הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל הורה לבחורי הישיבות שמצוה יותר לשבת וללמוד בל"ג בעומר. ושהגרי"ז מבריסק אמר שאף בני תורה אין דרכם ללכת לקברי צדיקים, מכל מקום אביו הגר"ח מבריסק אמר שציון הרשב"י ע"ה שאני, שיש ענין להתפלל שם.

ועוד שהביאו שהחזון איש שלח להתפלל על ציון מרן ה"בית יוסף" לפי שהוא רבן של ישראל וכל ישראל מקושרים אליו (דברי שי"ח פרשת בהר גיליון רעו).

והגרא"מ שך בספר "מחשבת מוסר" (עמוד נד) כתב: יש בציבור שנהגו שנוסעים למירון וכדומה, וזה נכנס גם אצל בני

תורה, וזהו נגד דעת התורה, אם יש ענין להתפלל על קברי צדיקים הרי אין זה הזמן המתאים, גם משום מצב הצניעות בזמנינו, וגם משום הפסקת הלימוד באמצע הזמן. אלא שאנו קטנים בהבנה, ונמשכים אחר העולם כדרך נשים וקטנים וכפשוטים שאינם יודעים מאומה, שיכולים לעשות כל דבר אסור ולומר שזה טוב, לא התמלאנו בתורה ולא הגענו להבנת התורה ולדעת תורה, וממילא האדם הוא קטן, ונמשך אחר דברים אלו מבלי דעת. וכשיש דעת תורה ע"י שלומדים ומלאים בתורה ויש ידיעת התורה, האדם נעשה יותר נעלה ומרום.

ו"בנטעי גבריאל" (עמוד שמא) הביא מספר "ביתו נאווה קודש" שהרב הקדוש מהר"א בעלזא זי"ע לא נתן לו רשות לילך ואמר "קדושת רשב"י בכל מקום". וכעין זה השיב הרה"ק בעל "בית ישראל" מגור זצ"ל לבחורים, "הרי יש לך את הרשב"י בגמרא".

ובספר "תורה בציון" כתב (עמוד רט והלאה), שאביו רבי סלמן מוצפי זצ"ל עלה מבגדד בשנת תר"ץ במיוחד בכדי לעלות לציון רשב"י בל"ג בעומר. וכשראה מה התחולל שם, לא מצא חן בעיניו הדבר. וחזר לעיר מולדתו וקיבל על עצמו, לא לבוא לשם עוד בימים אלו. ואם בזמנו כך, מה נענה אנו.

ועתה ראיתי מכתב (מחודש אדר תשע"ג, תורת יוסף גיליון ו) שהשיב מרן אאמו"ר לשאלת הרה"ג חיים כהן משגיח בישיבת "פורת יוסף" כיצד להנהיג בישיבה בענין העליה למירון בל"ג בעומר, והשיב: אשרי

לא יש ערבות, אלא החוטא ימות לבדו ואז בשומעם דבריו נמנו וגמרו לבטל הסכמה זו ונתבטלה (האר"י וגוריו עמוד ריח).

ויש שכתבו שנמצא כתב יד מהחיד"א, שכתב בזה הלשון: "בימי מרן הסכימו שלא יעשו ישראל הערביים [המוסתערבים, כינוי לקהילות יהדות המזרח העתיקות ודוברות הערבית שחיו בצפון אפריקה, במזרח התיכון, ובארץ ישראל] מחול בלי"ג בעומר על ציון הרשב"י, ונראה למרן ובית דינו שח"ו זלזול שאוכלים ומרקדים, ונכתבה הסכמה ולא נחתמה, ובליילה חלם מרן את רשב"י שאמר לו שתבוא מגיפה גדולה בעבור זאת ההסכמה, כי רצונו שישמחו בהילולא, ולמחר קרע ההסכמה" (ישרון ט"ו עמוד תתע"א).

וגם מרן [הגר"ע יוסף זצוק"ל] אאמו"ר זיע"א שכל רז לא אניס ליה, אע"פ כן חזר וכתב אזהרה לחיזוק הצניעות וכשרות המאכלים בעליה למירון, וסיים שאם אין הצניעות נשמרת במקום זה בלי"ג בעומר, טוב יותר לבקר שם ביום אחר, ולא ביום ל"ג בעומר, ואם יש חשש מכשול אפילו במחשבה והרהור ח"ו, יש להימנע מלנסוע לשם, וכל הקפידא היתה שרצו לבטל לגמרי את העליה למירון, שהיה דרכם לעלות משפחות משפחות, ואם היו מונעים את הנשים לעלות, רוב העליה היתה מתבטלת (ילקו"י תצג עמוד תקיב).

העמלים בתורה בהתמדה, יום ולילה לא ישבותו, כל הפסקה מן הלימוד גורמת רפיון להם ולאחרים, כי טוב יום אחד בחצריך מאלף בחרתי, חזקו ואמצו בתורה, אשרי מי שעמלו בתורה, ועושה נחת ליוצרו, ותהיו גדולי תורה. עובדיה יוסף" (ילקו"י תצג עמוד תקי).

מעשה שהיה עם בית דינו של מרן יוסף קארו זיע"א

מעשה שהיה יום אחד כשהיו יושבים תלמידי האר"י סביב רבם ולומדים. אמר הרב לחברים, תדעו שהרבנים נתקבצו במעמד ורוצים לבטל הילולא דרשב"י, באמור שלא ילכו נשים מקושטות למירון, ואם ילכו בבגדי חול לא ילכו שם זולת זקנות ואם ככה יעשו ח"ו יבוא מגיפה גדולה ותכלה רעים וטובים. והשיב הרב חיים ויטאל, ולמה מר לא יודיע להם הדבר להציל את ישראל? אמר לו הרב, אינם מאמינים בי. אמר הרב חיים ויטאל אני אלך ואודיע להם. אמר לו, לך. הלך שם והודיע להם. מהם לא האמינו, ומהם אמרו יבוא הרב פה ונראה דבריו. ושלחו אחריו ובא, ודברו עמו שמה שהם רוצים לעשות כן, לפי שבימים ההם יש שמחות וגילות במאכל ומשתה ואם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו, ואין ראוי במקום הקדוש הזה לעשותו. והשיב להם האמת עמכם, ומה נעשה שהרשב"י מרוצה בזה, וכמה שנים שנוהגים כן וח"ו יקפיד עלינו ויבוא הנגף בעם. אבל אני אומר לכם הדבר אם תאמינו לי שבאלו הימים במירון

מה לכהן בבית קברות

רוב ככל הפוסקים אסרו לכהנים לילך על קברי צדיקים, והגם שהיו רבים וטובים שנהגו בכך היתר, מכל מקום כל כהן בעל נפש יחוש לעצמו וימנע מלהיכנס לקברי צדיקים, אלא יעמוד בחוץ (תורה בציון עמוד רטו). לפיכך מצוה להוכיח לכהנים החרדים לדבר ה' באמירה נעימה לבל יכניסו עצמם בספק איסור טומאה דאורייתא, ולחלל קדושת כהונתם. ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב (יחזה דעת ח"ד סימן נד).

והטעם: במדרש משלי (פרשה ט) נאמר: "כשנהרג רבי עקיבא על ידי מלכות הרשעה, נטפל בקבורתו אליהו הנביא זכור לטוב, והיה נושאו על כתפיו, יחד עם רבי יהושע הגרסי תלמידו של רבי עקיבא, שאל רבי יהושע הגרסי את אליהו, והלא כהן מר, ואסור לכהן ליטמא למת? אמר לו אליהו, חייך רבי יהושע, שאין טומאה בתלמידי חכמים ולא בתלמידיהם". על יסוד מדרש זה חשבו איזה פוסקים למצוא היתר לכהן לבקר בקברי צדיקים, מפני שאין צדיקים מטמאים.

ויש לדחות זאת **מהטעמים הבאים:**

בתלמוד שלנו (סוכה כה ע"ב) נאמר, שאותם אנשים שהיו טמאים לנפש אדם ובאו לשאול את משה רבינו על הקרבת הפסח, נושאי ארונו של יוסף הצדיק היו, ומי לנו גדול מיוסף הצדיק ובכל זאת הם נטמאו.

ועוד, בבבא בתרא (נח ע"א) מסופר על רבי בנאה שהיה מציין קברי האבות, ומבואר

שגם קברי האבות מטמאים באוהל, וביארו בראשונים (בבא בתרא נח ע"א) שהיה מציין קברי האבות במערה משום טומאה. דהיינו כדי להרחיק הכהנים שלא יאהילו על הקברות.

ויש שהסבירו, שעיקר טעמו של אליהו הנביא שנטמא לרבי עקיבא לפי שהיה מת מצוה שאין לו קוברים, שהרוגי מלכות לא היו ניתנים לקבורה, ולכן היה מותר לו להיטמא ולטפל בקבורתו (תוספות בבא מציעא קיד ע"א).

ועוד יש לומר, בכלל הרי אליהו הנביא אינו כהן, וכמבואר בפירוש ב"תנא דבי אליהו", שאמר להם לחכמי ישראל, איני אלא מזרעה של רחל, משבט בנימין, אם כן לא היה כהן, ורק נתכוין לדחות בדברים את רבי יהושע הגרסי, לפי סגנון שאלתו.

ומה שאמרו במדרש כשקבר אליהו לרבי עקיבא ואמר לו לרבי יהושע הגרסי אין טומאה בתלמידי חכמים, אין סומכים על הלכות שבמדרשים אם לא שנראה שנתקבלו לבעלי התלמוד.

וכן יש להוכיח ממה שאמרו בכתובות (קג ע"ב) ביום שמת רבי בטלה כהונה, היינו דוקא בשעת קבורה דחשיב כמת מצוה. ולא לאחר קבורה.

ומה שנמצא הגהה ב"זוהר" שאין הצדיקים מטמאים הוא שיבוש שהוכנס על ידי עמי הארץ. וכל בית דין חייבים להפריש הכהנים מלהיטמא, ולא יזידון עוד.

ולכאורה היה מקום להסתמך על סברת הראב"ד בהשגות (פרק ה' מהלכות נזירות הלכה יז), שהואיל והכהנים בזמן הזה טמאי מתים הם, אין עליהם יותר חיוב טומאה. ו"המשנה למלך" ועוד (סוף פרק ג' מהלכות אבל) הבינו בדעת הראב"ד שאין איסור כלל בזמן הזה לכהן ליטמא. אולם בשו"ת "סמא דחיי" (חלק יורה דעה סוף סימן כ) כתב, שאין לסמוך על סברת הראב"ד כלל, כיון שרוב חכמי ארץ ישראל חלוקים עליו. ומכל מקום נראה שהעיקר למעשה שאין להורות היתר בזה, וכדעת רוב הפוסקים. לפיכך מצוה להוכיח לכהנים החרדים לדבר ה' באמירה נעימה לבל יכניסו עצמם בספק איסור טומאה דאורייתא, ולחלל קדושת כהונתם. ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב (יחזה דעת עיי"ש).

כניסת כהנים למירון

ובשו"ת "מבשרת ציון" (חלק ד, סימן סח) כתב בענין הכניסה לכהנים לשוב מירון:

א. הכניסה לכהנים בכל מעלה ההר לקבר הרשב"י וסביבותיו אסורה, מפני שהמקום מלא קברים ומערות קבורה רבים של יהודים, כפי פסק בית הדין דצפת לפני פ"ה שנים, ורבים מחכמי ישראל שהיו שם באלף שנים האחרונות, מעידים שהיה שם בית קברות יהודי.

ב. כל שיש שלושה קברים באיזור, הרי זו "שכונת קברים" והמקום יש לו חזקת טומאה, ובפרט שכיום מצויים קרוב לשישים מקומות קבורה.

ג. גם כשהקברים נעשו ב"פותח טפח", יש לחשוש שנפחתו ונסתמו במשך השנים, אם ע"י בנין וחפירות, ואם ע"י מי גשמים ועפר שנכנסו שם וסתמום, וכמו שפסקו הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, ורבים מהאחרונים. גם לסברת הטוענים ש"פותח טפח" איסורו מדרבנן, אין שום היתר לעבור איסור דרבנן כדי להשתטח על קברי צדיקים.

וב"ילקוט יוסף" (תצג עמוד תקיח) כתב: **ומכל מקום כהן הרוצה לעלות בדרכים הכשרות לכהנים יש לו על מי לסמוך, כי הכל ספק הוא, וגם הכהנים הם כהני חזקה, אך החוששין ונמנעים מלעלות יבורכו מפי עליון, ותבוא עליהם הברכה, וכן בקברות הצדיקים שבטבריה הפזורים בכל מיני מקומות, כהן המחמיר שלא לעלות תבוא עליו הברכה.**

ומובא בספר "מגן האלף" (על ספר מטה אפרים סימן תקפא, אות קיא) שהכהנים שהתורה גדרה בעדם שלא לילך על הקברים מפני קדושת כהונתן, די להם שיעמדו מרחוק ויסתכלו על מקום קדושת גניזת הצדיקים, ויוושעו בזכותם, וירבו בתחנונים, וישפכו לבם כמים נוכח פני ה', אזי בוודאי זוכים להמשיך עליהם השלימות כל התיקונים שנמשכים ע"י קדושת קברי הצדיקים, כמו כל אלו שזוכין להתפלל בהשתטחות על הקבר ממשי. וכן היו נוהגים הכהנים מתלמידי הבעל שם טוב הקדוש.

גם בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א כתבו כן, שבכדי להתפלל אצל קברות צדיקים, די שרואים את הציון, ואפילו אם עומד

מרחוק, ולכן הכהנים יכולים להתפלל מרחוק ואפילו מתוך הרכב, ודי במה שרואים את הציון (דברי שי"ח פרשת בהר גליון רעו).

המבקר במירון, או בשאר קברות צדיקים שלא נמצאים בתוך בתי קברות, אינו מברך ברכת בית העלמין: "ברוך... אשר יצר אתכם בדין, וברא אתכם בדין, וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, והמית אתכם בדין, והוא יודע מספר כולכם בדין, והוא עתיד לגלות עפר מעל עיניכם להחיותכם ולהקימכם בתחיית המתים בדין, ברוך אתה ה' מחיה המתים". ואפילו לא היה שם שלושים יום (ילקו"י מנהגי ל"ג בעומר סעיף ו).

והטעם: שמא הברכה נתקנה דוקא על מקום שמיוחד לבית קברות, מה שאין כן בקברות צדיקים בפני עצמן.

טעם נוסף: שקברות הצדיקים שאני, שאין ראוי לומר להם כדבר איש אל רעהו "אשר יצר אותם בדין, והמית אותם בדין".

טעם נוסף: וכל שכן בקברי צדיקים בתוך מערה, והציון לא על הקבר ממש, שבה מסתבר שאין לברך שם. ובפרט לשיטת הגאון מהריט"ץ, שברכת "אשר יצר אתכם בדין" צריך לברך במקום הקברות ממש ולא ממרחק (שו"ת פרי הארץ או"ח סימן ז).

ויש שהעירו לגבי מירון, שאומרים שכל ההר מלא בקברות, דאם כן יצטרך לברך על ההר עצמו, אלא שלא ניכר שם קברות בבירור, ולא שייך ברכה על כגון זה (ילקו"י שם).

מותר לקרוא תהילים בסמוך לקבר, כשעושה כן לזכרו ועילוי נשמתו של הנפטר, ולעורר רחמי שמים בזכות הצדיק. וכל שכן שמותר לקרוא תהילים ליד קברות צדיקים. ואמנם אין להתפלל תפילות שחרית מנחה וערבית בבית קברות, וגם לא ליד קברות צדיקים, כגון קבר מרן הבית יוסף וקבר האר"י ז"ל. אולם בקבר הרשב"י ובמערות המכפלה מתפללין, מפני שהקבר עצמו עמוק הרבה ואינו בסמוך למצבה הנראית (ילקו"י תצג סעיף ז).

וזה לשון ספר "מסעות ישראל" (משנת רפג): "ושם ראיתי מערת רבי שמעון בן יוחאי ובנו, והיא סגורה אין מקום להיכנס בה, ולמעלה על המערה שני ציונים יפים, זה כנגד זה".

וגם בספר "עמק המלך" כתב שנהגו ללכת למירון, ששם קבור רשב"י... ועל כל אחד בנוי כמו מגדל גבוה, והתנא הוא קבור מבפנים, והמגדל מקיפו מכל צד".

ובספר "אהבת ציון" (משנת תקכה) כתב, ופתח המערה מן המערב, רבי אלעזר קבור מיד אצל הפתח... ואמר לי רבי יעקב מנקר, שפעם אחת נפתחה הרצפה של ההיכל, וראה שיש מערה חלולה תחתיה, וההיכל מבפנים מצוייר ומכווייר ומפואר מאוד".

אין צריך ליטול ידיים כשיוצאים מקבר רשב"י במירון, אולם בקברות צדיקים הנמצאים בבית קברות, צריך ליטול ידין כדין היוצא מבית קברות (שם עמוד תקכז).

והטעם: אף שקיימא לן קברי צדיקים מטמאים, מכל מקום זה לענין טומאה וטהרה בזמן שבית המקדש היה קיים, אבל לענין רוח רעה אין לחוש בקברי צדיקים. וכן המנהג בכמה מקומות שאין נוטלין ידיהם אחר התפילה בקברות צדיקים (אשכנזא דרבי אבות סב).

וכתב המהרי"ל (סימן כג): "והבאים מבית עלמין להתפלל יפה עושים שרוחצין ידיהם משום רוח הטומאה השורה בבית הקברות, [דתניא בפרק ד' מיתות "ודורש אל המתים" זה הלן בבית הקברות כדין] שתשרה עליו רוח טומאה. ו"נטילת ידיים" מעבירו, דמהאי טעמא נטלינן שחרית, דשינה אחת משישים במיתה משום בת מלך, וכמה מיני נטילות מנו רבותינו פרק "ערבי פסחים" דמעביר רוחות רעות.

ונטילה שאחר המת מנהג הוא ואסמכוה אקרא "ירחצו את ידיהם" סופי תיבות [למפרע] **מת**... ומקובלני מפי מורי ורבי שיש לרחוץ גם הפנים על שם "ובלע המות" וגו', ושוב מצאתי כן ברוקח, **ועיקר הטעם** להעביר רוח הטומאה כדלעיל, ולהכי רוחצין שנית בשובו לחצר בית הקברות, משום דמלאך המות מרקד בין הנשים בחזירתן כדאיתא בברכות, אלמא דמתלוה עם החוזרים, וכמו שפירש רשב"ם פרק "המוכר פירות" שהשדים מתלוים עם החוזרים, כך נלע"ד".

רבים נוהגים ביום ל"ג בעומר לפקוד את ציון הרמ"א זי"ע בקראקא, שהוא יומא דהילולא דיליה.

כן היה המנהג, ומובא שלפני מלחמת עולם השניה עלה מספר בני ישראל העולים לציונו של הרמ"א לכחמישים אלף איש. וראה בספר "ברכה שלמה" סטוטשין, א"א זקני זצ"ל נסע פעם אחת לקראקא ולקח ברכת הפרידה מבנו דודי זצ"ל, ויבקשהו דודי זצ"ל לילך על קבר הרמ"א זצ"ל להשתטח ולהתפלל על קברו.

וסיפר איך שבימי רבינו בעל "נועם אלימלך" זצ"ל היתה גזירה רעה על ישראל ושלח בעל "נועם אלימלך" זצ"ל שליח לקראקא על קבר הרמ"א להתפלל על קברו ולאמור בזה הלשון: "רבינו רבי משה איסרלס עוד לא פטרנו אתכם ממשמרתכם משרת הרבנות, ועדיין אתם רב שלנו ועליכם לבטל הגזירה", ויסע השליח לקראקא ונשתטח על קבר הרמ"א זצ"ל וכו', וכאשר יצא השליח מקבר הרמ"א נתבשר שנתבטלה הגזירה.

וכן דודי זצ"ל היה בקראקא כמה פעמים בל"ג בעומר על ציון הרמ"א זצ"ל, עכ"ד. וראה בספר "מסע מירון" (עמוד פ"ר) עדותו של רבי יוסף כהן צדק בספר "קודש הילולים" אלטונא תרל"ג שעד ימיו כשלוש מאות שנה אחרי פטירתו של הרמ"א נאספים יהודים רבים בל"ג בעומר על קברו, ורב העיר באסיפה זו מתרץ בפלפולו את כל קושיות האחרונים על ספרי הרמ"א, ומראה כי משה אמת ותורתו אמת (נטעי גבריאל שם עמוד שמו).

פרק ג

משה רבינו ורשב"י – חשבונות שמים

ו"פורים" גימטריא "אהרן הכהן" [=336],
וכן תיקון מידת "הוד" שהיא מידתו של
אהרן הוא בפורים, וכן בפורים שולחים
מתנות איש לרעהו בחינת מידתו של אהרן,
שהיה "אוהב שלום ורודף שלום".

"ל"ג בעומר" גימטריא "משה" ובו
הילולת רשב"י שהיה נשמת משה, וכמו
שמשה ואהרן שרמזו אותם בפורים ובל"ג
בעומר הם שקולים כמו שפירש רש"י
הנוזכר, כן ל"ג בעומר ופורים חלים באותו
יום. ועל כן תלמידי רבי עקיבא שפגמו
בבחינת ה"שלום" פסקו מלמות ביום ל"ג
בעומר, היות וביום זה יש קשר לפורים
שהוא בחינת אהרן הכהן שהיה "אוהב
שלום ורודף שלום" (הרב רבי אברהם שמחה
הורוויץ, "אורה ושמחה").

ביום פטירת משה רבינו עליו השלום יש
להתמרמר שטרם בעשר אצבעותיו עלינו,
ולא שמח בשמחתנו ולא נכנס לארץ
ישראל. לכן היום הזה יום פטירת רשב"י
שהוא ניצוץ משה רבינו, שזכה רשב"י
להיקבר בארץ ישראל "נגילה ונשמחה בו"
ולזה תמצא לעולמים יום פטירת משה
רבינו באותה שנה הוא יום פטירת רשב"י.
ולזה רומז הפסוק (דברים לד): "ויתמו ימי
בכי אבל משה" – אבל בגימטריא "ל"ג"
[33=] (רבי חיים חורי, חסד ואמת דרוש יג).

ב"תורת משה" חתם סופר (פרשת תצוה דף עא)
מובא שסגולה נפלאה לאוקמי גירסא הוא

המקובלים כתבו בספריהם, שרבי שמעון
בר יוחאי הוא ניצוץ נשמתו של משה
רבינו עליו השלום, ומצאנו טעמים ורמזים
בענין זה.

רמזים על משה רבינו ורשב"י

"ל"ג בעומר, יום פטירתו של רשב"י – והוא
גימטריא בדיוק של "משה" [=345]. וראה
זה פלא לעולם באותו יום בשבוע שיחול
ל"ג בעומר יחול גם האושפיזין של משה,
בסוכות שיבוא אחרון!...

"יש אומרים לכן נקרא "ל"ג בעומר" –
ולא ל"ג לעומר, מפני של"ג בעומר
בגימטריא משה [=345], להעיר דרשב"י
היה ניצוץ משה ונתעלה לאותו אור שקיבל
משה כשעלה לקבל לוחות שניות" (לקו"ש
ח"ז עמוד שלו).

ונראה להוסיף עוד רמז, נאמר (תהילים סה):
"פלג אלוקים מלא מים" – "פלג" ראשי
תיבות פורים ל"ג בעומר, והיינו שבאותו
יום שחל פורים חל באותה שנה גם ל"ג
בעומר, באותו יום חל גם יום פטירת משה
רבינו עליו השלום. והוא דבר פלא (הרב
אברהם אבא מפיטסרבורג, איכא דאברהם).

ויש שנתנו סימן "פלגש", כלומר ראשי
תיבות פורים ל"ג בעומר שוים (מטעמים).

"והנה נאמר (שמות ו): "הוא משה ואהרן",
ופירש רש"י: מלמד ששניהם שקולים.

לדבק עצמו ומחשבתו במשה רבינו ע"ה, עכ"ד. ואולי לכך אמר רשב"י (שבת קלח ע"ב): "חס ושלום שתשתכח תורה מישראל" כיון שרשב"י ניצוץ ממשה רבינו עליו השלום, על כן ע"י התדבקות במשה רבינו עליו השלום לא תשתכח התורה.

ואולי יש טעם לשבח למנהג שמנסכים שמן על ההדלקה על פי מה דאיתא בגמרא (הוריות דף יג ע"ב) ד"אמר רבי יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה", דע"י השמן זית מסוגל שלא תשתכח תורה מישראל, וע"י רשב"י שהוא ניצוץ משה רבינו ע"ה, שע"י התדבקות במשה רבינו ע"ה זוכים גם כן שלא תשתכח תורה מישראל, ולכך דווקא רשב"י היה יכול לומר מאמר הזה".

"ביום ל"ג בעומר מתחיל להאיר 'אור כי טוב', של"ג בעומר הוא **טו"ב** ימים [17] קודם חג השבועות. והנה בלידת משה נאמר 'ותרא אותו כי **טוב** הוא ותצפינו' ונתמלא הבית כולו אורה, וכנגד זה אף רשב"י נקרא "בוצינא קדישא" [נר הקדוש], וחיבר ספר 'הזוהר' – לשון זוהר ואורה לגלות האור הגנוז בתורה" (בני יששכר, מאמרי חודש אייר מאמר ג).

והנה הילולא דרשב"י – בל"ג בעומר חל בספירת 'הוד שבהוד' כמובא בסידורים, כנגד משה שזכה לשתי קרני הוד (נר לאבות אליסון עמוד קסה).

נקרא רשב"י ב"זוהר הקדוש" בכינוי "בוצינא קדישא" – הנר הקדוש, היות

והוא ניצוץ קדוש ממשה רבינו ע"ה שנשמתו קדושה מקודש הקדשים, וצופה מאור שבעת הימים הגנוז לצדיקים (עמק המלך שיי"ג פמ"ו). והנה ספרו של ה'בוצינא קדישא' – רשב"י – נקרא בשם 'הזוהר' לשון אור מבהיק מעולם ועד עולם (נטעי גבריאל פסח ג' עמ' יב).

ביום י"ח באייר החל המן לרדת בזכות משה, וביום י"ח באייר [ל"ג בעומר] הילולא דרשב"י שהוריד ביום זה סודות התורה. וסימנך מאמרו של רשב"י (מכילתא דר"י בשלח) "מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר: לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן".

וכן נרמז בפסוק (ויקרא כג, טו): "**וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את 'עמר' – סך הכל ל"ג אותיות רמז לל"ג בעומר, ו'עמר' רמז למן שמידתו 'עמר' לגולגולת (אור היקוד הם יוקדים עמ' יט).**"

צריך להבין – מדוע ביום פטירת משה בז' באדר עושים תענית, ואילו ביום פטירת רשב"י עושים הילולא ושמחה?
הגמרא אומרת (תמורה טז). שבזמן אבלו של משה נשתכחו ג' מאות ויש אומרים ג' אלפים הלכות. ולכן עושים תענית על שכמעט ונשתכחה תורה מעם ישראל. אולם בעת פטירת רשב"י נתגלו סודות התורה ולכן זמן זה הוא זמן שמחה והילולא (אגרא דבי הילולי פיטסבורג עמ' נג).

בסוף ספר "הילולא רבא" הביא כמה רמזים בענין זה, אמרו חז"ל "בשגם הוא בשר", "**בשגם**" זה **משה**, ובגימטריא משה

[345=], והנה באתב"ש הוא אותיות **רשב"י**, ורמזו שרשב"י ניצוץ משה. ואפשר לרמז, **משה** נוטריקון שמעון הוא **משה** (הילולא דרשב"י).

רשב"י ניצוץ משה

רבי שמעון בר יוחאי היה ניצוץ משה רבינו, ורבי אלעזר בנו היה הנער הלוי שהיה משרת אצל פסל מיכה – יהונתן בן גרשום – שהיה בן בנו של משה רבינו (ספר הגלגולים פס"ג ופס"ד).

וכן כתב האריז"ל (שם) שרב המנונא סבא הוא גלגולו של משה רבינו. ונרמזו גלגולי משה בשמו **מ'שה ש'מעון ה'מנונא** (ספה"ג שם בהג"ה). ולכן באו רב המנונא סבא וסנהדרי גדולה שהם ע' צדיקים להילולא דרשב"י (שו"ע הזהרה צינורט סי' תצג ס"ק קע).

אלו חלקים באו בסוד הגלגול

כתב בעוד יוסף חי' (דרושים ע"פ האזינו) לדון האם באו חלקים של משה רבינו עליו השלום בצדיקים בסוד הגלגול, וזה לשונו: 'והנה נלכה אל ספרי מאורן של ישראל הוא רבינו האר"י הקדוש ז"ל שקיבל מאליהו זכור לטוב ושם ב"שער הגלגולים" (הקדמה יא) נמצא דבר מפורש במה שכתב שם, שצריך האדם לקיים כל התרי"ג מצוות ואם חסר מהם צריך לבא בגלגול לקיימן הכל, ושם מפורש כמה חילוקים יש בדבר זה, כי יש מיני מצוות שצריך לבוא בעבורם בגלגול, ויש שיספיק לו בחינת עיבור בלבד.

ואין אנחנו צריכין לדבר בחילוקים הנזכרים שם בעניין משה רבינו ע"ה, ורק אנחנו למדין משם כי מוכרח שיבוא חלק מן משה רבינו ע"ה בגלגול, כדי להשלים מצוות התלויות בארץ ישראל שלא קיים אותם משה רבינו ע"ה מפני שלא נכנס שם. כי בעבור חסרון מצוות אלו התלויים בארץ צריך כל צדיק לבוא בגלגול כדי לקיים. ועל כן מוכרח לומר שצריך לבוא חלק מן נר"ן, נפש רוח נשמה של משה רבינו ע"ה, שהוא שייך לאותם המצוות התלויים בארץ בסוד הגלגול כדי להשלים חלקים דנר"ן שלו השייכים למצוות אלו. אמנם ודאי צריכין אנחנו לומר שאי אפשר שיבואו חלקים מן נר"ן של משה רבינו עליו השלום כולם בגלגול בצדיק אחד כדי להשלים מצוות אלו התלויים בארץ, כי מי יש בעולם צדיק שיוכל להכיל בתוכו חלק גדול של משה רבינו ע"ה כדי להשלים בו מצוות התלויים בארץ? על כן מוכרח לומר כי חלק משה רבינו ע"ה שצריך להשלים המצוות יתחלק לכמה חלקים ויבוא כל חלק מהם בצדיק גדול שבדור כדי להשלים חסרון מצוות התלויות בארץ שלא היה אפשר לעשותם בפועל במדבר שהוא חוץ לארץ.

רשב"י ניצוץ משה אחר קבלת הלוחות השניות

מעלת משה בעת שעלה לקבל את הלוחות הראשונות הייתה נשגבה מאד, ולאחר שחטאו ישראל בעגל ניטלה ממנו מעלתו. בעת עלותו לקבל את הלוחות השניות נותר בו רק אחד מאלף מאותו זיהרא עילאה

שהיה בו תחילה. וזהו סוד האות אל"ף זעירא שב'ויקרא', ללמד שנותר בו אחד מאלף ממה שהיה לו קודם. רשב"י זכה בזמן ה'אידרא' למדרגת משה כבעת עלותו לקבל הלוחות השניות, אך לא למדרגה הרמה שהייתה למשה בתחילה (שער מאמרי רשב"י פירוש האדר"ר).

ונרמז בפסוק (שמות לב, כג): 'כי זה משה האיש... לא ידענו מה היה לו', 'כי זה משה האיש' בגימטריא 'שמעון בר יוחאי' [=703]. רשב"י נרמז דווקא בפסוק הנאמר בחטא העגל, לומר שרשב"י זכה לניצוץ משה כפי שהיה לאחר חטא העגל.

מי יותר גדול ממי?

רשב"י אף זכה שהאירו פניו כאור החמה כמשה שקרן עור פניו. ורשב"י מעיד על עצמו שבכך נתעלה על משה שהוא יודע שהאירו פניו, ואילו משה לא ידע שקרן עור פניו. וזה לשון ה"זוהר הקדוש" (נשא קלב):
"אמר רבי שמעון, בלהו בוצינין חברין [אתם כל החברים הדומים לפני השכינה כנר לפני האבוקה], **דאתין בהאי עזקא קדישא** [שבאתם להתתקן בזו הטבעת הקדושה, דהיינו בזה האדרא קדישא, כי ישבו בעיגול כמו טבעת שיראו זה את זה]. **אסהדנא עלי שמיא עלאין דעלאין** [הנני מעיד עלי את השמים העליונים של העליונים], **וארעא קדישא עלאה דעלאה** [ואת הארץ הקדושה העליונה של העליונות]. **דאנא חמי השתא** [שאני רואה עתה כאן באדרא, ולא מקודם, כי ע"י גילוי סודות שבאדרא זכה רבי שמעון למדרגה זו], **מה דלא חמא בר נש, מיומא דסליק משה**

זמנא תניינא לטורא דסיני [מה שלא ראה אדם מיום שעלה משה בפעם השניה על הר סיני לקבל לוחות שניות]. **דאנא חמינא אנפאי נהירין, בנהורא דשמשא תקיפא** [שאני רואה את פני מאירות כאור השמש המאיר בתוקפו], **דזמין למיפק באסוותא לעלמא** [שעתיד לצאת לרפאות את צדיקי העולם].
דכתיב (מלאכי ג): **"וזרח לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". ועוד דאנא ידענא דאנפאי נהירין** [ועוד שאני יודע שפני מאירות כי גילו לי מן השמים], **ומשה לא ידע ולא אסתכל** [ומשה לא היה יודע ולא היה יכול להסתכל]. **הדא הוא דכתיב**, (שמות לד) **"ומשה לא ידע כי קרן עור פניו"**.

וצריך ביאור האם רשב"י גדול היה ממשה ח"ו?

כתב בספר "עוד יוסף חי" (דרושים, ע"פ האזינו): 'והנה ברשות קודשא בריך הוא ושכינתיה אמינא אנא עבדא, כי החלק של משה רבינו ע"ה המגולגל בגוף רשב"י עליו השלום הוא עצמו היה אומר דברים אלו בסוף ה"אדרא": **"דאנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע ולא אסתכל"**, כלומר "אנא" [אני] המגולגל בגוף זה של רשב"י, וקאימנא ביה השתא [ונמצא בו עכשיו] ידענא דאנפאי נהירין [יודע אני שפני מאירים], אבל "משה לא ידע" כלומר גוף הנקרא משה לא ידע ולא אסתכל, ונמצא בזה אין רבי שמעון בא לשבח עצמו בדברים אלו לומר שזכה יותר מן משה רבינו ע"ה, אלא דברים אלו חלק

של משה רבינו ע"ה אומר אותם על עצמו, כן נראה ברור בעזרת ה' יתברך. ואפשר שגם רבינו מהרח"ו ז"ל כוונתו כך והעלים הדברים. ועל דרך זה יש ליישב עוד מאמר אחר של רשב"י בגמרא (סוכה מה:): "באומרו ראיתי בני עליה והמה מועטין" וכו', ואם אחד אני הוא עיין שם, דגם בזה יש לומר דדברים אלו יצאו מחלק המגולגל בו. עכ"ל.

וכתב בספר "עד הגל הזה" (עמוד מ): "והמכוון דרך כלל בדברי קודשו [כי אל סודו לא הגענו] הוא שהן הרשב"י זיע"א בדורו, והן רבינו האר"י זיע"א, שניהם נבחרו ונתייחדו מן השמים להיות שלוחי דרחמנא, שעל ידם תתגלה החכמה בעולם, רשב"י באתכסיה למשמרת לדרא בתראה [בהסתר למשמרת לדור אחרון], ורבינו האר"י באתגלייא [בגלוי. כל אחד כפי ערך דורו ומצב העולמות וצורך התיקון דאז], ושניהם בסוד "אתפשטותיה דמשה רעיא מהימנא בכל דרא ודרא", [כמו שכתב גאון עולם החיד"א ז"ל ב"שם הגדולים" (מערכת גדולים אות י' סמן שלב) וזה לשונו: "רבינו האר"י זצ"ל בישראל גדול שמו ניצוץ משה רבינו ע"ה", עכ"ל] וסוד ההתפשטות הנזכרת ממשיך להתקיים בגילויים נוספים עוד מדור לדור גם אחרי האר"י ז"ל, על ידי צדיקי חסידי וחכמי הדורות, המה מעולם אנשי השם גדולי ישראל שהוסיפו בגילויים נוספים גיליה אחר גיליה, כל אחד כפי מה שקיבלה נשמתו חלקה הפרטי המזומן לה מהר סיני, וכפי זכות הדור ומצב העולמות וצורך התיקון דאותו העת והזמן.

הרי שנתבאר בדברי מהרח"ו ז"ל הנזכרים באר היטב שאין לתמוה כלל על היות פרסום וגילוי סודות התורה הולכים ונוספים מדור לדור מההעלם לגילוי, ומהגילוי לגילוי נוסף... כי סיבת היות הדבר כן הוא רצון הבורא יתברך... ועיין היטב ב"אדרא רבא" (דף קלב ע"ב) שאמר הרשב"י זיע"א "וְעוֹד דָּאנָא יִדְעָנָא דָּאנְפָּאֵי נְהִירִין, וּמִשָּׁה לֹא יָדַע וְלֹא אִסְתַּכַּל" וכו' עיי"ש כל הענין, ושם בספר "קול ברמה" (דף נה רע"א) כתב וזה לשונו: "מלת 'לא ידע' קשיא, ואולי שבחינת תיקון ה"אדרא" לא היה אז בימי משה מצד הזמן, ובא ניצוץ משה בגלגול רשב"י כנודע ואז באותו זמן נתקן מה שנתקן..."

וכתב מהר"י צמח ז"ל (הובא לשונו בסוף הקדמת מהרח"ו ז"ל לספר "עץ חיים") וזה לשונו: עוד נראה לי כי גילוי חכמה זאת עתה בדורות הגרועים הוא כדי שיהיה לנו מגן עתה לאחוז בלבב שלם באבינו שבשמים. כי באותן הדורות, הרוב היו אנשי מעשה וחסידים, והמעשים טובים היו מצילין אותן מפני המקטרגים, ועתה רחוקים אנחנו משורש העליון כמו השמרים בתוך החביות, מי יגן עלינו אם לא קריאתנו בחכמה זאת הנפלאה והעמוקה" עכ"ל.

האר"י ז"ל ניצוץ משה

כתב מהרח"ו בספר הגלגולים [פס"ד בהגה]: האר"י הקדוש היה ניצוץ נשמה ממשה רבינו.

והנה ביארנו לעיל בדברינו שרשב"י בא לתת לעם ישראל את החלק שמשה לא

השלים בנתינת התורה – הוא חלק הסוד, וכעת בא האר"י הקדוש ניצוץ משה וביאר את ספר ה"זוהר הקדוש" שהיה כספר החתום [עמק המלך שייג פ"ג].

"עלית למרום שבית שב"י" – ר"ת ש'מעון ב'ר י'וחאי, והוא ר"ת למפרע י'צחק ב'ן ש'למה [לוריא אשכנזי – האר"י ז"ל] [שה"ג מערכת גדולים ערך י אות שלב בשם חכם].

ונרמזו אף בתחילת התורה – **בראשית** ראשי תיבות **א**יור **ת**יורת **ר**'בי ש'מעון **ב**'ר י'וחאי, וכן **א**יור **ת**יורת **ר**'בי י'צחק **ב**'ן ש'למה.

וכן מרמז הדבר למייסד החסידות שהוריד את תורת הסוד לעבודת האדם בעוה"ז – **א**יור **ת**יורת **ר**'בי ישראל **ב**'על ש'ים [טוב] (אגרא דכלה פרשת בראשית רמז נו).

ואף על המקובל האלקי רבי שלום שבזי זיע"א אמרו שהוא ניצוץ האר"י, ושמו היה **ש**לום **ב**'ן י'וסף – ר"ת **שב"י**. וכן אומרים על המקובל האלקי הרב שר שלום מזרחי שרעבי ידיע המכונה הרש"ש שהיה גלגול האר"י ושמו היה **ש**לום **ב**'ן י'צחק ר"ת **שב"י** [תולדות הרב שלום שבזי זיע"א חלק "מנחה שלוחה" עמ' קפא].

ועוד נרמז האר"י כגלגול רשב"י ומשה, **ש'שמעון** בגימטריא **מש"ה** ועוד 120 שנה שחי, ו**ש'שמעון** בגימטריא **יצח"ק לורי"א** עם האותיות והתיבות [=466] [מחמדי שמים' למקובל יעיש קורין זיע"א].

ועוד **י'וחאי** עולה בגימטריה **טו"ב ח"י** [=35], שגם על משה נאמר "ותרא אותו כי טוב הוא" [ב"מ דרך ח"ג עמ' רט].

האר"י רמז לנו על עצמו שהוא ניצוץ משה כשאמר שדור המדבר ישוב להתגלגל בדורות האחרונים; "ובזה תבין, כי רוב אנשי דורינו נשותיהם מושלות עליהם, ובפרט הבעלי תורה, והטעם הוא, לפי שהיו [הגברים בני דורנו] בזמן העגל שלא מיחו בערב רב, ולפי שהנשים לא רצו לתת נזמי זהב [והיו בזה במעלה גדולה מהאנשים], ולכן הנשים שולטות בהם. נמצא, כי בדורנו זה הוא גלגול דור המדבר, וגם הערב רב גם כן, ומשה בתוך כולם" עכ"ל האר"י [שעה"פ פ' שמות, ספר הליקוטים פ' שמות פ"ב]. הרי שבדבריו שימשה בתוך כולם רמז האר"י לעצמו שהוא ניצוץ משה ונמצא בדור זה.

עלית למרום שבית שבי

ודברים נפלאים כתב בספר "סמיכת חכמים" לגה"צ המקובל האלקי נפתלי כץ זצוק"ל, בשעה שעלה משה למרום זכה לנשמת רשב"י, ובהתחברות נשמתו עם נשמת רשב"י הוריד תורה לישראל.

מדוע הוצרך משה רבינו להתחברות נשמת רשב"י כדי להוריד התורה?

וזה לשונו של הרב זצוק"ל (סמיכת חכמים דף לב:): "ובזה העניין נפרש לשון הפסוק (תהילים סח, יט): "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם", דאיתא בגמרא (יבמות סא ע"א): "רבי שמעון בן יוחאי אומר ישראל קרוין אדם, ואין האומות קרוין אדם, שנאמר (יחזקאל לד, לא): "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם" – אתם קרויים אדם ואין האומות קרויים אדם".

והובא במפרשים הטעם לפי דשם "אדם" הוא מלשון "אָדָמָה לְעֶלְיוֹן" (ישעיה יד, יד) כביכול, וזה אינו שייך גבי אומות, ולהכי אי אפשר לקרותן "אדם". ומהאי טעמא מצינו במפרשים הטעם דיכול האדם להתעלות על כל צבא מרום, כדאמרינן בגמרא (סנהדרין דף צג ע"א) "גדולים הצדיקים יותר ממלאכי השרת", לפי דנקרא "אדם" מלשון "אָדָמָה לְעֶלְיוֹן" בדמיון הקב"ה כביכול שהוא חלק אלוה ממעל, כדדרשינן (בראשית רבה כא, ה): "הן האדם היה כאחד ממנו, כיחידו של עולם, ואם כן מי שזוכה לנשמת אדם הראשון שהיה נקרא "אדם" סתמא מלשון "אָדָמָה לְעֶלְיוֹן", מעלתו על כל מלאכי מעלה, ואם כן אי אמרינן דאין האומות קרויים אדם מטעם שפירשנו שלשון "אדם" הוא לשון "אָדָמָה לְעֶלְיוֹן" דדרש "הן האדם היה כאחד ממנו" – כיחידו של עולם, יכול האדם להתעלות על כל המלאכים.

אבל לדעת כולי עלמא דפליגי ארשב"י כדפירשו התוספות (בבא מציעא קיד ע"ב) דאין הלכה כרשב"י לפי דגם האומות נקראין "אדם", והטעם איתא במפרשים שתואר אדם הוא לגנאי שנלקח מן האדמה והוא לשון "אדמה" ולא מלשון "אָדָמָה לְעֶלְיוֹן", כדכתיב (ישעיה מ, כה): "ואל מי תדמיוני ואשוה". והא דכתיב "הן האדם היה כאחד ממנו", דרשינן במדרש (רבה בראשית כא, ה): כאחד ממלאכי השרת, אם כן מי לנו גדול מאדם הראשון קודם החטא שהיה בו נשמת יחידה, עם כל זה לא זכה רק להיות כמלאכי השרת, ואם כן לא מצינו שום אדם שיהיה מדרגתו למעלה

ממלאכי השרת אפילו משה, כי לא זכה רק לנשמת אדם הראשון קודם החטא, ודי להיות כמותו כאחד ממלאכי השרת ולא עדיף מהם.

גם הובא במקובלים שמושה בשעת עלייתו זכה לנשמת רבי שמעון בר יוחאי, והרמז הוא "שבית שב"י" ששבה והשיג נשמת שב"י, נוטריקון ש'מעון ב'ן י'וחאי. ולכאורה קשה מאי כולי האי, למה הוצרך אז לנשמת רשב"י!!

אבל לדרכינו ניחא, דידוע ליודעי חן דכל אחד מה שלומד ומשיג, הוא מצד ניצוץ נשמתו מאיזה מקום הוא משיג ואחווה נשמתו, וזהו כל הפלוגתות של המאן דאמרי, שזה נאחז בזה המקום וקשורה נשמתו במידה זו, וזה נשמתו במידה אחרת.

והנה משה הוכרח להתעלות בשעת מתן תורה למעלה מכל צבא מרום, או מטעם התגברות להוריד התורה, או לכנוס לחדר "מרום" דווקא, דאפשר שהיו שם הלוחות טמונים ממלאכי השרת שאין להם רשות לכנוס לשם, כדכתיב (איוב כח, כא): "ונעלמה מעיני כל חי, ומעוף השמים נסתרה", ודרשינן (דברים רבה ח, ב): אלו המלאכים, והוכרח משה להתעלות עליהם שיוכל לכנוס לשם מצד מעלתו היתירה שנדמה לבוראו, ודבר זה לא היה משה יכול להשיג מצד נשמתו, כי בוודאי היה סובר כרבי עקיבא כפי ההלכה נגד רשב"י האומות קרוין "אדם", ואי אפשר לאדם להתעלות יותר ממלאכי השרת מה עשה הקב"ה התעבר בו נשמת רשב"י שנשמתו הוחצב מזה המקום לדרוש ישראל קרויין אדם

ולא האומות, ואם כן היה יכול משה להתעלות על כל מלאכי מעלה, מה שאין כן כשלא היה מודה לדרוש הזה אז לא היה יכול להשיג מעלה ואיהו דאפסיד אנפשיה. ובמדרש (שמות רבה כח, א): "עלית למרום" עלית ונתעלית, מעלה היה לך מכל צבא מרום, ומהאי טעמא לקחת "מתנות" כדאמרינן לעיל. וזהו פירוש הפסוק לבאר כל מילה ומילה: "**עלית**" פירושו עלית ונתעלית מכל מלאכי מעלה. והא ראייה, "**למרום**" שעלית לחדר ששמו "מרום" מקום שאין רשות לשום מלאך לכונוס לשם רק הקב"ה לבדו. ומאיזה טעם זכית לזה המעלה, "**שבית שב"י**" דייקא, לפי ששבית ונתעברה בך נשמת רבי שמעון בר יוחאי שהוא ראשי תיבות **שב"י**. ומהאי טעמא "**לקחת מתנות**" שכל המלאכים נתנו לך כעיני עבדים אל יד אדוניהם. ואם תאמר איזה שייכות יש לנשמת רשב"י בזה, לזה מסיים "**באדם**", והב' הנוספת לתיבת אדם דרשינן בשביל כמו בראשית – בשביל ראשית, והכא נמי פירושו הכי בשביל דרשת "אדם" הוצרכת לנשמת רשב"י לדרוש "ישראל קרויין אדם ולא האומות", לפי שפירושו של "אדם" הוא לשון "אֲדָמָה לְעֶלְיוֹן" להשיג עד כה, ומהאי טעמא השגת כל אלה, דאם לא כן היית סובר ככל התנאים נגד רשב"י דאין הלכה כמותו, ופיך ענה בך שלא להשיג למעלה ממלאכי השרת, מה שאין כן עתה ששבית נשמת רשב"י."

וישנם רמזים לענין הנ"ל: **שמעון** ראשי תיבות – **מ'שה ע'ילה ו'יִשְׁכֵּךְ נ'שמת ש'מעון** (בני בנימין עמוד קג).

וכן נרמז הדבר בתחילת תורת משה **בראשית** ראשי תיבות – **בזכות ר' שמעון אתן תורת ישראל** (נחלת שדה).

ועוד, **שב"י** ויום ההילולא ל"ג, עולים יחד – גימטריא **מש"ה** [=345] (שם).

משה גילה לעולם רק את חלקי הפשט רמז דרש שבתורה, אך את חלק הסוד לא גילה, שטרם הגיע זמנו להתגלות. ולכן, כאשר הגיע הזמן לגלות לעולם את חלק הסוד ירד ניצוץ נשמתו של משה רבינו בגופו של רשב"י וגילה את סודות התורה וכך השלים משה את נתינת התורה לעם ישראל, תורה שלימה. ואפשר שמשום כך הוצרך רשב"י לזכך את גופו ע"י אכילת חרובים שהם כחרבות לגוף, להיות כדוגמת משה רבינו עליו השלום שבעת שהוריד את התורה התענה ארבעים יום וארבעים לילה. בכך זיכך רשב"י את החומר ב"מיעוט אכילה" והוריד לעולם את תורת הסוד כדי להשלים את כל חלקי התורה (שמחת יהודה ח"ב פרק סד).

ונרמז הדבר בפסוק: "**וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל**" – אותיות "**זהר**" בדילוג ב' אותיות.

וכן בסייעתא דשמיא רמזנו בפסוק (במדבר כה, א): "**וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי** לֵאמֹר". בדרך כלל פרשה "בהר" סמוכה לשבוע שחל בו ל"ג בעומר, ובמילים "**משה בהר סִינַי**" אותיות **רשב"י** בדילוג שתי אותיות, לרמזו שמשה קיבל כל התורה כולה בהר סִינַי בדקדוקיה וכו', וגם את תורת הסוד, שגילה אותה רשב"י.

פרק ד

נרות ומדורות ל"ג בעומר

הבא. דאָנן יתבין בקדישאַ עלמא נשאנו יושבים בקדושה העליונה, אַשאַ עלמא אסחר לן [אש עליונה מסובבת אותנו] וְהָא כָּל תְּקוּנָא עֲלֵאין דְּדִיקְנָא קְדִישָׁא אֶתְתַּקְנוּ, וְאֶתְעַטְרוּ וְאֶסְחָרוּ לְדוּכְתִּיהוּ".

וב"זוהר חדש" כתוב (בראשית יח, ב): "אוֹתְבִיָּה לִר' אֶלְעָזָר בְּרִיָּה לְגַבִּיָּה, אָמַר תֵּיב בְּרִי תֵיב, דְּיוֹמָא דִּין אֶת קְדִישָׁא, וּבְעֲדָא דְקְדִישִׁין [הוֹשִׁיב אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ אֶצְלוֹ. אָמַר, שֶׁב בְּנִי, שֶׁב, שְׂיֹם הָאֵל אֶתָּה קְדוֹשׁ, וּבְגוֹרְלָם שֶׁל קְדוֹשִׁים]. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן מֶלֶח חַד, וְאַסְחָר אַשָּׁא בְּבִיתָא. נִפְקִי רַבָּנָן, חֲמוּ קִיטוּרָא דְהָא סָלִיק מִבֵּיתָא כָּל הַהוּא יוֹמָא [אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּבַר אֶחָד, וְהִסְפִּיחַ אֵשׁ אֶת הַבֵּית. נֶאֱמַר הַחֲכָמִים, רָאוּ קִיטוּר שֶׁהָיָה עוֹלָה מִן הַבֵּית כָּל הַיּוֹם הַהוּא].

"אֶתָּא רַבִּי יוֹסִי בֶן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא, אֲשִׁפַּח לְרַבָּנָן דְּהוּוּ תְּנוּהוּ, וְקִיָּמִי בְּשׁוּקָא. אָמַר לְהוּ, מַאי הוּא. אָמְרוּ לֵיהּ, חֲמִי הָאִי קִיטוּרָא מֵאֲשָׁא דְלַעֲיָלָא [בָּא רַבִּי יוֹסִי בֶן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא, מִצָּא אֶת הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ תַּמְהִימִים וְעוֹמְדִים בְּשׁוּק. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, רָאָה הַקִּיטוּר הָאֵל מֵהָאֵשׁ שֶׁלְמַעְלָה]. הָאִי הוּא דְקָא מְכַתִּירִין יוֹמָא דִּין, בְּכַתְרָא קְדִישָׁא לְרַבִּי אֶלְעָזָר. וְחֲמוּ רַבָּנָן, אַרְבַּע גְּדִפִין דְּנִשְׂרָא, דְּנִחְתוּ בְּאַשָּׁא, דְּאַסְחָר לֵיהּ וּלְרַבִּי שְׁמַעוֹן אַבּוּהִי. יְתִיב תַּמָּן רַבִּי יוֹסִי, עַד דְּאָזַל אַשָּׁא [זֶהוּ שְׁמַכְתִּירִים בַּיּוֹם הָאֵל

מאות שנים נוהגים במירון, ליד קברו של רבי שמעון בר יוחאי, להדליק מדורות לכבוד הילולת רבי שמעון בר יוחאי. ואף בשאר מקומות נוהגים להדליק מדורות בל"ג בעומר. ויש שנהגו להדליק נרות בבית הכנסת ובבתי מדרש לכבוד ההילולא.

בקבר רשב"י נהגו משנים קדמוניות להדליק שם מדורה, וכמו שכתב רבנו עובדיה מברטנורא זצ"ל במכתבו משנת רמ"ח, וזה לשונו: "מנהג ארץ ישראל בל"ג בעומר לילך על קבר רשב"י, ומדליקים אבוקות גדולות מלבד נר תמיד הדולק", עכ"ל.

ורבי שמואל העליר בספר "כבוד מלכים" בסופו, כתב עדות מפי חכמי הספרדים בצפת, שראו לרבנו חיים בן עטר שבהשתטחו על קבר רשב"י בל"ג בעומר, השתתף בעצמו בהדלקה שם.

והטעם: משום שבזמן שרשב"י גילה סודות התורה, באה אש מלמעלה והקיפה את כל הלומדים עמו.

וכן מצינו ב"אדרא רבא (נשא קלד, ב): "אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, זַפְּאָה חוּלְקִיָּה דְמָאן דְּאַשְׁתַּכַּח בְּהָאִי אֲדָרָא קְדִישָׁא עֲלֵאָה דְאָנָן בִּיהּ [אֲשֶׁר חִלְקוּ שֶׁל מִי שֶׁנִּמְצָא בְּאֲדָרָא קְדִישָׁא עֲלִיוֹנָה הוּא שָׂאנוּ בַּה]. זַפְּאָה חוּלְקִיָּה בְּעֶלְמָא דִּין, וּבְעֶלְמָא דְאַתִּי [אֲשֶׁר חִלְקוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם

לאחר שנסתלקה האש, ראיתי את המאור הקדוש, קודש הקדשים, שנסתלק מן העולם, היה מעוטף בטליתו, שוכב על צד ימינו ופניו היו שוחקות, והוא סימן יפה לו].

התורה נמשלה לאש

טעם נוסף: התורה נמשלה לאש, שנאמר (ירמיה כג, כט): "הלא כה דברי כאש נאם ה'", ורשב"י היה דורש בסודות התורה ובפנימיותה, אשר נמשלו לאש העליונה וכדאיתא ב"זוהר הקדוש" (פקודי רכו, ב): "רבי חזקיה פתח ואמר, (שיר השירים א) 'עד שְׁהִמְלָךְ בְּמִסְבּוֹ נְרִדִי רִיחוֹ'. הַי קָרָא אֲתָמֶר, אֲבָל 'עד שְׁהִמְלָךְ בְּמִסְבּוֹ', דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּדִי יִהְיֶה אוֹרֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵתָא לְסִינִי. [רבי חזקיה פתח ואמר, עד שְׁהִמְלָךְ בְּמִסְבּוֹ נְרִדִי רִיחוֹ. הַפְּסוּק הֵזָה נִתְבָּרַר. אֲבָל עד שְׁהִמְלָךְ בְּמִסְבּוֹ - זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא, כְּשֶׁנִּתְּנוּ תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וְכָא לְסִינִי].

וְכַמָּה רְתִיכִין הוּוּ עֲמִינָה, כְּלָחוּ רְתִיכִין קְדִישִׁין, וְכָל קְדוּשִׁין עֲלָאִין, דְּקְדוּשָׁה דְּאוֹרֵייתָא, כְּלָחוּ הוּוּ תַמָּן, וְאוֹרֵייתָא אֲתִיחִיבַת בְּלִהְטִי אֶשָׁא, וְכָלָא בְּסִטְרָא דְּאֶשָׁא, וְכִתְיבָא בְּאֶשָׁא חֲנוּרָא, עַל גְּבִי אֶשָׁא אוֹכְמָא. וְאֵתָנוּן הוּוּ פְּרָחִין וְסִלְקִין בְּאַוִירָא". [וְכַמָּה מְרַכְבוֹת הָיוּ עֲמֹ, כָּלֶם מְרַכְבוֹת קְדוּשׁוֹת, וְכָל קְדוּשׁוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁל קְדֻשָּׁת הַתּוֹרָה כָּלֶם הָיוּ שָׁם, וְתוֹרָה נִתְּנָה בְּלִהְטִים שֶׁל אֵשׁ, וְהַכָּל בְּצַד הָאֵשׁ, וְכִתְיבָא בְּאֶשׁ לְבָנָה עַל גְּבִי אֵשׁ שְׁחָרָה, וְהָאוֹתִיּוֹת הָיוּ פוֹרְחוֹת וְעוֹלוֹת בְּאוִיר].

והנה בתיבת "אש" מרומזים רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר עליהם השלום בראשי תיבות (אור מופלא).

בְּכֶתֶר קְדוּשׁ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר. וְרָאוּ חֲכָמִים אַרְבַּע פְּנֵי נֶשֶׁךְ, שֶׁיֵּרְדּוּ בְּאֵשׁ שֶׁהִקִּיפָה אוֹתוֹ וְאֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲבִיו. יָשַׁב שָׁם רַבִּי יוֹסִי עַד שֶׁהִלָּכָה הָאֵשׁ].

הנר והאור רומזים לתורה ולמצוות, כמו שנאמר (משלי ו, כג): "כִּי גַר מִצָּוָה וְתוֹרָה אוֹר". האש היא דבר מופלא, מתוך עצים ושמן קרים ודוממים יוצאת פתאום להבה בעלת כוחות אדירים להאיר, לחמם ולשרוף. לכן התורה והמצוות נמשלו לאש ולהבה – על ידי התורה והמצוות הנעשים בתוך עולם הזה החשוך והקר, זוכה האדם לאור חיי עולם. לכן נהגו חסידים להדליק מדורות בל"ג בעומר, לרמוז לאור הגדול של סודות התורה שנתגלו על ידי רבי שמעון בר יוחאי.

וכן מסופר ב"זוהר הקדוש" (ח"ג רצא, ב), שביום הסתלקותו של רבי שמעון בר יוחאי גילה לתלמידיו סודות גדולים, והם הדברים הכתובים ב"אדרא זוטא", והיתה אש מקיפה את הבית שבו דרש בתורה והחזיר את נשמתו לבוראו.

וזה לשון ה"אדרא זוטא" (דברים רצו, ז): "כָּל הַהוּא יוֹמָא, לֹא אִפְסִיק אֶשָׁא מִן בֵּיתָא, וְלֹא הָוָה מֵאֵן דְּמָטִי לְגַבְיָה, דְּלֹא יָכִילוּ דְּנִהוּרָא וְאֶשָׁא הָוָה בְּסוּחֲרִינָה. כָּל הַהוּא יוֹמָא נְפִילָנָא עַל אַרְעָא, וְנִגְעִינָא [כל אותו היום כשנסתלק רבי שמעון, לא נפסקה אש מן הבית שסיבתו, ולא היה מי שיגש אליו לראות מצבו, שלא יכלו, שאור ואש היו מסובבים אותו כל היום, ונפלו על הארץ וצעקנו].

בְּתֵר דְּאֵזִיל אֶשָׁא, חֲמִינָא לְבוֹצִינָא קְדִישָׁא קְדֻשׁ הַקְּדוּשִׁים, דְּאִסְתַּלַּק מִן עֲלָמָא, אֲתַעֲטָף שְׂכִיב עַל יְמִינָהּ, וְאִנְפוֹי חִיכִין.

מתי האש שולטת בעולם

המתבונן מעט באש, יעמוד נפעם מול גבורת הבורא יתברך שמו המתגלית בה. וישנו כאן מוסר השכל, שיש בו כדי לעורר את היהודי המתבונן באש. והנה, דבר פשוט הוא, כי כולנו נרתעים מן האש. כל אדם מייחס בדעתו כוחות רבים לאש, אין כמעט דבר העומד בפני האש, ושלטון האש בעולם – הוא ללא עוררין!

הסיבה "שהאש" שולטת על רוב הדברים היא, מפני שהיא רוחנית מהם! כי האש היא דבר זך ודק יותר משאר הדברים הגשמיים שלעינינו. מסיבה זו פונה האש תמיד כלפי מעלה עד שאפילו אם נהפוך נר כלפי מטה, תחזור האש ותעלה כלפי מעלה... מפני שכל דבר שואף לחזור לשורשו, ושורש האש הוא ברוחניים, למעלה; וכיוון שהאש מקורה רוחני יותר, לכן כוחה בעולם רב יותר.

אכן, גדולי המוסר האירו לנו כאן נקודה מעניינת, בעולם שלנו, שבו ניתן השילטון – לגשמיות, נראים המים כחזקים מן האש. כי אם נדליק מדורה גדולה, ונשפוך עליה הרבה מים, הרי שבמאבק הזה ינצחו המים, והאש נאלצת להתכבות בפניהם... האם נאמר שלכאורה המים חזקים מן האש? לא! כי אם נשים קומקום מלא מים על האש, הרי שהאש תרתיח את המים עד כי תאדה אותם ותהפכם לאויר! הוי אומר כי במאבק בין המים לאש – מנצחת דווקא האש!

והסבירו גדולי המוסר את "הסתירה" הזאת, שהכלל בעולמנו הוא המקום הנכון של כל יסוד ויסוד. כשהאש נמצאת

במקומה, והמים במקומם בתוך כלי, ואין שני הדברים מעורבבים ומבולבלים זה בתוך זה, אז רואים את הכוח הנכון בעולם: האש – חזקה מן המים...!

אבל כאשר מערבבים את שני היסודות ביחד, אז ישנו "בלבול" בסדרי העולם, והטבעים ישתנו ויתהפכו...!

ודבר כזה אנו מוצאים גם בהתחברותם של עם ישראל אל הגויים. כידוע נמשל עם ישראל ל"אש" ו"היה בית יעקב לאש" והגויים ל"מים הזידונים". והיה אם בני ישראל מתערבבים עם הגויים, בלי מחיצה בפניהם, אזי ה"מים" [הגויים] חזקים מן האש ומכבים אותה! אזי לא נשאר מיחודו של עם ישראל כלום, והוא מתפורר ונעלם. אבל כששמים "מחיצה" בין המים לאש, ועם ישראל יוצר גבולות ומחיצות ברורות בינו לבין הגויים, בינו לבין תרבות הגויים, אזי כל אומות העולם שמסביבו – אינם יכולים לכבותו! אדרבה – הוא אשר מנצח בכל מאבק, ומצליח לאדות ולכלות את המים...!

את כל זה נתמצת לעצמנו, בעת שאנו מתבוננים במדורת ל"ג בעומר: מולנו אש חזקה, בוערת בעוז, וכולנו חוששים להתקרב אליה. אנו היהודים משולים לאש הזאת; אולם נזכור נא: כל כוחה ועוזה של האש ימוג – כאשר נכניס בה מים... אל נא נכניס לתוכנו מים זרים של תרבות הגויים! זה הורס את "האש" העצמית שלנו! זה על חשבון האש שלנו. נזכור נא זאת! ("האיגוד" כרך ה' שנת תשמ"ג).

ועוד נראה להוסיף, דהרי אמרו חז"ל (בשבת לג) שרשב"י עמד שם נגד חביריו ומסר נפשו

שם יותר מכל חבריו נגד התבוללות בעמים, ולא רצה אפילו בדיבור ללמד זכות על הרומיים וגינה את המלכות אז יותר מחבריו, וגם "השמן" איתא במדרש (שהש"ר פ"א ב) שאינו מתערב עם שום משקין כך ישראל אינם מתערבים עם הגויים, ורשב"י שמסר נפשו יותר מחבריו שלא רצה להתערב גם ללמד זכות עליהם יש לו מעלת ה"שמן" יותר מחבריו [ולכן נאמר "שמן ששון מחברך"], וגם אמרו במדרש על ה"שמן הזית" (שמות רבה לו): "מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגרגרין אותו, ואח"כ מורידין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן, ואח"כ טוחנין אותו, ואח"כ מקיפין אותו בחבלים, ומביאין אבנים ואח"כ נותנין את שמן, כך ישראל באין עובדי כוכבים וחובטין אותם ממקום למקום וחובשים אותן וכופתין אותם בקולרין ומקיפין אותן טרטיוטין [נחילים] ואח"כ עושין תשובה והקב"ה עונה להם", והיינו גודל הנסיונות מן הגויים ומן ה"סטרא אחרא" שעומדים נגד העובד ה' לאמיתו, ובכל אלו היסורים וטחינות וחבטות כנ"ל לא יחת מפני כל ויתגבר כאר"י, וזה צריכה להיות ההתבוננות שלנו באש ובהוספת השמן למדורה, כשם שאין השמן מתערב עם המים כך אך לנו להתערב במנהגי הגויים ולהשאר נפרדים מהם.

כוח האחדות

טעם נוסף: בתלמוד מסופר על רבי עקיבא ועשרים וארבעה אלף תלמידים שהיו לו, וכולם מתו בזמן אחד, החל מחג הפסח ועד

ל"ג בעומר, וכל זאת משום שלא נהגו כבוד זה בזה, [כמובן צדיקים וקדושי עליון אלו נידונו לפי רום מעלתן ומדרגתן כי הקב"ה מדקדק עם חסידיו אפילו על סטייה קטנה מן האמת ורוב של העבירה] ומעידים חז"ל שמותם היה מורגש עד כדי כך "שהיה העולם שמם".

עד שהלך רבי עקיבא לרבותינו שבדרום, ולמדס את תורתו, ומהם יצאה תורה לכל עם ישראל. אחד מחמשת התלמידים היה רבי שמעון בר יוחאי, שלא במקרה יום פטירתו לאחר שנים היה ל"ג בעומר. המאפיין של רבי עקיבא היה התקוה ואהבת הזולת והוא ששנה "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה".

אך מה לזה ולרשב"י תלמידו, ומדוע דווקא בל"ג בעומר – יום פטירתו פסק האבל והמוות?

תלמידיו של רבי עקיבא נפטרו על שום שלא היתה בהם אהבת חיים. רשב"י וחבריו השלימו את החסר ותיקנו את הפגם כשכל חייהם חיו ואהבה גדולה ביניהם, וכמאמר רשב"י "אין בחביבותא תליא" שפירשו אנו תלויים בחביבות. בקדושתו העצומה זכה רבי שמעון לקיים בשלמות את הוראת רבו "ואהבת לרעך כמוך" ולהשרישה בלב תלמידיו עד שתקנו בשלמות את פגם תלמידי רבי עקיבא.

ואפשר שעל זה רומז המנהג להדליק מדורות בל"ג בעומר, שכמו שמהצטרפות הנרות הרבים לנגד עינינו נוצרת מדורה המאירה למרחוק, כך הכוח שבאחדות, שבאבוקה הגדולה הזו להאיר ולחמם את הלבבות וביעור הרע מנפש האדם והעולם.

בל"ג בעומר מצטרפים כולם במירון, בציונו הקדוש של רשב"י. מאות אלפים מכל שכבות האוכלוסייה במגוון הדעות, מתקבצים ומתאחדים וכמדורה גדולה המורכבת מאלפי נרות, כך הנשמות, המאירות את העולם, באורם הרוחני. זוהי הפגנה כנגד הפירוד והשנאה.

ובזכות רבי שמעון בר יוחאי יגאלנו בורא העולם ויפתח עינינו כסגולה ליום הזה להבחין באמת, כמרמזו בפסוק "גל עיני והביטה נפלאות מתורתך" ודרשו חכמינו "גל" אותיות ל"ג שיום זה ל"ג בעומר מסוגל לגילוי האמת והאור הפנימי הנמצא בכל יהודי באשר הוא שם.

להזכיר דברי רשב"י

טעם נוסף: דבימי הספירה מתו תלמידיו של רבי עקיבא מטעם שלא נהגו כבוד זה בזה, וביום ל"ג בעומר פסקו למות, וידוע מאמר רשב"י (ברכות מג, ב): "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים", ביום הזה שפסקו מלמות מרמזין לאדם גודל וחומר העונש של מבזה פני חברו, שרשב"י אומר "נוח לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו", על כן עושין מדורה גדולה להזכיר דברי רשב"י (הגאון ר' נחום מאיר גערמאן).

בני ישראל יוצאים ביד רמה

ביום ל"ג בעומר סמך רבי עקיבא חמישה תלמידים שחזרו והאירו את עיני ישראל בתורה והם: רבי יהודה, רבי מאיר, רבי

שמעון, רבי יוסי ורבי אלעזר. ועל כן הואיל וביום זה שוב התחיל העולם להאיר מאור התורה הקדושה על ידי תלמידיו אלו האחרונים של רבי עקיבא שסמכם ביום זה, כי "נר מצווה ותורה אור" (משלי ו), שהתורה היא אור לעולם, על כן מדליקים ביום זה נרות ומדורות, לרמוז על האור שהתחיל ביום זה (ספר שמחת יצחק).

ורמז לכך יש בפסוק (שמות י"ד): "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" - "ביד" רמז לסמיכה כי אין סמיכה אלא ביד. "רמה" – אותיות "רם ה'" היינו שהרים החמישה תלמידים שהסמיכה תהיה להם התרוממות וקיום ולא מתו כתלמידיו הראשונים (קדושת אהרן).

אור ה"זוהר"

הנוהגים להדליק ביום זה מדורות ולהרבות בו באור, זכר לאור תורה שהדליק רבי שמעון בר יוחאי. בחיבורו הקדוש, שאף הוא נקרא "הזוהר" על שם האור. וכן אפשר לתת טעם לזה שמרבים בנרות ועושים מדורות ביום זה, להורות שימי ספירת העומר ניתנו כדי להאיר את חשכת החומריות, ודבר מסוגל לזה הוא תורת רשב"י – הוא ספר ה"זוהר הקדוש", ולכן מרבים בנרות ביום ההילולא שלו, בתוך ימי ספירת העומר (הר"ר אברהם אבא מפייטסבורג, אבא דאברהם).

ועוד שהזוהר מתחיל במילה: "בריש" שהוא ראשי תיבות "רבי שמעון בר יוחאי" – אותיות רשב"י (ניצוצי אורות יד).

"בוצינא קדישא"

רבי שמעון בר יוחאי "אור העולם" היה בתורתו, ונקרא "בוצינא קדישא" [נהר קדוש / המאור הקדוש]. וכך מצינו ב"זוהר הקדוש" שכך כינוהו האבות:

"אתו אבקהו, ורעיא מהימנא, ואהרו ודוד ושלמה, וברכו ליה, ואמרו ליה, **אנת בוצינא קדישא**, וחבריא דילך דאינון שית, לקבל אינון ז'. ואנת בוצינא קדישא גר מערבי באמצע, דכל שית גרות נהרין מנד [באו האבות, והרועה הנאמן, ואהרו ודוד ושלמה, וברכו אותו ואמרו לו, אתה המנוחה הקדושה, והחברים שלך שהם ששה, כנגד אלו שהם שבעה. ואתה המנוחה הקדושה, גר מערבי באמצע, שכל ששה גרות מאירים ממך].

בכל חד אתמר ביה, (משלי כ) גר ה' נשמות אדם. ורעיא מהימנא נהיר בך, ואנת בחבריא דילך, וכלא חד, בלא פרוזא כלל. ומתמן ואילך מתפשטין ענפין לכל מארי חכמתא, אשלים מלין דחבורא קדמאח דילך לאעטרא לון" [בכל אחד נאמר בו, (משלי כ) גר ה' נשמות אדם. והרועה הנאמן מאיר בך, ואתה בחברים שלך, והכל אחד בלי פרוז כלל. ומשם ואילך מתפשטים ענפים לכל בעלי החכמה, השלם דברי החבורה הראשונה שלך לעטר אותם].

ורבי שמעון בר יוחאי היה "אור העולם" בעצמו, וכדאיתא ב"זוהר הקדוש" (הקדמה לזוהר יא, א): "רבי פינחס הוה שכיח קמי דרבי רחומאי בכיף ימא דגנוסר. ובר נש רב וקשישא דיומין הוה ועיניו אסתלקו מלמחמי. [רבי פינחס היה מצוי לפני רבי רחומאי בחוף גם כגרת, ואדם גדול וקשיש ימים

היה, ועיניו פסקו מלראות]. אמר לרבי פינחס ודאי שמענא דיוחאי חברנא אית ליה מרגלית אבן טבא, ואסתכלית בנהורא דההיא מרגלית נפקא בנהירו דשמשא מנרתקה ונהרא כל עלמא. [אמר לרבי פינחס, ודאי שמעתי שדיוחאי חברנו יש מרגלית אבן טובה, והסתכלתי באור המרגלית ההיא שיוצא באור השמש מנרתקה והאירה את כל העולם]. וההוא נהורא קאים משמאי לארעא ונהיר כל עלמא עד דתיב עתיק יומין ותיב על כרסניא כדקא יאות. וההוא נהורא כליל כלא בביתך. ומנהורא דאתקליל בביתך. [ואותו האור עמד מן השמים לארץ והאיר את כל העולם עד שישב עתיק הימים וישב על הכסא כראוי. והאור ההוא כלל הכל בביתך]. נפק נהירו דקיק וזעיר ונפיק לבר ונהיר כל עלמא, ופאה חולקך. פוק ברי, פוק, זיל אבתריה דההיא מרגלית דנהיר עלמא, דהא שעתא קיימא לך". [ומהאור שנקלל בביתך נצא אור דק וקטן, ויצא החוצה והאיר את כל העולם. אשרי חלוקך. צא, בני, צא, ולך אחר המרגלית ההיא שמאירה את כל העולם, שהרי השעה עומדת לך"].

ועוד מצינו ב"זוהר הקדוש" (יתרו פו, ב): "אמר ר' חזקיה, היינו דכתיב, (במדבר יא) 'ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים', כבוצינא דא, דנהרין מינה כמה בוצינין, והוא בקיומיה שכיח. כך ר' שמעון בן יוחאי, מארי דבוצינין, הוא נהיר לכלא, ונהורא לא אעדי מינה, ואשתכח בקיומיה. אזלו עד דמטו לגביה".

[תרגום: אמר רבי חזקיה, הינו שכתוב (במדבר יא) ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש

הזקנים. כמנורה הזו שמאירים ממנה כמה מנורות, והיא מצויה בקיומה. כך רבי שמעון בר יוחאי פעל המנורות הוא מאיר לכל, והאור לא זו ממנו ונמצא בקיומו. הלכו עד שהגיעו אליו.

האור כי טוב

טעם למנהג בני ישראל שמרבים בנרות ובאור יום זה, לכבוד "האור כי טוב" שמתחיל להתנוצץ ביום זה, **טו"ב** ימים קודם מתן תורה [17 ימים קודם מתן תורה הוא ל"ג בעומר]. ולכבוד נשמת רשב"י מאור התורה "בוצינא קדישא" אשר נתגלה ביום הזה, וביום הזה עלה לשמי מרומים והוא יומא דהילולא דיליה.

וזה לשון בעל ה"בני יששכר" (הרה"ק צבי אלימלך מדינב, מאמרי חודש אייר מאמר ג, עם ביאור "יודעי בינה"):

"ועתה אתה ברוך ה' קורא נעים, תשכיל ותבין אשר ביום זה התחלת התגלות הטוב של התורה שנגנו בה האור "כי טוב" [בתורה הקדושה נגנו האור שנברא ביום הראשון הוא האור הגנוז לצדיקים], הוא האור שהאדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו [ב"ר פ"א ב] בזה האור רואין מסטורין [סודות] של יוצר בראשית.

הנה ר' שמעון בן יוחאי קראוהו "בוצינא קדישא" כי על ידו נתגלו באיתגליא סודות התורה, הוא סוד "האור כי טוב" הגנוז בתורה [כיון שגילה סודות התורה והאיר מהארת האור הראשון שנגנו בתורה כנר המאיר, לכן נקרא "בוצינא קדישא" הנר הקדוש], על כן נקרא ספרו

הקדוש "זוהר" אור המבהיק מסוף העולם ועד סופו "אור הטוב" הגנוז בתורה. על כן יומא הדין **טו"ב** ימים למתן תורה אשר מתחיל להתנוצץ "האור כי טוב" בתורה, הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי בו ביום עלה לשמי מרומים ומסתמא ביום זה נולד גם כן כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום (ר"ה יא, א, שנאמר (שמות כג, כו): "את מספר ימך אמלא") הנה בו ביום שמתחיל ה"אור כי טוב" להאיר מן התורה היינו **טו"ב** ימים קודם מתן תורה בו ביום נתגלית הנשמה הקדושה בעולם אשר תגלה דרך "אור כי טוב" בתורה [רשב"י נולד בל"ג בעומר, לפי שביום זה מתחיל להתנוצץ האור הראשון הגנוז בתורה, לכן התחיל להתנוצץ אז בעולם נשמת רשב"י, אשר על ידו נתגלו סודות התורה אשר הן מהארת האור הגנוז בתורה], על כן נקרא הקדוש ההוא "בוצינא קדישא" היינו נר הקדוש.

בו ביום עלה לשמי מרומים, וצוה לר' אבא לכתוב כל הגנוי נסתרות אשר נתגלו, להשאיר ברכה מהארת האור הגנוז "כי טוב", כמו שנאמר (תהלים לא): "מה רב טובך אשר צפנת" [וכתוב ב"זוהר הקדוש" (ח"ב רכ, ב) פסוק זה נאמר על האור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, על כל פנים מבואר שהאור הגנוז נקרא "טוב". לכן גילה רשב"י סודות התורה **טו"ב** ימים קודם מתן תורה, לפי שהן מהארת האור הגנוז הנקרא **טו"ב** המתחיל להתנוצץ ביום זה], שמור לנו ולבנינו עד יתגלה במהרה אור משיח צדקינו, כמו שאמרו רז"ל "ויאמר אלקים יהי אור" זה אורו של מלך המשיח בזכות התעסקות

היום התאריך בזכות רשב"י

טעם נוסף: ועוד כשהיה מגלה רבי שמעון רזים ביום פטירתו אמר (אידרא דף רצ"א): וכעת רצוני לגלות סודות... והיום הזה לא ילך למקומו כיום אחר, שכל היום הזה לרשותי הוא עומד. והיה היום מתאריך באורו ולא היה רשות לאור להמשיך עד שנתן לו רבי שמעון רשות. ובעבור זאת מרבין ביום זה באור (הרב צבי אלימלך מדינוב, בני יששכר שם).

וזה לשון ה"בני יששכר" (שם): "ויש לומר עוד טעם על מנהג בני ישראל שנוהגין להרבות באור ביום ההוא יומא דהילולא דרבי שמעון, דהנה רבי שמעון כשהיה מגלה רזין ביום ההוא ב"אדרא קדישא" אמר (זוה"ק ח"ג דף רצ"א ע"ב) וזה לשונו: "והשתא בעינא לגלוא רזין קמיה דקוב"ה וכו' והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה כיומא אחרא דהא כל יומא דא ברשותי קיימא" עכ"ל. רצה לומר, **שהיה היום מתאריך באורו, ולא היה רשות לאור היום להתחשך היינו שיתפנה מן העולם, עד שנתן לו ר' שמעון רשות.**

וזה יורה כי כל האורות בטלים ומשמישים אל "האור כי טוב" – היינו רזין סתימין דאורייתא אשר גנוז בה אור הגנוז לצדיקים, והצדיקים המבינים ברזין דאורייתא הנה מאירים באור הגנוז בה, על כן אור היום ההוא היה מתאריך ושמר פקודתו של ר' שמעון, הבן. הנה לבעבור זה מרבין אור ביום הזה. על פי מה שכתבתי לעיל "אור הגנוז" שגנוז הקב"ה הנה הוא גנוז בתורה, ואותו האור

ב"האור כי טוב" אשר השאיר "בוצינא קדישא" לברכה ולחיים ולאור לכל ישראל.

ובזה תבין מנהג ישראל תורה הוא להדליק נרות ומאורות ביום זה לכבוד "האור כי טוב" שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר, **טו"ב** ימים קודם מתן תורה, ולכבוד נשמת מאור התורה "בוצינא קדישא" אשר נתגלה ביום הזה, וביום הזה עלה לשמי מרומים והוא יומא דהילולא דיליה, לאורו ניסע ונלך.

לכבוד ספרו הקדוש "זוהר" המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו, אשר כתב ר' אבא ביום הזה, והוא מאיר לנו בגלותינו עד כי יבוא משיח צדקנו, דאתמר ביה "ויאמר אלקים יהי או"ר" (בגימטריא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן), זה אורו של מלך המשיח יבוא במהרה בימינו ויגלה לנו ה"אור הגנוז", והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ותבין לפי זה אשר נתאמת לנו מאנשי אמת אשר השמחה ביום הזה על ציון ר' שמעון **בן יוחאי היא שלא כטבע, דכתיב "אור צדיקים ישמח"** (משלי יג, ט), עכ"ל.

"והנה אפשר לרמוז בס"ד "ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'", רמוז בכתוב הזה על רשב"י זיע"א כי **"ונשמע"** אותיות **"שמעון"** והוא אשר זכה לגלות חידושים בסודות עליונים בעת פטירתו ונשמע קולו בגילוי הסודות לפני העליונים והתחתונים ביומא דהילולא בבואו אל הקודש לפני ה'" ("הילולא רבא" לרבנו יוסף חיים זיע"א).

זריקת שמן על המדורה – למה

על הנוסח ששרים "שמ"ן ששון מחבירך",
וזורקין שמן על המדורה, כי רשב"י ביטל
ג' גזירות (מעילה יז) שבת מילה נדה, ראשי
תיבות שמ"ן (הגאון ר' נחום מאיר גערמן).

בבית הכנסת הגדולה שבעיר לבוב, הדליק
השמש בל"ג בעומר הרבה נרות לכבוד
התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, כאשר
אנחנו עושים היום בכל תפוצות ישראל.
שנה אחת בעת הדליק השמש את הנרות
הרבים, הגיע גבאי בית הכנסת, וראה את
השמש המרבה בהדלקת הנרות, קצף עליו
מאוד, ויאמר לו הגבאי: "למה תרבה
בהוצאות יתירות, הלא הוא ככל התנאים
הקדושים ואין אנו מדליקים מאומה ביום
ההילולה שלהם". ונתן צו לכבות את
הנרות, וכן עשו מיראתם אותו. לא עברו
ימים והגבאי הלז נחלה ולא הוציא את
שנתו, רחמנא ליצלן. ומהיום ההוא מנהג
בית הכנסת להרבות בנרות יותר מידי
לכבוד התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי
זיע"א (סיפורי אנשי שם).

עזוב תעזוב עמו

בירושלים התגורר הצדיק רבי אברהם
רבינוביץ זכרוננו לברכה, הוא היה איש
גדול בתורה וביראה. לעת זקנותו ראוהו
בל"ג בעומר בחברת שני ילדים קטנים
מסייע בידם, בסחיבתם עץ גדול לעבר
המדורה שבשכונתו, ומששאלוהו מקורביו
רבי אברום מה למר ולזה? השיב להם: וכי
מצוות "עזוב תעזוב עמו" (שמות כג) שייכת

נקרא "טוב" כמו שנאמר "וירא אלקים
א"ת האו"ר" בגימטריא תרי"ג [=613]
וגם כן בגימטריא בתור"ה, כי טוב. על כן
טו"ב ימים קודם ליום נתינת התורה
מתחיל להתנוצץ אור מן התורה, וזה שיש
רמז בדברי נעים זמירות "ג"ל עיניי היינו
ביום ג"ל לעומר אז "ואביטה נפלאות
מתורתך" (תהלים קיט יח).

טעם נוסף: לפי ששבעת השבועות של
ספירת העומר הם כנגד שבעה קולות
שבתהילים (פרק כט): "הבו לה' בני אלים".
השבוע החמישי הוא כנגד "קול ה' חוצב
להבות אש", על כן מרבים אור בל"ג
בעומר, שהוא השבוע החמישי (טעמי
המנהגים אות תרז).

טעם נוסף: זכר למשואות שהיו מעלים
להודיע על קידוש החודש, והרומאים
הכובשים אסרו לעשות כן, לכן היו
המדורות סמל ונס של מרד; ועל כן ביום
ההילולה של רבי שמעון בר יוחאי, שהיה
המורד הגדול נגד הרומאים, תלמידו של
רבי עקיבא, שהיה נושא כליו של בר
כוכבא, מדליקים מדורות על קברו וכן
במקומות שונים בארץ, לרמז על חרותנו
ופדות נפשנו מכל שלטון זר (זיו המנהגים קח).

"אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה"
(תהלים צז) מבואר ב"בני יששכר" ובשאר
ספרים הקדושים שזה קאי על הילולא
דרשב"י ובהדלקת נרות אור שמדלקים.
ונראה לי רמז שפיר ישר"י ל"ב עולה
שמעון ב"ן יוח"י [=552], על כן מרבים
באור על הילולא דהאי צדיק בסוד שמח"ה
ביום ההוא (שער יששכר מאמר גל עיני).

מי שנוהג להדליק נר לכבוד נשמת רשב"י ונשמת רבי אלעזר בנו וכדומה, צריך להדליק נר לכל אחד ואחד.

וזה לשון ספר "תורה לשמה" (סימן רכג):
שאלה: מי שנדר להדליק נר על נשמת רבי מאיר בעל הנס, ועל נשמת רשב"י ועל נשמת רבי אלעזר בנו, אם די לו בנר אחד שידליק למנוחת כולם ויאמר בהדלקתו שהוא מדליק נר זה לכבוד נשמת רבי מאיר בעל הנס, ולכבוד נשמת רשב"י ורבי אלעזר בנו, או דוקא צריך שידליק בעבור כל אחד ואחד נר אחד בפני עצמו, והנודר אומר שאינו זוכר איך היתה כונתו כשאמר כן. יורינו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה: כיון שאמר על בכל אחד ואחד, צריך שידליק נר לכל אחד ואחד בפני עצמו. וראיה לזה ממה שאמרו בגמרא (מועד קטן דף כו ע"א): "ת"ר ואלו קרעים שאינן מתאחין הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה, ועל נשיא ועל אב בית דין ועל שמועות רעות... דכתיב (שמואל ב, א): "ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם וגם כל האנשים אשר אתו ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב, על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב". שאול זה נשיא, יהונתן זה אב בית דין, על עם ה' ועל בית ישראל - אלו שמועות רעות. אמר ליה רב בר שבא לרב כהנא ואימא עד דהו כולחו! אמר ליה על על הפסיק הענין".

ואם כן, השתא בנידון השאלה יש לומר: מאחר דאמר על ועל בכל חד, איכא למידק שרוצה לומר להדליק בעד כל אחד ואחד נר בפני עצמו, ובשביל חומר נדרים צריך לעשות כן לצאת ידי ספק.

רק במבוגרים?! ראיתי שמסע העצים הינו למעלה מכוחותיהם של הילדים היטתי שכמי לעזור להם. "עזוב תעזוב עמו" נאמר גם כלפי ילדים (אברהם עבד ה').

סדר הבקשה לומר קודם ההדלקה

כשמדליק את הנרות יאמר "הריני מדליק לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי".

בספר "מסע מירון" (עמוד ככב) העתיק כתב יד מספר "שער שמעון" שתי תפילות לפני ההדלקה לכבוד הרשב"י. "הא לכם זרע קודש סדר הבקשה לומר קודם ההדלקה:

"הריני מתנדב שמן למאור לעילוי נשמת רשב"י ע"ה כדי שהקב"ה בזכות רשב"י יצילנו, לי ולאשתי ולבניי, מכל חולי ומכאוב, ונהיה בריאים דשנים ורעננים, ויצילנו מכל צרה וצוקה, ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבוא לעולם, ונהיה שקטים ושאננים, ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, שע"י הדלקה זו תזכנו לבני, חיי אריכי, ולמזוני רוויחי, ותיתן לנו חיים ארוכים".

ולבעל נפש תפילה זו היא לענינים רוחניים:

"אזכה לעלות ולראות את האור הגנוז, אשר צפון לצדיקים, ולהיות בקובץ העדרים עם הקודש וליהנות מזיו אור שכינתך".

פרק ה

מנהג תספורת הקטנים – 'חלאקה'

מנהג הנחת פאות הראש לקטן

יש נוהגים לקחת את ילדיהם הקטנים שהגיעו לגיל שלוש שנים למירון בל"ג בעומר כדי שישתפרו תספורת ראשונה בשמחה ובשירים סמוך לקברי התנאים הקדושים רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו, או שמעון הצדיק (ילקו"י תצא סעיף כד).

כתב בשו"ת "יחווה דעת" (חלק ה סימן לה) :

יש נוהגים שלא לספר את שיער בניהם הקטנים עד שיגיעו לגיל שלוש, ואז מספרים את שערותיהם ומשאירים להם פאות, ובזה מחנכים אותם למצוות "לא תקפו פאת ראשך" (ויקרא יט, כז), שעניינה לא לספר את שערות הראש בעיגול, תוך גזיזת הפאות.

ומצאו לזה רמז במצוות "ערלה", שאמרו חז"ל על שלוש השנים של ערלה שמרמזות לשלוש השנים הראשונות של תינוק שאינו יודע להשיח ולדבר, ואז אין מקיימים בו מצוות. "ובשנה הרביעית יהיה כל פרו קדש הלולים לה" (ויקרא יט, כד), שאביו מקדישו לתורה (תנחומא קדושים יד).

וכך למדו בעלי מנהג זה, שבשלוש השנים הראשונות הוא דומה לעץ ערלה ואין גוזרים שערותיו, ובשנה הרביעית, כאשר הוא כבר יכול להתקדש, גוזזים את

שערותיו ומשאירים לו פאות, וזו אחת המצוות הראשונות שמקיימים בו. ומיוחדת מצווה זו שעל ידה ניכר שהילד יהודי. וכיוון שבמצווה זו מתחילים לחנכו למצוות, נהגו לשמוח כדי לחבב את המצוות, ומזמינים קרובים וידידים ומכבדים אותם במאכל ומשקה.

וכך כתב בשו"ת "ערוגת הבושם" (חלק אורח חיים סימן ר), מנהג חסידים ואנשי מעשה, להשהות תגלחת בניהם הקטנים עד לגיל שלוש שנים, ומנהגם תורה הוא. וסמך לזה ממה שאמרו במדרש (פרשת קדושים), "כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל", רמז לקטני בני ישראל, "כי האדם עץ השדה", ונאמר "שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל", שעדיין אינו יכול לדבר היטב, ובשנה הרביעית "יהיה כל פרו קודש הלולים לה", שאז מתחיל ללמדו פסוקי תורה. ומכאן גם לענין מצות חינוך בהנחת הפאות ויתר המצוות, כשמתחיל להיות בר הבנה.

לכן במקום מצוה של הנחת פאות הראש בתספורת ראשונה לקטן, שנעשית מתוך שמחה של מצוה בקול רינה ותודה המון חוגג, שפיר דמי לעשות כן גם בבית הכנסת.

מנהג תגלחת לילד בפעם הראשונה נזכר לראשונה ב"שו"ת הרדב"ז" (ח"ב סימן תרח)

במירון, ואוכלים ושותים ושמחים שם, ראיתי למורי האר"י ז"ל שהלך לשם בל"ג בעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלושה ימים. וזה היה בפעם הראשונה שבא ממצרים, אבל אינני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הנפלאה שהשיג אחר כך. והרב רבי יונתן סאגיש העיד לי שקודם שהלכתי ללמוד אצל מורי ז"ל, הוליד רבינו האר"י ז"ל את בנו הקטן לשם עס כל אנשי ביתו, ושם גילוהו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה וכו', וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הנ"ל, ע"כ.

טעמים "לחלאקה"

המילה "חלאקה" היא מילה בשפה הערבית, שפירושה "תספורת". אמנם על פי הרמז, יש שמסבירים את המילה על דרך לשון הכתוב ביעקב אבינו (בראשית כז יב) "ואנכי איש חלק", וכך גזיות השערות מסמלת את כניסתו של הילד לעולם התורה, עולמו של יעקב אבינו שהיה יושב אוהלים. מנהג זה היה נהוג מקדמא דנא אצל יהודי ארץ ישראל, ספרדים ואשכנזים כאחד.

טעם נוסף: יש סמך מזה למה שעושים את ה"חלאקה" בל"ג בעומר שהוא יום ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי, וכמו שכתוב: "קודש הילולים לה'", כי יום ל"ג בעומר הוא יום שמחה וחדווה לכבוד רבי שמעון בר יוחאי (שו"ת אפרקסטא דעניא קס"א).

טעם נוסף: ב"זוהר הקדוש" נרמז רמז לכך שעושים תספורת זו במירון ביום ל"ג

במי שנדר לגלח את בנו במקום שמואל הנביא, ובא ומצא שכבר נלקח המקום ביד העכו"ם בעוונות ואין ישראל יכול להיכנס שם מה תקנה יש לו?! הרדב"ז השיב, כבר נהגו בכל הגלילות לחשוב זה נדר גמור והטעם לפי שהיו רגילים להביא נדרים ונדבות ונותנים משקל השיער לצורך המקום להדליק עליו שעווה ושמן ולשאר צרכיו, גם יש בנדבות חלק לעניים ולצרכי ציבור, ומכל זה העלו שהוא נדר גמור ואין ראוי להקל בו עכ"ל. מוכח שהיה נהוג לגלח את ראש הילדים בפעם הראשונה על קבר שמואל הנביא ולהקדיש כסף כמשקל השער לצרכי הדלקה על קבר שמואל הנביא.

מנהג ה"חאלקה" ליד קבר הרשב"י

רבים מבני הגליל נהגו לספר את הקטן ליד קברו של רבי שמעון בר יוחאי במירון, כדי שתחילת חינוכו למצוות תהיה מתוך התחברות לצדיק. ובני ירושלים שרחקה להם הדרך להגיע למירון, היו הולכים למערת שמעון הצדיק שמצפון לעיר העתיקה. ויש קהילות שהיו רגילים לספר את הקטן סמוך לבית הכנסת. ויש נוהגים לבקש מתלמיד חכם שיתחיל לספר את הילד.

אכן בענין התספורת על קברי הצדיקים, אף על פי שאין לנו מקור מפורש בתלמוד ובראשונים, הנה מהרח"ו ב"שער הכוונות" (דף פז ע"א) כתב, והמנהג שנהגו ישראל ללכת בל"ג בעומר על קברי רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו הקבורים

דהתיקון שלו במיתוק הדינין עושה טהרה
לנפשו שעולה למקום גבוה.

והנה ידוע מה שכתבו המפרשים ז"ל,
שהשקר נקרא **קרוב**, דאזותיות שקר
קרובים זה לזה, והאמת נקרא **רחוק**,
דאזותיות אמת רחוקים זה מזה, אות אל"ף
בראש, ואות מ"ם באמצע, ואות תי"ו
בסוף, וכל דיבור טוב של תורה ויראה נכלל
בדרגה דאמת, ונקרא אמת שאזותיותיו
סדרן רחוק, וכל דיבור של איסור הן לשון
הרע הן ליצנות וחנופה וכיוצא נכלל בדרגה
דשקר, שאזותיותיו סדרן קרוב. ושני מיני
הדברים של אמת ושל שקר עניינם הוא
בשיחה, ולכן **קרוב** עולה מספר **שח** [=308]
ורחק עולה גם כן מספר **שח** [=308]
ששניהם המה שיחה של האדם.

ולכן כתוב על התורה (משלי לא, יד):
"מִמְרָקָה תִּבְיָא לְחֻמָּה" כי התורה היא
קיימא בדרגה דאמת שאזותיותיו רחוקין
זה מזה, ולכן "**רחק**" אזותיות "**קרוב**" כי
הדבק בדרגה דאמת שהוא "**רחק**" אין
נאחזין בו הדינין שדומים לשערות, ולכן
יעקב אע"ה שהוא בסוד תורה שבכתב,
דכתיב ביה "תתן אמת ליעקב" כתיב ביה
"ויעקב איש חלק" שאין נאחזין בו הדינין,
משא"כ מי שהוא בדרגה דשקר נאחזין בו
הדינין, וכמו ושנאמר בעשו איש שעיר. לכן
אמר בן עזאי על רבי עקיבא "כל חכמי
ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ מן
הקרוב הזה" דקראו קרוב לשבח, דנעשה כן
להורות על גודל דבקוהו בתורה, ועל ידי
כך נתפרדו ממנו כוחות הדינין."

בעומר. גם המקובלים כתבו על זה כמה
טעמים, כמו; שבל"ג בעומר נסתלקו
הדינים (שהיו עד היום זה, ושלכן מתו תלמידי רבי
עקיבא). ומיום זה נתמתקו הדינים, ולכן גם
מגלחים את השערות ביום זה, שהשערות
לאיש הם דינים, כידוע.

קרח הוא טהור הוא

ודברים נפלאים בענין שהשערות הן דינין,
מצאנו בדברי רבנו יוסף חיים זיע"א
בספרו "עוד יוסף חי" (חידושים, תזריע יג, מ):
"**וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֶרַח הוּא טָהוֹר**
הוא" נראה לרמז בס"ד דידוע שהשערות
שבראש האדם רומזים לכוחות הדינין, לכן
אזהרה שמענו מדברי רבינו האר"י ז"ל
בשער המצוות, כאשר יגלח האדם שער
ראשו לכזוין בזה הגילוח להעביר ממנו
כוחות הדינין, וידוע שהצדיקים ע"י
מצוות ומעשים טובים שלהם מהפכים
מידת הדין למידת הרחמים, מיהו כל זה
הוא בתנאי שלא יחטא אחר שסילק כוחות
הדינין ואחר שהפך מידת הדין למידת
רחמים דאם יחטא מחזיר כוחות הדינין
כאשר היו, והלואי שלא היה מתקן קודם.
והנה ידוע שהקרחה לא יצמח בה עוד שער
כלל, וזה שאמר "ואיש כי ימרט ראשו"
רוצה לומר שהעביר ממנו כוחות הדינין
הרמוזים בראשו, הנה אם זה האיש קרח
הוא כלומר העברה של כוחות הדינין אשר
העבירם ממנו דומה ממנו לקרחה, שלא
יצמח בה עוד שער, כן אלו הדינין
שהעבירם מעליו לא ישובו לחזור אליו
מחמת עוון ופשע, אז זה האיש טהור הוא,

ועוד טעם לענין ה"חאלקה" שביום ההילולא דרשב"י, מהלל גם אבי הבן את הקב"ה על שזיכהו לקיים מצווה זו.

רמז ל"חאלקה", יש בתורה פסוק (ויקרא יג, לג): "והתגלח" אות ג' של "והתגלח" גדולה, רמז בעת שגדל הילד ונעשה בן שלוש שנים צריך לגלחו. ופסוק זה הוא פסוק ל"ג, להורות שמגלחין אותו ביום "ל"ג בעומר" (הרב יהושע הורוויץ, עטרת ישועה).

המקור שגיל שלוש מתחילים בחינוך: וראה בקובץ "חודש בחדשו" מונקאטש שכתב דבר נפלא למה מתחילין דייקא לחנך את הקטן במצוה זו, מצות לא תעשה של "לא תקיפו פאת ראשכם" (ויקרא יט, כז) על פי שאמרו חז"ל (בראשית רבה פס"ד ד) בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו והנה ישראל, נקראים מאמינים בני מאמינים (שבת צז ע"א) כי כל אמונה שלנו נמשך מאבות הקדושים, וכן איתא ברש"י על הפסוק (שמות טו, ב): "זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו" לא אני תחילת הקדושה, אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלקותו עלי מימי אבותיי, וכיון שתחילת האמונה של אברהם אבינו היה בהיותו בן שלוש שנים הרי גם אמונתנו הנשרש בקרבנו להכיר את הבורא הוא בעת היותנו בן ג' שנים.

כן מצאנו "מדרש תנחומא" (פי וירא כ"ב ג) "אמר אברהם לשרה את יודעת כשאני בן ג' שנים הכרתי את בוראי, והנער הזה גדול ולא נתחנך, ויש מקום אחד רחוק ממנו מעט ששם מחנכין את הנערים אקחנו ואחנכנו שם אמרה לו לך לשלום", ע"כ.

וכן כתוב בפסיקתא זוטרתי "מי מנה עפר יעקב" מי יכול למנות מצוות שעושים ישראל משעה שנולד עד שעה ששב לעפרו כשנולד אמו שומרת ימי לידה אם זכר נימול לשמונה, בן חודש והוא בכור נפדה בחמש סלעים, בן שלוש אביו מחנכו לתורה".

וכן ב"מדרש תנחומא" על הפסוק (ירמיה לא יט): "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים", מהו ילד שעשועים כבן שלוש כבן ארבע שהוא מתחיל להשיח ומשתעשע לאביו".

טעם נוסף: הרבה נוהגים גם בשאר ימות השנה לעשות חלאקה לבנם במירון אצל הציון הקדוש ולא רק בל"ג בעומר, ומצינו לזה כמה טעמים: יש אומרים על פי מה שכתוב בשו"ת "אפרקסתא דעניא" (ח"א סי' קסא) שיתפללו על הבן בזכות התנא רבי שמעון בר יוחאי, כדמצינו בגמרא (מכות יז:): שאמר רבא כל אדם היולדת בן תבקש רחמים מהשי"ת שיהא בן זה כרבי שמעון, לכן הולכים לציון להתפלל שכן זה יאיר את העולם כרבי שמעון בר יוחאי (קונטרס 'ובשנה הרביעית').

עוד טעם מבואר בספרים על פי הגמרא (מעילה יז:): שפעם אחת גזרה מלכות רומי גזירות על ישראל ושלחו את רבי ראובן בן איצטרובלי שינסה לבטל הגזירות, והוא גזז שערותיו והתלבש כנכרי שלא יכירו אותו, וניסה לבטלן אבל לא עלתה בידו, לכן שלחו לשם את רבי שמעון שמלומד בניסים והוא נסע לשם לבוש כיהודי ונעשה לו נס ונתבטלה הגזירה, לכן כשעושים

מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רימה ותולעה? העבודה, שאגלחך לשמים! מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: בני, כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר: איש... כי יפלא לנדור נדר נזיר להזיר לה'. וכיון שראינו ששמעון הצדיק חיבב תגלחת של מצוה, לפיכך נהגו לעשות את התגלחת הראשונה ליד ציון קברו.

תפילה מיוחדת ל"חאלקה"

יש אומרים תפילה זו בשעת ה"חאלקה":
יהי רצון מלפניך, ה' אלהי האלהים ואדוני האדונים, שבזכות כל הצדיקים והחסידים מיום שנברא העולם ועד סופו, ובזכות תורתך הקדושה והטהורה, ובזכות מצות פאת הראש, שציוויתנו בתורתך "לא תקיפו פאת ראשכם", ובזכות הצדיק הקדוש הזה מורנו ורבינו ועטרת ראשנו
 [בכל ציון של צדיק ששם גוזזים מזכירים את שמו], **כמו שזכה הנער לפאת הראש, כן יזכה לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ויורה הוראות בישראל בחיי אביו ובחיי אמו, אמן נצח סלה".**

כמה שוקלות השערות?...

יש שנהגו לשקול את שערותיו של הילד לאחר הגילוח בזהב או בכסף, ונתנו כנגד המשקל מעות לצדקה. והעלו זאת כסגולה שהבן יהיה חכם בתורה וביראת שמים ויאריך ימים בטוב. וכך נהגו בחצר מונקאטש בהונגריה.

פיאות לילד בפעם הראשונה שייראה כיהודי נוסעים לקבר רבי שמעון בר יוחאי (תגלחת מצוה').

טעם נוסף יש שכתבו שמה שאנו רואים נהירת המון עם לעשות התגלחת הראשונה אצל ציון רבי שמעון בר יוחאי, נתפשט מכך שהרבה אנשים שהיו חשוכי בנים ל"ע ונדרו לעשות התגלחת הראשונה של הילד במירון, נושעו בזכות התנא רבי שמעון בר יוחאי וקיימו את נדרם לעשות התגלחת במירון (יטעמי המנהגים' עמוד רסג בהערה).

ומשום חיבוב מצווה, נהגו לעשות שמחה בתופים ובמחולות בעת שמספרים את הילד בפעם הראשונה, ומחלקים יין ומגדנות, ועושים בגדים חדשים לילדים, ורוקדים ושמחים איתם, וששים מאוד בעשיית המצווה, ומברכים זה את זה שיגדלו את בניהם לתורה.

"חאלקה" בקבר שמעון הצדיק

יש שנהגו לספר את הקטן על יד קבר שמעון הצדיק, ובספר "תגלחת מצוה" (עמוד לו) הביא מקור לזה, על פי הגמרא (נזיר ט:): " אמר שמעון הצדיק: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד; פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי, הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו: רשע! למה אתה

באיזה גיל בדיוק עושים "חאלקה"

יש נוהגים לספר בל"ג בעומר במירון את כל הקטנים שיום הולדתם השלישי חל בסמיכות של כמה חודשים לפני או אחרי ל"ג בעומר.

ויש מקפידים שלא לספר את הילד לפני הגיעו לגיל שלוש, ולכן אם יום הולדתו אחר ל"ג בעומר מספרים אותו ביום הולדתו. ואם נולד לפני ל"ג בעומר, אם יום הולדתו בסמיכות של מספר שבועות לל"ג בעומר, ממתניים לספרו בל"ג בעומר, ואם נולד כמה חודשים לפני ל"ג בעומר, מספרים אותו ביום הולדתו.

"ורבים נהגו לאחר תגלחת בניהם ולדחות התגלחת לל"ג בעומר אף שנעשה בן ג' שנים הרבה קודם לכן, ועיין בספר "דרך שיחה" (ח"א עמוד שצ"ג) שכתב בשם מו"ר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א "דהמנהג בירושלים על פי מה שכתוב במדרש על הפסוק "שלוש שנים ערלים" הוא שלא להקדים את תגלחת הקטן קודם ג' שנים אבל אין ענין במלאות ג' שנים דווקא ואפשר גם אח"כ".

ובשם הגרי"ש אלישיב זצוק"ל כתבו שמי שימלאו לו ג' שנים אחרי ל"ג בעומר, עד חצי שנה מקדימים לגלחו בל"ג בעומר, כי זה היום המיועד לחאלקה. שאין שום בעיה להקדים את החאלקה. אמנם האמת שאין עדיפות לעשות כן דווקא בל"ג בעומר, אלא יעשה כל אימת שירצה. ורק אם נעשה בגיל שלוש בתשעת הימים, לא

יעשה אז אלא יאחרו (הליכות האיש הנהגות עמוד קסג).

אמנם יש להדגיש שאין חובה לנהוג כמנהגים הנזכרים. יתר על כן, מנהג תספורת הקטנים לא נזכר כלל, לא ברמב"ם ולא ב"שולחן-ערוך" ולא בספרי הפוסקים הידועים. וכל הרוצה רשאי לספר את שער ילדו גם לפני שהגיע לגיל שלוש, וכן נהגו תלמידי חכמים רבים.

ולמעשה המנהג היום – שאין מקפידים על גיל שלוש בדיוק. מנהג זה הוא משום חינוך הבנים. ונהגו להרגיל אותו מאותה שעה גם במצוות טלית קטן; ובברכות השחר, ובברכת המזון, ובקריאת שמע שעל המיטה. ומאותו זמן ואילך מתחילים ללמדו א' ב', כדי שידע לקרוא בתורה.

עוד מנהגים הקשורים בחאלקה. יש הגוונים בביתם את השיער הראשון שנגזז למצווה, ויש שנוהגים לתת צדקה לפי משקל השיער. ויש שאומרים תפילה מיוחדת שנתקנה לאומרה בשעה זו. ועיקר החשוב הוא, שיתרגלו כל אב ואם להתפלל על הבנים שלהם שיהיו לומדי תורה, צדיקים ובעלי מידות טובות, ואשרי להם (האיגוד, כרך ה', שנת תשמ"ט, טעמי המנהגים).

אם קשה לילד להישאר עם שער ראשו מבלי לגלחו, מותר לגלחו גם קודם גיל שלוש (ילקו"י שם).

"ואמנם אצלנו הספרדים בעבר לא הכל נהגו להקפיד בזה לספר את הילד בגיל

שלוש, וגם מרן אדמו"ר זיע"א לא נהג בזה בכל בניו" (שם).

ובמנהג החאלקה יש מעלה טובה שמבקשים ברכות מתלמידי חכמים, ומתפללים על הילד שיגדל בתורה וביראת שמים טהורה. וזה העיקר.

התגלחת סימן ועדות לבן ישראל כמו שאחז"ל (מדרש איכה ב, י"ג) על הפסוק "בתולת בת ציון" ושיר השירים על הפסוק: "צאינה וראינה בנות ציון" וילקוט שמעוני שם רמז תתקפ"ו "בנים המצויינים במילה ובתגלחת ובציצית" הרי שפיאות הם סימן לאות שהוא בן ישראל, כמו שכתב הרמב"ם (הל ע"ז פ"ג ה"א) ובספרו "מורה נבוכים" (ח"ג פל"ז) שעיקר הטעם לאיסור לא תקיפו כדי להרחיק ממנו ולהשבית מבין עיניו ומכל מעשינו כל ענין עבודה זרה שכומרי עבודה זרה הולכים כן.

וכן כתב כ"ק אדמו"ר מהרי"ץ מליובאוויטש זצ"ל במכתב גזיזת השערות הוא דבר גדול במנהגי ישראל, ועיקרו הוא בחינוך השארת פיאות הראש. וכ"כ בספר "שפע חיים" (מכתבי תורה ח"ה ס שני"ז) שע"י גילוח השער אנו מחנכין אותו שלא ילך בחוקות הגוים המגדלים בלוריות, ואנו רוצים לחנכו מלבד חינוך לתורה גם למנהג ודת ישראל שילך כדת משה וישראל שלא ילך בחוקות הגוים"

הגוזז מעט משערות הילד בעת התגלחת הראשונה ["חאלקה"] **אינו צריך ליטול ידיו** (ילקו"י תצג סעיף כה).

והטעם: כתב שו"ת "שבט הקהתי" (ח"ב סימן ה): "...ע"יין בסוף ספר "יפה ללב" שכתב והמגלח לאחרים הוא צריך גם כן נטילת ידיים, דלא גרע מהחופף ראשו והנוגע בגופו בידו דצריכים נטילה, ע"כ. וכן העתיק ה"כף חיים" שם. ועל כן נראה דזה רק כשמגלח כל השער ונוגע בראשו אבל כשמגלח מקצת שער ומניח מקצת ואין נוגע, אין צריך נטילת ידיים.

ודומה למה שכתב שם ה"כף חיים" "דהנוטל ציפורני אחרים אין צריך ליטול ידיו, דהא הנוטל צפרניו ע"י אחרים דצריך ליטול, הוא משום דרוח רעה שורה על הידיים, אבל הנוטל ציפורני אחרים למה צריך ליטול". אם כן הכא נמי המגלח מקצת שער של הקטן ואין נוגע בראשו ובגופו, אין צריך ליטול ידיו, ואע"ג דדנו הפוסקים אם נוגע בשערות ראשו ואינו חופף ראשו אם צריך נטילת ידיים, דרוב הפוסקים מקילין בנגיעה גרידא בשערות ראשו דאין צריך נטילת ידיים, מכל מקום נראה שאין צריך כאן נטילת ידיים לכולי עלמא. דאלו שסוברים שנגיעה בשערות ראשו בעי נטילת ידיים, משום דאיתא (בברכות מג) בחד לישנא "דשערו כגופו", והנה הטעם עיי"ש ברש"י "דשכיחא ביה זיעה", אם כן זה דווקא כשנוגע סמוך לראשו, מה שאין כן בנוגע בשערות ארוכות של קטן נראה דלכולי עלמא לא בעי המגלח ליטול ידיו".

פרק ו

מנהג המשחק ב"קשת"

נראה, ואם המטר יורד בלילה אין הקשת נראה שאין השמש על הארץ, ודרשו חז"ל (תענית כג): "נתתי מטר ארצכם בעתו זה ליל רביעי וליל שבתות", ואמרו חז"ל בימי הרשב"י ירדו גשמים והיו חיטים ככליות, וגשם זה לא היה ביום, ולכן אמרו שלא היה הקשת נראה, כי לא היה גשם ביום רק בלילה בעתו, וזהו הענין והאות "אם בחוקותיי תלכו ואת מצוותי תשמרו ונתתי גשמיכם בעתו" - בלילה, וזהו סימן שהיו צדיקים (תורת העולה להרמ"א ח"ב פ"ד).

ויש לרמוז במילה "קשת" שראשי תיבות שלה: קנאה שנאה תחרות, שרשב"י תיקן את ענין חטא תלמידי רבי עקיבא - ע"י עקירת השנאה הקנאה והתחרות.

ויש שנתנו רמז לזה על פי המבואר בספרים הקדושים שיום ל"ג בעומר מסוגל לקבלת התפילות, וקש"ת ראשי תיבות ש"מע ק"ול ת"פילתנו. וחכמי הקבלה אמרו שבא לרמז שאנו זקוקים לרחמי שמים (שיח השדה, על פי ה"זוהר הקדוש" ח"ג רטו, א).

טעם נוסף: מנהג ישראל להיות יורים בקשת ביום זה. יש לרמוז בפשיטות, כי לדעת ה"זוהר הקדוש" נמצא שהתחיל המבול ביום י"ח אייר ל"ג בעומר. כי במבול כתיב (בראשית ז): "בחדש השני בשבעה עשר יום לחודש... נבקעו כל

מנהג זה של משחק בקשת ביום ל"ג בעומר היה נהוג בשנים קדמוניות בקהילות ישראל העתיקות בפולין ואשכנז, שביום זה יצאו המלמדים עם תלמידיהם ליערות והשדות עם חץ וקשת והשתעשעו שם במשחק הקשת.

והטעם: כדי להזכיר את צדקתו של רשב"י, שהעידו עליו חז"ל שלא נראתה הקשת בימיו (ירושלמי ברכות פ"ט): "רבי חזקיה בשם ר' ירמיה כל ימיו של רבי שמעון בן יוחאי לא נראתה הקשת בענן", כל ימיו של רשב"י היה זכותו מגין על הדור ולא היה צריך להראות את הקשת בענן (פני משה).

הקשת הנראית בענן היא אות ברית שכרת ה' ונשבע לנוח שלא יביא עוד מבול לעולם. וכאשר גורמים העוונות והעולם מתחייב מבול, נראית הקשת בענן, כדי להזכיר את בריתו של נח. ולפי שהיה רשב"י מגן בצדקתו על דורו, ואף פעם לא נראתה הקשת בימיו (מטעמים).

הקש"ת בגימטריא רבן שמעון בן יוחאי [805=] ורמז בזה על שבימיו לא נראתה הקשת, כי זכותו הגנה על הדור (וידבר משה).

בימי רשב"י לא נראה הקשת אע"פ שהוא דבר טבעי מורה על גודל מעלתו, כי ידוע שהקשת מלהט השמש המכה בעננים ביום הגשם, ואם הגשם יורד ביום, הקשת

טעם נוסף: ובספר "וידבר משה" (עמ' קפח) כותב הטעם שדווקא הילדים היו נוהגים במנהג זה, לפי שפטירת הצדיקים היא בעבור עוונות הדור ואילו זכותם של התשב"ר עומדת לדור, וכן הקשת רומזת להגנה, ולכן נוהגים הילדים לשחק בקשת ביום זה.

טעם נוסף: מובא בספר 'מגן אברהם' להמגיד מטריסק זי"ע, כיון שימי הספירה הם זמן תשובה ובפרט ביום ל"ג בעומר שבו היא ספירת הוד שבהוד, וצריכים לשוב בתשובה שלמה ע"י מלחמה גדולה שילחם האדם ביצרו הרע, וצריך האדם להלביש את עצמו בכלי קרב, שיזרוק חיצים ובליסטראות נגד יצרו, וזה מרומז בל"ג שהוא אותיות ג"ל – חצי מתיבת גלגל, וגלגל הוא מקיף בעיגול, וחצי גלגל הוא בציור קשת, ומלפנים היה המלחמה בקשת, ולכן כדי לרמז למלחמת האדם עם יצרו נוהגים לירות בקשת בל"ג בעומר.

טעם נוסף: עניין לירות בקשת ביום ל"ג בעומר הרומז על הוד שבהוד, שהוא מודים דרבנן סודות התורה, ולקטלא להאי חוויא שנגע בירך יעקב ע"י חצים שבקשת, ויש לרמז קשת ראשי תיבות ק'יוצותיו ת'לתלים ש'חורות, כמו שדרשו חז"ל "על כל קוץ וקוץ תילי תלין של הלכות" (אמרי נועם ח"ג מועדים).

מנהג הצדיקים

ב'עטרת ישועה' כתב שמנהג הצדיקים לירות ובקשת ובחיצים. וכך נהגו אדמו"רי צאנז, קארלין, ויז'ניץ וקאסאן.

מעיונות תהום". ולדעת ה"זוהר הקדוש" שנאמר: "ותנח התיבה בחודש השביעי" – "דא תשרי" – זהו חודש תשרי. נמצא לפי דברי הזוהר הללו שבחודש השני הוא חודש אייר, וכתוב: "בחודש השני בשבעה עשר יום לחודש השני נבקעו כל מעיינות תהום רבה", וכתב רש"י: "ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום" – אין יום ראשון מן המניין, נמצא, שהתחיל המבול לדעת הזוהר ב"ח אייר, שהוא ל"ג בעומר.

והקשת הוא אות שלא יהיה עוד מבול, על כן יורו המורים ביום הזה בקשת, כי היום הזה הוא יום הילולא של רשב"י. ובספרו "הזוהר הקדוש" נראה שהתחיל המבול ביום זה, ועל כן יורים בקשת שלא יהיה עוד מבול כאשר היה בעבר ביום זה (אורה ושמחה).

טעם נוסף: יש לרמז מה שאמר רשב"י לתלמידיו: "לא תצפו לרגלי משיחא עד דתתחזי קשתא בגוונין נהורין" (תרגום: בניי, לא תצפו לרגלי המשיח עד שתראה הקשת בצבעים מאירים) והוא סימן התגלות אור העליון של מלך המשיח אשר יגלה האור כי טוב, הגנוז אשר נכתב ונתפס הספר הקדוש הזה וזה מאיר לנו (מטעמים).

טעם נוסף: לפי שבחודש כסליו מזלו "קשת", ויששכר נתעברה אימו ממנו בליל א' של חג השבועות והארת ה**טו"ב** מתחיל להתעורר שבע עשרה ימים קודם מתן תורה ביום ל"ג בעומר, ובחנוכה נגמר בפועל ועל כן עושים זכר בקשת (שם).

ומובא בספרים הקדושים שלדורך בקשת ביום ל"ג בעומר הוא סגולה להיוושע בבנים, והרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע מביא סימוכין לסגולה זו על פי הפסוק (בדברי הימים א' ח, מ) "וַיְהִי בְּנֵי אוֹלָם אֲנָשִׁים גְּבָרֵי חַיִּל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת וּמִרְבֵּים בָּנִים וּבְנֵי בָנִים".

ה'אמרי חיים' מוֹזִינִיץ זי"ע היה אומר בעת יריית החץ: "וְכָל קֶרֶנִּי רָשָׁעִים אֶגְדֵּעַ תְּרוֹמְמָנָה קֶרְנוֹת צְדִיק". ומסופר שהרה"ק מסטרטין יצא עם תלמידיו בל"ג בעומר ביער בקשת וחיצים. ודרך קשתו לארבע רוחות השמים וכיון חץ לוינה הבירה. וקלע החץ לארמון המלך ופלח ליבו של צורר היהודים. ואותו יום התבטלה גזירה קשה מעל ישראל. והנה מובן משם דלאו דווקא הילדים נהגו לירות אלא גם הגדולים.

ויש צדיקים שנהגו לדרוך בקשת בעת עריכת שולחנם לכבוד ההילולא, וכך היו נוהגים היחקל יצחק' מספינקא, והאדמו"ר מצאנז קלויזנבורג וצוק"ל.

ידוע דהקשת כל מה שמושך אותו למטה לארץ אזי יריץ אחרי כן החץ למעלה ברום יותר, וכמו כן הצדיקים כל מה שהם בשפלות יותר מייחדים ייחודים גבוהים ורמים יותר ויותר ותפילתם עולה למעלה למעלה, ולכן נקרא הייחודים "קשת".

והנה רשב"י בעת הסתלקותו היה מייחד יחוד גדול כזה מה שאין יכולים לעשותן וליחדו כי אם בהתבטלות היותר גדולה, שנעשה בטל ומבוטל כעפר ממש, וזה שאמר ב"אדרא": "מלין אלו היו טמורין

בלבאי", היינו שלא היה יכול לייחד יחוד כזה כי אם בעת פטירתו, ולכן ביום ההילולא שלו עושים יום טוב מה שאין עושים בהילולא של תנא אחר, לפי שזכינו בעת פטירתו שגילה סודות עליונות וליחוד גדול והנורא, מה שלא היה יכול בעודו בחיים חיותו (ישמח ישראל ל"ג בעומר).

בחרבי ובקשתי – ב"צלותי ובבעותי"

בימינו אלה, בהם זקוקים אנו יותר מכל לגאולה, יש צורך בתפילה ובקשה, ופירושה של התפילה הוא בחרבי ובקשתי, כדרשת חז"ל "חרבי – זו תפילה, קשתי – זו בקשה". ושני תפילות הן, חרבי להכרית המקטרגים, וקשתי זו תפילה על עצמו. וכעת שצריכים אנו להשתדל בתפילות ובקשות נוהגים לירות בקשת.

ויום ל"ג בעומר מסוגל לקבלת התפילה, ורמז לזה הובא בספר "שיח השדה" (נספח לשו"ת חלקת השדה) שהראשי תיבות של **קשת** הוא **שמע קול תפילתנו**. ובזה פירש גם את הסימן שנתנו הקדמונים "**פלג**", כלומר ביום שחל פורים חל ל"ג בעומר, דהנה **פל"ג** בגימ' **יב"ק** עם הכולל, שהוא ר"ת **יעננו ביום קראנו**, ומרמז שיום זה מסוגל לקבלת התפילה.

ובספר "וידבר משה", מייחס את הענין דווקא לתשב"ר, כי פטירת צדיקים היא מעוון הדור רחמנא ליצלו, ואילו זכותם של תשב"ר עומדת לדור, וקשת היא כלי הגנה, לכן הם משחקים בקשת.

[עֲשֵׂת לָג:]

♦♦♦♦♦ ♦♦♦♦♦ * ביאורים * רמזים ♦♦♦♦♦

יש לנו כלל ידוע "בישיבה", שכולם תלמידי חכמים, דורש הראשון הגדול בחוכמה. אבל "במסיבה" מקום שכולם

ראש המדברים בְּכָל מְקוֹם "נראה לי בס"ד אף על גב שהיה דבר זה על פי גזירת המלך בשביל כבודם הנה גם מן השמים היה רצון בדבר זה [ללב מלכים ביד ה'] (משלי כא, א), כי ראוי היה לכך מצד בחינתו ושרשו, והוא על פי מה שכתבנו לעיל (נדף כה בשם רבינו האר"י ז"ל ב"שער הגלגולים") ברבי יהודה בן אלעאי שהיה דומה למלאך, ונמצא כי בצד שורשו ובחינתו ראוי להיות ראש המדברים, האחד כי הוא משורש קין שהוא הבכור, ועוד שזכה לבחינת נפש דאצילות שהיא בסוד הדיבור שהדיבור הוא בנפש, לכך יהיה הוא **ראש המדברים**, וגם **בְּכָל מְקוֹם** יען כי זכה לבחינת הנפש דאצילות שכוללת גם בריאה, יצירה, עשיה, לכן הוא ראש בְּכָל מְקוֹם" (בן יהוידע).

מי היה יהודה בן גרים

רש"י כתב: "בן גר וגירת היה".

"התוספות" כתבו: ויש ספרים שכתב בהן "יהודה". ואין נראה לרבינו תם דאמרין (בפרק קמא דמועד קטן דף ט): "כי הוּוּ מיפטר רבי יונתן בן עסמי ור' יהודה בן גרים מרבי שמעון בן יוחי, אמר ליה לבריה, בני אדם הללו אנשים של צורה, זיל גביהון דליברכוך" מכלל דגברא רבה היה, ובסוף שמעתא לא גרסינן "גל של עצמות" בלשון גנאי אלא "נח נפשיה".

"ו'בענף יוסף" ביאר, הלך יהודה כן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות, עיין בתוספות, ותמהני כי בכל זה לא יתורץ

איך נמסר רבי שמעון להריגה ע"י גברא רבה כרבי יהודה בן גרים, ואיך נח נפשיה גברא רבה דכוותיה ע"י שנתן רשב"י עיניו בו, אף אם לא נעשה גל של עצמות, הכזה מות צדיק וגברא רבה?!

אלא על כרחך יהודה בן גרים זה שמסר את רבי שמעון לא היה תנא הנכבד רבי יהודה בן גרים הנזכר בגמרא (מועד קטן ט), ואיש יהודה הזה היה ראוי למות בדרך גנאי ובזיון כאשר באמת המית אותו רבי שמעון מיד בצאתו מן המערה, כמפורש בגמרא, וזה נקרא באמת יהודה ולא רבי יהודה ככתוב בגמרא, אבל שם (במועד קטן דף ט) כתב "רבי יהודה בן גרים תני פרשת נדרים בי רשב"י, אפטיר מיניה, א"ל לבריה כד ראינו דרבי יהודה בן גרים זה למד אצל רשב"י", וזה היה אחרי צאתו מהמערה, ואת האיש יהודה בן גרים כבר המית רבי שמעון מיד בצאתו מהמערה כי נפיק לשוקא וחזייה".

אנשי צורה

התוספות מוכיחים ממעשה הגמרא (מועד קטן ט), שרבי יהודה בן גרים היה מחכמי ישראל. וכך היה המעשה: "ר' יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים למדו פרשת נדרים בי רבי שמעון בר יוחאי. אמר רבי שמעון לבנו בני אדם הללו אנשים של צורה הם [רש"י פירש כלומר חכמים], תלך אליהם כדי שיברכו אותך. הלך ומצאם, אמרו לו: מה אתה רוצה כאן? אמר להם שאמר לי אבא לך אליהם שיברכו אותך.

אמרו לו: "יהי רצון שתזרע ולא תקצור, תכניס ולא תוציא, תוציא ולא תכניס, ביתך יהיה חרב והמלון שלך יהיה מיושב, שולחנך יהיה מבולבל, ולא תראה שנה חדשה".

כאשר בא לאביו, אמר לו: לא רק שלא בירכו אותי אלא עוד ציערו אותי. אמר לו רשב"י כל מה שאמרו לך ברכות הן:

"תכניס ולא תוציא" - תכניס כלות, נשים לבניך, ולא ימותו בניך שאז תצטרך להוציא את כלותיך מביתך.

"תוציא ולא תכניס" - תוליד בנות וכאשר הם נישאות הן יוצאות מבית הוריהם, ולא ימותו בעליהם ותצטרך להחזיר אותם לביתך.

"ביתך יהיה חרב, ומלונך יהיה מיושב" - העולם הזה הוא המלון והעולם הבא הוא הבית, כלומר שיהיה לך אריכות ימים בעולם הזה.

"שולחנך יהיה מבולבל" - בבנים ובבנות כי כשיש ילדים רבים בבית הם מבבלים את הסדר בבית.

"ולא תראה שנה חדשה" - שלא תמות אשתך ותישא אשה אחרת, ואז תצטרך שוב להיות נקי לביתך שנה אחת, ולשמח אותה.

רשב"י שלח את בנו אליהם כי הם היו "אנשי צורה" מדוע? ומדוע בירכו אותם בצורה לא מובנת?

ה"צורה" היא הנותנת תוכן ויעוד ל"חומר", כאשר לוקחים בול של עץ - חומר, ועושים ממנו שולחן על ידי כן יש

לעץ תוכן ותפקיד, וזוהי נתינת צורה לחומר. בכל דבר יש את המבט השטחי הרואה בעיקר את החיצוניות - החומר, וכן רואים רוב בני אדם, ויש המבט המתבונן "בצורה" - בפנימיות של כל דבר, וזהו המבט של התלמידי חכמים. זה הכוונה "אנשי צורה" שאינם מסתפקים במבט חיצוני, אלא חודרים פנימה לתוך הצורה של הדבר, לכן איש צורה הוא המתאים ויכול לברך. ובירכו אותו בצורה לא מובנת כזו, כדי ללמדו להתבונן בדבר ולהבין את מהות הברכה, אע"פ שבמבט ראשון הדברים אינם נראים כברכה, אבל לאחר התבוננות הדברים מתגלים כברכה גדולה. נמצאנו למדים שאחד התארים של תלמיד חכם הוא "איש צורה", החודר פנימה אל תוכן הדברים, ולא מסתכל רק על החיצוניות השטחית, ולכן זהו גם יסוד באגדות חז"ל שהשתמשו לפעמים בביטויים שטחיים ולא מובנים ואף מוזרים, אבל כאשר "אנשי צורה" לומדים את דברי חז"ל הם מתבוננים בפנימיות הדברים ומבינים אותם היטב (שפתי חיים, אמונה ובחירה).

טענת הגויים לעתיד לבוא

"כמה נאים... תקנו שווקים..." אמרו רבותינו (עבודה זרה ב, א): "לעתיד לבוא מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר: למי שעסק בה יבוא ויטול שכרו. מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא, שנאמר (ישעיהו מג, ט): "כָּל

מי קודם למי מרחצאות או גשרים

"תקנו גשרים תקנו מרחצאות". יש להקשות למה רבי יהודה נקט "גשרים" קודם "מרחצאות", ורבי שמעון נקט להיפך?

ונראה לי בס"ד דרבי יהודה אתא לשבוחי, ובגשרים יש לישראל צורך יותר מן **מרחצאות**, דאם אין מרחץ לא אכפת להם, כי הם בגלותם אין מתנהגים בתענוגי הגוף ודי להם לחמם חמין לרחוץ פניהם וידיהם, אבל **גשרים** צריכים להם מאוד, שאם אין גשר צריך לעבור במעברות, ומלבד סכנת המים בזמן שיש רוח קשה, עוד גם כן יזדמן שאדם נחפו ללכת ולא ימצא לו מעברות שילך במהרה, מה שאין כן גשר מציל מסכנה והוא מוכן ועומד כאדם ההולך ברחוב העיר. אך רבי שמעון בן יוחאי שבא לגנותם לומר שהם מתכוונים לצורך עצמן, נקט "מרחצאות" ברישא שיש בהם צורך עצמם יותר, יען כי נעשים להתענג בהם גופם, אבל "גשרים" ההרווחה מהמכס היוצא להם משם הכל הולך לחיל ולשומרי העיר, ובזה יש תועלת גם לישראל, דאם לא יש חיילות ושומרים **"איש את רעהו חיים בלעו"** (בן יהודה).

האם היה כאן "לשון הרע"

ביאר רש"י: יהודה בן גרים סיפר לתלמידיו או לאביו ואמו, לא בזדון שישמעו המלכות, אלא מחוסר זהירות,

הגוים נקבצו יחדו, אמר להם הקדוש ברוך הוא: אל תכנסו לפני בערבוביא, אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה... מיד נכנסה לפניו מלכות רומי תחילה... אמר להם הקדוש ברוך הוא: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם שווקים להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמכם, כסף וזהב שלי הוא, שנאמר (חגי ב): "לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות", כלום יש בכם מגיד זאת? [שנאמר (ישעיה שם): "כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחַד וַיִּאָּסְפוּ לְאִמִּים מִי בָהֶם יִגִּיד זֹאת"], ואין זאת אלא תורה, שנאמר (דברים ד): "וזאת התורה אשר שם משה!", מיד יצאו בפחי נפש".

וכתב המהרש"א: "לכאורה דברים אלו הם בעצמם התנצלות של האומות לעתיד ביום הדין ודברי רבי שמעון הם בעצמם דברי הקדוש ברוך הוא לאומות העולם ביום הדין לעתיד לבוא!?"

וצריך לומר דוודאי רבי יהודה נמי מודה כמו שכתוב בסוגיא ד"עבודה זרה" שהשיב להם הקדוש ברוך הוא מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם... וכמו שאמר רבי שמעון כאן, אלא רבי יהודה סתם דבריו מפני יראת מלכות ואמר כמה נאים כו' תקנו שווקים כו', מיהו שפיר מצינן למימר שלצורך עצמם עשו, כתשובת הקדוש ברוך הוא דהתם, ודו"ק (מהרש"א חידושי אגדות).

סיפר הדבר אחד מן השלושה פעם אחרת אין בו משום לשון הרע, והוא שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר".

ה"עין משפט" ציין בסוגייתנו כאן להרמב"ם הנ"ל, וסובר שמכאן הרמב"ם הוכיח את דבריו, שיהודה בן גרים עבר על "לשון הרע", והראיה מכך שרשב"י הענישו לבסוף אף שיהודה בן גרים לא סיפר למלכות, אלא על כרחך שהוא משום שהתכוין להעביר את הקול ולגלותו.

ה"חשק שלמה" ו"החפץ חיים" דחו הראיה, שלא יתכן שמכאן הוציא הרמב"ם את דינו, מפני שדוחק לומר שיהודה בן גרים התכוין להעביר את הקול למלכות, שהרי אדם גדול היה וכמו שכתבו התוספות, ועוד שלגבי אנשים יראי אלוקים לא שייך ההיתר של אפי תלתא.

וב"ספר תולדות זאב" על ה"חשק שלמה" העיר, שהרי הרמב"ם בתחילת ההלכה כתב "והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע", וכתבו ה"כסף משנה" וה"מגדל עוז" שמקורו של הרמב"ם הוא מהמעשה של יהודה בן גרים, ולזה התכוין בעל "עין משפט".

והנה לפי חידושו של ה"חפץ חיים" יובן למה הענישו רשב"י לרבי יהודה בן גרים, אמנם עדיין לא יתיישב דברי ה"כסף משנה" שציין דברי הגמרא כאן כמקור לדברי הרמב"ם שאסור לספר כו'.

והתגלגלו הדברים עד שהגיעו לאוזני המלכות.

לכאורה ליהודה בן גרים היה מותר ללכת לספר מה ששמע מפיו של רשב"י בגנותה של מלכות רומי, שהרי דברי רבי שמעון נאמרו בפני שלושה שהם רבי יהודה, רבי יוסי ויהודה בן גרים, וישנו היתר של "באפי תלתא"?

אך ה"חפץ חיים" כתב (באר מים חיים הלכות לשון הרע כלל ב אות יב): "נִרְאָה לִי, דָּאֵם הַסְפּוֹר בְּאַפִּי תִלְתָּא הָיָה בְּפִי אֲנָשִׁים יִרְאִי אֱלֹקִים שְׁנֵי הָרִים מְאֻסְרֵי לְשׁוֹן הָרַע, מִמִּילָא אֵין דְּבַר זֶה עָשׂוּי לְהַתְּגַלּוֹת וְאֵם כֵּן אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה לְסַפֵּר אַחֵר כֵּן דְּבַר זֶה לְאַחֵר. וְאֶפְלוּ אֵם רַק אֶחָד מִהַשְׁלוּשָׁה הָיָה אִישׁ יִרְאֵ אֱלֹקִים, שְׁנֵי הָרִים מְאֻסְרֵי לְשׁוֹן הָרַע, גַּם כֵּן דִּינָא הֵכִי דְתוּ לִיכָא [ששוב אין] שְׁלֹשָׁה מִפְרָסְמִים".

ובהערה שם כתב: "ובזה יהיה גם כן ניחא מה שדברנו לעיל בענין דרבי יהודה בן גרים שחשבו רבי שמעון בר יוחאי ליהודה בן גרים לבעל "לשון הרע" והענישו עבור זה, דרבי שמעון בר יוחאי דיבר דבריו באפי תלתא, דכיון דהתם גדולי הדור הוו לא שייך גביהו כלל זה".

נתבונן בדברי הרמב"ם (הלכות דעות פ"ז ה"ה): "אחד המספר בלשון הרע בפני חבירו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע, ואם נאמרו דברים אלו בפני שלושה כבר נשמע הדבר ונודע, ואם

וה"פרי מגדים" כתב: "הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות", עיין פירוש רש"י ותוספות לא שסיפר שישמעו למלכות אלא הוא סיפר לאביו וכו', ואפילו הכי אסור לעשות כן, עיין רמב"ם ז"ל (הלכות דעות פ"ז ה"ה, ובמגדול עוז שם), ואף על גב דהוה כאן שלושה לבר מרבי שמעון בן יוחאי ולית ביה משום לישנא בישא, ומכל מקום על ידו נשמעו למלכות" (ראש יוסף).

האם יש כאן איסור "לא תחנם"

ויש להבין, מדוע שיבח רבי יהודה את העובדי כוכבים ואמר "כמה נאים מעשיהם של אומה זו", הלא יש איסור בדבר, שנאמר (דברים ז, ב): "לא תחנם" ונדרש מקרא זה (עבודה זרה כ, א): ש"לא לתת להם חן"?

הגר"א תירץ (חידושי הלכות ד"ה כמה) ודאי גם רבי יהודה סובר דאסור לשבח נכרים שנאמר (דברים ז, ב): "לא תחנם", אלא כוונתו היתה, שמוטב לחיות תחת אומה זו מחמת הדברים שעשו, מאשר לחיות תחת אומה אחרת.

ה"שפת אמת" תירץ, "יש לומר דגם הוא אמר כן בלשון בתמיהה", כלומר, שאף רבי יהודה לא התכוין לשבח, אלא אמר את דבריו בלשון תמיהה, וכי נאים מעשיהם בכך שתיקנו שווקים וכו', ויהודה בן גרים סיפר את הדברים עד שהגיעו למלכות, לא ירד לעומק דעתו וסבר שאמר את הדברים לשבח.

ה"דברות משה" תירץ (הערה צב), שאפשר שאיסור "לא תחנם" הוא על יחידים ולא על המלכויות, דהרי בסוגיא ב"עבודה זרה" לא מוזכר איסור זה על המלכויות. וכן הרמב"ם לא הזכיר אלא יחידים ולא אומה (עבודה זרה פ"י ה"ד, וכן הוא בשו"ע): "וכן אסור לספר בשבחן ואפילו לומר כמה נאה עובד כוכבים זה בצורתו, קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם, שנאמר: "ולא תחנם" לא יהיה להם חן בעיניך, מפני שגורם להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים". וכל שכן לגבי המלכויות שאנו שרויים בתוכם שמחויבים אנו לקיים ציוויים ודאי שאין איסור בדבר. וכעין זה תירץ ה"ברכת אברהם" שהאיסור "לא תחנם" נאמר לגבי יחיד ולא לגבי אומה.

וכן תירץ מרן ב"מאור ישראל" יש לומר שכל מה שאסרו לספר בשבחן של עכו"ם, זהו עכו"ם יחיד, אבל אומה של עכו"ם מותר לספר בשבחן, כשם ששנינו "הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו". וכשם שנאמר (ירמיה כט): "ודרשו שלום העיר אשר הגלתי אתכם שמה, והתפללו בעדה אל ה', כי בשלומה יהיה לכם שלום".

המחלוקת בין רבי יהודה לרשב"י

"דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון... פתח רבי יהודה ואמר כמה נאים... נענה רשב"י ואמר כל מה

שתיקנו... שמעתי לפרש בזה שרבי יהודה ורבי שמעון הולכים כל אחד לשיטתו, שהם חולקים בגמרא (שבת כב, א) שרבי יהודה סובר "דבר שאינו מתכוין אסור", ורבי שמעון סובר "דבר שאינו מתכוין מותר".

רבי שמעון סובר שהכל הולך אחר הכוונה, ולכן כל שאינו מתכוין מותר, לכן כאן כיון דכל מה שתיקנו לא התכוונו אלא לצורך עצמן אין ראוי לשבחן על זה, אבל רבי יהודה סובר שהולכים רק אחרי הפעולה מצד עצמה אם היא טובה, ולא אחרי הכוונה, ולכן כאן משבחן ואומר "כמה נאים מעשיהן של אומה זו..." דאע"ג דודאי ידע דלצורך עצמן הם עושים, על כל פנים ראוי לשבחן כיון דהפעולה מצד עצמה היא נאה וחשובה (פרחי כהונה).

במה התעלה רב יהודה

מדברי התוספות (מנחות קג:) משמע שגידלוהו המלכות גם בעניינים אחרים, ולא רק "ראש המדברים בכל מקום", וזה לשונם: "דשמא מינהו קיסר ראש על בית נשיא", כלומר, שמא מינו אותו להיות מורה הוראות של בית רבי.

"יוסי ששתק יגלה לציפורי"

"סדר הדורות" הביא מספר "יוחסין" שהקשה, שהרי רבי יוסי ואבותיו עיקר דירתם היה בציפורי. כמבואר בגמרא

(סנהדרין לב:): "הלך אחר החכמים לישיבה... אחר רבי יוסי לציפורי". וכן (שם קג): "דרש רבי יוסי בציפורי, אבא אליהו קפדן".

עוד הקשה "סדר הדורות", מהמבואר בגמרא (בבא מציעא פד:): **"ואף רבי ישמעאל ברבי יוסי מטא כי האי מעשה לידיה,** [הגיע מעשה כזה לידו, שמינה אותו המלך לתפוס גנבים ושודדים]. **פגע ביה [פגש אותו] אליהו. אמר ליה אליהו: עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה! אמר ליה רבי ישמעאל ברבי יוסי: מה אעביד,** [מה עלי לעשות?!] **שהרי הרמנא דמלכא,** [ציווי המלך], **הוא. אמר ליה אליהו: אבוך ערק,** [אביך ברח] **"לאסיא", את ערוך** [אתה ברח] **"ללודקיא"** [כדי שלא תצטרך למלאות את מצות המלך]. - משמע שלא גלה לציפורי.

עוד הקשה, שציפורי היתה מקום משובח ואין זו גלות כאשר אדם גולה למקום טוב. לכן כתב בספר "סדר הדורות" שלכאורה צריך לגרוס בגמרא **"יגלה מציפורי"**.

וכן ב"סדר תנאים ואמוראים" (אות י) הגיה דצריך לומר מצפורי" (הרש"ש).

וב"סדר הדורות" הקשה עוד, מהמבואר בגמרא (סנהדרין קט, א): "שפעי מרזבי דציפורי דמא", כלומר כשנפטר רבי יוסי היו המרזבים בעיר ציפורי שופעים דם לאות צער, שהראו מהשמים שהיה אדם גדול. **וביאר רש"י** שהגמרא משמיעה לנו ממעשה זה שרבי יוסי היה גר בציפורי. ותירץ, שאפשר לומר שכאשר הקיסר מת בטלה הגזירה, חזר רבי יוסי לעיר ציפורי.

עוד תירץ, על פי המבואר (בסנהדרין שם) שרבי יוסי דרש בעיר ציפורי את הפסוק (איוב כד, טז): "חֲתֵר בַּחֲשָׁד בְּתִים יוֹמָם חֲתָמוּ לָמוֹ לֹא יָדְעוּ אֹרֶךְ", מלמד שהיו אנשי סדום נותנים עיניהם בבעלי ממון, ומפקידים אצלם שמן אפרסמון, בעל ריח ערב וחזק ביותר, ובעלי הממון היו מניחים אותו בבית גנזיהם כדי לשמרו, ובערב היו אותם שהפקידו את האפרסמון באים וחותרים שם ונטילים את ממונו. ומספרת הגמרא, שבאותו לילה של הדרשה, עשו שלוש מאות אנשים בעיר ציפורי מעשה זה, שהפקידו אפרסמון אצל העשירים ולפי הריח ידעו היכן לחתור ולהגיע לאוצרותיהם. באו העשירים לרבי יוסי והיו מצערים אותו בדבריהם, שנתן ולימד את הגנבים דרך לגנוב. אמר להם "וכי הייתי יכול לדעת שיבואו גנבים לשמוע את דרשתי".

והקשה ה"באר שבע" לביאור רש"י, מדוע הוצרכה הגמרא להביא שבמיתתו "שפעו מרזבי ציפורי דם" בכדי להשמיענו שהיה גר בציפורי. ותירץ, ששפיעת המרזבים היתה ראייה שלא חטא רבי יוסי בכך שאמר בדרשתו את הנהגתם של אנשי סדום עם שמן האפרסמון, אף שמחמת כן למדו הגנבים כיצד לגנוב. ולפי דברי סדר הדורות, שכוונת רש"י שם לומר כיון שרבי יוסי גלה ל"אסיא"

ומסתבר ששם מת מדוע אם כן במיתתו שפעו מרזבי ציפורי דם, לכן כתב רש"י שהגמרא באה להשמיענו שרבי יוסי מציפורי היה, **ששם היה מקומו קודם שגלה**, לכן נעשה רושם במותו בציפורי. עוד הקשה, מהמבואר בגמרא (שבת לח, א): **"כשהלך רבי יוסי לציפורי מצא חמין שנשתהו על גבי כירה - ולא אסר להן, ביצים מצומקות שנשתהו על גבי כירה - ואסר להן"**, משמע שציפורי לא היתה מקומו, ותירץ, שאולי באותו יום התיישב שם.

אולם בפירוש רב ניסים גאון כתב "כשהלך רבי יוסי לציפורי. הדבר שגרם לו לילך לציפורי הוא שמפורש ב"במה מדליקין" (דף ג: א): "יוסי ששתק יגלה לציפורי", ומבואר מדבריו שלפניו הגירסא היתה **"יגלה לצפורי"**. ולפי זה יש לומר שכל מה שנאמר בש"ס על רבי יוסי זה היה אחרי שגלה לציפורי.

ובספר "מגדים חדשים" כתב (שבת שם), שיש מתרצים שאין צריך להגיה, מכיון שהמעשה הזה היה ביבנה, כמו שאמרו "כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה", וגזירת המלך היתה שרבי יוסי יגלה לעיר מולדתו ולא יצא מקיר העיר החוצה, בכדי שלא יוכל להתחבר עם שאר חבריו.

כיצד אכלו מהחרובים הרי זה ערלה

האחרונים הקשו, איך אכלו רשב"י ובנו מהעץ חרובים שנברא להם, הרי קיימא לן (שולחן ערוך יו"ד רצד, כו) שאפילו אילן העולה מאליו ליחיד חייב בערלה, אם כן הרי העץ בשלוש שנים הראשונות שלו הוא ערלה ואסור באכילה והנאה, ואכן נאמרו מספר תירוצים באחרונים על קושיא זו:

תירוצ א: על פי הדיבור שאני, כמו שמבואר בגמרא (חולין ה, א): שרצתה להביא ראייה לדברי רב ענן שמותר לאכול משחיטת מומר ל"עבודה זרה", שנאמר גבי אליהו הנביא בשעה שהתחבא מפני אחאב "והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבוקר ולחם ובשר בערב" ואמר רב יהודה אמר רב שאת האוכל הביאו העורבים מבית המטבחים של אחאב, נמצא שאכל אליהו בשר משחיטת עבדי אחאב שהיו מומרים לעבודה זרה. ודוחה הגמרא שאין להביא ראייה מאליהו הנביא, **מפני ששונה הוא שם שהיתה זו הוראת שעה מאת הקב"ה**, שאמר לו לאכול ממה שהביאו העורבים, וכמו שנאמר שם "ואת העורבים צויתי לכלכלך שם" ולכן סמך אליהו ואכל ממה שהביאו לו העורבים מבית אחאב אף שהיה זה משחיטה אסורה.

ובפרט שאין הקב"ה עושה ניסים לשקר, שאם היה העץ אסור למאכל, נמצא שנעשה נס ללא תועלת, אלא בהכרח שמותר היה להם לאכול מהחרובים. ועל פי זה תירץ מה שהוקשו לו כיצד נהנו רבי שמעון ובנו מהעץ שנעשה ע"י נס, הרי אין

זה לשון "ניצוצי זוהר" (מרגליות, על תיקוני הזהרה): "והנה לפנינו וב"זהר חדש" אמרו שהמערה היתה במערתא דלוד, אמנם אין זו לוד שבדרך לירושלים, רק בגליל, שגם שם היה מקום שנקרא לוד, ועד היום נודע המקום בשם חרבות לוד. והוא ביער שבין כפר תרשיחא לפקיעין".

המהר"ל מפראג ("נצח ישראל" פרק כח), מדבר על המקום עצמו, ואלו דבריו: "דע שאין ספק, כי יש מקומות בעולם מיוחדים לדבר קדושה אלקית ביותר, ובפרט המערה שהיה רבי שמעון בן יוחאי הקדוש נטמן ראוי לזה. ואין ספק שהיה נגלה אליהו להקדוש רשב"י כמה פעמים במערה, והיה גילוי של אליהו נמצא שם בשכבר, גם עתה נגלה שם אליהו. ואין חילוק בין אם היה נגלה לו במראה, או כך נגלה לו בלא מראה. כי פעמים הרבה היה אליהו מגיד דברים לאחד, ולא ידע האדם מאין באו לו הדברים, והיה נדמה לו כאילו הדברים היה לו מעצמו, ואינם אלא דברי אליהו שהגיד לו הדברים".

נהנים ממעשה ניסים (תענית כד:), אלא על פי הדיבור שאני (שו"ת בית יצחק הורוויץ סימן מט).

ובקונטרס "נס על הגבעה" תירץ שכיון שהיה זה פיקוח נפש הותר להם ליהנות ממעשה ניסים.

תירוץ ב: מבואר ב"מדרש תלפיות" (אות א ענף אדם הראשון) שאיסור ערלה בא לתקן את חטאו של האדם הראשון שעבר על איסור ערלה, [וכן כתב ב"קונטרס על הגבעה" ע"פ ה"זוהר הקדוש" (קדושים דף פז) שהטעם שצריך להמתין ג' שנים שנות ערלה משום תיקון]. וזו כוונת הגמרא (סנהדרין לח:): "אדם הראשון מושך בערלתו היה", והיינו שמשך ידו ואכל מהאילן שהיה אצלו "ערלה", שציווהו הקב"ה בשעה התשיעית שלא לאכול מן האילן, והיה לו להמתין שלוש שעות כנגד שנות הערלה, והוא לא המתין אלא תיכף בשעה עשירית חטא ואכל מן האילן". והביא בשם ספר "נחלת בנימין" שדבר הבא בדרך נס לא צריך תיקון, אם כן יש לומר שלכן לא היו צריכים רבי שמעון ובנו להמתין שנות ערלה.

וכעין זה מבואר ברד"ק (מלכים ב, ד, ז) על המעשה באשת עובדיה, שצעקה אל אלישע על כך שהנושה בא לקחת את שני ילדיה עבור הערבות שנתן בעלה כאשר כלכל את מאה הנביאים בהיותם נחבאים במערה מאימת איזבל. ואמר לה הנביא לקחת את השמן שיש לה בבית ולמלאות את כל הכלים. והביא הרד"ק שלאחר שגמרה למלאות את כל הכלים בשמן הלכה אל

אלישע ושאלה אותו האם היא צריכה להפריש מעשרות מן השמן, והשיב לה "לית על משחך עשור, דמן ניסא הוא", **וביאר בשו"ת "בית יצחק"** (יו"ד פד, אות ד) מכיון שמצות תרומה ומעשר היא משום תיקון שנתקללה האדמה בחטא אדם הראשון, מה שאין כן בדבר הבא בדרך נס אין צריך תיקון" (כרם אפרים, מאמר ט הר"ר אלתר משה אליהו בן אפרים נתן שטיגליץ, תרצ"ז).

תירוץ ג: שמחמת פיקוח נפש נדחה איסור ערלה, ולכן יכלו לאכול מהחרובים. אך קשה הרי כל דבר שבא מן השמים טהור הוא, כך גם צריך להיות שכל דבר נס הבא מן השמים צריך להיות רק בדבר המותר. שם בגמרא מסופר על רבי שמעון בן חלפתא שהיה הולך בדרך ופגשוהו אריות רעבים שהתאוו לאוכלו. אמר את הפסוק (תהילים קד, כא): "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם", כלומר כיון שרוצים האריות לאכול מבקשים מה' את מאכלם, מיד ירדו לו מן השמים שתי ירכות של בהמה, ירך אחד אכלו האריות וירך אחד השאירו ולא אכלוה. הביא רבי שמעון בן חלפתא בידו את הירך שנשארה ובא עמה לבית המדרש, ושאל את החכמים האם הירך הזו טמאה היא או טהורה, אמרו לו: "אין דבר טמא יורד מן השמים" (כרם אפרים שם).

תירוץ ד: כתב בעל "היראים" (סימן עה, עמוד קפד): אילן העולה מאליו יחיד חייב

בערלה, והיינו משום שנראה כנטעוהו בני אדם ויש בו משום מראית העין. וכיון שרבי שמעון אינו חושש למראית העין (חולין מא:.) לכן אכל מהעץ ולא חשש לאיסור ערלה.

וכתב ב"שער המלך (יו"ט פ"ה ה"ד): שבמקום שאין מציאות כלל שיהיו רואים, באופן כזה אין את האיסור של מראית העין בחדרי חדרים, וכמו שמוכח (בכתובות ס, א), לגבי דם האדם הנמצא על גבי כיכר הלחם, אסור לו לאכול את הדם אלא גוררו ואוכלו, כדי שלא יאמרו שאכל דם בהמה. אך הדם שבין השיניים מוצצו ואינו חושש. וביאר רש"י שם: שכיון שאף אחד לא רואה מה יש לו שם מותר לבלוע את הדם. והקשה "שער המלך", הרי כל מקום שאסרו חכמים אפילו בחדרי חדרים אסור!! ותירץ, שכל האיסור בחדרי חדרים נאמר משום שיש לחוש שמא יכנס משהו ויראהו, אך בדם שבין השיניים אף כאשר מוצצו בשוק אף אחד לא רואה ואין מקום לחוש לרואים. ומוכח שבאופן שאין מציאות שרואים, יהיה מותר.

ולשיטת תוספות (כריתות כא:.) שמותר למצוץ את דם הפה משום שהרואה רואה שזה של דם אדם ואינו מחליפו בדם של בהמה, לא שייך בזה כלל מפני הרואים. ולדבריהם אין מקור לכך שבאופן שאין מציאות שיהיו רואים, מותר בחדרי חדרים.

תירוץ ה: דבר הנברא בדרך נס אינו בכלל הכתוב (ויקרא יט, כג): "ונטעתם כל עץ מאכל

וערלתם ערלתו", שהרי לא האדם נטעו, וכמו שמצינו בירושלמי (ערלה פ"א מ"א) שדן האם הנוטע עץ זית בשביל שמן למנורה האם הוא בכלל הכתוב "ונטעתם" ובשלוש השנים הראשונות יהיה לו דין ערלה או לא, ומכאן אפשר ללמוד שכאשר נברא בדרך נס ולא היה בו כלל תפיסת יד אדם בודאי אין זה בכלל "ונטעתם" (הרה"ק רבי משה מבאיאן-קראקא, מובא בקונטרס נס על הגבעה שבסוף שו"ת גבעת הלבונה).

אך העיר על דבריו בקונטרס הנ"ל, מהמבואר בירושלמי, שאילן העולה מאליו חייב בערלה, ומוכח שאף שאדם לא נטע את האילן יש בו איסור ערלה. אך כתב שלפי הירושלמי (שם ה"א) שכתב שאילן העולה מאליו חייב היינו רק שעלה במקום ישוב, אבל אם עלה במקום טרשים פטור מערלה. וביאר **המהר"א פולדא** שאף לגבי חיוב ערלה אין צורך שאת הנטיעה יעשה אדם, אך צריך שיהיה כדרך נטיעה, ובמקום טרשים שאינו מהישוב אינו כדרך נטיעה ולכן פטור. ולפי דבריו מובנים דברי האדמו"ר מבאיאן, שלגבי המעשה של רשב"י עלה האילן במערה שלא במקום ישוב, והרי זה כאילן העולה מאליו שפטור שאינו כדרך נטיעה.

תירוץ ו: **כתב הרמב"ם** (מעשר שני ונטע רבעי פ"י ה"ה): "הנוטע ברשות הרבים או בספינה, והעולה מאליו **ברשות היחיד**... חייבין בערלה וברבעי". אם כן, כיון שהמערה לא היתה שלהם ולא זכו בה,

נמצא שהעץ הפקר וכל הקודם ליקח מפירותיו זכה, הרי זה כעלה מאליו ברשות הרבים שפטור מערלה (דרך אמונה ביאור הלכה ה"ו). וכן כתב בשו"ת "בית יצחק" (או"ח סימן סח אות יא) שטעם הפטור מערלה באילן העולה ברשות הרבים הוא משום הפקר.

תירוץ ז: כיון שאין דרך בני אדם לאכול פירות עץ חרובים, והרי זה כעלה במקום טרשים שפטור מערלה. ואף שהרמב"ם ביאר שהסיבה שבמקום טרשים פטור מערלה, היא משום שאין דרך בני אדם לטפל בעץ וליקח מפירותיו ולהביאם למקום ישובם, וכאן הרי העץ נברא לאכילתם. מכל מקום כיון שאין דרך בני אדם לטפל בעץ חרובים לכן גם מי שיטפל בו ויביא פירותיו לעיר ויאכלם או שיאכלם במקומו, אין זה נקרא עץ מאכל ובטלה דעתו אצל כל אדם. לכן אף לגבי רבי שמעון, כיון שלולי הסכנה שהיו בה לא היו אוכלים פירותיו ורק מדין פיקוח נפש היו מוכרחים לאכול ממנו, לא נעשה משום כך לעץ מאכל. ומסתמא לא נברא להם רק מה שהיו צריכים לצורך פרנסתם (דרך אמונה שם ה"ו).

תירוץ ח: "ועוד יש לתרץ, דעץ שנברא בנס אין בו כלל ערלה, דהוי כאילו הועבר בגושו מחוץ לארץ, דאמרינן (בירורי פ"א דערלה ה"א) דאין בו משום ערלת ארץ ישראל, וכמו כן עץ החרובים הובא בגושו מן השמים, שהרי מיד עשה פירות כעץ

ישן, וגם אפשר דלא ינק כלל מהאדמה שהרי היה מקום שאינו ראוי לזריעה ובנס עשה פירות, אין זה מקרי יניקה מהארץ. ואף על גב דהנס עשה שינקו מהארץ מכל מקום כיון שהארץ לא נשתנית ועץ אחר אי אפשר לנטוע שם, ורק עץ זה נתן פירות ע"י נס, אין זה כדרך יניקה מן הארץ ואין חייב בערלה. ומסתמא גם אין פירותיו חייבין במעשר ואין עליהן קדושת שביעית ואין צריך להניח מהן לקט שכחה ופאה (דרך אמונה שם).

עץ חרובים או תמרים או...?

בסוגייתנו מבואר שלרבי שמעון ובנו במערה נעשה נס ונברא להם עץ חרובים. ובגמרא ב"ירושלמי" (שביעית פ"ט ה"א) מובא המעשה בשינויים, ונאמר שם כך: "רבי שמעון בן יוחי עביד תמיר במערתא תלת עשר שנין במערת חרובין דתרומה".

ביאר ה"פני משה" (שם): "חרובין דתרומה. כך היתה המערה נקראת על שם הנס שנעשה לו שם שנברא אילן חרובין אחד לפרנסתו".

וב"כרם אפרים" (מאמר ט) תמה מדוע ביאר רק את השם חרובים, ולא ביאר גם מדוע נקראה המערה "תרומה". וכתב, שלכאורה נראה שיש טעות סופר בירושלמי וצריך להיות כתוב "דתמרה", והיינו שהיה להם עץ חרובים ועץ תמרים. וסמך דבריו על המבואר במדרש (אסתר רבה ג, ז): "רשב"י ור' אלעזר בריה עבדון הן תמירין במערתה תלת עשר שנין בשמזא

עד דסליק בשרהון חלודה והוון אכלין חרובין ותמרין ולסוף תלת עשר שנין נפק רשב"י..."

וכן במדרש (קהלת רבה פ"י): "רשב"י ור' אלעזר בריה הוון טמירין במערתא דפקע תלת עשר שנין בשמדא, והוון אכלין חרובין ותמרים", ואם כן יש לומר שלכן קראו למערה "מערת חרובים ותמרים", להזכיר הנס שהיה עמו בשני אילנות.

אך יש שמחקו תיבת "תרומה" (הגהות הגר"א על הירושלמי שם, ומהר"א פולדא).

וב"מדרש תלפיות" (אות ח ענף חרוב שבמערת רשב"י): הביא בשם מהר"ם גלאנטי ששמע איש מפי איש עד רשב"י שעץ החרובים שהיה לרשב"י במערה היה בכל ערב שבת נהפך לאילן של תמרים, והביא מדרש תלפיות את המדרש רבה (אסתר שם) שמבואר שרשב"י ובנו היו אוכלים חרובים ותמרים.

למה חרוב ולמה מעין

"אתר חיש ניסא, איברי להו חרובא ועינא דמיא". נראה לי בס"ד רמזו בזה מן השמים על מיתוק הגבורות בחסדים אשר יהיה על ידי עסק תורתם, והיינו **חרוב** בגימטריא **גבורה** [=216], ומים הם חסדים, גם רמזו להם שיקבלו היסורין בשמחה כדי שבזה יתמתקו הגבורות.

ועוד נראה לי בס"ד, נעשה הנס בחרוב ובמים שהם ראשי תיבות **מ"ח**, כנגד **מ"ח** מעלות של התורה, כדאיתא בברייתא

דאבות התורה נקנית במ"ח מעלות, ובזכות שזכו לתורה בשלימות זכו לנס זה שהוא בחרוב ובמים (בן יהודע).

ויש מבארים על פי מה שמצינו (תענית י, א) שרבי חנינא די לו בקב חרובים אחד למחייתו, ומוכח שחרוב הוא מאכל הזול ביותר ומספיק בכדי להחיות את נפש האדם. ומכאן כתב שכלל גדול בהנהגת ההשגחה, שכאשר עושים לאדם נס הוא רק להכרחיות בלבד בלא שום מותרות, ולכן אף לרבי שמעון נעשה נס בחרובים [ומים] (אמת ליעקב).

וכן ה"מכתב מאלהיו" (ח"א עמוד 198) האריך לבאר שגם בניסים שנעשו לגדולי החכמים, מכל מקום כל מה שאפשר למעט בנס היה ענין למעטו ולהסתירו, ולפי זה ביאר שלכן נברא לרשב"י ובנו עץ חרובים ולא נבראו לו פירות, מפני שנס של פירות הוא גלוי יותר, וכך הדרך בכל הניסים להסתירם ככל האפשר.

נס בתוך נס

כתב המהרש"א "אפשר דנקט חרובא דהיה נס בתוך נס דאינו טוען פירות עד שבעים שנה מנטיעתו וכאן טען פירות מיד". **והראיה** היא מהגמרא (תענית כג א) שחרוב טוען פירותיו לאחר שבעים שנה. אמר רבי יוחנן: כל ימיו של אותו צדיק [חוני המעגל], היה מצטער על הבנת מקרא זה שנאמר בתהילים: "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". והיינו,

לא בטלתי ג' סעודות בשבת, והלא היה במערה י"ג שנה, ומאכלו חרובין בלבד, וסעודות שבת צריך פת, ואיך אומר לא בטלתי, ועוד אכילת מצה בליל פסח ושאר דברים הצריכים פת איך קיים.

תשובה. באותם הימים שהיה נחבא במערה היה אנוס מסכנת מוות מהקיסר, ואז הוא היה פטור משלושה סעודות, ומאכילת מצה ומרור בליל פסח, ומסוכה ולולב וכיוצא, וכל אותם המצוות דלא היה אפשר לו לקיימם באותם הימים לא נחשב על זה ביטול, ולא יקרא עליהם שם ביטול, וכמו שאמרו חז"ל "שבת הותרה גבי חולה שיש בו סכנה" דאין המלאכות שעושים לו נחשבים חילול, דאין כאן שם חילול כלל, אלא חשיב דבר המותר.

ולכן אף על גב דאמר "כל ימי לא בטילנא" אין אותם הימים בכלל, מאחר דהוא פטור בהם מכל המצוות, שאי אפשר לו למצוא אותם שם, ודמו אותם הימים לימים שהיה עודנו קטן בן שנה ושנתיים ושלוש או ארבע, דודאי לא היה מקיים ג' סעודות, ואיך אומר כל ימי, אלא הכוונה על ימים שהוא חייב בהם, וכל אותם הימים שהיה במערה שאין מצוי לו פת ומצה וסוכה ולולב אין חייב בכל אלה, ולכן אין העדרם נחשב בכלל ביטול, ולא אמר "כל ימי לא בטילנא" אלא על זמן שהוא יושב בביתו, שחל עליו חיוב ג' סעודות, וזה פשוט.

תירוץ נוסף, "ודע כי השואל היה לו להתקשות בזה הלשון דאמר "כל ימי לא

שגלות בבל, שנמשכה שבעים שנה, היתה כחלום. אמר ותמה חוני בליבו: האם יתכן שאדם ישן שבעים שנה בשינה אחת ללא הפסק?

יום אחד הלך חוני בדרך. ראה אדם שנטע עץ חרוב. אמר ליה חוני: עץ זה, תוך כמה שנים הוא טוען פירות? אמר ליה אותו אדם: עד שבעים שנה. אמר ליה חוני: אם כן, למה לך לנטוע עץ זה, שספק גדול הוא אם תהנה מפירותיו? וכי ברור לך שתחיה עוד שבעים שנה?

אמר ליה אותו אדם: אני מצאתי בעולם עצי חרובים טעונים פירות, ששתלום אבותיי. וכפי שאבותיי שתלו עבורי, כך אני שותל לצורך בניי. ישב חוני, וסעד את ליבו בפת. נפלה עליו שינה, ונרדם. עלתה סביבו שן סלע והקיפתו, נתכסה מעיני בני אדם, שלא ימצאוהו ויפריעוהו בשנתו, וישן שבעים שנה רצופות.

כאשר התעורר משנתו לאחר אותן שבעים שנה, ראה אדם אחד, שהיה מלקט מפירות אותו חרוב שנשתל לפני שנרדם. אמר ליה חוני לאותו אדם: האם אתה הוא האדם ששתל את החרוב הזה? אמר ליה: לו. בן בנו של השותל אני. אמר לו: מוכח שישנתי שבעים שנה.

איך קיים רשב"י סעודות השבת

בשו"ת "רב פעלים" (ח"א יורה דעה סימן נה):

שאלה. מה שאמר רשב"י באדרא, כל ימי לא בטילנא תלת סעודתי דשבתא נכל ימי

תירוץ נוסף: שאליהו הנביא היה מביא להם פת בכל שבת, וכן מצות ויין לארבע כוסות (האש"ל, ליפשיץ מערכת ר אות טו).

תירוץ נוסף: כאשר אין אפשרות לקיים סעודות שבת בפת אפשר לצאת ידי חובה אף בחרובים, שלאדם שאין לו פת ויש לו שאר מאכלים מקדש עליהם, שהסעודה נקראת לחם בכל מקום, וכל דבר שאדם סועד ואין לו אפשרות לעשות זאת בפת נחשב שהוא סועד כלחם (יעב"ץ פסחים קיד, אמנם ה"אגרות משה" (או"ח ח"ד מ, כה) כתב שזה חידוש גדול ואין לסמוך עליו להלכה, ויתכן שהיעב"ץ לא כתב דברים הללו).

איך קיים רשב"י קידוש על היין

הקשו האחרונים: כיצד קיים רשב"י במערה קידוש, הרי לא היה לו יין, ותיריך (האש"ל שם) שאליהו הנביא היה מביא להם יין כל שבת.

תירוץ נוסף: שהיו מקיימים מצוות אלו על דרך הרוחניות (ליקוטי תורה, וכמבואר לעיל בתשובת "רב פעלים").

תירוץ נוסף: שיצאו ידי חובת קידוש בתפילה (גבעת פנחס, יתרו כז).

תירוץ נוסף: מסתבר שהיה להם בחרובים את כל הטעמים שרצו, וכמו שהיה לבני ישראל במן, וכשם שבני ישראל במדבר היו מקדשים על כוס מן וכיוונו שיהיה בו טעם יין, שהרי יין ממש לא היה להם כי אם לנסכים כמבואר בתרגום שיר השירים על

בטילנא, מהיכא דחל ערב פסח בשבת" דאי אפשר לקיים סעודה שלישית בפת, אך דבר זה מפורש יוצא בדברי הזוהר (פי אמור דף צ"ה ע"א, תרגום): "דאמר רבי שמעון: "אַבְל מִיָּמֵי הַשְּׁתִּדְלָתִי שְׁלֹא בְטִלְתִּי סְעוּדַת שַׁבָּת, אֶפְלוּ אוֹתָם יָמִים שְׁנִמְצָא בּוֹ... אָמַר רַבִּי אֲבָא, קִדְּ הָיָה עוֹשֶׂה רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּזִמְנוֹ שְׁעֻלָּתָהּ סְעוּדַת שַׁבָּת (הוא יום י"ד ניסן דחל בשבת), עוֹרֵךְ שְׁלַחְנוּ וּמִשְׁתַּדֵּל בְּמַעֲשֵׂה מְרֻכָּבָה, וְהָיָה אוֹמֵר: הָרִי סְעוּדַת הַמָּלְאָךְ שְׁיָבֵא לָאֵכָל אֶצְלִי".

וכתב ב"מקדש מלך" וזה לשונו: "דלא בטילנא סעודתא דשבת" פירוש כדמפרש רבי אבא דסמוך, שהיה קורא מעשה מרכבה, ועולה במקום סעודת שבת..." ע"ש.

ובספר "אהבת ה'" כתב וזה לשונו: "אמר רבי שמעון העדותי עלי לכל הצדיקים שבאו כאן מגן עדן, שכל ימי לא בטלתי ג' סעודות, והיינו שאפילו אם יהיה ערב פסח בשבת אני מתעסק ביחודי האלקות ובדרושי מעשה מרכבה, ואני אומר זה במקום סעודה שלישית" עכ"ל, ובוודאי בזמן שהיה במערה היה לומד סודות עליונים בעת שלושה סעודות לצאת בהם ידי חובת ג' סעודות, וכן בזמן חיוב אכילת מצה ולולב וכיוצא היה לומד סודות שלהם, והיה מקיים אותם ע"י מחשבתו הטובה ועלו בידו מצוות אלו כמעשה ממש כיון דאנוס הוא" (רב פעלים שם).

פי המסורת כתב רבי שמעון את ה"זוהר הקדוש" בהיותו במערה.

הנה ה"בן איש חי" זי"ע בשירו הנודע "ואמרתם כה לחי רבי שמעון בר יוחאי" אומר: "הוחבא בתוך מערה מפני הגזירה, שם למד סתרי תורה".

ובספר הברית (מאמר ב פרק ה) כתב: "ושם השני הוא רבי שמעון בר יוחאי, כי זה לשונו (בראשית רבה ו) אין אנו יודעים אם פורחים הם באויר ואם שפין ברקיע ואם מהלכין הן כדרך הדבר קשה מאוד ואי אפשר לבריות לעמוד עליו", עכ"ל. ומאמרו זה היה קודם כניסתו למערה להתבודד בבית המדרש הנעלם כי לאחר יציאתו משם כבר קרן עור פניו מרוח הקודש שלבשתו וכל רז לא אניס לו ונהירין לו שבילי דאצילות, מה גם דברים שבעשיה.

ובספר "תניא" (אגה"ק דף קמג ע"א) כתב "וגם פלפול הקושיות ותירוצים דמסטר דרע ורוח הטומאה, אשכחן ברשב"י דעסק ביה טובא גם בהיותו במערה, ואדרבה בזכות צער המערה זכה לזה, כדאיתא בגמרא, דאמר לרבי פנחס בן יאיר אכל קושיא כ"ד פירוקי, ואמר ליה אילו לא ראיתני בכך וכו'. וגם באמת על כרחך עיקר עסקיהם במערה היה תורת המשניות, ת"ר [=600] סדרים שהיה ביניהם, דאילו ספר "הזוהר" והתיקונים היה יכול לגמור ב' וג' חדשים, כי בוודאי לא היה חוזר על דבר אחד פעמיים" (מגדים חדשים).

הפסוק (שיר השירים א, יד): "בכרמי עין גדי", כמו כן יש לומר שגם רשב"י קידש על כוס חרובים והיה מכוין שיהיה לו בו טעם יין (שפתי צדיק).

תירוץ נוסף: כותב הרב הקדוש רבי אהרן מנחם מנדל מרדזימין זצ"ל (בהגדה של פסח צמח מנחם) כי היה להם גם יין. הרי מהזוהר ומכתבי האר"י ז"ל עולה, כי רשב"י הגיע למדרגת האדם הראשון קודם החטא, עליו נאמר שהיו מלאכי השרת "צולים לו בשר ומסננין לו יין".

למה ישבו עד צוארם בחול

נראה לי בס"ד מלבד טעם הפשטי, עוד כיוונו בזה לתקן חטא אדם הראשון שפגם בתואר אדם, שהפריד האל"ף והביא דם לעולם, והמה עתה עסקו בתורה הרמוזה **באל"ף** לשון אֵלֹף, בהיותם יושבים תוך ה"חול" [=216] שהוא מספר "דם", [=216] ובזה חיברו אות **אל"ף** באותיות **דם** ונשלם שם "אדם".

וממה שאמרו **"לְבָשׁוּ מִיָּכְסוּ וּמִצָּלוּ"** לכאורה תיבת **"מיכסו"** לשון יתר? אך נראה לי בא לומר שהיו מדקדקים ללבוש חלוקם בעודם מכוסים בחול כדי שלא יקומו בהיותם ערומים (בן יהוידע).

מה חיבר רשב"י במערה

על פי המסורת חיבר רשב"י את ספר ה"זוהר" באותם שנים שישב במערה. וכן כתב בעל **"הילקוט מעם לועז"** ששמע שעל

וכתב ב"ליקוטי ביאורים בספר התניא"

(עמוד תע) "על התמיהה של המונקאטשער (בעל ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש) הלא גם בנגלה כשלא יפללו הרבה יכולים לגמור את המשניות באיזה חודשים, ואם יפללו בנסתר יכול ליקח גם הרבה זמן רב.

ותירץ כ"ק אד"ש כי מצאנו אצל רב אשי שלקח אצלו בירור של השישה סדרים עשר שנים שלימות, וזהו בא"ע להעמקות של רשב"י, כדאמר רבי יוחנן (עירובין ג): ראשונים כפתחו של אולם ואחרונים כשל היכל ואנו כמלוא מחט סידקית, ורב אשי היה הרבה אחר רבי יוחנן, ובימי הרשב"י היה ת"ר [=600] סדרי משנה, ובפלפולו כל כך שעל כל קושיא היה מפרק כ"ד תירוצים, וכן ריש לקיש היה מקשה כ"ד קושיות, ולא מצאנו כעת בש"ס כל כך קושיות ותירוצים על כל דבר אלא שנשתכחו, מה שאין כן בנסתר כמובא כאן מ"רעיא מהימנא" דלית תמן לא קשיא ולא מחלוקת".

בהקדמה ל"תיקוני הזוהר" נאמר: "רבי

שמעון אזל ליה וערק למדברא דלוד ואתגניז בחד מערתא הוא ורבי אלעזר בריה, אתרחיש ניסא נפק להון חד חרוב וחד מעיינא דמיא, אכלי מההוא חרוב ושתן מההוא מיא, הוה אליהו זכור לטוב אתי להון בכל יומא תרי זימני ואוליף לון ולא ידע אינש בהו...". מה היו לומדים עם אליהו הנביא?

תשובה: הם עסקו אך ורק בסודות התורה ולא בפשט. ומה שיש לכאורה סתירה בין

מהר"ח פלאגיי ב"תוכחות חיים" (פרק כד) שכתב שם שעסקו בסוד וחיברו שם את ה"זוהר הקדוש", וזה לשונו: "ושם באותו פרק, באותו מקום, חיבר ספר הזוהר הקדוש אשר תוכו רצוף אהבה...", ואילו בספר "התניא", "באגרת הקודש", כתב שעסקו במשניות. אין זה סתירה כי הרי כתב רבנו האר"י שהיה להם משניות על דרך הסוד, ובזה הם עסקו, אם כן הם עסקו אך ורק בסוד ולא בפשט, ועסקו הן בכתיבת ה"זוהר" והן בלימוד המשניות על דרך הסוד. ומה שמשמע שבתחילה לא עסקו ב"תיקוני הזוהר" אלא רק מה שלמדו אח"כ, אפשר שמה שלמדו וכתבו בתחילה הוא ספר ה"זוהר" וכן עסקו במשניות על דרך הסוד, ואחר כך במשך השנים נכתב גם "תיקוני הזוהר" (קונטרס מריח ניחוח עמוד כח).

ובספר "יוחסין" השלם "שלשלת הקבלה" כתב: רשב"י ובנו רבי אלעזר שהיו עושים במערה שלוש עשרה שנה, חיברו את ספר הזוהר. וקיבלתי שחיבור זה היה גדול כל כך, שאילו היה נמצא כולו היה משאוי של גמל. ושמעתי אומרים, שהרמב"ן ז"ל מצאו בארץ ישראל ושלחו לקטולניא לבנו".

האם רשב"י ובנו התפללו

אמרו רבותינו (שבת יא, א): "חברים שהיו עוסקין בתורה - מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפילה. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו,

שכתוב שרבי שמעון וחבריו היו פטורים מתפילה היינו שלא בעת צרה.

ה"גבעת פנחס" (בליצר, יתרו כז:) כתב שלולי דברי התוספות היה אפשר לתרץ, שאמנם רשב"י היה פטור מתפילה, אך היינו רק בימות החול שתפילה היא מדרבנן, אבל בשבת וימים טובים שצריך לקדש על היום, וכיון שלא היה להם יין היו צריכים לצאת ידי חובת קידוש בתפילה, וכן היו צריכים להבדיל בתפילה, לכן היו צריכים להתפלל וע"כ נאמר בסוגייתנו שלתפילות הללו היו מתלבשים ומתכסים ומתפללים. אבל שאר תלמידי חכמים שיש להם יין לקידוש או פת, ותורתם אומנתם כרשב"י וחבריו אינם צריכים להפסיק לתפילה.

סוד המערה

"במערות צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך". רואים שבזכות המערה זכה רשב"י לסודות התורה, ומובא בספר "מחמדי ארץ" ש"מערה" ראשי תיבות משה עקיבא רשב"י האר"י דרכם השתלשלה תורת הסוד לעולם, וכן **מערה** ראשי תיבות משה רבינו עליו השלום. וכן סופי תיבות **מערה** במילוי - מ"מ עי"ן רי"ש ה"ה, אותיות **נשמ"ה** המרמזות על נשמת התורה... ו**מערה** אותיות **העמר** שבהם מאיר אורו של רשב"י. (קונטרס בר יוחאי יסוד עולם כה).

שתורתן אומנותן. אבל כגון אנו - מפסיקין לקריאת שמע ולתפילה".

וכתבו התוספות: "כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו - והא דאמר לקמן (דף לג:) כי הוה מטי עידן צלויי [זמן תפילה] לביש ומכסי ומצלי [לבשו התכסו והתפללו] ההוא **"מצלי"** היינו קריאת שמע [שמה שכתוב "ומצלו" הכוונה לקריאת שמע] (גיליון הש"ס). ולפי תוספות משמע שאכן הם לא היו מפסיקים מתלמודם לתפילה אלא לקריאת שמע.

אומרת הגמרא: "בעידן צלויי לביש ומכסי", **והמהרש"א** (בחידושי אגדות) כתב: לאו משום "שלא יהא לבו רואה את הערוה" דהא מכסי בחול הוי כפירוש רש"י, אלא משום "הכון לקראת אלהיך ישראל", וכמבואר לעיל (שבת י) שצריך האדם להתנאות לפני הקב"ה ב תפילתו.

והקשו האחרונים על המהרש"א: שמדבריו נראה שלא כשיטת התוספות, שהרי לשיטת התוספות רבי שמעון רק קרא קריאת שמע, ולקריאת שמע אין דין של "הכון" כמו שכתב ה"בית יוסף" (או"ח סימן צא ד"ה בגדיו). אך כתבו שלסוברים שבעת צרה התפילה היא מדאורייתא [הרמב"ן בכוונת הרמב"ם (ספר המצוות עשה ה)], אם כן כאשר היו רשב"י ובנו במערה ודאי עת צרה היתה ומחויבים להתפלל, לכן מבואר בסוגייתנו שהיו מתפללים. ומה

את נכדו [- רבי אלעזר] (י'אור חדש" וי'צמח צדיק", אלפייח, עמ' קנח).

והנה תיקונו של הנער הלוי הוא יהונתן בן גרשום רמוז בפסוקים הבאים (דברים יח):
 "וכי יבא הלוי מאחד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׁם וּבָא בְּכָל אֶתְנֵי נַפְשׁוֹ אֶל
 הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה': וְשָׂרְתָּ בְּשָׁם ה'
 אֱלֹהָיו כְּכָל אֲחֵיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי
 ה': חֶלֶק כְּחֶלֶק יֹאכְלוּ לְבֶד מִמֶּכְרֵיו עַל
 הָאֲבוֹת".

וכי יבא הלוי מאחד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל –
 אם יבוא הנער הלוי מאחד שעריך וירצה
 לחזור לשרת בשם ה'.

ומיהו? "אֲשֶׁר הוּא – גֵּר שָׁם" הוא בא
 מ'גרשם'.

לא ראוי לדחותו, אלא "וְשָׂרְתָּ בְּשָׁם ה'
 אֱלֹהָיו כְּכָל אֲחֵיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי
 ה'". הואיל ולא הייתה כוונתו לעבוד עבודה
 זרה, אלא שטעה במאמר חז"ל שאמרו
 "לעולם ישכיר אדם עצמו לעבודה זרה ואל
 יצטרך לבריות" (ב"ב קי.) וחשב שביאורו
 כפשוטו. ולכן אם יחזור בו – 'חֶלֶק כְּחֶלֶק
 יֹאכְלוּ' כשאר אחיו הלויים.

ואחר זאת פירש – מי גרם לו שטעה ויצא
 לבדו לעבוד ע"ז?

'לְבֶד – מִמֶּכְרֵיו עַל הָאֲבוֹת' מה שיצא 'לבד'
 היה זה מפני שמכרו אבותיו – הוא משה,
 את הבן הראשון לעבוד עבודה זרה ליתרו
 חותנו [השל"ה הקדוש פ' שופטים, בהגה דרך חיים
 תוכחת מוסר בשם קונטרסי האר"י ז"ל – ספר
 הכונות דפוס קושטא דף עו.; ספר הליקוטים
 שופטים].

ככהן בבית העבודה זרה. בני דן חיפשו
 להם נחלה לשבת, וינעזרו בתרפים
 וביהונתן שהיה כהן לעבודה זרה. הם
 חמדו להם את האפוד והתרפים וגזלו
 אותם מבית מיכה. גם את יהונתן הכהן
 המשרת שם נטלו עמם, כשהציעו לו הצעה
 משתלמת יותר (שופטים פ"ז יז-יח).

והנה אותו הנער היה בן י"ג שנה בעת
 שהחל לשמש ככהן לעבודה זרה, ולכן שב
 עתה בגלגול של רבי אלעזר בן רשב"י לתקן
 זאת, ולכן הוזקק לשבת בצער מערה
 במשך י"ג שנה (שם). ולכן כשהוזכרו שמות
 בני משה בתורה נאמר (שמות יח, א): "אשר
 שם האחד גרשום... ושם האחד אליעזר..."
 ניסוח זה אינו כסדר הדקדוק, שאחר
 שאמר שם האחד גרשום, היה לו לומר
 ושם 'השני' אליעזר? אלא בא לרמוז
 לאליעזר בן רשב"י שבא לתקן את בנו של
 גרשום בן משה, ולכן אמר שם האחד
 אליעזר, כמרמוז, זהו בעצם אותו האחד
 שבא מגרשום.

**ומדוע הוצרך משה [- רשב"י] להתגלגל
 יחד עם נכדו יהונתן בן גרשום [- אלעזר]
 וללמדו תורה?**

כאשר נשא משה את ציפורה לאשה, הוא
 נשבע ליתרו חותנו שהבן הראשון שיוולד
 לו יקדישנו לכומר לעבודה זרה (מכילתא יתרו
 מסכתא ד"וישמע" א). וזה היה הגורם לכך
 שנכדו אכן יהפוך לכומר לעבודה זרה. ולכן
 הוצרך משה [-רשב"י] לחזור בגלגול ולתקן

[יהונתן בן גרשום חזר ונתגלגל בגאון רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א, כדי לתקן עוון עבודה זרה שעבד. ולכן סבל מאד בימי חייו מרדיפות, בעקבות שם רע שהוציאו עליו בגין 'קמיעות' שכתב, ו'מצאו' שיש בהם רמז לשבתאי צבי שר"י (ישמרו משפט' יום תשי"ד) לרע"י שלינגר מהדו"ת עמ' ע"א].

עמידת אליהו הנביא בפתח המערה

"אֵתָא אֱלִיהוּ וְקָם אֶפְתָּחָא דְּמַעְרָתָא, אָמַר: מֵאֵן לֹדְעִיהּ לְבַר יוֹחָאי דְּמִית קִיסָר, וּבְטִיל גְּזִירָתֶיהּ" קשה והלא אליהו זכור לטוב היה בא אצלם בכל יום ועוסק בתורה עמם ולמה לא אמר לו דבר זה פה לפה?

ונראה לי בס"ד שבאמת הם היו צריכין לישוב שם י"ג שנים מכמה טעמים כמוסים, אמנם השם יתברך יודע שביציאתם יעשו נזק לבריות כשרואים אותם עוסקים בעולם הזה ומניחים עסק התורה, כי מחמת זכות חומרם חושבין שכל העולם ראוי להם להיות כמותם, וכאשר עשו כן ביציאה ראשונה, לכך לא בא אליהו זכור לטוב לומר להם בפירוש שיצאו, מפני שרצה השם יתברך שהם יצאו מעצמם בהשמעת דברים אלו שהשמיע אותם אליהו, ואחר שיצאו ויעשו נזק בעולם, אז תצא בת קול ותאמר להם "לְהַחְרִיב עוֹלָמִי יִצְאָתֶם? חֲזְרוּ לְמַעְרַתְכֶם!" ובזה ידעו שאין אשמה על אישי ישראל שעוסקים במלאכתם ואין נוהגים כמותם, ואז אחר שיושלם זמן העיקרי של שנת י"ג תצא אז

בת קול בפירוש ותאמר להם "צֵאוּ מֵן מַעְרַתְכֶם"! ותהיה יציאתם בכבוד יותר שלא על ידי מלאך אלא על ידי בת קול, ואז אחר שכבר נודע להם מיציאה ראשונה שיש זכות לישראל שעוסקים במלאכה לא יצא נזק מזה, וכדהוה הכי באמת "דְּפַל הֵיכָא דְּהוּה מַחֲיֵי רַבִּי אֶלְעָזָר, הוּה מָסִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי", ולכן משום דיציאה ראשונה לא היתה בזמנה, אלא רק היתה להודיעם מה שראוי להיות כמנהג העולם לכך לא רצה השם יתברך לומר לאליהו זכור לטוב שיוודיעם לצאת, או שיצאו על ידי בת קול, ורק כשהגיע זמן יציאתם האמיתי אז הודיעם על ידי בת קול שהוא יותר כבוד לה" (בן יהוידע).

וכעין זה תירץ ב"פתח עיניים", שאליהו ידע שלאחר שיצאו עכשיו יצטרכו לחזור למערה ואחר כך יצאו ע"י בת קול, לכן לא רצה לומר להם במפורש לצאת פנים אל פנים.

תירוץ נוסף: שלא נכנס למערה להודיע להם, מפני שחשב שהם יסברו שהדובר הוא שד ולא יאמינו לדבריו, שהרי מטעם ששדים מצויים במערות וחורבות מבואר בברכות (ג, א) שאסור להיכנס לחורבה. אבל כאשר עמד בחוץ והשמיע את קולו ידע שהם יאמינו לקול, וכמבואר במגילה (לב): "ואמר רבי שפטיה אמר רבי יוחנן: מנין שמשמשין בבת קול, שנאמר (ישעיה ל): "ואוזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר, זה הדרך לכו בו". והני מילי - דשמע קל גברא במתא, וקל איתתא בדברא. והוא דאמר

הן הן, והוא דאמר לאו לאו". ומבארת הגמרא שהיינו דווקא כאשר שומעים קול איש בעיר וקול אשה בשדה, שקולות אלו אינם מצויים במקומות הללו ולכן השומע יכול לתלות את הקול בבת קול (היעב"ץ).

משמע מדברי היעב"ץ, שאלהיו הוצרך להשמיע קול אשה, שהרי המערה היתה מחוץ לעיר ובכדי שיאמינו לבת קול היה עליו לעשות קול אשה, וכמבואר במסכת מגילה, אמנם כך ביאר רש"י: שקול איש אינו מצוי בעיר, וקול אשה אינו מצוי בשדה ולכן כאשר אדם שומע קול איש בעיר וקול אשה בשדה הוא יכול לתלות שזה בת קול.

אבל הריטב"א (על עין יעקב שם) ביאר, שכוונת הגמרא לומר **שאפילו** אם שמע קול איש בעיר, וקול אשה דווקא בשדה הוא יכול לתלות בבת קול. ולדבריו אין צורך לומר שאלהיו הוצרך להשמיע קול של אשה, שהרי אף אם ישמעו קול איש יאמינו לדברים ויתלו בבת קול.

תירוץ נוסף: שכיון שיצאה תקלה על ידי יציאתם הראשונה מן המערה, לכן לא רצה לומר להם דבר זה בעצמו, אלא נעמד ליד הפתח ואמר את דבריו (החדש האביב).

תירוץ נוסף: שאלהיו רק נשלח לבשר להם על ביטול הגזירה, וזה מדוקדק בלשונו: "מאן לודעיה לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזרתיה", ולכן לא נכנס אצלם בכדי שלא יבקשו ממנו גם רשות לצאת מן המערה (ה"לב רחב").

ובתלמוד ירושלמי המעשה מבואר בעניין אחר (גיליון הש"ס). וכן הוא במדרש (בראשית רבה עט, ו): **"ר' שמעון בן יוחאי ור' אלעזר בריה הו' טמירין במערתא י"ג שנה ביומי דשמדא** [רשב"י ובנו היו חבויין במערה י"ג שנה בימי שמד שגזרו הרומאים על ישראל שלא ילמדו בתורה] **והיו אוכלין חרובין של גרודא עד שהעלה גופן חלודה** [סדקים ובקעים בעור], **לסוף שלוש עשרה שנים נפק יתיב על תרע מערתא חמא חד צייד קאים וצייד ציפורין** [לסוף י"ג שנה יצא וישב על פתח המערה, ראה צייד אחד עומד וצד ציפורים], **וכד הוה שמע ר' שמעון ברת קלא אמרה מן שמיא דימוס דימוס פסגא** [וכאשר היה רשב"י שומע בת קול משמים אומרת שחרור שחרור היתה הציפור נמלטת], **וכד הוה שמע ברת קלא אמרת ספקולא הות מתצדה ונלכדה** [וכאשר שמע בת קול אומרת שהציפור להריגה היתה הציפור ניצודת] **אמר ציפור מבלעדי שמיא לא מתצדא** [ציפור בלי הכרזה וגזרה משמים אינה ניצודת] **על אחת כמה וכמה נפש דבר נש** [לכאורה עשה קל וחומר בעצמו שאצל אדם בודאי הכל משמים ואם נגזר עליו שיתפס בידי הרומאים לא יעזור לו מה שיתחבא במערה, ואם לא נגזר גם אם לא יתחבא לא יאונה לו שום רע, ולכן], **נפק ואשכח מיליא משדכן, ונתבטלה הגזירה** [יצא מהמערה ומצא שהדברים רגועים, כי הגזירה שהיתה לתפוס אותו נתבטלה].

"מאן לודעיה לבר יוחאי", אליהו הנביא קרא לרשב"י "בר יוחאי" לפי שלמד ממנו ואסור להזכירו בשמו (שדי חמד, כללים מערכת כ כלל קד).

מי אמר "מניחין חיי עולם" וכו'

הקשו באחרונים, מדוע כתוב "אמר" בלשון יחיד, ולא כתוב "אמרו" בלשון רבים?

ויש לומר שרק רבי אלעזר בנו של רבי שמעון הוא זה שאמר טענה זו על אותו יהודי, וכמו שמצינו להלן לאחר שיצאו מהמערה בפעם השניה כל מקום שרבי אלעזר היה מכה רבי שמעון היה מרפא (ילקוט המאירי).

חיי עולם או חיי שעה

משמעו כפשוטו מניחין "חיי עולם" ועוסקין ב"חיי שעה" וכו', והגם שידעו כי על הלחם יחיה האדם, וחיותו תלוי באכילתו, עם כל זה מחמת שהם היו מסתפקים בהיותם במערה בחרובים ומים, שבאים מאליהם בלי חרישה וזריעה ושום מלאכה, היו מתרעמים על שהם שעסקו במלאכות אלו ולא הסתפקו במיעוט הזה שאין צריך לעסוק בו.

או יש לומר דרשב"י אזיל בזה לשיטתו (במס' ברכות דף לה ע"ב): "תנו רבנן: 'ואספת דגנך', - מה תלמוד לומר - לפי שנאמר: 'לא ימוש ספר התורה הזה מפידך', יכול דברים ככתבן? תלמוד לומר: 'ואספת דגנך' - הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל; רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה? אלא: בזמן שישראל עושין רצונו של

מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: 'ועמדו זרים ורעו צאנכם' וגו'. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: 'ואספת דגנך'; ולא עוד, אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר: 'ועבדת את אויבך' וגו'". אם כן, למה להם לעסוק ב"חיי שעה" הלא אם יעסקו ב"חיי עולם" תעשה מלאכתן ע"י אחרים.

אלא שראיתי לגדול אחד שהקשה מהא דאמרין (במס' נדרים דף מט ע"ב): "כד הוי אזיל רבי שמעון לבית מדרשא שקל צנא אכתפיה (היה לוקח סל על כתפו) אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה"!!

ויש לומר בפשיטות דשאני מלאכה זו שאין בה משום ביטול תורה שבהליכתו לביהמ"ד ללמוד תורה עשה מלאכה זו, משא"כ בשאר מלאכות כמו חרישה וזריעה שיש בהן ביטול תורה אמר תורה מה תהא עליה, והבן (ילקוט המאירי).

תירוץ נוסף: הרי הראשונים נחלקו בביאור המעשה שם, ויש שפירשו נ"ן, תוספות, רא"ש שרשב"י היה נוטל קנקן כדי לשבת עליו בבית מדרש, ו"מכבדת את בעליה" היינו שלא יהיה יושב על הקרקע. ויש שפירשו [שיטה מקובצת] שלא היתה לו טלית, ולכך היה מתכסה בחבית, כדי שיראה נושאה ממקום למקום, ולא יהיה ניכר מחוסר בגדים, ולדבריהם לא קשה קושיית "ילקוט המאירי".

"מִשְׁפָּט רְשָׁעִים בְּגִיהֶנָּם, י"ב חֲדָשׁ"

כתב ב"עץ יוסף פירוש "לאחר שסבלו כל עונשם חוץ לגיהנם, אזי מכניסין אותם בגיהנם ושם עומדים י"ב חדש ומלבנין ומכבסין אותם, כדי להוציא מהם כל כתמי הנשמה, כדי שיהיו מזומנים ומוכנים ליכנס לגן עדן, והוא משל לרופא מומחה שנותן בתחילה סממנים קשים וחרפים על גבי המכה האוכלים בשר החי, ואח"כ כשאכלו הבשר החי שבמכה הוא נותן על המכה משיחות ואספלנית הטובות המקררים והמגדלים הבשר כבראשונה. כך הוא ענין הגיהנם כי צער של גיהנם אינו אלא חלק אחד משישים חלקים שסובלת הנפש החוטאת קודם כניסתה לגיהנם ("נשמת חיים" וספר "עמק המלך").

רבי שמעון ובנו הבינו שהוצרכו לכפרה ע"י שקיטרגו על ישראל שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, וששרפו בקפידתם בכל מקום שהתבוננו בו, וראו את חומרת המקטרג על עם ישראל (אברהם את עיניו).

וזה לשון המדרש (שיר השירים רבה א, ו): "אל תראוני שאני שחרחרת". אומרת כנסת ישראל לאומות אף על פי שאני נתונה תחת ידיכם בקצפו של השם, אין אתם רשאים לראות, כענין שנאמר (זכריה א, טו) וקצף גדול אני קוצף על הגויים [השנאננים] אשר אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה". **וראיה לדבר שכל המקטרג על ישראל לוקה**, אין לך שהיה מחבב את ישראל יותר ממשה רבינו, ועל זה שאמר (במדבר כ, י) "שמעו נא

המורים" נגזר עליו שלא יכנס לארץ. ישעיהו על שאמר (ישעיה ו, ה) "ובתוך עם טמא שפתיים אנכי יושב", כתיב "ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה", גחלת לא נאמר אלא רצפה, רצף הפה שאמר גנאי על כלי. אליהו על שאמר (מלכים א יט, י) "כי עזבו בריתך בני ישראל ואת מזבחותיך הרסו", הראה לו עוגת רצפים כל זה רוץ הפה שאמר קטיגוריא על בניי. מיד אמר לו השם (שם טז) "ואת אלישע בן שפט תמשח לנביא תחתיד", כביכול אי אפשר בנביאותך. אוי להם לאומות העולם כמה דינם גדול על מה שעושין לישראל. וכן הוא אומר (זכריה ב, יב) כל הנוגע בהם כנוגע בבבת עינו". רואים אנו מדברי המדרש חומרת המקטרג על עם ישראל.

אמרו כיון דאפילו רשעים די להם ב"ב חודש, אם כן אנחנו אם חטאנו בדבר זה לשרוף כל מקום שהיינו רואין, ודאי די לנו צער י"ב חדש לכפר עלינו (בן יהודא).

ההבדל בין זקן לבחור

"אָמַר לוֹ: בְּנִי, דִּי לְעוֹלָם אָנִי וְאַתָּה." כלומר דיבר על ליבו של רבי אלעזר שלא יעניש עוד אותם שאינם עוסקים בתורה, כי די לעולם בנו, שתורתנו אומנותנו והיא תגן על העולם כולו, ואין להעניש אדם מעתה" (יעב"ץ).

והמהרש"א ציין לגמרא (סנהדרין צז, ב): אמר אביי: בכל דור יש לפחות שלושים וששה צדיקים, שמקבלים פני שכינה.

והמהר"ל (ב"חידושי הגדות") כתב: שהזקנים יש בהם רחמים יותר ממה שיש בבחורים, שהבחורים בעלי גבורה שהיא מידת הדין.

והגר"א (בחידושי הלכות) ביאר, שכיון שרבי אלעזר נכנס למערה בילדותו לכן במעט זמן נשכח ממנו כל צרכי העולם, ולפי שלא היה בקי היה מכה, אבל רבי שמעון שנכנס למערה כבר בהיותו זקן והיה יודע בצרכי העולם ולא נשכח ממנו צרכיו כל כך, לכן היה מרפא.

ההוכחה שמצוות חביבין על ישראל

"וְתִסְגִּי לָךְ בְּחַד?" יש להקשות תיבת **"לָךְ"** לשון יתר?

ועוד קשה מה **"דְּאָמַר לִיה לְבָרְיָה: חֲזִי כַּמָּה חֲבִיבִין מְצוּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל"**, הוה ליה למימר דבר זה קודם שאמר לאותו סבא **"וְתִסְגִּי לָךְ בְּחַד"**, דאחר שאמר להם **"חַד כְּנָגְדַּךְ זְכוּר"**, וְחַד כְּנָגְדַּךְ שְׁמוּר" מה הוסיף חיבוב בכך? ועוד יש להקשות למה הוצרך בעל המאמר להגיד לנו שאותו האיש היה **זָקֵן** ודי לומר חֲזוּ חַד בְּבָרָא?

ונראה לי בס"ד דידוע כמו שאמרו בזכות הזהירות בשני נרות שבת, יזכו האיש והאשה להוליד בנים חכמים (משלי ו, כג): **"כִּי יָרַ מְצוּנָה וְתוֹרָה אוֹר"**, כן בזכות שתי אגודות הדס יזכו האיש והאשה שהם כנגד ב' האגודות להוליד בנים צדיקים, כי הצדיקים נמשלו להדסים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק (זכריה א, ח): **"וְהָיָא עֹמֵד בֵּין הַהֲדָסִים"**. וכן אמרו רבותינו ז"ל על אסתר שנקראת הַדָּסָה שהיתה צדקה.

מקשה הגמרא: והאמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: ראיתי בני עליה - והן מועטין. אם בני העליה אלף הם - אני ובני מהם, אם מאה הם - אף אז אני ובני מהם. אם שניים הם - אזי אני ובני הם אותם שניים.

[לא המשיך רשב"י ואמר: "ואם אחד הוא וכו'", כי בפחות משני צדיקים אין העולם מתקיים. ששני צדיקים יסודי עולם, בצירוף הקדוש ברוך הוא, הרי הם שלושה עמודים. וכן כל דבר שבעולם שאומן עושה, כגון מיטה ושולחן, כסא ומנורה, אין יכולין לעמוד בפחות משלוש רגליים. ולכן נקטו חז"ל "על שלשה דברים העולם עומד וכו'", כי בפחות משלוש - אינו עומד (תורת חיים)].

הרי שיתכן שיש רק שניים שהם בני עליה, ולא שלושים ושישה! ומבארין: לא קשיא. מה שאמרנו שהם שלושים ושישה, היינו **"דעיילי בבר"** [שצריכים לבקש רשות] כשבאים להסתכל באספקלריא מאירה.

ואילו הא, מה שאמרנו שיתכן שהם רק שנים, היינו **"דעיילי בלא בר"** [שיכולים להיכנס בלא רשות ברוב צדקם].

[**"ועיילי בלא בר"** והם החסידים הגדולים יחידים הסגולה, שנפשותיהן דבוקות בקב"ה בכל עת, תמיד נכנסין לפניו בלא רשות. והיה רשב"י בטוח שהוא ובנו מהם, כיון שהיו במערה כמה שנים, ולא שתו לבם לשום עסק, כי אם לעבודת אלקים] **"ועיילי בלא בר למעליותא"** (תורת חיים). ויש שכתבו, **"דעיילי בבר"** היינו אותם העולים בגן עדן בבניהם **"בר"** לשון בן]. דהיינו, שיהא צדיק ובנו כמותו, כמו רבי שמעון ובנו, הם מועטים, ו**"עיילי בבר למעליותא"**. (רבנו חננאל סוכה מה ב, יד רמ"ה)

וכן כתב המהרש"א ז"ל כמו שבזכות הנרות זוכין לבנים חכמים, כן בזכות אגודות ההדס זוכים לבנים צדיקים. ולכן יש בעיניים שתיים ובחוטם שתי נחיריים, נמצא לפי זה שתי אגודות ההדס שהם אי כנגד האיש, ואי כנגד האשה מסוגלים להוליד בנים צדיקים.

ובזה מובן המאמר היטב כי תחילה כששאלו על ההדס "לָמָּה לָךְ", והשיב בשביל כבוד שבת, לא אמר לרבי אלעזר "חֲזִי בָמָּה מַצּוֹת חֲבִיבִין עַל יִשְׂרָאֵל", דיש לומר לא טרח ויגע להביא ההדס לכבוד שבת בשביל חיבוב המצוה, אלא בשביל הסגולה שלה, מפני שבזכות מצות ההדס לכבוד שבת זוכין לבנים צדיקים, ואם כן זה אפשר מתכוין לטובתו והנאתו, כי האב והאם מתכבדין בבן צדיק ומתבזין בבן כסיל, ולכן חזר ואמרו ליה "תִּסְגִּי לָךְ בָּחֵד" - 'לָךְ' דייקא, שאתה זקן ואינך ראוי להוליד בנים, ואם כן למה לך שתי אגודות שהם אחד כנגד האיש, ואחד כנגד האשה, שבזה יהיו זוכין שיוולד משניהם בנים צדיקים? והשיב לו: וכי אתה חושב שאני לקחתי שתי אגודות אחת בשבילי, ואחת בשביל אשתי כדי שיוולד בנים צדיקים, אין זה כוונתי, אלא כוונתי לחיבוב המצוה ביותר, ולקחתי שתיים אחד בָּנָה 'זָכוֹר' ואחד בָּנָה 'שְׁמוֹר' ואז עתה אמר לו לרבי אלעזר בנו "חֲזִי בָמָּה חֲבִיבִין מַצּוֹת עַל יִשְׂרָאֵל", ובזה מובן ממילא מה שהוצרך בעל המאמר ללמדנו שהיה אותו גברא 'יָקֵן' (בן יהודע).

תירוץ נוסף: כאשר אמר להם שהוא לוקח את ההדסים לכבוד שבת, יש לומר שאין כוונתו לשם מצוה, אלא שהוא רוצה להתענג מריחם הטוב, לכן שאלוהו מדוע לא די לו באחד. שהרי גם באחד אפשר להתענג מריחו. ועל כך השיב להם שאין כוונתו לשם תענוג כלל, אלא רק לשם מצוה אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, ועל כך אמר "כמה חביבין מצוות על ישראל" (לשמוע לימודים).

והטעם שלקח הדסים כנגד זכור ושמור, אמרו רבותינו (שבת פח): "ואמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "לחיו כערוגת הבושם" - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים". וכיון שהתורה נתנה ביום שבת, יתכן שכוונת אותו יהודי היה לרמוז על הבשמים של זכור ושמור מיום נתינתם (ה"אור זרוע").

הברכה של הרבי מאלכסנדר

הרב הקדוש רבי העניך מאלכסנדר זצ"ל היה מברך את חסידיו ביום זה שיתקבלו תפילותיהם, כמו שהיה מברכם ביום הכיפורים.

והסביר על כך הרה"ק מפילץ זי"ע בספר 'שפתי צדיק', שהרי רשב"י אמר "יכולני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", ובוודאי בכל שנה ושנה ביום זה אומר כן, ואם כן יום זה הוא כיום כיפור.

(שמות יח, א): "חתן משה", שקוראים את זה "חותן משה", ואין סתירה מה"זוהר הקדוש". אולם מהסתירה מ"אידרא זוטא" (פרשת פנחס) שהביא "סדר הדורות" בהכרח לתרץ ששני רבי פנחס בן יאיר היו, ויתכן שאחד היה חותנו ואחד היה חתנו (מצור מדבש).

ומה "שֶׁאָמַר לִיה: אֶשְׂרִיךְ שְׂרָאִיתִי בְּכָךְ", היינו כי במעלה שלי גם אתה תתעלה, וכמו שכתוב בריש אדרא "דבהאי יומא אעטרו לרבי פנחס בן יאיר חמוד, חמשיין עטרין בשביל אורייתא דילך", ואם כן **אוי** [=17] שאמרת, הוא מתהפך למספר **טוב** [=17] ומה שאמרו **הוּה מְפָרַק לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פִּירוּקֵי** הוא כנגד עשרים וארבעה צירופי שם 'אדני', אבל י"ב פירוקי דר' פנחס בן יאיר הם כנגד י"ב צירופי 'הווי"ה' ולכן של רבי שמעון בר יוחאי עדיף טפי, כי אלו הקושיות והתירוצים הם תורה שבעל פה שהיא בחינת שם 'אדני' והמספר מכוון לבחינת הלימוד היטב" (בן יהוידע).

להיכן נעלמו "הכ"ד פירוקי"

כתב ב"שולחן ערוך הרב" (תלמוד תורה קונטרס אחרון ג): "מודה הרא"ש דבימיהם שהיתה התורה בעל פה היו סדורים להם טעמים בדרך קצרה גם כן... וכדמוכח להדיא (בעירובין דף נ"ד ע"ב) שחייב להראות לו פנים כו', וכדפרש"י שם לתת לו טעם כו'... ואם כן כמו שקבלו המשניות וברייתות איש מפי איש, כך קבלו הטעמים

על כל הלכה והלכה. והיינו בלי פלפול כדמוכח מדאמרין (בנדרים דף לח) דהפלפול לא ניתן רק למשה ולזרעו.

ומשום הכי נמי גם בימיהם לא היו זהירים לזכור בעל פה רק ההלכות בטעמיהן ולא הפלפול, שלא היו חוזרים עליו כל כך, כדאשכחן ברב ששת ורב יהודה דכל תלתין יומין מהדרי תלמודייהו, ואילו רב אשי גמר תלמודו פעם אחת לשלושים שנה במהדורא קמא וכן במהדורא בתרא, (כדפירש רשב"ם בב"ב דף קנז) והיינו משום רוב עיון ופלפול.

ומשום הכי נמי נשכח כל פלפול התנאים והאמוראים הראשונים, ולא הובא ממנו בתלמוד כי אם מעט מזעיר, כדאשכחן (בפ"ב דשבת) ברשב"י דעל כל קושיא דרבי פנחס בן יאיר מהדר ליה כ"ד פירוקי, ולא נמצא כזה בכולי תלמודא, וריש לקיש הוה פריך כ"ד קושיות על כל מימרא דר' יוחנן ולא אשכחן בכל התלמוד כ"ד קושיות אמרימרא דר' יוחנן כי אם ז' וח' לכל היותר, והשאר נשכחו, משום שאין חיוב לחזור עליהן מאחר שלא ניתן הפלפול רק למשה".

ואיתא בגמרא (בבא מציעא פד, א): "**אמרו רבנן: מאן ליזיל ליתביה לדעתיה**, [מי ילך ליישב את דעתו של רבי יוחנן? כאשר נפטר ריש לקיש החברותא שלו], **ניזיל [ילך] רבי אלעזר בן פדת, דמחזדין שמעתתיה** [שהוא חריף]. **אזל, יתיב קמיה**. [הלך רבי אלעזר בן פדת וישב לפני רבי יוחנן]. **כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן**, [על כל דבר חידוש שאמר רבי יוחנן],

וארבעה פירוקי", והא דנקט מתחילה תריסר פירוקי לאשמעינן דלסוף נעשה רשב"י גדול ממנו כפליים, דאורחא דש"ס למימר הכי, כדאיתא בפרק המדיר "אמר אביי וחד מנייהו עדיף כתרי מינן, אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מנייהו". ומדרש רבה איכה נמי נקט מספר עשרים וארבעה גבי "העיר רבתי עם" דקאמר "עשרים וארבעה פלטיות היו בירושלים וכל פלטיא עשרים וארבעה מבואות וכל מבוי עשרים וארבעה שווקים וכל שוק עשרים וארבעה שקקים" וכו'.

ובספר "הילולא דרשב"י של הגה"צ בניהו שמואלי שליט"א כתב: "הנה נודע מהאר"י ז"ל כי הפלפולים הם לפרק ולשבר הקליפה הסובבים לפרי. ואם כן, הקושיות הם הדינים, והתירוצים הם המיתוקים. בתחילה רבי פנחס היה ממתק אותם ע"י י"ב צירופי הוי"ה, י"ב תשובות י"ב צירופים למתק הדינים, ורשב"י אח"כ ממתק את הדין בשורשו בשם אדניי שיש לו כ"ד צירופים שבהם מקשטים את השכינה כנגד כ"ד קישוטי כלה.

ועוד אפשר לתרץ כי רבי פנחס היה מושך התירוצים והמיתוקים משם הוי"ה שהוא ז"א, ורשב"י לאחר צער המערה, היה מושך כ"ד קישוטי כלה, י"ב מא"א וי"ב מז"א כנודע מכוונות ליל השבועות".

אמר ליה, תניא דמסייעא לך! [היה רבי אלעזר בן פדת מביא לו ראייה על כך מבריייתא].
אמר רבי יוחנן לרבי אלעזר בן פדת: את - כבר לקישא?! [וכי אתה יכול למלאות את מקומו של ריש לקיש?!] בר לקישא, [ריש לקיש], כי הוה אמינא מילתא, [על כל חידוש שאמרת], הוה מקשי לי [היה מקשה עלי] עשרין וארבע קושייתא [קושיות], ומפריקנא ליה, [והייתי מתרץ לו] עשרין וארבעה פרוקי [תירוצים], וממילא רווחא שמעתא, [ומתוך כך היו הדברים מתבררים].
ואת אמרת "תניא דמסייעא לך". [ואילו אתה מביא לי ראיות מבריייתות].

אטו לא ידענא דשפיר קאמינא, [וכי אינני יודע כי מה שאמרת, הוא נכון?] הוה קא אזיל וקרע מאניה, [קרע רבי יוחנן את בגדיו], וקא בכי, ואמר, [והיה בוכה ואומר]: היכא את בר לקיש, היכא את בר לקישא?! [היכן אתה ריש לקיש, היכן אתה ריש לקיש?!] והוה קא צווח [כך היה צווח] עד דשף דעתיה [מיניה], [עד שנטרפה דעתו]. בעי רבנן רחמי עליה, [התפללו החכמים עליו שימות], ונח נפשיה [ונפטר רבי יוחנן].

וב"תורת חיים" (בבא מציעא פד, א): מה שאמר "הוה מקשה לי עשרין וארבעה קושייתא וכו'". לאו דוקא אלא גוזמא נקט, והכי אורחא דש"ס... ופרק "במה מדליקין" נמי קאמר "מעיקרא כי הוה מקשה רבי שמעון בן יוחאי קושיא הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשה רבי פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרים

תירוץ נוסף: "הואיל ואתרחיש ניסא,

איזיל אתקין מקתא". יש להקשות מאי תלייא הא בהא? ונראה לי בס"ד דידוע דאמרו רבותינו ז"ל "אם אדם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו", אך יש צדיקים שיעשה להם כמה ניסים ואינו מנכה להם כלום, אלא עושה עמהם הניסים בתורת 'צדקה' וכמו שכתבתי בס"ד על פסוק (תהילים כד, ה): "יִשָּׂא בִּרְכָה מֵאֵת ה' וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ", אמנם זה תלוי בדבר אחד שאם אותו צדיק אוהב לעשות חסד חנם עם הבריות שעושין להם טובה, שאין לו הנאה ממנו אז מידה כנגד מידה, יעשה לו הקב"ה ניסים בתורת צדקה ומתנת חנם, שאין מנכה לו מזכיותיו כלום!

וזה שאמר "כיון דאתרחיש ניסא" בבריאת החרוב והמים ובשמירתי במערה, אז בכדי שלא אהיה בכלל העושין לו נס מנכין מזכיותיו, לכן אתקין מלתא שהוא דבר הנאה לבריות שאין לעצמו הנאה ממנו, ואז ממילא גם הקב"ה יתנהג עמי במידת החסד ולא ינכה מזכיותיי בעבור הניסים, ולכן תיקן דבר טוב לבני אדם בנקיות המקום מן הטומאה, והוא לא היה צריך לזה כלל, כי לא היה גר שם, וגם לא היה כהן.

ובזה יובן בס"ד לתרץ קושיא אחרת, למה הוצרך להביא את הדרשה ד'שָׁלֵם' בַּגּוֹפּוֹ וכו' דלא שייכה לענין, ודי להביא דרשה של (בראשית לג): "וַיִּתֵּן אֶת פָּנָיו הָעֵרִיר", ולפי האמור מובן היטב, דהביא דרשה ד'שָׁלֵם' בַּגּוֹפּוֹ להוכיח דלא היה יעקב אבינו עליו

השלום צריך לתיקונים אלו של מְטַבֵּעַ וְשׁוֹקִים וכיוצא, ולא עשה זאת אלא בשביל אנשי העיר, והיינו כי היה שָׁלֵם בַּגּוֹפּוֹ שהיה בריא אולם ואין לו שום מיחוש ולא היה צריך למרחץ כלל.

ולמאן דאמר **מְטַבֵּעַ תִּקּוֹן לָהֶם** מפורש בשם הגאון בעל "נודע ביהודה" ז"ל דודאי היה להם מְטַבֵּעַ ורק חידש להם שיעשו את המטבע עגול ולא מרובע, כדי שבזה יזכור בעל הממון שגלגל הוא שחוזר בעולם ולא יתגאה בממונו, על דרך שאמרו למה נקראו זוזים שזזים והולכים מזה לזה, ועל כן היה אפשר לומר שבזה התיקון כיון לטובת עצמו, לעשות לעצמו מזכרת על ידי צורת המטבע בעיגול כדי שלא יתגאה חס וחלילה בממון שלו, ואז פרח יפרח מידו, לזה אמר 'שָׁלֵם' בַּמְמוֹנוֹ רצונו לומר שלם הוא מצד ממונו, שלא היה ממנו יוכל להיות לו סיבה להביאו לידי גאווה חס וחלילה, ואם כן לא היה צריך לעצמו בתיקון ומזכרת זה שעשה להם במטבע.

ולמאן דאמר **שׁוֹקִים תִּקּוֹן לָהֶם** גם כן היה אפשר שיאמר אדם כיון לטובתו כדי שישבו בחנויות בניו ובני ביתו ויסחרו את הארץ וירוויחו, ולזה אומר 'שָׁלֵם' בְּתוֹרָתוֹ שהיתה תורתו אומנותו לקבוע ישיבה בעסק התורה ללמוד וללמד, ומאחר שהיו בני ביתו מחובשי בית המדרש אין להם עסק בחנויות שבשווקים, ולזה אמר 'שָׁלֵם' בְּתוֹרָתוֹ ובשלמות היא ללמוד וללמד לבניו ולבני ביתו ואין להם צורך בשווקים כי אין להם פנאי לכך. נמצא כל מה שתיקן

הוא לטובת אחרים, והיינו כדי שעל ידי כך לא ינכה לו הקב"ה מזכויות שלו, שיעשה עמו ניסים בחינם מידה כנגד מידה.

[ואעתיק מתק לשונו של בעל הנודע ביהודה זצ"ל בספרו 'אהבת ציון' (נדרוש חמישי, ד"ה עוד י"ל מטבע): הנה כל המטבעות תְּדָשִׁים וְגַם יִשְׁנִים אשר הם עובר לסוחר כולם הם עגולים, ואפשר הוקבע מתחילה מקדמת דנא לעשות המטבעות עגולים, לא על תמונה אחרת, לרמז דבר עגול מתעגל ומתגלגל, ואין לו תקומה במקום אחד, והוא גלגל החוס"ר החוזר בעולם, לרמז שלא יהיה עיקר בטחונו של אדם על עושרו, "וְנִשְׁפָּה עֶשֶׂר וְלֹא בְּמִשְׁפָּט בְּחַצֵּי יָמָיו יַעֲזָבֵנִי", כאשר אנו רואים בעינינו כמה עשירי עם ירדו מנכסיהם, וכל זה הוא כי מתחילה היה קניינם שלא ביושר, וגזילת המס, שכל אחד עושה תַּחֲבֻלוֹת רָשָׁע להקל מעל עצמו ולהכביד על אחרים, וזה דבר המסור ללב ונאמר בו 'ויראת מאלהיך' ויעלה על זכרונם כמה עשירים מדורות שלפנינו מה עלתה בהם, ובניהם מחזרים על הפתחים, וכל זה לדעתי עבור גזילת המס"!] .

אהבת ישראל של רשב"י

בגמרא איתא: "איכא מילתא דבעי לתקוני וכו'". כ"ק [כבוד קדושת] אדמו"ר מהרמ"מ מלובאוויטש זצ"ל ביאר כאן רעיון נפלא: דהנה רשב"י היה במערה במשך י"ג שנה - תקופה ארוכה שבה לא היתה לו אפשרות להרביץ תורה ברבים [כי

אם הוא ור' אלעזר בנו]. ואם כן, בצאתו מן המערה היה צריך לאסוף תלמידים וללמדם תורה, ובמקום זה הולך לברר האם "איכא מילתא דבעי לתקוני", תיקון בעולם.

ומהו הענין שאותו השתדל לתקן - מקום שהיה בו ספק טומאה, שיכול לפגוע בטהרתן של כהנים.

כהנים צריכים להיזהר מטומאה - מכיון שצריכים לאכול תרומה. ומובן, שכהן עלול להיכשל באכילת תרומה בטומאה - הרי הוא בדרגה נמוכה, שהרי ב"מידי דאכילה" לכולי עלמא (הן רש"י והן תוס') "לא יאונה לצדיק כל און", ואם כן, כהן שעלול להיכשל בכך - אינו בדרגה זו.

ואף על פי כן, דאג רשב"י גם לכהנים שנמצאים במצב ירוד כזה, וזאת - למרות שאין המדובר אודות עיר שכולה כהנים, שהרי אפילו בזמן הבית לא היה זה דבר הרגיל (מלבד "ענותות" כו'), ועל אחת כמה וכמה לאחר החורבן, כי אם מספר מסוים של כהנים, ובניהם גופא - אלו שזקוקים לעבור בדרך זו, שבפשטות - לא היתה דרך עיקרית [כי ב"רשות - הרבים" בודאי לא היו קוברים מתים], כי אם דרך שאין הכל צריכים לעבור בה, כי אם כהנים יחידים ממש, ואפילו הם - יכולים ללכת בדרך אחרת, אלא שתהיה להם טירחא יתירה להקיף הדרך, ואף על פי כן, גם לכך דאג רשב"י! עד כדי כך גדלה מעלת אהבת ישראל של רשב"י! עכד"ק [עד כאן דברי קדש], ודפח"ח [נדברי פי חכם חן].

ומלכה יצא להם שם גדול שאבדו עיר מלוכה" (בן יהודה).

ביאור נוסף: יעקב תיקן להם מטבע שווקים ומרחצאות, מפני ששלושת דברים אלו אומות העולם עוסקים בהם, ויעקב הקדים לתקן להם את הדברים הללו בכדי שלעתיד לבוא לא יתפארו שהם התקינו לטובת עם ישראל את המטבע, השווקים והמרחצאות, אלא כבר יעקב קדם ותיקן זאת. וזה שאמרו "יעקב תיקן להם מטבע", הכוונה שתיקן להם גשרים שעל ידי כך יגבו מכס ונמצא שצריכים למטבעות הרבה, ובעקבות זה ירבה כסף וזהב טבועים (יעב"ץ).

ביאור נוסף: ש"פני העיר" היינו תלמידי חכמים, וכמו שמצינו על הפסוק "ויצא יעקב מבאר שבע", והביא רש"י שכל זמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. ומה שתיקן להם יעקב מטבע היינו שתיקן להם בית מדרש ללומדי תורה המוחזק ע"י אנשים, בכדי שלא יטרדו לבקש פרנסתם (ביכורי ניסן).

רבן יוחנן בן זכאי – היה כהן או לא?

שיטת רש"י: הזקן הוכיח שתי הוכחות שהמקום הזה היה טהור:

א. מפני שרבן יוחנן בן זכאי שהיה כהן עמד במקום הזה.

ב. שהרי קיצץ כאן תורמוסי תרומה שצריכים לשומרם בטהרה, ואם המקום הוא טמא לא היה יכול רבן יוחנן בן זכאי

"ויבוא יעקב שלם" – הרמז בפסוק

כל שלושת הדברים שהיה יעקב אבינו שלם בהם דהיינו גופו ממונו ותלמודו רמוזים במילה "שלם", ש"שלם" ראשי תיבות: ש'ארו [היינו בשר גופו], ל'ימודו, מ'מונו (כלי יקר בראשית לג, יח, והאדרת אליהו). והוסיף ה"אדרת אליהו, שכנגד מה שהיה יעקב שלם בממונו, תיקן להם מטבע, וגם זה רמז במילה "שלם" שהיא ראשי תיבות "ש'תיקן ל'הם מ'טבע". וכנגד מה שהיה שלם בתורתו תיקן להם שווקים, וזה רמז "ש'ווקים ל'הם מ'תקן". וכנגד מה שהיה שלם בגופו תיקן להם מרחצאות, וזה רמז "ש'תיקן ל'הם מ'רחצאות".

"מטבע תקן להם" – למה?

שלא היו להם אלא מטבעות ששוויים רב, ותיקן להם מטבעות קטנות, כדי להקל על המסחר. וחרט על המטבעות צורת העיר, כדרך עושי המטבעות, וזוהי כוונת הפסוק "פני העיר" (מהרש"א).

ביאור נוסף: "נראה לי כי הם היו משתמשים במטבע של מלכים אחרים ולא היה להם מטבע על שמם, והוא יעץ אותם לשבר המטבעות שבידם ולעשות מטבע חדש על שמם, וזה יהיה להם לכבוד ולתפארת כאחד המלכים. ונראה לי כי מאת ה' היתה זאת להגדיל שמם במטבע כדי להשוותם עם שאר מלכיות, שאז אחר כך כאשר יהרגו השבטים אנשי שכם

[יש מבארים שרשב"י היה משליך את התורמוסין ולוחש עליהם שם ואז היה נעשה הנס (הר"ש סיריליאוו)].

ונחלקו האחרונים בביאור כוונת רש"י: האם נעשה נס והמת עלה מעל הקרקע, או שהמת הזדעזע במקום קבורתו ועל ידי כך נעשה הקרקע שמעליו רפה וידע היכן הוא מקום הטומאה, ומחלוקתם היא בהמשך ביאור הגמרא ע"פ שיטת רש"י: **"כל היכא דהוה קשי - טהריה, וכל היכא דהוה רפי - צייניה"**.

יש מבארים: שבמקום שהיה קבור בו מת הוא הזדעזע ולפיכך נעשה המקום רפוי ועל פי זה ידע רבי שמעון ששם מקום טומאה וציינו, ומקום שלא נעשה רפוי אלא נשאר קשה ידע שאין מת מתחת הקרקע, ולפיכך טיהרו. ולכן הגירסא היא **"כל היכא דהוה רפי צייניה"** (יפה עיניים, חכמת מנוח והבן יהוידע).

יש מבארים: שנעשה נס לרבי שמעון והמת צף ועלה על פני הקרקע (רבי שמחה מדעסווא, הר"ש סירלאו, המהר"א פולדא, הפני משה). ולפי זה ביארו, שלא גורסים בגמרא **"כל היכא דהוה קשי טהריה"** מפני שלא בדק כלל בקשיות הקרקע או ברכותה, אלא היכן שעלה המת וראה אותו ידע ששם הוא מקום הטומאה (רבי שמחה מדעסווא).

יש שביארו, **"שכל היכא דהוה קשי היינו היכן שלא ראה מת ונשאר הקרקע קשה, טהריה"** (מראה הפנים).

שיטת תוספות: כוונת הגמרא לומר, שגם רשב"י עשה כמו יעקב אבינו שתיקן דבר

להיות כאן, וגם לא להביא לכאן תרומה. והביא ראיה כמבואר בתוספתא (פרה פ"ד הלכה ז) **"שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי פרה במה נעשית? אמר להם בבגדי זהב. אמרו לו: למדתנו בבגדי לבן. אמר להם: יפה אמרתם ומעשה שעשו ידיי, וראו עיניי, ושכחתי וכששמעו אזניי על אחת כמה וכמה לא שלא היה יודע אלא שהיה מבקש לזרו את התלמידים"**.

וכן היא שיטת הרמב"ם (בהקדמה למשנה ד"ה הפרק השלישי) שרבן יוחנן בן זכאי היה כהן. וכן הוא בתשב"ץ (שו"ת, ח"ג סימן לו): שנראה שרבן יוחנן בן זכאי היה כהן גדול בסוף בית שני.

שיטת תוספות: רבן יוחנן בן זכאי לא היה כהן, וזה לשונם (מנחות כא ב): **"שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן - נומזה שלא כלל עצמו עמהם"** משמע דרבן יוחנן בן זכאי לא היה כהן. והא דתניא ב"ספרי" גבי פרה שאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו מה שעשו ושרתו ידיי שכחתי, לאו דהוא עצמו קאמר אלא כלומר על פי הוראתו". ולדבריהם צריך לומר שהוכחת הזקן היתה מכך שהוא קיצץ כאן תורמוסי תרומה הצריכים שימור בטהרה.

האם רבי שמעון טיהר ע"י נס

שיטת רש"י: **"עבד איהו נמי הקי" - פירש רש"י "היה מקצץ תרמוסים ומשליכן שם, ונעשה נס וצף המת במקום שהוא שם וציינו למקום הקבר, הכי מפרש בפסיקתא דפרשת העומר, ובסדר זרעים ירושלמי"**

למה דוקא נעשה הנס בתורמוסין?

וצריך לומר כיון שדבר זה נעשה בדרך נס למה בחר לעשות בתורמוסין ולא בדבר אחר? ונראה לי בס"ד, כי הוא לא היה עושה דבר זה לטהר המקום על ידי מעשה הנס, אלא רק אחר שהעיד הסבא דרבי יוחנן בן זכאי קיצץ כאן תרמוסי תרומה, דאז הוחזק המקום בטהרה שנודע שאין זה בית הקברות, נמצא עיקר הסמך בהיתר הוא על כי אתחזק המקום בטהרה, וחיזוק המקום היתה על ידי עדות התורמוסין של תרומה דרבי יוחנן בן זכאי, לכן הנס עתה נעשה על ידי תרמוסים, כדי שיהיה הנס מזכרת לעיקר ההיתר שהיה על ידי חזקת המקום, שכאן קיצץ רבי יוחנן בן זכאי תרמוסי תרומה ולא יאמרו שטיהר את בית הקברות. או נראה לי בס"ד שעשה הנס לטהר המקום מן טומאת מת על ידי תורמוסים, מפני כי טומאת מת נטהרת ונתקנת על ידי הזאת שבעה, והתורמוסים אינם נתקנים לאכילה אלא על ידי שישלקום שבעה פעמים כמו שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא (בן יהוידע).

מדוע נענש הזקן

מכיון שכבר הסכמת עמי ועתה באת ללגלג עלי, יאמרו הבריות שאינך חולק עלי לשם שמים אלא מחמת הקנאה והתחרות וכדי להכפישני. היה עליך לכבדני ולו כלפי חוץ, לפחות כמו שעלובות עולם יודעות ליפות זו את זו, דבריד עלולים להביא להשפלת כבוד החכמים בעיני העם ולעלבון התורה (בן יהוידע).

לטובת המקום שקיבל ממנו טובה. ולפיכך הלך וטיהר את טבריה, ולא ע"י מעשה ניסים, אלא לקח רשב"י מים ושפך על גבי הקרקע, מקום שהיה רפוי לפני שנבלעו המים ידע שהוא מקום מת, ומקום שהיה קשה לפני שנבלעו המים ידע שהוא מקום טהור, וכמבואר במעשה "סלע של בית חורון".

והכי איתא בגמרא (נדה סא, א): "אבא שאול אומר: מעשה בסלע בית חורון שהיו מחזיקין בה טומאה, ולא יכלו חכמים לבדוק מפני שהיתה מרובה, והיה שם זקן אחד ורבי יהושע בן חנניא שמו, אמר להן: הביאו לי סדינים! הביאו לו סדינים, ושראן במים, ופרסן עליהם. מקום טהרה - יבש, מקום טומאה - לח, ובדקו ומצאו בור גדול מלא עצמות. תנא: הוא הבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים, דכתיב והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי אנשים אשר הכה ביד גדליה. וכי גדליה הרגן? והלא ישמעאל הרגן! אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש - מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן".

וכתבו התוספות (נדה שם): מקום טהרה לח - אסדינים קאי דמתוך שהיה הקרקע קשה לא בלע מים שבהסדינים ומקום הטומאה יבש. ואית ספרים דגרסינן איפכא מקום טומאה לח ואקרקע קאי שהיה לח מחמת הסדינים שבלע לפי שהיה רך ותיחוח וכה"ג בדק רבי יוחנן בן זכאי כשקצץ תורמוסי תרומה בעובדא דרבי שמעון בן יוחי במסכת שבת (דף לד.).

מדוע לא ענשו רבי שמעון בצרעת

"יָהֵב בִּיה עֵינֶיהָ וְנָח נַפְשָׁהּ" – למה ענש אותו רשב"י במיתה? "הא דענש אותו במיתה ולא ענשו בצער גופו בצרעת וכיוצא, כי כן היה ראוי ל"מוציא שם רע" ללקות בצרעת כמו שאמרו רבותינו ז"ל בפסוק (ויקרא יד, ב): "זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמִּצְרָע", נראה לי בס"ד על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל במדרש (ויקרא רבה א, טו): **"כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבלה טובה הימנו"** ומקשים דאם אין לו דעת איך למד תורה ונעשה תלמיד חכם?

ופירש **החיד"א** ז"ל על פי מ"ש בגמרא לעיל על פסוק (ישעיהו לג, ו) **"וְהָיָה אֲמוֹנֵת עֲתִידָהּ, וְכו' וְנִדְעָת' זֶה סֵדֶר טְהוֹרוֹת, וידוע שיש טומאה חמורה מטומאת נבלה והיא טומאת מת, ואם כן אם הוא תלמיד חכם שיודע בחמישה סדרי משנה ואינו יודע בסדר טהרות הרי זו נקרא אין בו דעת, כי ידע'ת' רצונו לומר סדר טהרות הנקרא ידע'ת' ואז זה נבילה טובה הימנו, יען כי זה אפשר שיכשל בטומאה חמורה של מת ואינו מרגיש מחמת שאינו יודע בהלכות טומאת מת הכתובה בסדר טהרות".**

נמצא מי שלא למד סדר טהרות נבילה טובה הימנו, ולכן כאן ר' שמעון בר יוחאי לא טיהר את המקום ההוא אלא עד שהעיד אותו סבא עדות הנזכרת, שבה יצא אותו מקום מחזקת בית הקברות, ולכך עתה שאמר אותו סבא **טָהוּר בֶּן יוֹחָאי בֵּית הַקְּבָרוֹת**, נמצא לא למד זה סדר טהרות ולכן לא ידע ולא הבין איך לפי דבריו יצא

אותו מקום מחזקת בית הקברות? וכיון דלא למד סדר טהרות אז נבילה טובה הימנו, לכן קיים בו דברי המאמר הזה שהמית אותו, שאז הוא מטמא טומאת מת דחמירא מטומאת נבילה, ולפי הנראה דר' שמעון בר יוחאי חרה אפו עליו עוד מדבר אחר גם כן, והוא מה שאמר קצץ 'בֶּן יוֹחָאי' ולא אמר 'רִבְּן יוֹחָנָן בֶּן יוֹחָאי' דנראה שהוא מתכוין לזלזל בכבוד חכמים הראשונים גם כן" (בן יהודה).

מה המרחק...

בספר "לבם של ישראל" מובא, פעם חשוך בנים אחד הזכיר וביקש ברכה לזרע קודש של קיימא לפני הרה"ק בעל ה"לב שמחה" מגור זי"ע במירון. נענה הרב מיד והשיב לו: "נעשה אדם נאמר בעבורך"... חלפה שנה, ולאותו אדם נולד בשעה טובה ומוצלחת בן זכר. לפני הברית, נכנס אבי הבן אצל הרבי, להתייעץ בקשר לקריאת השם. נענה לו הרבי ואמר: "נעשה אדם" [עם הכולל] – בגימטריא "שמעון" [עם האותיות] – [=471]. ויקרא שם הילד בישראל "שמעון"...

בסיון תשע"א כשעבר מרן הגרי"ש זצ"ל טיפול רפואי, נסע רבנו בעל "אילת השחר" זצ"ל בדרך לשיבת כרמיאל לקבר הרשב"י במירון, וכשבא לשם נשאל אם רוצה לעמוד על הציון ממש או בסמוך, ענה שבלאו הכי אני רחוק ממנו כמה מליוני קילומטר... ומאי נפק"מ היכן עומדים. פעם אחרת אמר דבמקום הקבר עצמו הרי אינו ידוע בדיוק וממילא אין נפק"מ.

רשב"י גלגולו של שמעון

רחש לבי דבר טוב לבאר בזה בדחילו ורחימו הקשר בין רשב"י ליעקב אבינו ולרבי עקיבא, על פי מה שגילה הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע ב"ספר הזכות" (דף פא) **חידוש נפלא**, כי שלושת התנאים שהשתתפו בישיבה ב"כרם ביבנה" כשדיבר רשב"י בגנות הרומיים: רבי יהודה ברבי אלעאי, רבי יוסי ורשב"י, הם גלגולם של השבטים אשר שמותם כשמותם.

רבי יהודה ברבי אלעאי הוא גלגול יהודה שהציל את יוסף על ידי שהיה ראש המדברים לומר לאחיו (בראשית לו-כ): "מה בצע כי נהרוג את אחינו", לכן זכה להיות ראש המדברים בכל מקום.

רבי יוסי הוא גלגול יוסף הצדיק שהביא דיבתם של אחיו אל יעקב, לכן גלה לציפורי כדי לכפר על לשון הרע, כמו שפירש רש"י (ויקרא יד, ז) הטעם שהמצורע מביא שתי ציפורים לכפרה: "לפי שהנגעים באים על לשון הרע שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו ציפורים שמפטפטים תמיד בצפצוף קולי".

רבי שמעון בן יוחאי הוא גלגול שמעון בן יעקב, שמכר את יוסף למצרים וגרם שישב שם בבית האסורים י"ב שנה, לכן כדי לכפר על כך ישב גם הוא במערה י"ב שנה, [אלא שאחר כך ניתוסף לו עוד שנה, משום שנתנו עיניהם בכל מקום ושרפום]. ויש לרמז ש'שמעון בן יוחאי הוא ראשי תיבות ש'מעון בן יעקב לרמז שהיה גלגולו עכדה"ק.

לפי זה יש לומר כי כמו שמצינו אצל שמעון בן יעקב, שצירף אליו את לוי, כדי לקנא קנאת ה' צבאות ולהרוג את אנשי שכם, על שתפס שכם בן חמור את דינה אחותם, נמצא כי שמעון מסר נפשו כדי להבדיל את זרע ישראל עם קדוש מטומאת הגויים, כן זכה גם רשב"י גלגול שמעון בן יעקב למסור את נפשו, לדבר בגנותה של מלכות רומי כדי להיבדל מהם.

הנה מה טוב ומה נעים מה שביארנו לפי זה מה שיסד המקובל האלקי רבי שמעון לביא זי"ע בשיר "בר יוחאי" לל"ג בעומר: "בר יוחאי נאזרת בגבורה, ובמלחמת אש דת השערה, וחרב הוצאת מתערה, שלפת נגד צורריך". וצריך ביאור איפה מצינו בתלמוד בבלי וירושלמי, במדרש וב"זוהר הקדוש", שרשב"י הוציא חרב מתערה כדי ללחום נגד צורריו.

אך לפי האמור יש לומר שהתכוון לרמז בכך: "בר יוחאי נאזרת בגבורה", בהיותך בגלגול שמעון להילחם עם אנשי שכם, "ובמלחמת אש דת השערה", נלחמת על קדושת אש דת של תורה, "וחרב הוצאת מתערה, שלפת נגד צורריך", ככתוב (בראשית לד, כה): "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרב, ויבואו על העיר בטח ויהרגו כל זכר".

הניצוץ של רבי עקיבא בשכם

ויש להוסיף נקודה יקרה לבאר בזה מה שהוכחנו בספר "כדאי הוא רבי שמעון" (מאמר מג), כי בנוסף על מה שהשיג רשב"י

תורתו במערה, זכה לקבל תורת הסוד מרבי עקיבא רבו שהשיג את שער החמישים. נקדים מה שגילה הקדוש רבי שמשון מאוסטרופלי הי"ד זי"ע ב"לקוטי שושנים" (הודפס בסוף ספר "דן ידין"), כי נשמת רבי עקיבא הייתה טמונה אצל שכס בן חמור, ורמוז במה שאמר לתלמידיו (פסחים מט:): "כשהייתי עם הארץ אמרתי, מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור". בכך רמז שנשמתו היתה טמונה בקליפת שכס בן חמור.

רבי שמשון מוסיף כי סוד זה רמז הקב"ה ליעקב, אחרי שהרגו שמעון ולוי את אנשי שכס (בראשית לה-א): "ויואמר אלקים אל יעקב קיום עולה בית א"ל" ראשי תיבות **עקיב"א**, רמז לו הקב"ה שכל מה שקרה לו עם דינה והריגת אנשי שכס, לא היה אלא כדי שיעלה הניצוץ הקדוש של רבי עקיבא שהיה טמון אצל שכס, ועל ידי שנהרגו שכס ואנשי עירו נשתחרר הניצוץ של רבי עקיבא, והטיל הקב"ה על יעקב להכניסו אל הקדושה.

ויש להוסיף לפי המבואר שרבי עקיבא היה הניצוץ של יעקב אבינו, לכן הטיל הקב"ה על יעקב שיעלה משכס הניצוץ של רבי עקיבא שהוא בעצם הניצוץ שלו. נמצא לפי זה כי שמעון שעמד בראש המערכה להרוג

את שכס ואנשי עירו, זכה לשחרר את הניצוץ של רבי עקיבא מהשבי בתוך הקליפה, לכן הרגיש רבי עקיבא חובה גדולה של הכרת טובה לרבי שמעון בן יוחאי גלגולו של שמעון בן יעקב למסור לו את כל תורתו.

כיון שבאנו לידי כך הרי זכינו להבין מעט מזעיר הקשר הנפלא בין החוט המשולש, החל מיעקב אבינו שעשה הכנה ל"ג בעומר על ידי שהעמיד ג"ל להפריד בינו ובין לבן הארמי, ואחר כך נתגלגל ברבי עקיבא שמסר נפשו ללמד תורה ברבים, כדי להבדיל את ישראל ממלכות רומי שביקשו לקלקל אותם בגזירתם שלא ללמוד תורה. והנה בא רשב"י גלגול שמעון שמסר נפשו להרוג את אנשי שכס, כדי שלא יתחברו עם זרע עם קדוש בני יעקב, ושחרר בכך הניצוץ הקדוש של רבי עקיבא, שמסר את כל תורתו לרשב"י גלגול שמעון, לכן כמו ששמעון מסר נפשו להרוג אנשי שכס, מסר גם רשב"י את נפשו לדבר בגנותה של מלכות רומי כדי שלא יתחברו עמם ישראל, נמצא כי הקשר של החוט המשולש: יעקב אבינו, רבי עקיבא גלגול יעקב, רבי שמעון בן יוחאי גלגול שמעון בן יעקב, עולה בקנה אחד כפתור ופרח (שבילי פנחס תשע"ז).

פרק ח

תולדותיו של רבי שמעון בר יוחאי

לידתו של רשב"י

התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, נולד לאחר חורבן בית שני.

יש אומרים שנולד ביום ל"ג בעומר, וכך כתב בספר הקדוש "בני יששכר" (מאמרי חודש אייר מאמר ג, ב): "הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי בו ביום עלה לשמי מרומים ומסתמא ביום זה נולד גם כן כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום".

וכן כתב ב"פרי צדיק" (ויקרא, ל"ג בעומר וסיום הש"ס אות א): "יום זה נקרא הילולא דרשב"י מפני שבו ביום נסתלק".

יש אומרים שיום הולדתו היה ב"חג השבועות", יום בו נתנה התורה לעם ישראל ("נחלת אבות" וכדלקמן).

על לידתו מסופר בספר "נחלת אבות" (לגה"צ יוסף משאש זצוק"ל, ח"ג דף לא), שמצא כתוב בספרים, שאביו יוחאי היה משבט יהודה, והיה מגדולי הדור, ועשיר ונכבד וקרוב למלכות, ואשתו של יוחאי היה שמה שרה - מזרע הנשיאים, זרעו של הלל הזקן.

ותהי שרה עקרה, וכשראה יוחאי שעברו הרבה שנים עלה בדעתו לגרשה, לאחר זמן נודע הדבר לשרה אשתו, שיוחאי בעלה רוצה לגרשה, ולא אמרה לו דבר, רק

שהייתה מרבה לצום ולתת צדקה ומתפללת יום-יום בהיותה לבדה, ותבך בכי גדול לפני השם בלב נשבר, להצילה מגירושין, על ידי שתלד בן.

ויהי בליל ראש השנה, וירא יוחאי בחלומו והנה הוא עומד ביער גדול מלא אילנות לאלפים ולרבבות, מהם רעננים הנותנים פירות, ומהם יבשים, והוא, יוחאי, נשען על אילן יבש, וישא עיניו וירא והנה איש מידה, מראהו נורא מאד, ועל שכמו נאד אחד מלא מים, ויעבור בכל היער וישקה כמה מהאילנות היבשים, וכמה מהאילנות עבר עליהם והניחם כמו שהם יבשים ולא השקה אותם, ויגיע עד האילן אשר נשען עליו יוחאי, ויוציא מחיקו צלוחית אחת קטנה מלאה מים חיים טהורים, וישקה את האילן אשר נשען עליו יוחאי ויברכהו. ואז ראה יוחאי, כי שרתה הברכה באותם מעט מים, וגאו מאד ויכסו כל סביבות האילן שעליו נשען, ואז תכף נשא האילן פרי - תפוחים גדולים ויקרים, וסביבם מלא עלים רעננים, ויגדל האילן עד מאוד עלים ופירות הנותנים ריח חזק למרחוק.

וישמח יוחאי מאד על המראה שראה בחלומו, וייקץ משנתו מתוך שמחה, ואמר הכתוב: "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, הללויה". ויספר את חלומו לאשתו ויאמר לה: חלום חלמתי, ופתרונו, לדעתך, פשוט הוא: היער הוא העולם, והאילנות

הן הנשים מהן נותנות פירות, ומהן עקרות, כאילנות היבשים; ובראש השנה נפקדות - יש מהן להוליד, ויש מהן נשואות עקרות. ואת, בתי, היא האילן שהייתי נשען עליו, והשקו אותי ממעין הברכה, להוליד בנים צדיקים וחכמים. ואמנם דבר אחד נשאר לי להבין בפתרון חלומי: מדוע כל האילנות השקה אותם מהנאד, והאילן שהייתי נשען עליו השקה מהצלוחית ושפך עליו את כל הצלוחית, ולא השקה מאותה צלוחית, לא קודם לכן ולא אחר כך, שום אילן אחר, רק את כולה שפך על אותו אילן שהייתי נשען עליו. ותאמר לו אשתו: תמיהתך תמיהה, ובכן תרשה לי לילך אצל הקדוש רבי עקיבא להגיד לו את החלום, והוא יגיד לנו את פתרונו.

ויהי במוצאי ראש השנה הלכו שניהם יחדיו אצל התנא הקדוש רבי עקיבא, ויספר לו יוחאי את חלומו, ויפתור לו כאשר פתר יוחאי, ואמנם הודיעו סיבת השקאת אותו אילן רק מהצלוחית, ויאמר לו: דע יוחאי, כי חלומך הוא משל על הנשים היולדות והעקרות, ואשתך שרה היא מהעקרות, שאי אפשר לה להוליד, בשום אופן, ורק על-ידי תפילותיה ורוב דמעותיה אשר שפכה לפני השם, הם שזיכו אותה ונהפכה מעקרה ליולדת, והצלוחית, שראית היא צלוחית של דמעותיה שנאספו, ומהן השקו ורווה, להוליד לך בנים; ולכן לא השקו מאותה הצלוחית שום אילן אחר, רק אותו אילן שאתה נשענת עליו, הרומז לאשתך. ויאמר רבי

עקיבא אל שרה: הנך בזאת השנה הרה ויולדת בן, שיאיר לישראל בחכמתו ובמעשיו. וישמחו יוחאי ושרה אשתו מאד מדברי רבי עקיבא, וילכו לביתם לשלום.

ותהר ותלד בן ביום חג השבועות, שבו נתנה תורה לישראל, והבית נתמלא אורה מההוד וההדר שהיה חופף עליו, וידעו כל רואיו כי ברכה בו ויאיר לישראל אור גדול. וישמחו הוריו בו מאד ויהללו את השם, ויחלקו צדקות ויעשו סעודה ומשתה גדול ביום מילתו, ויקרא את שמו שמעון, כי שמע השם לקול תפילת אמו ולקול בכיותיה. מהיום ההוא נתנו עיניהם עליו לשמרו מכל טומאה ולגדלו בקדשה ובטהרה. ומעת החל לדבר, הרגילוהו רק בדברים שבקדושה פסוקים ומאמרים. ובהיותו בן חמש שנים, מסרוהו לישיבה שהעמיד רבן גמליאל בירושלים, והי כמעין המתגבר, ובהיותו ילד קטן כבר היה שואל שאלות בדיני התורה לתנאים הגדולים רבי יהושע בן חנניה ורבן גמליאל. ואותו תלמיד - רבי שמעון בן יוחאי - היה מגדולי התנאים בסוף הדור הרביעי.

שם אמו של רשב"י

כאמור לעיל בספר "נחלת אבות" שם אביו של רבי שמעון היה יוחאי ושם אמו שרה. עד להוצאת הספר "נחלת אבות" בשנת תשל"ז לא היה ידוע על שם אמו של רבי שמעון, בדיוק כמו שבדורות האחרונים ואפילו קודם לכן, אין אדם יודע את שמות האמהות של מרבית התנאים והאמוראים, כך גם שמה של אם רבי שמעון לא היה ידוע. אמנם אמו של רבי שמעון מהווה את

פסגת השאיפות של האמהות היהודיות, וכמו שאמרו (מסכת מכות יז ב): "אמר רבא: דילידא אימיה – כרבי שמעון תיליד, ואי לא - לא תיליד" [כל אם שיוולדת שתתפלל שיהיה בנה כרבי שמעון], אך המציאות היא כי השם שלה נעלם ונשכח ברבות הימים.

חשוב להיות מודעים לעובדה שבימי התנאים לא היה מקובל כלל להשתמש עם השם אברהם, וכמו שכבר חידד זאת גאון עולם החיד"א בספרו "שם הגדולים" (מערכת גדולים מערכת א אות לד): "וראה זה חדש שלא מצינו בתנאים שבמשנה והברייתא תנא ששמו אברהם". מה שאומר לכאורה כי גם השם שרה לא היה מקובל אצלם. והנה בספר "נחלת אבות" כתב כי שם אשת יוחאי היה שרה.

בשנת תשנ"ו יצא לאור ספרו של אחד מגדולי רבותינו הראשונים ומבעלי התוספות, רבינו אביגדור כהן צדק הצרפתי – "פירושים ופסקים" על התורה (הוצאת מכון "הררי קדם"), והנה בתוך ספר זה אנו מוצאים חידוש נפלא ביותר אודות שם אמו של רבי שמעון בר יוחאי: רבינו אביגדור מגלה לנו, ולדבריו – כך מפורש בתלמוד הירושלמי, ששמה היה "חמי".

וזה לשון התלמוד הירושלמי (פטי"ו ה"ג):
"אמר רבי חייא בר בא: רבי שמעון בן יוחי, כד הוה חמי לאימיה משתעיא סגין, הוה אמר לה: אימא שובתא היא", לפי פשטות הבנת הירושלמי, מעשה שהיה כך היה: כשהיה רבי שמעון בר יוחאי רואה את אמו מרבה לדבר בשבת, היה מזכיר לה

דרך כבוד ואומר לה כי שבת היום, ומתוך כך הייתה מפסיקה את דיבוריה. והנה רבינו אביגדור כהן צדק בספרו הביא את דברי הירושלמי האמורים והוסיף עליהם נופך משלו, וכך כתב (פרשת בשלח, פסק סב-סד): **"אמר רבי חייא בר אבא: רבי שמעון בן יוחי כד חמי אימיה מישתעי סגין, אמר לאימיה: אימא, שבתא היום! ושתקא. פירוש: כשאמו היתה מדברת בקול גדול, אז אמר לה: אמי, שבת היום והיתה נמנעה מלצעוק בשביל השבת, ו"חמי" היה שמה".**

והגאון רבינו יעקב חיים סופר שליט"א בספרו "מנוחת שלום" (ח"ט סימן ג) וחזר וכתב כן בעוד כמה מספריו, שכבר מתחילת דברי רבינו אביגדור הצרפתי אנו למדים חידוש עצום, שרבי שמעון בר יוחאי לא אמר לאמו "שבת היום" מפני שהיא הייתה מרבה בדברים אלא מפני שהייתה מדברת בקול גדול, גבוה ורם! והוא חידוש עצום שאין לדבר בשבת בקול רם. לאחר מכן מוסיף הגרי"ח סופר שליט"א ומתייחס לחידושו הגדול של רבינו אביגדור, אשר מדבריו נראה כי הוא הבין שכך מפורש בתלמוד הירושלמי, כי שמה של אם רבי שמעון היה "חמי", וכך הוא כותב: **"ותו למדנו מדבריו ז"ל דשם אמו של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי ע"ה היה "חמי" וכמפורש בדבריו, והוא חידוש נפלא. ונעלם ממני ולא ידעתי מדוע נזקק רבינו אביגדור ז"ל לפרש כן ד"חמי" היה שם אמו של רבי שמעון בר יוחאי, ולא פירש כפשוטו, דהיינו בשעה שהיה רבי שמעון רואה שאמו מדברת, שחמי פירוש**

בספר "קולן של סופרים": "רבי שמעון בן יוחאי" – כך הוא שמו האמיתי בלי יו"ד בסופו [שיבוש סופרים הוא בכל מקום] ונטלו שני עדים במקרא".

הוכחתו זו של היעב"ץ שבאה בקיצור היא ברורה ביותר ומקורית: המעיין בתנ"ך ימצא כי השם "יוחאי" הוא שם תנכ"י קדום; לעומת זאת, השם "יוחאי" אינו נמצא כשם תנכ"י ולו פעם אחת. שהרי כך כתוב בספר דברי הימים (א ח, טז): "וּמִיכָאֵל וַיִּשְׁפָּה וַיּוֹחֵא בְּנֵי בְרִיעָה", ואומר (שם יא מה): "וַיִּדְעָאֵל בֶּן שָׁמְרִי וַיּוֹחֵא אָחִיו הַתִּיצִי". הרי שהשם "יוחאי" הוא שם תנכ"י מקובל, ואילו "יוחאי" לא מצאנוהו כל עיקר. טוען אם כן היעב"ץ, ששני עדים – הלוא הם שני האזכורים האמורים – יש לנו במקרא, כי השם המקורי אינו אלא "יוחאי" ולא "יוחאי" [יש לציין כי היעב"ץ יחיד בדבר זה].

מכל מקום מצאנו בכמה מקומות ששם המקור היה בלי האות י' בסוף השם ובמשך הדורות הוסיפו זאת. והמעיין בשמות האנשים ל"בית שמואל" בשו"ע אבן העזר יראה דהביא מספר שמות דמקורו במקרא בלי הוספת אות והעולם קוראים עם התוספת כגון "אבשלום" – אבישלום". וכן מצינו שהוסיפו אות י' בתחילתו כגון בשם "חיהאל" – "יחיהאל" ומקורו בפסוק (מלכים א, טז): "חיהאל". וכתב הרד"ק (דברי הימים א ד, כד): "וכן תראה ברוב השמות בעברי בשמות בני אדם ובשמות הערים, כי אינם קופדים בחילוף אות אחת או שתיים בשם".

רואה, אחר שהירושלמי מלא וגדוש בתיבת "חמי", ופירושה לראות, ולדוגמא עיין ירושלמי ברכות (דף א עמוד ב) ועוד. ואולי רבינו אביגדור ז"ל פירש כן משום שבירושלמי כתוב "כד חמי אימיה, ולא כתוב "חד חמי לאימיה", כנוסח דידן, ולכן פירש דהכוונה ששם אמו "חמי" ודו"ק היטב.

ועדיין יש לעיין בה, כי כמדומה לי שלפי פירוש רבינו אביגדור ז"ל היה הירושלמי צריך לומר "כד אימיה חמי" ולא, כד חמי אימיה, דו"ק וצ"ע".

שם אביו של רבי שמעון

מצינו בתלמודי בבלי, ירושלמי, תוספתא, במדרשי חז"ל ועוד, ובפי כולם ששמו של אביו של רבי שמעון היה "יוחאי" או "יוחי".

אבל מצאנו חידוש מעניין בדבריו של הגאון הנודע רבי יעקב עמדין, היעב"ץ, שכתב שמו של אביו של רשב"י היה "יוחאי"! את חידושו כתב בהגהה במסכת נזיר! הגמרא מספרת במסכת נזיר (ס, ב): "שאלו תלמידיו את ר" שמעון בן יוחי: נזיר טהור ומצורע, מהו שיגלח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן". והנה בהגהות היעב"ץ (הנדפסות בכל המהדורות הנפוצות) אנו מוצאים כי היעב"ץ מתקן את השם "יוחאי" וכותב תמורת זאת: "יוחאי"! – חסר האות י'. ועל כך הוא מוסיף: "זה שמו האמיתי".

דבריו מתבררים כשמעיינים בהגהותיו השלימה של היעב"ץ, כמו שהיא מצויה

מאיזה שבט היה רשב"י?

בספר "נחלת אבות" כתב שיוחאי היה משבט יהודה, והיה מגדולי הדור, ועשיר ונכבד וקרוב למלכות, ואשתו של יוחאי היה שמה שרה - מזרע הנשיאים, זרעו של הלל הזקן.

בהקשר לכך חשוב לציין כי קיימות דעות לפיהם היה רבי שמעון בר יוחאי לא היה משבט יהודה כדברי ה"נחלת אבות" אלא משבט שמעון, ואלו הם הדברים שכתב הרה"ק רבי פנחס מנחם מפילץ בספרו "שפתי צדיק" (ענייני ל"ג בעומר, אות ג): "אולי רבי שמעון בן יוחאי משבט שמעון, ותיקן כל מה שהיה חסרונות בשבטו, כדאיתא ב"ילקוט שופטים" שלא היה נמצא שופט משבטו מפני חטא זמרי, על ידי תיקון רשב"י זכה למעלות קדושות כמו נביא ושופט. שם היה המכשול על ידי אכילה ושתיה, כדאיתא ב"מדרש רבה" שאמרו זבחו כרצונכם צרצר יין, מוכח שעדיין לא נאסר יינם, לכך תיקן רבי שמעון בן יוחאי, שלא טעם י"ג שנים אכילה ושתיה מבשר ויין רק חרובין ומים".

וכך כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין אשר כתב בספרו "תקנת השבין" (אות ו): "כיוצא בו אמר רבי עקיבא לרבי שמעון בן יוחאי "דייך שאני ובוראך יודעין כוחך" (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב), דגם הוא שמו שמעון ודרשינן שמות כי זה היה כוחו ושורש נשמתו, וכן קיבלתי כי הוא היה משבט שמעון, ועל כן לא נתגלה תוקף כוחו בעולם הזה ובתלמוד הנגלה".

ומקובל מפי ספרים וסופרים שבכל מקום אשר הכהן מלובלין כותב בספריו "קבלתי" וכיוצא בזה, הרי זה קבלה בידיו מרבו הרה"ק רבי מרדכי יוסף מאיזביצא. ואכן בספרי הרה"ק מאיזביצא אכן הובא כי רבי שמעון בר יוחאי היה משבט שמעון. וכך כתב בספר "מי השילוח" (פרשת תצוה ד"ה ומלאה): "וכן רשב"י יען כי היה משבט שמעון כידוע היה בו דברי תורה עמוקים כמו במשה רבינו ע"ה".

יוחאי אביו

על יוחאי אביו אין ידוע לנו אלא זאת שהיה חשוב בעיני המלכות ונלמד מזה שבא רבי שמעון אל רבי עקיבא בהיותו כלוא בבית הסוהר על שלימד תורה וביקש שילמדנו גם שם, אמר לו רבי עקיבא איני מלמדך, ואז אמר רבי שמעון בלשון תקיפה, כדי להביע עד כמה זה נחוץ לו: "אם אינך מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות!" רבי עקיבא השיב לו על דבריו אלו: "בני יותר משהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק, ומי בסכנה העגל בסכנה", מזה אנו רואים שיוחאי היה חשוב בעיני המלכות אך לא מצאנו שנמנה בין החכמים (פסחים ק"א).

בריש ספר ליקוטי מוהר"ן כתב לבאר הפסוק 'כי לא תשכח מפי זרעו' שהכוונה ע"י רשב"י שאמר על ספר ה"זוהר הקדוש": "בספרא דא יפקון מן גלותא ברחמי", ורמז זה בפסוק הנ"ל, שסופי תיבות 'כי לא תשכח מפי זרעו' הוא 'יוחאי'.

שבגמרא (חולין ז ב) מסופר שהיה בן גילו של רבי יהודה הנשיא, משום שהיו חברים בעת שרבי כבר היה נשיא ישראל, ורבי שמעון בר יוחאי כידוע נפטר הרבה שנים לפני שנתמנה רבי לנשיא (ב"מ פד ב).

עוד מסופר ב"זוהר הקדוש" שנשמת רבי פנחס בן יאיר יצאה לקראת רבי שמעון בר יוחאי בעת פטירתו של רבי שמעון זאת אומרת שלפי הזוהר רבי פנחס בן יאיר בעת פטירת רבי שמעון כבר לא היה חי.

בפירוש "ניצוצי זוהר" (ח"ג דף קמד) כתב ליישב שהיו שני חכמים בשם רבי פנחס בן יאיר האחד היה סבא של השני, והראשון היה חותנו של רבי שמעון והשני חתנו, כמו שהיו שני תנאים בשם חוני המעגל סבא ונכד.

בנו של רבי שמעון היה התנא רבי אלעזר ברבי שמעון שהתחבא עמו במערה ולמד עמו תורה בבל השנים שהיו אביו חבוי במערה הוא היה חכם גדול בתורה, רבי שמעון נפטר בשהיה רבי אלעזר צעיר שהיה עדיין יושב לרגלי רבן שמעון בן גמליאל ורבי יהושע בן קרחה (ב"מ פד ב) אך בכל זאת כבר זכה אז לקבל מאביו הרבה מסודות התורה כמו שנאמר ב"אידרא זוטא" שבעת פטירתו של רבי שמעון גילה הרבה סודות לחבורה הקדושה שסובבה אותו ובנו היה עיקר בה.

וכן היה לו בת שילדה את ר' יודן (ירושלמי בקידושין פ"א ה"ז): "תני רבי יודן בר ברתיה דרשב"י" ונכדו היה בשם רבי יהודה.

אך בתוך דבריו כתב על יוחאי אביו של רשב"י התואר 'התנא יוחאי'! זו לשונו: "כי לא תשכח מפי זרעו דייקא, היינו מפי זרעו של זה בעצמו שהוא מרומז ונסתר בזה הפסוק, שהוא התנא יוחאי. כי ע"י זרעו של יוחאי שמרומז בזה הפסוק בסופי תיבות כנ"ל, שהוא רשב"י, על ידו לא תשכח התורה, "כי בזוהר דא יפקון מן גלותא", כנ"ל".

אשתו של רשב"י

והנה דעת ה"זוהר הקדוש" בכמה מקומות שאשת ר' שמעון היתה בת רבי פנחס בן יאיר והיא הולידה לו את רבי אלעזר. "רבי פנחס הוה אֶזֶל לְמַחְמֵי בְרִיתָהּ, אִתּוֹ דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּהוֹת בְּמַרְעָא. וְהוּוּ אֶזְלֵי עֲמִיָּה חֲבֵרִיָּא, וְהוּא הָהוּ רָכִיב בְּחִמְרִיהּ (פרשת בלק ר ע"ב). [רבי פנחס הוה הולד לראות את בתו, אשתו של רבי שמעון, שהיתה חולה, והיו הולכים איתו החברים].

"אמר רבי שמעון, בריך ברי לקודשא בריך הוא, עלך אתמר (משלי כג) יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ. יִשְׁמַח אָבִיךָ, דְּלַעֲיָלָא. וְאִמְךָ, דָּא כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל. וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ, דָּא בְרִיתָהּ דְּרַבִּי פְּנִיחָס בֶּן יֶאֱיִיר חֲסִידָא" (פרשת בלק ר ע"ב). [אמר רבי שמעון, בריך בְּנֵי לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֲלֶיךָ נֶאֱמַר (משלי כג) "יִשְׁמַח אָבִיךָ וְאִמְךָ וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ". יִשְׁמַח אָבִיךָ - שְׁלֻמְעֵלָה. וְאִמְךָ - זו כְּנִסְתָּ יִשְׂרָאֵל. וְתִגַּל יוֹלְדֶתְךָ - זו בתו של רבי פנחס של יאיר החסיד].

אך בגמרא (שבת לג) כתוב שרבי פנחס בן יאיר היה חתנו. ויש שרוצים להגיה בגמרא שם "חותנו" אך אין זה אפשרי משום

דור של גזרת שמד

בזמנו של רשב"י החל שינוי בהנהגת ממשלת רומי. לאחר חורבן בית שני השחיתו את ארץ יהודה ללא רחמים, והרגו את עשרת הרוגי מלכות. משחרבה ביתר בשנת ג' אלפים תת"פ גזרה מלכות הרשעה שמד על כל המצוות. גזירה זו לא היתה דומה לגזרת השמד של היוונים, שמתחילה הסתפקו בגזרה לאונסים לעבודה זרה. הרומאים התנכלו לבטל את כל המצוות מישראל ולהכרית זכרם מגוי לחלוטין, ח"ו.

הקיסר אדריינוס הרשע החל לגזור על קיום המצוות המעשיות כמו שבת, ברית מילה ותקיעת שופר. לאחר מכן גזר איסור על קריאת התורה [ומאז תקנו לקרות בנביאים "הפטרה"], ולבסוף גזר גם על עצם לימוד התורה, דבר שהגדיל את הסכנה לקיום העם יותר מכל. בזמנם עדין לא הותר לכתוב את התורה שבעל-פה, וללא לימוד והמשך העברת המסורת מחכמים לתלמידיהם, אי אפשר היה לקיים את המצוות כראוי. דין אחד היה לכולם – מי שעבר על אחת הגזרות האלו נענש עונש מוות!

רבותיו של רשב"י

רשב"י גדל ברקע זה של "עת צרה ליעקב". למרות התנאים הקשים, אהבתו לתורה פעמה בו עוד משחר ילדותו. עוד בצעירותו וקיבל תורה מרבי אליעזר ורבי יהושע ורבן שמעון בן גמליאל ועוד חכמים אחרים שהיו ביבנה.

חז"ל אומרים (ברכות כז, ב): שפעם שאל "תלמיד אחד" את רבי יהושע ואת רבן גמליאל אם תפילת ערבית רשות או חובה, ו"אותו תלמיד" היה רבי שמעון בר יוחאי, ומשום צעירותו נקרא כך. והטעם שזכר שמו רק בסוף המעשה יש מי שכתב, כדי שלא יקרא שמו על המחלוקת שהשתלשלה מכך, ולפיכך הוזכר השם רק לאחר שמסיימת הגמרא שהתפייסו רבן גמליאל ורבי יהושע (באר מים חיים).

לימודו אצל רבי עקיבא

רשב"י היה מגדולי תלמידיו של רבי עקיבא, וממנו למד וקיבל את רוב תורתו. הוא הלך לבני ברק, לשיבתו של רבי עקיבא, ושהה שם כשלוש עשרה שנים ברציפות, ולא חזר לביתו כל אותן שנים.

וזה לשון המדרש (ויקרא רבה כא, ח): "רבי חנניא בן חכנאי ור' שמעון בן יוחאי הלכו ללמוד תורה אצל רבי עקיבא בבני ברק, שהו שם י"ג שנה".

וזה היה תיכף אחר חתונתו כדאמרו שם "רשב"י הוה משלח וידע מה בגו ביתיה", במשך השנים הללו דאג רשב"י ליצור קשר עם אשתו ולשאול מה שלומה. וכן מובא בגמרא (כתובות סב, ב): "רבי חנניא בן חכנאי הוה קאזיל לבי רב [היה יוצא ללכת לבית המדרש] בשילהי הלוליה דרבי שמעון בר יוחאי [לקראת סוף ימי המשתה של רשב"י], אמר ליה: איעכב לי עד דאתי בהדך [אמר לו רשב"י, המתן לי עד שאוכל לבוא עמך לבית המדרש, כשיסתיימו ימי חופתי], לא איעכבא ליה [לא המתין לו רבי חנניא]. אזל יתיב תרי

סרי שני בבי רב [הלך וישב שנים עשרה שנים בבית המדרש]. עד דאתי [עד שבא בחזרה למקומו] אישתנו שבילי דמתא, ולא ידע למיזל לביתה [נשתנו שבילי העיר, ולא ידע כיצד ללכת אל ביתו]. אזל יתיב אגודא דנהרא [הלך וישב על שפת הנהר], שמע לההיא רביתא דהוו קרו לה [שמע שקראו לעננה אחת]: בת חכינאי, בת חכינאי, מלי קולתך ותא ניזיל [מלאי כדי ובואי נלך]. אמר [רבי חנניה]: שמע מינה, האי רביתא דידך, אזל בתרה [יש להבין, מכך שנערה זו היא שלנו, הלך אחריה אל ביתה]. הוה יתיבא דביתהו קא נהלה קמחא [היתה אשתו יושבת ומנפה קמח], דל עינה חזיתיה, סוי לבה [נשאה עיניה וראתה אותו, ראה לבה, כלומר, הכירה פתאום שזה בעלה] פרח רוחה [מתה מהבהלה]. אמר לפניו: רבש"ע, ענייה זו זה שכרה? [על כך:] בעא רחמי עלה וחייה [התפלל עליה וחייתה, וכתב ב"בן יהודע" שסיפור זה להודיענו את גודל זריזותו של רבי חנניה לצאת ללמוד מיד תורה, וזכות זריזות זו היא שעמדה לו, שנענתה תפילתו מיד להחיותה].

רבש"י חזר כמה פעמים לישיבת רבי עקיבא, פעם אחת שלח לו דבר ע"י תלמידו ר' חנינא בן חכינאי (נדה נ"ב): "ואמר רבי שמעון, מצאני חנינא בן חכינאי בצידון ואמר: כשאתה מגיע אצל רבי עקיבא אמור לו עד מתי הבת ממאנת?... כשבאתי אצל רבי עקיבא, אמר לי... עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות".

רבי שמעון כאמור למד יחד עם רבי חנינא בן חכינאי לפני רבי עקיבא ונראה שבכל זאת היה שינוי במה שלמדו אצל רבי

עקיבא, שהרי על רבי חנינא בן חכינאי נאמר שהרצה במעשה מרכבה לפני רבי עקיבא (חגיגה יד ב), מה שלא נאמר על רבי שמעון וזה כפי הנראה משום שרבי חכינאי היה יותר מבוגר מרבי שמעון והגיע כבר זמנו להיכנס לפרדס, ורבי שמעון שהיה צעיר לא זכה לכך אלא בהיותו במערה ששם לימדו אליהו הנביא כמסופר ב"זוהר הקדוש".

התמדתו בתורה

על התמדתו הגדולה בתורה אנו יכולים לעמוד מכך שמיד אחר נישואיו כאשר אך סיים את שבעת ימי המשתה הלך ללמוד אצל רבי עקיבא.

ואף כשהתגברו הגזירות, לאחר נפילת ביתר, ומצאו את רבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסקים בתורה וחבשוהו בבית האסורים (ברכות פא), גם אז לא זז מרבו הקדוש, היה רשב"י בא אליו ללמוד תורה, כמסופר בגמרא (פסחים ק"ב): "חמישה דברים צוה רבי עקיבא את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורים. אמר לו: רבי, למדני תורה. אמר: איני מלמדך. אמר לו: אם אין אתה מלמדני - אני אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות. אמר לו: בני, יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק. אמר לו: ומי בסכנה? והלא עגל בסכנה" [כלומר, התלמיד בסכנה כתוצאה מהלימוד, שהרי אתה אסור כבר בידם מחמת "עוון" זה, וכעת רק אני מוסיף להסתכן, ומה אכפת לך אם אני מוכן לכך?!]. יוחאי אבי ושל רבי שמעון היה מקורב למלכות השתדל בכל כוחו להציל את רבי עקיבא, ומוכן

אמר החידושי הרי"ם, שהוא נהיה בעצמו חלק מהתורה, ולפיכך לא צריך לומר דבר בשמו, שהוא גופו התורה (תפארת שלמה, בראשית).

ולא זו רשב"י מרבו הקדוש והיה חביב עליו עד שקראו "בני", כמו שאמר רבי שמעון (מעילה ז): "וכשיצאתי והרציתי דברים לפני רבי עקיבא, אמר לי: בני אי אתה אומר כן...".

כמו כן היה רשב"י מכבד ומוקיר את רבו. שנים רבות לאחר פטירת רבו היה מזהיר ומבקש את תלמידיו ואומר להם (גיטין סז, א): "בני, שנו מידותי, שמידותי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא!" רשב"י העיד בכך כי את כוחו וגדלותו הרוחנית קיבל מרבו הגדול.

מיתת תלמידיו רבי עקיבא

"שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס. וכולן מתו בזמן אחד, בין פסח לעצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. והיה העולם שמם, שנשתכחה תורה מישראל, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם. ואלו הם רבותינו שבדרום: רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר בן שמוע. והם הם העמידו תורה אותה שעה" (יבמות סב:).

ואין הכוונה שאחרי שמתו כל תלמידיו דרבי עקיבא אז התחיל ללמוד עמהם כי הלא ראינו שהיה כל ימיו שרשב"י ישב לפניו, וכן מצינו שגם רבי מאיר ושאר

מאליו שאיום זה לא היה איום של ממש, ולא אמר כן רבי שמעון אלא כדי לבטא את גודל רצונו ללמוד תורה מרבו.

אמרו רבותינו (שבת יא, א): "חברים העוסקים בתורה מפסיקים לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה", אמר רבי יוחנן: כל זה אמור ברבי שמעון בן יוחאי וחבריו שהיו לומדים בלא הפסק, אבל אנחנו שמפסיקים בלימודנו ואיננו לומדים באותה התמדה שלמדו רבי שמעון וחבריו עלינו להפסיק מלימודנו גם כדי להתפלל, הרי שלימודו של רבי שמעון וחבריו היה מיוחד במינו גם לגבי דורו של רבי יוחנן שהיה בסמוך לדורו של רבי שמעון.

רבי עקיבא רבו המובהק היה, ממנו הוא קיבל את דרכו בלימוד כמו שנאמר (סנהדרין פ, א): "...סתם ספרי [מדרשי ההלכה על במדבר דברים] רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא", וממה שלמדו מר' עקיבא אמרום (רש"י שם).

ולמה רבי עקיבא זכה לזה? דאמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה", ומי לנו גדול כרבי עקיבא שמסר נפשו בפועל ממש על קיום התורה. ולא עוד אלא שכל ימיו היה מצפה 'מתי יגיע זה לידי ואקיימו' (ברכות סג ע"ב). ועל ידי זה זכה להמשך אור התורה יותר ויותר לעולם הזה, וזכה שכולהו אליבא דרבי עקיבא. וי"ל דלפיכך "כל הסתמים אליבא דרבי עקיבא", שהרי החידושי הרי"ם אומר על הגמרא (בבא קמא סא ע"א) - כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו. והטעם לזה

חבריהם, אבל הכוונה שהם היו תלמידיו הנותנים.

חז"ל נקטו "שנים עשר אלף זוגות", ולא נקטו עשרים וארבעה אלף, מאחר שרבי עקיבא חכם גדול והיה והבין ברוח קודשו שיש בהם מידת הקנאה העלולה לגרום להם לא לנהוג כבוד זה בזה. רבי עקיבא זיווג אותם על כן בזוגות באופן שתלמיד חלש למד עם תלמיד הגדול ממנו כדי שבהכרח יכבד הקטן את הגדול. ועם על זה לא הועיל הדבר ולא נהגו התלמידים זה בזה בכבוד הראוי (בן יהודה).

וכולם מתו מיתת רעה. מאי היא "מיתת רעה"? אמר רב נחמן: "אסכרה", מיתת חנק עקב דלקת בגרון ומתחילה במעי, ונקראת "מיתת רעה" משום שמבטלת כוח הדיבור, שהוא עיקר חיותו של האדם (מהר"ל, בן יהודה).

ובמדרש יש קצת שינויים (קהלת רבה יא, ו): "רבי עקיבא אומר שנים עשר אלפים תלמידים היו לי מגבת ועד אנטיפרס וכולן מתו בחיי בין פסח לעצרת ובסוף העמידו לי שבעה ואלו הן, רבי יהודה ורבי נחמיה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון בן יוחאי ורבי אליעזר בנו של ריה"ג ורבי יוחנן הסנדלר, אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה אתם לא תהיו כן מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה".

הגמרא ביבמות מציינת את המעשה השלילי של תלמידי רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה, אולם אינה מציינת את

הסיבה מדוע לא נהגו כבוד זה בזה, ואילו רבי עקיבא גילה לתלמידיו החדשים שהסיבה היתה צרות עין, ללמד שכל כל תלמיד לשמוח בהצלחת האחרים בלימודם. ואדם שאינו רוצה שאחרים יעסקו בתורה ויצליחו בלימודם ויקיימו מצוות הרי הוא "אויב המלך" (שפתי חיים מועדים ח"ג, מעמוד מד).

וזה לשון שו"ת התשב"ץ (חלק א, קעח): "מפני ששנינו (אבות פ"ב מ"ח) "יהא כבוד חברך חביב עליך כשלך", ושנינו עוד (שם פ"ד מ"ג): "וכבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים" והם לא נהגו כן ונענשו ומתו, לפי שהיו גורמין לתורה שתתחלל על ידן, שהבריות אומרים "אוי לו למי שלמד תורה". ובבראשית רבה (בפי' ויוסף אברהם) אמרו ש"היתה עיניהם צרה זה בזה".

סמיכתו של רבי שמעון בר יוחאי

בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה [סומך] את תלמידיו, כגון רבן יוחנן בן זכאי סמך את רבי אליעזר ואת רבי יהושע, ורבי יהושע את רבי עקיבא, ורבי עקיבא את רבי מאיר ואת רבי שמעון, אמר רבי עקיבא יִשָּׁב ר' מאיר תחילה דהיינו בראש, נתכרכמו פני ר' שמעון. ר' שמעון כשראתה עינו שעתה כיבד את ר' מאיר יותר חשב שאפשר שרבו חושב אותו לכלום, ולכך לא הקימו לראש, ולכן נתכרכמו פניו, אמר לו ר' עקיבא: "דייך שאני ובוראך מכירים כוחך" (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב). ועליך למחול על כבודך (קרבן העדה), והיה סובר רבי שמעון שאינו חושב אותו לכלום, ואמר

לו רבי עקיבא לאו משום זה "דייך שאני ובוראך מכירין כוחך" וכלומר מכיר אני בך שכוחך גדול הוא ורבי מאיר שהוא יותר זקן ממך אמרתי שישב בתחילה (פני משה).

אבל כפי הנראה, מאחר שהיה אז רשב"י בחור לכן לא נתקבלה סמיכתו, כאשר אמרו רבותינו כן על רבי מאיר לפי שהיה עדיין בחור (בסנהדרין יד), ואז נגזרה מן המלכות שכל הסומך וכל הנסמך יהרג, אז קידש ר' יהודה בן בבא שם שמים ברבים וסמך את החמישה זקנים בין אושא לשפרעם.

כמסופר בגמרא (ע"ז ח, ב): אמר רב יהודה אמר רב: ברם, זכור אותו האיש לטוב, ורבי יהודה בן בבא שמו, שאלמלא הוא, נשתכחו דיני קנסות מישראל! שגזרה מלכות הרשעה רומי גזרה, לאחר חורבן הבית "כל הסומך - יהרג!" ו"כל הנסמך - יהרג!" ו"עיר שסומכין בה - תחרב!" ו"תחום אלפיים אמה סביבות העיר שסומכין בו - תעקר!" מה עשה רבי יהודה בן בבא כדי שלא תתבטל הסמיכה מישראל! - הלך וישב בין שני הרים גדולים, ובין שתי עיירות גדולות, בין שני תחומי שבת, בין העיר אושא לעיר שפרעם, כדי שלא יחריבו הרומאים את העיר, ולא יעקרו התחום, וסמך שם חמישה זקנים, חכמים. ואלו הם: רבי מאיר, ורבי יהודה בן אילעאי, ורבי יוסי בן חלפתא, ורבי שמעון בר יוחאי, ורבי אלעזר בן שמוע. והאמורא רב אויא מוסיף על שמועה זו: אף את רבי נחמיה. כיון שהכירו בהם, ששמעו על כך האויבים הרומאים, אמר

להם רבי יהודה בן בבא לחמשת [ששת] החכמים: בני! רוצו! נוסו מפני קלגסי הרומאים. אמרו לו: רבי! ואתה, מה תהא אליך? אמר להם: איני יכול לברוח, אלא הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכין. אמרו חכמים: לא זזו קלגסי רומי משם, עד שנעצו לגופו שלוש מאות "לונביאות" - חניתות של ברזל, ועשאוהו לגופו מנוקב ככברה.

והמה ברחו ואפשר שברחו לדרום ולכן היו נקראים "רבותינו שבדרום" ושמה לא הגיעו כל כך הגזרות והתחבאו שם עד יעבור זעם.

רשב"י ובנו במערה

רשב"י לא השתתף בתחילה במרד נגד הרומאים, אך רדיפות הרומיים והריגת רבי עקיבא הפכו את לבו נגדם. שנה או שנתיים אחרי מות רבי עקיבא, נתאספו חכמים בכרם ביבנה. היו שם ר' יהודה ב"ר אלעאי ור' יוסי ורשב"י. ויתב יהודה בן גרים גביהו.

פתח ר' יהודה ב"ר אלעאי בשבח הרומיים ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו, תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות. ר' יוסי שתק. נענה רשב"י ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו, אלא לצורך עצמן תקנו. שווקין להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות. אמרו: יהודה שעילה - יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי, שמעון שגינה יהרג.

וברך הוא ובנו ר' אלעזר והתחבאו בבית המדרש, ואשתו היתה מביאה לחם ומים, אך כאשר גברה הגזירה, שחיפשו אחריו מאד. אמר ליה רבי שמעון לבנו: מכיון שנשים דעתן קלה עליהן. חוששני, אולי הרומאים יצערו אותה בעינויים קשים שהיא לא תעמוד בהם, ותגלה להם היכן אנחנו מסתתרים. הלכו רשב"י ובנו החביאו את עצמם במערה, ונעשה להם נס ונברא להם עץ חרוב ומעין מים. והיו רבי שמעון ורבי אלעזר, פושטים את בגדיהם, כדי שלא יבלו. וישבו עד צואריהו בחול. כל היום היו לומדים, כשעמדו לתפילה, לבשו בגדיהם, מתכסים ומתפללים.

שליחות היונה

בספר "זוהר חדש" (פרשת כי תבוא) מובאים פרטים חשובים נוספים על חייהם של רשב"י ובנו במערה. בתקופה זו שאחד מגדולי עולם נעדר למשך שנים רבות, הרגישו בני הישיבה את החלל הריק שנותר על מקומו, ותורתו המאירה חסרה להם עד שחשו כאילו הוחשך אור עיניהם.

פעם שאלו שאלה בעניין הקללות האמורות פעמיים בתורה: מדוע בסיום הקללות שבמשנה תורה אין הבטחות, בשונה מהקללות שבתורת כהנים. קם רבי יהודה בר אילעאי ואמר: "חבל על חסרונו של בר יוחאי!"

יום אחד קם רבי יוסי בר רבי יהודה וראה עופות רבים פורחים באוויר, ויונה אחת עפה אחריו. נעמד על מקומו וקרא לה: "יונה, יונה! בזמן המבול היית נאמנת,

וישראל נמשלים ליונה. לכי ועשי לי שליחות אחת לבר יוחאי!"

מיד פרחת היונה ועמדה לפניו. כתב רבי יוסי את שאלת החכמים על פתק, והיונה לקחה אותו בפיה ופרחה באוויר. הגיעה היונה לפתח המערה ושמה את הפתק בכנף בגדו של רשב"י. כאשר מצא רשב"י את הפתק, בכה ואמר: "אני בוכה על פרישותי מן החברים חכמי הישיבה, ועל השאלה שלהם שאין מי שיגלה את התשובה".

בתוך כך בא אליהו הנביא זכור לטוב וגילה לו את התשובה, "בתוך הקללות הללו נרמזות כל הבטחות ונחמות ישראל. משל למלך שאוהב את בנו, ואע"פ שמקללו ומכהו, נשארת אהבתו בקרבו. כך הקב"ה, אע"פ שקילל, דבריו הן באהבה, שנראים בגלוי שהם קללות, אבל בעצם הן טובות גדולות... כל זה יהיה באחרית הימים, והכל תלוי בתשובה".

לעת ערב כתב רבי שמעון פתק ונתנו בפי היונה שחזרה לרבי יוסי המחכה לה. אמר "יונה! כמה את נאמנת יותר מכל עופות השמים!" הוא הזכיר את הפסוק: "ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה".

רבי יוסי הביא את הפתק לחכמים והם תמחו על הדבר. בכה רבי יהודה: "אוי לנו שאין אנו יודעים את מקומו של רבי שמעון! מקום שבר יוחאי נמצא, כל החברים נמצאים עמו ומתעוררים על ידו ולומדים ממנו. אשרי נפשו של בר יוחאי

שהקב"ה עושה עמו ניסים! כאשר הוא גוזר הקב"ה מקיים, והוא עתיד להיות ראש לצדיקים היושבים בגן עדן ויקבל פני שכינה וישתעשע עם הצדיקים ויאמר להם: "בואו ונשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו" (תהילים צה).

היציאה מהמערה

לאחר שתיים עשרה שנה שהיו במערה, בא אליהו הנביא ועמד בפתח המערה, ואמר: מי יודיע ל"בר יוחאי" דמית קיסר רומי, ובטיל גזרתיה? יצאו רבי שמעון ובנו מהמערה. וביציאתם ראו אנשים שעסקו בחרישה וזריעה.

אמר: אנשים אלו, מניחין חיי עולם, ועוסקין בחיי שעה, והיה להם לעשות עבודות אלו על ידי גויים, והקדוש ברוך הוא מחלק מזון וריוח לעושי רצונו. כל מקום שהיו נותנין בו את עיניהן, מיד היה נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: כלום להחריב את עולמי יצאתם? חיזרו למערתכם! חזרו למערה, וישבו בה עוד שנים עשר חודשים. אמרו: הרי משפט רשעים בגיהנם הוא י"ב חודש, ובוודאי שאנחנו יכולים לצאת. יצתה בת קול ואמרה להם: צאו ממערתכם! ויצאו.

וב"תלמוד ירושלמי" מובא כך על יציאתו מהמערה:

"לסוף שלוש עשרה שנים נפק יתיב על תרע מערתא חמא חד צייד קאים וצייד ציפורין [לסוף י"ג שנה יצא וישב על פתח המערה, ראה צייד אחד עומד וצד ציפורים], וכד הוה שמע ר'

שמעון ברית קלא אמרה מן שמיא דימוס דימוס פסגא [וכאשר היה רשב"י שומע בת קול משמים אומרת שחרור שחרור היתה הציפור נמלטת], וכד הוה שמע ברית קלא אמרת ספקולא הות מתצדה ונלכדה [וכאשר שמע בת קול אומרת שהציפור להריגה היתה הציפור ניצודת] אמר ציפור מבלעדי שמיא לא מתצדא [ציפור בלי הכרזה וגזרה משמים אינה ניצודת] על אחת כמה וכמה נפש דבר נש [לכאורה עשה קל וחומר בעצמו שאצל אדם בודאי הכל משמים ואם נגזר עליו שיתפס בידי הרומאים לא יעזור לו מה שיתחבא במערה, ואם לא נגזר גם אם לא יתחבא לא יאוונה לו שום רע, ולכן], נפק ואשכח מיליא משדכן, ונתבטלה הגזירה [יצא מהמערה ומצא שהדברים רגועים, כי הגזירה שהיתה לתפוס אותו נתבטלה].

כשיצאו כל מקום שהיה מכה רבי אלעזר, היה מרפא רבי שמעון. אמר לו רבי שמעון לרבי אלעזר: בני, די לעולם שיעסקו בתורה אני ואתה.

שמע רבי פנחס בן יאיר, שרבי שמעון ובנו באים, יצא לקראתם לקבלם. הכניסו לבית המרחץ. היה מתקן ומנקה לבשרו. ראה שהיו סדקים שנוצרו משהייתו בחול. היה רבי פנחס בוכה, ונפלו דמעותיו של רבי פנחס על רבי שמעון, וצווח רבי שמעון, שהיו הדמעות צורבות לו על פצעיו. אמר לו רבי פנחס בן יאיר: אוי לי שראיתך בכך! בצער שכזה. אמר לו רבי שמעון: אשריך שראיתני בכך! משום שאילמלא לא ראיתני בכך, לא מצאת בי כך.

אמר רבי שמעון: הואיל והתרחש לי נס, אלך ואתקן דבר לזיכוי הרבים. הלך

רשב"י טיהר את בטבריא מקום מטומאת מת.

בישיבתו במערה אשר היה פרוש מבני אדם כמה שנים הביאו לידי קדושה כל כך עד שהתפלא על מה שאמר ר' ישמעאל (ברכות לה) שצריך אדם לנהוג מנהג דרך ארץ, אמר אפשר אדם חורש וזורע וקוצר ודש וזורח, תורה מה תהא עליה? אלא, אמר רשב"י, בזמן שישאל עושין רצונו של מקום מלאכתו נעשית ע"י אחרים.

ומאמרו היקר (בירושלמי ברכות פ"א) שאמר "אילו הייתי בהר סיני בשעה שניתנה בה תורה לישראל, הייתי מבקש מהבורא שיברא לאדם שתי פיות – אחד שיהיה מדבר תורה, ואחד שיהיה עושה את צרכיו. חזר ואמר – מה אם יש פה אחד, העולם אינו יכול להתקיים בגלל לשון הרע שלו, אם היו שניים על אחת כמה וכמה".

"רבי שמעון אומר: המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו" (ברכות משנה ה).

והנה התמדתו בתורה גדלה כל כך עד שפסקו (שבת יא): "חברים שהיו עוסקים התורה מפסיקים לקריאת שמע, ואין מפסיקים לתפילה. אמר רבי יוחנן "לא שנו אלא כגון רבי שמעון בר יוחאי וחבריו שתורתם אומנותם, אבל כגון אנו מפסיקין לתפילה". ואעפ"כ היה זהיר מאוד בתפילה ואמר (ברכות ז): "אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין ואמר כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלין תחתיו".

והעיקר היותר גדול היה לו להיות ירא שמים עד שאמר (ברכות ט): "אין לו להקב"ה בבית גזיו אלא אוצר של יראת שמים".

והיה זהיר מאוד שלא לבייש לשום אדם ואמר (ברכות מג): "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים" וכשיצא מן המערה וראה שאין העולם יכול להתקיים אם כולם יהיו אך כמותו, ובפרט שגם אז היו עדיין גזרות רבות על ישראל, היה מלמד זכות על ישראל וניחמן, ואמר (סוכה מה) "יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילו אלעזר בני, מיום שנברא העולם ועד עכשיו".

ויריעתו היתה פרושה בכל תחומי התורה הקדושה נגלה ונסתר. **ובתלמוד ובמדרשים מוזכר ד' אלפים וב' מאות ארבעים וחמש מאימרותיו.** ובספר "מידות רשב"י" לריא"ז מרגליות, ו"באוצר אגדות חז"ל" לר"ח שנור, רוכזו כל אימרותיו.

הישיבה בתקוע

לא מצאנו את רשב"י בהלכותיו עם רבן שמעון בן גמליאל בשום מקום, וזה אות שלא לקח חלק בסנהדרין אושא. אחרי שהוקלו הגזירות שנמשכו מחורבן ביתר כמה שנים, והתקבצו לבקעת רמון ואח"כ ליבנה, ואז אירע שדיבר רבי שמעון דברים רעים נגד המלכות והוצרך לברוח ולישב במערה משך י"ג שנה, ואף אחר שנתבטלה הגזירה ויצא משם, אבל מלכות רומי הביטה בשבע עיניים על תהלוכות

מלומד בניסים

הוא היה מלומד בנסים כמו שאמרו רז"ל בכמה מקומות:

"מעשה בצידן באחד שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה, אתון לקמיה דרבי שמעון בן יוחאי, בעי למשבקה – רצה לגרשה, אמר לה: "כל חפץ שיש לי בתוך ביתי טלי אותו ולכי לבית אביך". אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: "כשם שנדווגתם מתוך מאכל ומשתה, כך אי אתם פורשים זה מזה אלא מתוך מאכל ומשתה".

מה עשתה עשתה סעודה גדולה, ושכרתו ביין יותר מדאי, ורמזה לשפחותיה ואמרה להן טלו אותו לבית אבא. בחצי הלילה ננער משנתו, אמר לה: היכן אני נתון? אמרה לו: לא כך אמרת לי "כל חפץ שיש לי בתוך ביתי טלי אותו ולכי לבית אביך" – "אין לי חפץ טוב ממך", וכיון ששמע ר' שמעון בן יוחאי נתפלל עליהם ונפקדו.

ללמדך מה הקב"ה פוקד עקרות אף הצדיקים פוקדים עקרות בתפילתם. "והלא דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו, אין לי חפץ בעולם טוב ממך – נפקדו, ישראל הממחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה על אחת כמה וכמה, "הוי נגילה ונשמחה בך" (ילקוט שמעוני בראשית רמז טו).

וכן מסופר בגמרא (מעילה יז): **"שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי בעיר [רומי], האלשיך כתב: שהיתה למלכי רומי בארץ ישראל עיר המיוחדת למושבם וקראו שמה כשם עירם רומי]: מנין לדם שרצים**

חכמי ישראל, ואך ר' יהודה שמצא חן בעיניהם נתמנה להיות מורינא דבי נשיאה, והיינו שהוא יהיה המשגיח על כל חכמי ישראל בכלל, ולבית הנשיאים בפרט שלא ידברו שום דבר נגד הנהגת המלוכה, ולכן לא לקח ר' שמעון שום חלק בסנהדרי אושא, מיראתו פן יתחמם לבבו שנית ואז ירע לכל העם, לכן הלך לו לעיר תקוע ויסד שמה את ישיבתו הגדולה, והרביץ שם תורה הרבה, אבל לא התערב בשום ענין השייכים לענייני ממונות שעל זה הקפידו שרי המלוכה שיעשו כדיניהם.

ורבן שמעון בן גמליאל הנשיא ידע היטב שהוא הארי שבחבורה, לכן שלח אליו את בנו רבינו הקדוש שישמש אותו, וזה שאמרו (שבת קמז): "אמר רבי כשהיינו למדין אצל רבי שמעון בתקוע וכו'".

אחרי שיצא מן המערה קבע ישיבתו בתקוע וזה היה כבר לעת זקנותו. ובישיבתו הגדולה בתקוע התקבצו כל גדולי הדור שמלבד תלמידיו הגדולים בנו רבי אלעזר, ורבינו הקדוש, מצינו ר' דוסתאי ברבי יהודה (חולין קכג:). יהודה בן גרים [זה אינו יהודה בן גרים המוזכר במעשה המערה] ויונתן בן עסמאי שהיו תלמידיו עוד טרם שברח למערה (מועד קטן ט). שלמדו אצל רבי שמעון פרשת נדרים ושלח את בנו רבי אלעזר אצלם שיברכוהו וקראם אנשים הללו בעלי צורה הם, ועוד רבים היו תלמידיו.

שהוא טמא? אמר ליה: דאמר קרא "וזה לכם הטמא". אמרו לו תלמידיו: חכים ליה בן יוחאי! [רואים אנו שנתחכם רשב"י ביותר שיפה דרש ללמוד דין זה מהכתובים].

אמר להם: תלמוד ערוך בפיו של רבי אלעזר בר רבי יוסי [לא חידש רשב"י דרשה זו מדעתו, אלא קבלה מרבי אליעזר בר רבי יוסי].

שפעם אחת גזרה המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת, ושלא ימולו את בניהם, ושיבעלו נדות [ומה שגזרו על מצוות אלו בדווקא כתב המהרש"א: משום שמצוות אלו ניתנו לישראל להבדיל בינם לבין העמים, במילה נאמר: "והיה לאות ברית ביני וביניכם". בשבת נאמר: "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם". ונשים שאין נוהג בהן מילה נוהגת הבדלתן מן האומות במצוות הטהרה].

הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר "קומי" [הסתפר כדרך הגויים "קומי", דהיינו מגלח השער שמצד פניו ומניח השער שמאחוריו, שלא יכירו שהוא יהודי], **והלך וישב עמהם, אמר להם: מי שיש לו אויב יעני או יעשיר? אמרו לו: יעני, אמר להם: אם כן, לא יעשו מלאכה בשבת - כדי שיענו, אמרו: טבית אמר** [טובים ונכונים דבריו], **ליבטל, ובטלה** [ראויה גזירה זו ליבטל ואכן בטלה].

חזר ואמר להם: מי שיש לו אויב יכחיש או יבריא? אמרו לו: יכחיש, אמר להם: אם כן, ימולו בניהם לשמונה ימים - ויכחישו [והדם יוצא בקטנותם ומתיש כוחם ואין שבים עוד לאיתנם, (רש"י על עין יעקב)], **אמרו: טבית אמר, ובטלה.**

חזר ואמר להם: מי שיש לו אויב ירבה או יתמעט? אמרו לו: יתמעט, אם כן - לא יבעלו נדות, אמרו: טבית אמר, ובטלה.

הכירו בו שהוא יהודי - החזירום [ואף שהראה להם רבי ראובן שקיום מצוות אלו רעת ישראל היא, ואם כן מה אכפת להם שיהודי הוא, מכל מקום אחר שראו שמשדלים בני ישראל בביטול הגזירה הבינו מכך שקיום מצוות אלו הנאה היא להם].

ועוד אפשר, שמתחילה עמדו למנין על גזרות אלו אם לטובה הן אם לרעה, והכריעה דעת רבי ראובן שנמנה עמהם שטובת ישראל הן, וכאשר נתוודעו שיהודי הוא אמרו שנוגע בדבר הוא, ואין דעתו עולה במנין, ועתה שהיה מנין שתי הדעות שווה הכריעו שלרעת ישראל הן, מפני שהייתה כך דעתו של יועץ המלך, ומנימוסיהם הוא שכל מנין ששני הכיתות שבו שוות זו לזו דעת יועץ המלך היא המכרעת (מעיל יעקב)].

אמרו: מי ילך ויבטל הגזרות - ילך רבי שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בנסים, ואחריו מי ילך - רבי אלעזר בר רבי יוסי [להתלוות אליו]. **אמר להם רבי יוסי** [בן חלפתא, אביו של רבי אלעזר]: **ואילו היה אבא חלפתא קיים, יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה?** [שיש בשליחות זו סכנה, וכן אין אני דעתי מסכימה שיתכן בני בשליחות זו].

אמר להם ר' שמעון: אילו היה יוחאי אבא קיים, יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה? [הרי רואים אתם שהנני מכניס עצמי לסכנה זו כדי לבטל גזרות רעות, ואף לאחרים הזקוקים להצטרף עמי ראוי לעשות כך]. **אמר להו רבי יוסי: אנא אזלין דלמא עניש ליה ר' שמעון דקא מסתפינא** [אמר רבי יוסי

בת המלך, ונשתגעה והייתה צועקת ואומרת שיביאו אליה את רבי שמעון בר יוחאי שבידו לרפאותה], **כי מטא התם** [כאשר בא רשב"י לבית המלך], **אמר: בן תמליון צא! בן תמליון צא! וכיון דקרו ליה - נפק אזל** [ומיד שקראו לו רבי שמעון ורבי אלעזר יצא מגופה של בת הקיסר והלך לו].

אמר להון [אמר להם הקיסר]: **שאלו כל מה דאית לכון למישאל!** [בקשו ממני כל מה שברצונכם לבקש] **ועיילינהו לגנזיה** [והכניסם לגנזיו], **לשקול כל דבעו** [לקחת כל מה שירצו ליטול]. **אשכחו ההוא איגרא, שקלוה וקרעוה** [מצאו את אותה האיגרת שהיו כתובים בה הגזרות על ישראל לקחיה וקרעוה ובכך בטלו את הגזרות הכתובות בה].

והיינו דאמר רבי אלעזר בר רבי יוסי [יומא נ.]: **אני ראיתיה בעיר [רומי], והווי עליה כמה טיפי דמים** [שראה רבי אלעזר בגנזי המלכות את הפרוכת שהבדילה בין ההיכל לקודש הקדשים, שהובאה לשם ע"י הרומיים שהחריבו את בית המקדש, והיו עליה כמה טיפי דמים מהזאות שהיה הכהן הגדול מזה עליה].

ספרי התנא הגדול

רבי שמעון המוזכר במשנה ובתלמוד רבי שמעון בר יוחאי הוא. בברייתא ובגמרא הוא מכונה ר' שמעון בן יוחי או רבי שמעון בן יוחאי או רבי שמעון סתם (ועיין לקמן).

בתלמוד ובמדרשים מוזכר ד' אלפים וב' מאות ארבעים וחמש מאימרותיו. ובספר "מידות רשב"י" לריא"ז מרגליות,

לחכמים אני אלך, שחושש אני שמא יענישנו רשב"י אם לא יזהר בכבודו כראוי]. **קביל עליה דלא ליענשיה, אפילו הכי ענשיה** [קיבל עליו רבי שמעון שלא יענישנו, מכל מקום הענישו וכמו שיבואר בהמשך סיבת הדבר].

כשהיו מהלכין בדרך נשאלה שאלה זו בפניהם [במדרש איכה זוטא (אות מג) נאמר שרבי מתיא בן חרש היה השואל וכך נודע לו המעשה]: **מנין לדם השרץ שהוא טמא? עיקם פיו ר' אלעזר בר רבי יוסי ואמר: "וזה לכם הטמא"** [רבי אלעזר "עיקם פיו" כלומר דיבר בלחשה, שרשב"י לא ירגיש בתשובתו, ולא יהיה מורה הלכה בפני רבו].

אמר ליה ר' שמעון: מעקימת שפתיך אתה ניכר שתלמיד חכם אתה [שהשבת לשואל כהוגן, אלא שלא יפה עשית שהורית הלכה בפני רבך, והקפיד עליו רבי שמעון], **אל יחזור הבן אצל אביו!** [בשלום, ואכן גרמה הקפדתו של רשב"י שחלה רבי אלעזר באסכרה ונטה למות, אלא שלאחר כך נזכר רשב"י שהבטיח לאביו רבי יוסי שלא יענישנו והתפלל עליו ונתרפא].

יצא לקראתו בן תמליון [שד הקרוי כך (רש"י)]. וכמו תינוק קטן הוא ורגיל בין הנשים להתלוצץ בהן (תוספות): **רצונכם אבוא עמכם?** [להיכל המלך לסייע בביטול הגזרות], **בכה רבי שמעון** [מצערו שתתגלגל ישועתם של ישראל ע"י שד זה] **ואמר: מה שפחה** [הגר המצרית] **של בית אבא - נזדמן לה מלאך שלוש פעמים. ואני לא פעם אחת; יבא הנס מכל מקום.**

קדים הוא [הקדים השד לבוא לפניהם לבית המלך], **על בברתיה דקיסר** [ונכנס בגופה של

ו"באוצר אגדות חז"ל" לר"ח שנור, רוכזו כל אימרותיו.

רבי שמעון בר יוחאי תורת רבו בפיו, וממה שלמד מרבו מסר לדורות הבאים אחריו.

בייחוד נודע ספרו "הזוהר הקדוש" הנקרא גם "מדרש יהי אור". מאז חורבן הבית היו צריכים ישראל להארות ותיקונים, והיו צריכים לגילוי סודות וסתרי התורה. ואמנם, בשעה שחיברוהו הסכימו עמם מן השמים.

כמו כן הוסיף רבי שמעון בר יוחאי חיבור "רעיא מהימנא" (על שם משה רבינו הרועה הנאמן) ומפוזרים הם בספר הזוהר, ו"ספרא דצניעותא" חמישה פרקים כנגד חמישה חומשי תורה.

רבי שמעון בן יוחאי הוסיף לעשות תיקונים גדולים בספר "תיקוני הזוהר", ובו גילה סוד ה' ליראיו שבעים פנים במילים: "בראשית ברא אלקים". גם "אדרא רבה קדישא" אשר חיברו רשב"י ותלמידיו כשנתכנסו בין האילנות. יצאה בת קול ואמרה לרשב"י: "אשריך רבי שמעון, אשרי חלקך וחלק החבריא האלה העומדים עמך, שנתגלה לכם מה שלא נתגלה לכל צבאות מעלה".

כל זמן שרשב"י חי ושיבתו היתה קיימת, לא נכתבו הדברים על ספר. אך כדי שלא תשתכח תורת הסוד מישראל, החליט רשב"י להעלות על כתב את רזי התורה, ועל כך מינה את רבי אבא שהיה סופר מהיר, מגדולי תלמידיו, לכתבם.

במקורו היה ספר הזוהר על כל עשרים וארבעה ספרי התנ"ך, והיה משקלו כמשא גמל, אולם לדאבונו לא נותרו לנו מכתביו רק על חמישה חומשי תורה.

יש אומרים שהרמב"ן מצא את ספר הזוהר בארץ ישראל ושלחו לקטלוניא שבספרד, ונתגלגל לידינו של תלמידו רבי משה דליאון, ואז יצא לאור העולם.

עם הופעתו יצאו אנשים שערערו על מקורו, אך אנו אין לנו אלא עדותם של רבותינו חכמי הדורות. רבינו בחי, שהיה תלמיד הרשב"א, גדול תלמידיו של הרמב"ן, ואחריו כל גאוני ישראל מזמן הראשונים ועד האחרונים אשר קבעו שספר הזוהר הוא ממדרשו של רשב"י. רבנו בחי מביא בשם רבו הרשב"א זכרוננו לברכה שהוא ראה את ספר הזוהר, וכן מביא מלשון ספר הזוהר ומכנהו בשם "מדרשו של רשב"י". וכן העידו עליו כל הבאים לפניו ולאחריו.

תלמידי רשב"י

רבי שמעון היה מחזק ומגביר את גבולות התורה בארץ ישראל. לאחר פטירת רבו, רבי עקיבא, כאמור לעיל פתח רבי שמעון ישיבה בעיר תקוע אשר בגליל, ואותה ישיבה העמידה תלמידים רבים. הם היו הדור הרביעי שאחר חורבן בית המקדש השני, וביניהם נמנו: רבי יהודה הנשיא, רבי אלעזר בנו של רשב"י, רבי דוסתאי ברבי יהודה, רבי זכאי, רבי שמעון בן אלעזר, רבי שמעון בן יהודה, רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא ורבי שמעון בן

ה"חברייא קדישא"

רבי שמעון קבע משכן ללמוד התורה במושב תקוע ובכפר מירון, ורבים באו ליצוק מים על ידיו. רבים מהם היו בני עליה, ומתוכם בחר רבי שמעון שמונה תלמידים ללמוד עמם את פנימיות התורה, רשב"י כינה אותם "חברים" – "חברייא". תואר זה היה בו כדי לרמז ולהדגיש את החברות המתמדת שהייתה נסוכה בהם, אליה נמשכו מכוח התגלות והתקשרות נשמותיהם יחדיו, יחד עם נשמתו של משה רבינו הרועה הנאמן – "רעיא מהימנא". שמונת ה"חברייא הקדישא" היו: רבי אבא, רבי יהודה, רבי יוסי בר יעקב, רבי יצחק, רבי חזקיה בר רב, רבי חייא, רבי יוסי ורבי ייסא, אשר יחד עמו ועם ר' אלעזר בנו היוו את ה"אידרא רבא".

והנה שורש חכמת הקבלה גנוזה בספר ה"זוהר הקדוש", כאשר יראה הרואה בכתבי רבינו האר"י ז"ל, שיסודותיו בנויים על ספר הזוהר, ובמיוחד על האדרות הקדושות, "אדרא רבא" ו"אדרא זוטא", שהם הם יסוד ותמצית רזי התורה וחכמת האמת.

"אדרא" הוא תרגומו של "גורן". וישבו החברייא קדישא כגורן עגולה, באהבה שלמה, וכדי שיראו זה את זה, כמו שאמרו (חולין ה.): "סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהיו רואין זה את זה", ופירש"י "כי גורן, היו יושבים בחיבה וברעות ובאגודה אחת כסנהדרין שאין חושדין זה את זה. שיהיו רואין זה את זה, להיות שומעין איש

מנסיא. גם ראשוני האמוראים למדו בישיבתו של רשב"י, וביניהם האמורא הגדול רב, שאף נחשב בגמרא כאחד מהתנאים.

גם חבריו ותלמידיו של רבנו הכירו בשבחו, עד שהללוהו ושבחוהו מאד: רבי יהודה קרא לרשב"י "שבת", כלומר: מה שבת קודש לה', אף רשב"י קודש לה'. וכן אליהו הנביא קרא לרשב"י "שבת".

רבי יוסי אמר עליו (גיטין ט, א): "שפתים ישק, משיב דברים נכוחים". נברש"י פירש ראוי הוא לנשק אותם שפתים שמשיב דברים נכוחים, ובתוספות פירשו שכשאדם אומר דברים נכוחים, אותם ששומעים משיקים ומדבקים שפתותיהם זו לזו, ששותקין ואין יודעים מה להשיב על זה.

"ב"פנים יפות" (פי' ואתחנן) ביאר שהוא מדה כנגד מדה דשפה היינו קצה הדבר כמו שמצינו ביריעות שפת היריעה האחת (שמות כו ד), ומי שמפרק ומתרץ הויות הרי הוא מחבר יחד שתי קצוות שלכאורי' סותרות ומנוגדות אחת את השני, ולכן מדה כנגד מדה זה "שפתים ישק", מנשקין לו את שפתיו].

רבי יוחנן אמר עליו (פסחים נא:): "כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו". רב אדא בר אהבה אמר (ע"ז ס'): "ינוחו לו לרבי שמעון ברכות על ראשו".

"נמטיה אפריון לרבי שמעון" (ב"מ קי"ט). [ישר כוחו של רבי שמעון שהדין עמו].

"אמר רבי יהושע בן לוי כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק" (ברכות ט). אמר רבא (מכות יז): "דילידא אימיה כרבי שמעון תיליד".

את חבירו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה עכ"ל.

יש מפרשים את המילה "אדרא" כדמיון לעצמות הדג הנקראים גם הם "אדרה", ורצו לומר שכשם שכל העצמות הקטנות חוברות לעמוד השדרה כך התלמידים קשורים לרבים.

והנכון כל מקום שיש בו אסיפה וקיבוץ איזה ענין נקרא אדרא, כמקום אסיפת התבואה הנקראת גורן ותרגומו אדרא, וכן אסיפת החכמים ללמוד באיזה מקום שיהיה נקראת אדרא, וכן אסיפת שושביני חתן וכלה על החופה.

הכינוי "אדרה רבא" פירושו - הגדולה, להבדילה מן ה"אדרא זוטא" [אסיפה קטנה], המופיעה בפרשת האזינו, אותה כינס רבי שמעון ביום מותו.

במהלך ה"אדרא רבה" מבקש רבי שמעון מכל אחד מן המשתתפים לשאת דרשה בעצמו. כל אחת מן הדרשות מתייחסת לאיבר אחר מן ה"פנים העליונות" ורשב"י מסביר לתלמידיו, כי אמירתה של כל אחת מן הדרשות מתקנת את "התיקונים העליונים". לקראת סוף האידרא, במהלך הדרשה של רבי שמעון עצמו, נפטרים שלושה מן התלמידים - ר' יוסי בן ר' יעקב, ר' חזקיה ור' ייסא.

ונקרא אדרא "רבא" על שם שגדולה בכמות ובאיכות, כי מפרש כל תקוני הפרצופים, ומה שקדם להם שהוא פרסא וכיוצא, עד פרצוף ז'ו"ן.

"אדרא זוטא קדישא" נכתבה ביום שמת רשב"י לפני פטירתו. רבי שמעון היה מגלה להם סודות, בנו ר' אלעזר היה מפשטן לפני התלמידים ור' אבא היה המזכיר וכתבן בספר. ו"אדרא זוטא" נאמרה לגלות אופן תיקון או"א, שלא נזכרה באדרא רבא (קול ברמה דף ד.).

מקום האדרא ידוע היום, קרוב למירון, על הכביש לכיוון צפת, בלכתך צפתה בצד שמאל, יש סימון על גדר אבן, וכמה עשרות מטר מהכביש, הוא המקום הנבחר הזה. כמתואר בשער הגלגולים (הקדמה ל"ז). ושם קבור רבי יוסי בר יעקב שנפטר בזמן האדרא (כנו' בסוף האדרא רבא).

וראה מה שכתב מהרח"ו ז"ל (בשעה"ג הקדמה ל"ח) פעם אחת הלכתי עם מורי ז"ל אל מקום שנתועדו שם חברי רשב"י ע"ה כשעשו אדרא רבא דנשא, ושם במזרח הדרך יש שם סלע אחד ובו ב' בקיעות גדולות, ובאותה הבקיעה של צד צפון, שם ישב הרשב"י ע"ה בזמן האדרא, ובבקיעה של צד דרום שם ישב ר' אבא, ואצל האילן שכנגד שני בקיעות אלו, במערב שלהם, שם ישב ר' אלעזר, ומורי זצ"ל ישב בבקיעה הצפונית במקום רשב"י ע"ה, ואני ישבתי בבקיעה הדרומית במקום ר' אבא וכו' עכ"ל.

ואמנם לא רק שעצם ספר הזוהר היה גנוז ושמור לדרא בתראה כנ"ל, אלא שגם בהגלותו, עדיין גנוזים ושמורים סודותיו בתוכו, וכמו שהאריך מהרח"ו ז"ל במתק לשונו בהקדמתו הנ"ל, כי רשב"י ציוה (בריש אדרא זוטא) לר' אבא לכתוב, להיותו

לכם מה שלא נגלה לכל צבאות מעלה (זוהר שם דף קמד ע"א).

רשב"י וחבריו הגיעו למדרגות גבוהות בהתפשטות הגשמיות ובדבקות רוחנית. הם למדו תורה מתוך שלווה וישוב הדעת. האהבה העזה ששררה ביניהם היתה הנקודה העיקרית שאיחדה אותם. יחד עם רבם הם נתעלו והעפילו למדרגות רמות. כותב על כך ה"בן איש חי" (הילולא רבא עמוד קפז): "דע, כי מוסר גדול יש לנו ללמוד מדברים אלו, שצריכים להיות כל ישראל באהבה ואחוה, חיבה ורעות, בפרט בימים האלו של העומר, וביותר צריכים להיזהר התלמידי חכמים בזה".

מדת השלום והאחדות היא עבודה גדולה וקדושה. תוצאה אחת מההתקשרות ביניהם היתה לתקן את עוון תלמידי רבי עקיבא אשר מתו במגפה, משום שהיתה עינם צרה זה לזה בתורה. עתה עם הקמת ה"חבריא קדישא", השלימו רשב"י וחבריו בעבודה פנימית את יסוד האהבה והאחוה בין איש לרעהו. למען תכלית זו לא למדו את סודות התורה בהסתר, אלא להיפך – הקפידו מאוד שכל אחד יאמר את דבריו בדרך גלויה, וימסרם לחבריו בעין טובה.

עיקר קבלת האר"י כפי שבאה לביטוי בכתבי רבי חיים ויטאל, מיוסדים על הכתוב בשתי ה"אדרות".

חכם גדול ויודע להלביש ולהעלים הדברים דרך חידה ורמז, שלא יבינו אפילו חכמי הדור ההוא, והכל כדי שלא יגיעו ח"ו סתרי תורה לאנשים שאינם הגונים (כזוהר פ' פנחס דף רמה ברע"מ), ולכן ציוה לר' אבא לכתוב דרך העלם גדול, והרי הם כאלו לא נכתבו כלל. ואל יקשה לך, אם כן ר' אבא טרח על חינוך ללא צורך לכתוב דברים סתומים וחתומים, כי תשובתך בצדך מדברי תיקוני זוהר הני"ל, דבדרא בתראה יתפרנסון מהאי חבורא וכו', וכן ממ"ש בזוהר (פ' וירא דף קיז). וכד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא רזין טמירין דחכמתא... ולכן בראות רשב"י ז"ל ברוח קדשו ענין זה, ציוה לר' אבא לכתוב בדרך העלם להיותו מוצנע למשמרת עד דרא בתראה קריב ליומיה מלכא משיחא, כדי שבזכות המתעסקים בו תצמח הגאולה בימינו בע"ה", עכת"ד מהרח"ו ז"ל.

לפני שנתפרדה ה"אידרא רבא", נפטרו שלושה תלמידים: רבי יוסי בר יעקב, רבי חזקיה בר רב ורבי ייסא. תלמידים אלו התמלאו באור האלקי, ולכן עברו לעולם הנצח. התלמידים שנשארו בחיים ראו כיצד שלושת חבריהם נישאים בידי מלאכים. ואמר רבי שמעון דבר ונשתכחו החברים. צעק ואמר, אולי חס ושלוש נגזרה גזירה עלינו להיענש, כי נגלה על ידינו מה שלא נגלה מיום שעמד משה על הר סיני, ברגע זה יצאה בת קול מן השמים ואמרה אשרי אתה רבי שמעון ואשרי חלקך וחלק החברים החיים עמך, כי נגלה

פרק ט

פטירתו של רשב"י

שהכריז ואמר "חיים שאל ממך" הלא כבר רבי שמעון שאל ממך חיים, ונתת לו כמבואר בראש האידרא, וכי אפשר ש"אורך ימים לעולם ועד" - שיחיה רבי שמעון עולם ועד בתמיה, וע"י תשובת הקול השני, הפסיק הקול הראשון להתפלל עוד, ורבי שמעון נסתלק לחיי עד.

כָּל הַהוּא יוֹמָא, לֹא אֶפְסִיק אֲשָׁא מִן בֵּיתָא, וְלֹא הָוָה מֵאֵן דְּמָטִי לְגַבְיָהּ, דְּלֹא יָכִילוּ דְּנִהוּרָא וְאֲשָׁא הָוָה בְּסוּחְרָנְיָהּ. כָּל הַהוּא יוֹמָא נְפִילָנָא עַל אֶרְעָא, וְגַעֲיָנָא.

[כל אותו היום שנסתלק רבי שמעון, לא נפסק האש מן הבית שסיבב אותו משעה שהתחיל רבי שמעון בגילוי הסודות, ולא היה מי שיערב לבו לגשת אליו, לראות אם נתעלף או שכבר נסתלק, לפי שלא יכלו, כי האור והאש היו מסבבים אותו כל אותו היום, ואמר רבי אבא, נפלו על הארץ וצעקנו מחמת הצער הגדול].

בְּתֵר דְּאִזִּיל אֲשָׁא, חֲמִינָא לְבוּצִינָא קְדִישָׁא קֹדֶשׁ הַקְדָּשִׁים, דְּאֶסְתַּלַּק מִן עֲלְמָא, אֲתַעֲטָף שְׂכִיב עַל יְמִינֶיהָ, וְאֶנְפּוּי חֲיִיכִין.

[אחר שנסתלקה האש, ראיתי את המאור הקדוש קודש הקדשים שנסתלק מן העולם, ורוצה לומר כי רק אחר שהלך האש נתברר להם שרבי שמעון נסתלק מן העולם, וראו אותו שהיה מעוטף בטליתו, והיה שוכב על צד ימינו ופניו היו שוחקות [וכמאמר רבותינו (כתובות קג): "מת מתוך השחוק סימן יפה לו, פניו כלפי העם סימן יפה לו].

יום פטירתו של רשב"י מתואר לנו ב"אדרא זוטא" (פרשת האזינו דף רצו עמוד ב), הנה לפנינו לשון ה"אדרא זוטא" עם ביאור "מתוך מדבש":

"אָמַר רַבִּי אַבָּא, לֹא סִיִּים בּוּצִינָא קְדִישָׁא לְמִימְרֵי חַיִּים [אמר רבי אבא, לא הספיק המאור הקדוש רשב"י לגמור מלת "חיים" שבפסוק הנוכח], **עַד דְּאֶשְׁתַּכְּכוּ מַלּוּי** [עד שנשתתקו דבריו במלת "כי שם ציוה ה' את הברכה", ומן השמים עכבוהו מלומר מלת "חיים", לרמוז לו שכבר אין לו חיים בעולם הזה, ואמר רבי אבא].

וְאֵנָּה כְּתִבְנָא, סְבִרְנָא לְמַכְתָּב טָפִי, וְלֹא שְׁמַעְנָא. וְלֹא זְקִיפְנָא רִישָׁא, דְּנִהוּרָא הָוָה סָגִי, וְלֹא הָוָה יָכִילָנָא לְאַסְתַּכְּלָא.

[ואני הכותב חשבתי לשמוע עוד מפי רבי שמעון ולכתוב יותר, אבל לא שמעתי יותר, ולא זקפתי ראשי לראות למה הפסיק רבי שמעון מלדבר עוד, כי האור היה גדול מאוד, עד שלא יכולתי להסתכל במקום רבי שמעון].

אֲדֵהֲכִי אֲזַעְזַעְנָא, שְׁמַעְנָא קָלָא דְּקֶאֱרִי וְאָמַר (משלי ג) **אָרְךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְגו'.** **שְׁמַעְנָא קָלָא אַחֲרָא,** (תהלים כא) **חַיִּים שְׁאֵל מִמֶּךָ וְגו' [בתוך כך נחרדתי, כי שמעתי קול של מעלה שהכריז ואמר "אורך חיים ושנות חיים יוסיפו לך, רוצה לומר כי בעל הקול היה מתפלל על רבי שמעון שיוסיפו לו עוד מן השמים "אורך ימים ושנות חיים", ואחר כך שמעתי קול אחר**

להם לגן עדן, ואינן חוזרות עוד אלא הם נשארות שקועות וקבועות בנקב של הים הגדול, וגם שהם תלמידי רבי שמעון שעד עכשיו שתו יין וחלב ומים חיים מפי רבם, הנה מכאן ואילך כולם ישתו דם, כלומר שילמדו סברות משובשות ומרות כדם במקום מים חיים].

קם רבי חייא על רגליו ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתפל עלן. השתא לאו הוא עדן, אלא לאשתדלא ביקריה. קם רבי אלעזר ורבי אבא, נטלו ליה בטיקרא דסיקלא.

[קם רבי חייא מהקרקע שהיו יושבים ובוכים על הסתלקות רבי שמעון, ואמר עד עתה היה המאור הקדוש מסתכל ומשגיח עלינו, ומלמד לנו דרכי חיים, עתה אין שהות עוד לבכות ולהספיד, כי נטה היום לערוב, מוטל עלינו לעסוק בכבודו כראוי לו. עמדו רבי אלעזר ורבי אבא שהם היו החשובים ביותר בין החברייא, לקחו אותו ממטתו בכסא המיוחד לזה להוליכו לחדר אחר, כדי לעסוק בטהרתו ובהלבשתו כראוי לכבודו].

מאן חמא (ס"א ערעורא וערבוביא) ערבוביא דחברייא, וכל ביתא הוה סליק ריחין סליקו ביה בפורייה, ולא אשתמש ביה, אלא רבי אלעזר ורבי אבא, אתו טריקין, ומארי תריסין דכפר צפרי וטרדאן בהו (ס"א דצפרי וטרדיא והו) בני מרוניא, צווחין בקטירין, דחשיבו דלא יתקבר תמן.

[מי ראה עוד דבר כזה, שהרבה תלמידי חכמים באו בערבוביא לחלוק כבוד האחרון לרבי שמעון, ומכל הבית עלה ריח טוב מבשמי הגן עדן, שהביאו נשמות הצדיקים שבאו מגן עדן לקבל פני רבי שמעון. אחר שנתעסקו בו הוציאוהו במטה מן החדר אל החצר, כדי להוליכו למקום

קם רבי אלעזר בריה, ונטיל ידיו ונשיק לון, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגליו. בעו חברייא למבכי, ולא יכלו למללא. שארו חברייא בבכיה, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין, ולא יכיל למפתח פומיה. לבתר פתח ואמר, אבא אבא. תלת הוו, חד אתחזרו.

[עמד רבי אלעזר בנו, ולקח את ידי אביו ונשק אותם, ואמר רבי אבא, ואני לחכתי את העפר שהיה מתחת רגליו הקדושות. ואחר שנתאמת אצלם שרבי שמעון נח נפשיה, רצו החברים לבכות, אבל לא יכלו לדבר ולבקש רחמים בפייהם, והקב"ה קיבל הגיון לבם, לכן התחילו החברים לבכות על הסתלקות רבם ומאור עינם, ורבי אלעזר בנו נפל ג' פעמים על פני אביו, כדרך שעשה יוסף לאביו, כמו שנאמר "ויפול יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו", אבל תחילה לא היה יכול רבי אלעזר לפתוח פיו ולדבר, מחמת תוקף הצער, רק אחר כך פתח פיו אמר אבא! אבא! כעין שכתוב "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו", מה שנפלתי על פניך ג' פעמים ולא כיוסף שנפל על פני אביו רק פעם אחת, כי כל השלוש נפילות לאחת נחשבות הואיל ולא יכולתי לדבר רק בשלישית].

השתא תנוד חיותא, צפראן טאסין, משתקען בנוקבאן דימא רבא, וחברייא פלהו שתניין דמא.

[והמשיך רבי אלעזר את דבריו, כמספיד את אביו ואמר, כי עד עתה השכינה הנקראת "חיה" וגם המלאכים הנקראים "חיות הקודש" עם נשמות הצדיקים, כולם היו כאן עד שהיית חי ודרשת בסודות התורה, אבל עכשיו מכאן ואילך, תזוז ותלך השכינה עם כל "חיות הקודש", וגם נשמות הצדיקים, הנמשלות לציפורים טסות והולכות

כבר חזרו לאחריהם והיתה תקוותם למפח נפש, משום הכי אמרה הבת קול שאל ירע בעיניכם שתוחלתכם נכזבה, כי ביום הסתלקות רבי שמעון אין ראוי להיות מחלוקת].

כְּדָ עָאֵל לְמַעֲרֵתָא שְׁמַעוּ קָלָא בְּמַעֲרֵתָא, זֶה הָאִישׁ מֵרַעִישׁ הָאָרֶץ מִרְגִּיז מַמְלָכוֹת, כְּמָה פְטָרִין בְּרַקִּיעָא מִשְׁתַּכְּכִין בְּיוֹמָא דִּין בְּגִינְדָּה, דְּנָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, דְּמַאֲרִיה מִשְׁתַּבַּח בִּיה בְּכָל יוֹמָא. זָכָא חוֹלְקִיה לְעִילָא וְתַתָּא. כְּמָה גְּנִיזוֹן עֲלֵאִין מִסְתַּמְרָן לִיה, עָלִיה אֲתַמָּר (דְּנִיאל יב) וְאַתָּה לָךְ לִקְצָ וְתַנּוּחַ וְתַעֲמוּד לְגוֹרְלָךְ לִקְצָ הַיָּמִין."

[כשנכנסה מטת רבי שמעון מעצמה במערה בכפר מירון, שמעו בת קול שיצאה מן המערה, "זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות", מפחדו היו רועשים יושבי הארץ, שביטל את גזרות המלכויות, הרבה פתחון פה של המקטרגים משתתקים ברקיע ביום זה בזכותך, כי הקב"ה מחל לעוונותיהם של כל המלווים את רבי שמעון לכבודו. ועוד הוסיפה הבת קול ואמרה זהו רבי שמעון שהקב"ה משתבח בו לפני פמליא של מעלה כל יום, ואמרה עוד הקול אשרי חלקו בגן עדן העליון ובגן עדן התחתון, הרבה אוצרות עליונים שמורים לו למעלה, עליו נאמר כעין שאמר המלאך לדניאל "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין", היינו ההסתלקות שהיא קץ כל בשר, ותנוח בקבר עם הצדיקים, שכל זה יהיה באחרית הימים. אי נמי "לקץ הימין" היינו זמן הגאולה, שאז יחזיר הקב"ה ימינו אשר השיבה מפני אויב, וכמו שנאמר "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", ואומר "הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו", במהרה בימינו אמן].

מנוחתו, ולא עסקו בטהרתו ובהולכתו אלא רבי אלעזר ורבי אבא. והנה רבי שמעון נח נפשיה בכפר מירון, וכשרצו להוליכו למקום קבורתו, באו גבורים ובעלי מלחמה מכפר צפורי למירון, לקחת את ארון האלהים של רבי שמעון בחוזקה לקבור אותו אצלם בכפר צפורי, ובני מירון היו דוחקים בבני צפורי להחזירם לאחוריהם שלא יקחו מהם את ארון האלהים, והיו בני מירון צועקים יחד באגודה אחת על בני צפורי, כי בני מירון חשבו עצות ותחבולות שלא יניחו לרבי שמעון להקבר שם בכפר צפורי, אי נמי פירושו, שיראו בני מירון שמא לא יקבר רבי שמעון אצלם].

בְּתֵר דְּנִפְק פּוּרְיָא, הָוָה סָלִיק בְּאִירָא. וְאֶשָּׁא הָוָה לְהִיט קָמִיה, שְׁמַעוּ קָלָא, "עוֹלו וְאֲתוּ, וְאֲתַכְנְשׁוּ לְהִילּוּלָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן", (ישעיה נז) "יָבֹא שְׁלוֹם יְנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם."

[וכדי להשקיט את המריבה בין שני הצדדים עשה הקב"ה נס גדול, כי אחר שמטתו של רבי שמעון יצאה מן החצר, עלתה המטה באויר השמים כי המלאכים נשאוהו בידם, ואז נחה ושקטה המריבה, ועמוד של אש היה לוהט לפני מטתו, ובעת שהמטה פרח באויר יצאה בת קול מן השמים שכולם שמעוה: "עוֹלו וְאֲתוּ וְאֲתַכְנְשׁוּ לְהִילּוּלָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן", הכנסו ובואו והתקבצו, רוצה לומר אלו שהם בחוץ יכנסו, ואלו שהם מרחוק יבואו, וכולם יתקבצו ויתאספו, להילולא של רבי שמעון שהיה מהלל ומשבח להקב"ה בשמחה על שזכה לצאת מן העולם בשלימות הגמורה. ואמרה עוד הבת קול "יָבֹא שְׁלוֹם יְנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם" רוצה לומר בזמן שהצדיקים ינוחו על משכבותם ראוי שביום ההוא יהיה שלום ולא קטטות ומריבות [ואמרה כן כנגד מה שבני צפורי

זמן פטירתו של רשב"י

הצדיק כמבואר בגמרא אראלים ומצוקים תפסו בארון הקודש".

ב. **זה לשון ה"בני יששכר"** (מאמרי חודש אייר, מאמר ג אות ג): **הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בר יוחאי בו עלה לשמי מרומים, ומסתמא ביום זה נולד גם כן, כי הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום, הנה בו ביום שמתחיל ה"אור כי טוב" להאיר מן התורה היינו טו"ב ימים קודם מתן תורה, כי בו ביום נתגלית הנשמה הקדושה בעולם אשר תגלה דרך "אור כי טוב" בתורה, על כן נקרא הקדוש ההוא "בוצינא קדישא" [היינו הנר הקדוש] בו ביום עלה לשמי מרומים, וציוה לרי' אבא לכתוב כל גזי הנסתרות אשר נתגלו להשאיר ברכה מהארת האור הגנוז".**

ג. **וכן כתב ה"חיי אדם"** (כלל קלא אות יא) **"דביום ל"ג הילולא דרשב"י... ולכבודו נוהגין קצת שמחה".** והוא על פי מה דאיתא ב"זוהר הקדוש" ב"אדרא זוטא" (האזינו סוף אדרא זוטא דף רצו ע"ב) **דיום פטירת רשב"י עליו השלום קרי ליה "הילולא"** (כה"ח תצג ס"ק כו).

[וזה לשון ה"אדרא זוטא": **"בְּתֵר דְּנֶפֶק פּוֹרְיָא, הָנָה סְלִיק בְּאִוְרָא. וְאִשָּׁא הָנָה לְהִיט קָמִיָּה, שְׁמַעוּ קָלָא, עוֹלוּ וְאִתּוּ, וְאִתְּכַנְשׁוּ לְהִילּוּלָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן,** (ישעיה נז) **"יְבֹא שְׁלֹם גְּנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבֹתָם". תרגום:** אחר שמטתו של רבי שמעון יצאה מן החצר, עלתה המטה באויר השמים כי המלאכים נשאוהו בידם, יצאה בת קול מן השמים שכולם שמעוה: **"עוֹלוּ וְאִתּוּ וְאִתְּכַנְשׁוּ לְהִילּוּלָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן"**, הכנסו ובואו והתקבצו,

מקובל בפי העולם כי יום ל"ג בעומר הוא יום פטירת הרשב"י עליו השלום, וכן מובא בלשון הפוסקים האחרונים. ויש אומרים שאין ראיה שהוא יום פטירתו, ולא צויין שום מקור מוסמך לכך, ולא חקרו מאין ומהיכן נולדה שמועה זו, ובפרט שלא נרמז כן בדברי רבנו האר"י ז"ל ובדורות שלפניו כלל (תורה בציון עמוד קפז).

שיטה ראשונה: יש סוברים שרשב"י נפטר בל"ג בעומר.

רבים מגדולי האחרונים כתבו שיום ל"ג לעומר הוא יום פטירת רשב"י זיע"א:

א. **כנזכר בספר "יערות דבש"** (ח"ב דרוש יא): **"...כי מצינו שתפילה הקב"ה מקבלה, ולפעמים מצינו ע"י מלאך. והענין כך, אם היא בלב, הקדוש ברוך הוא מקבלה, קרוב ה' לנשברי לב וכל לבבות דורש ה', אבל המתפלל בלי לב, אין הקדוש ברוך הוא מקבלה, רק מלאכי השרת שאינם יודעים מה בלבו של אדם הם מקבלים, וידוע כי במיתת צדיקים מלאכי השרת רוצים שימות צדיק. ויום ל"ג בעומר הוא הילולא דרבי שמעון בר יוחאי כי מת אז והיה למעלה הילולא [בבחינת] "הנערה באה אל המלך". וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רבי שמעון בר יוחאי מסייעת להבא ליטרה, ולא לבלות זמן בעונותינו הרבים בהבלי עולם, אשר הוא לצדיק לצער, על כל פנים מלאכי השרת רוצים במיתת**

ח. ובספר "חמדת ימים" (ח"ג פ"ב, ספירת העומר ליל ל"ג דל"ח): "ונמצא כתוב בספר הקדמונים, **שיום ל"ג בעומר הוא יומא דאתפטור רשב"י ע"ה מן עלמא**, ונוהגים לקבוע בליל זה לימוד ברזין דחכמתא דיליה, וב"אדרא זוטא", וששים ושמיים בהילולא דיליה, אשרי אנוש יעשה זאת".

ט. והחיד"א ב"ברכי יוסף" (תצ"ג אות ד) כתב: ומרבים בו קצת שמחה וכו'. כתב הרב מגן אברהם (ס"ק א) משם כתבי האר"י זצ"ל דגדול אחד אמר "נחם" ונענש. והשיגו בספר "יד אהרן", דלא נענש אלא מפני שמחת רשב"י... ע"ש. ולא קשיא מידי דיום ל"ג לעומר הוא יום שמחת רשב"י. וכן משמע שם ב"ספר הכוונות" שסידר מהר"ש ויטאל (דף פז ע"א). **וגם כתבו דפטירת רשב"י היה יום ל"ג לעומר והוא יומא דהילולא דיליה**. אך עם כל זה עדיין אפשר דהקפידא היה שהיה שם על ציון רשב"י. והראיה, שלא נענש מקודם, כשאמר בשנים שעברו. ומ"מ יפה כתב הרב מגן אברהם, דמזה נלמוד על כל פנים הוא יום שמחה, והגם שלא יהיה עונש, ראוי לשמחה. ודוק היטב כי קצרת".

י. וכן כתב בספר "שם אריה" (סימן יד): "...לזכר הנס הזה שניצל רשב"י מחרב רעה ולא נהרג בידי אדם **קבעו יום מיתתו ליום שמחה, שמת מיתה בידי שמים ולא בידי אדם**. ולכן בחרו ביום זה הוא יום המיתה שמת כדרך כל הארץ ולא נהרג בידי אדם. ועשו יום זה ליום משתה ושמחה על הנס שנעשה לו שהצילו השי"ת מחרב המלכות. והאריך ימים

רוצה לומר אלו שהם בחוץ יכנסו, ואלו שהם מרחוק יבואו, וכולם יתקבצו ויתאספו, להילולא של רבי שמעון].

ד. **וכן כתב "ערוך השולחן"** (סימן תצג, ז): "ורגילין לקרותו הילולא דרשב"י ובארץ ישראל מרבין בתפילה ובהדלקת נרות על קברו הקדוש ואומרים **שנסתלק ביום זה וגם יצא מהמערה ביום זה**".

ה. **והגאון רבנו "יוסף חיים"** בספרו "כתר מלכות" [שבספר "עטרת תפארת" סימן רה עמ' 185] כתב: "כל צדיק וצדיק שאתה יודע יום שנפטר בו, תזכיר שמו באותו היום. דרך משל, יום שבעה באדר שבו נפטר משה רבינו ע"ה תאמר אותו היום בפיך: "משה רבינו עליו השלום זכרונו לברכה וטובה". וכן שאר צדיקים... **וכן רשב"י זיע"א שנפטר ביום ל"ג בעומר**".

ו. ובעל "שער יששכר" (מאמר חודש אייר) כתב: "ביום פטירת משה רבינו נשתכחו שלושת אלפים הלכות באבלם אחר משה רבינו, על כן הוא תענית, **מה שאין כן בפטירת רשב"י, שגילה הסודות וכל ה"אדרא זוטא" ביום פטירתו**, ועל ידי זה השמחה והחדווה ביום ההוא שנתגלו הני רזין עלאין, **על כן ל"ג בעומר הוא יום שמחות**".

ז. וכן כתב ב"פרי עץ חיים" (שער ספירת העומר פרק ז): "**והטעם שמת רשב"י ביום ל"ג בעומר, כי הוא מתלמידי רבי עקיבא הנ"ל שמתו בספירת העומר הנזכרים לעיל**" יעו"ש. [ועיין לקמן בדיון הפוסקים על דבריו].

"בספרו "טוב עין" (סי' ח"י אות פז) ו"במראית העין" (בליקוטים שבסוף הספר סי' ז' או' ח' יעו"ש). ואפשר דהא והא איתא (כה"ח תצג ס"ק כו). [ורוצה לומר שגם סמיכת רשב"י וגם יום פטירתו היו בל"ג לעומר].

יג. וכן כתב בשו"ת "יצחק ירנן" (ח"א סימן מג): **"יום ל"ג לעומר, הוא יום פטירת רשב"י זיע"א, ונקרא בפי הכל הילולא דרשב"י. וכן עיקר, ודלא כמי שפקפק בזה"**.

"ידוע שיום פטירת הצדיקים הוא שמחה להם ובפרט רשב"י כמבואר להדיא ב"אדרא זוטא" וכבר בהקדמת האדרא זוטא איתא "תנו רבנן: כשחלה רשב"י... תאנא בההוא יומא דרבי שמעון בעא לאסתלקא מן עלמא והוה מסדר מלוי אתכנשו חברייא לבי רבי שמעון... קם רבי שמעון וחיך וחדי... ומצלי צלותא והוה חדי... ופשוט וברור שהילולא דרשב"י היא שמחתו והוא יום פטירתו, ומהרח"ו לא מצא רמז ליום ל"ג שבו נפטר רשב"י, זולתי מה שנהגו ישראל לילך על קבר רשב"י, וגם מעשה דרבי אברהם הלוי ואני בעוניי הוספתי שפשוט למהרח"ו ששמחת רשב"י היא ההילולא שלו דהיינו יום פטירתו ולרוב פשיטותו באדרא זוטא לא כתבו, ודיו מה שכתבו שעולים לקבר רשב"י ביום ל"ג, וברור דמשום שהוא יום פטירתו, ובפרט שראינו כבר ב"פרי עץ חיים" שכתב במפורש שרשב"י נפטר ביום ל"ג משמע דפשיטא ליה הכי, ושרבי שמעון בר יוחאי אמר שהוא יום שמחתו.

ושנים אחרי הגזרה עד שמת בידי שמים... לכן מי שזוכה להיות על קברו ביום זה בודאי ראוי לשמוח לזכר הנס שנעשה לו וקברו מוכיח עליו שניצל מחרב המלכות כי הרוגי מלכות לא ניתנו לקבורה כנ"ל. ועל קבר יודעים ומכירים בניסו... לכך שפיר אנו מודים ומהללים להשי"ת על נס של רשב"י באותו יום שקבעו הוא ל"ג בעומר כי הוא רבן ומאורן של ישראל. ובפרט דאותו יום שמת אדם גדול מתאספים חכמים מכל סביביו ומושיבים ישיבה על קברו לכן ביום זה אשר הוא זמן קהילה לכל על קברו בכפר מירון קבעו ליום שמחה לזכר הנס שנעשה להתנא הקדוש רשב"י שם המה ששים ושמחים. ושם יתנו צדקות ה'אשר עשה נס להתנא הקדוש הזה. ויצילהו מחרב רעה. ובחרו לזה יום המיתה לזכרון הנס שמת מיתת עצמו ולא בידי אדם".

יא. ובשו"ת דברי נחמיה (או"ח סימן לד, ז) כתב: **"...מכל מקום גוף הדבר ודאי אמת נכון הדבר שהסתלקות רשב"י היה בל"ג בעומר והיינו הילולא דרשב"י בו ביום, אשר כבר נודע ומפורסם בכל העולם"**. וכן כתב ה"חיי האדם" והוא על פי מה שאמרו בסוף "אדרא זוטא" שהוא יומא דהילולא דיליה, והיינו יום פטירתו. והובאו דבריהם בשו"ת "יחווה דעת" (ח"ה עמוד קסו).

יב. ובספר "כף החיים" כתב: **"אכן מדברי "שער הכוונות" הנזכר משמע דהשמחה היא משום דבאותו יום סמך רבי עקיבא את ה' תלמידיו, ורשב"י ע"ה הוא מתלמידיו הגדולים, וכן כתב ה"ברכי יוסף**

ביום פטירתם כדי שיהיה נקרא יום פטירתם יומא דהילולא עכ"ל. ורמז כן עוד בדוכתי טובא בפירוש על "אדרא זוטא" וששתי על דבריו כמוצא שלל רב".

שיטה שניה: יש סוברים שרשב"י לא נפטר בל"ג בעומר.

א. ב"בשער הכוונות" כתב (דף פז רע"ב): "גם העיד הה"ר אברהם הלוי כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת "תשכון" "נחם ה' אלהינו את אבלי ציון"... וגם בהיותו שם אמר "נחם...". ואחר שגמר העמידה, אמר לו מורי ז"ל: כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה עומד על קברו, ואמר לו: אמור אל האיש הזה אברהם הלוי כי למה אומר "נחם" ביום שמחתנו, ולכן הוא יהיה בנחמה בקרוב".

ובהערות על "ברכי יוסף" שם כתב: "גם ב"מורה באצבע" (אות רכג) כתב של"ג הוא יום הילולת רשב"י. אבל ב"טוב עין" (סי' יח אות פז) כתב: "מה שעושים שמחה בל"ג בעומר, אפשר שרבי עקיבא היה כלל גדול בתורה ולמדה לכ"ד אלף... ומתו... והיה העולם שמם... ויום ל"ג לעומר התחיל לשנות לרשב"י ור' מאיר וכו', ויאור להם שתחזור התורה".

הלום ראיתי בספר "מנהגי החיד"א" (ח"ב עמוד לח) שכתב שרבינו נוקט לעיקר כמו שכתב רבינו ב"ברכי יוסף" וב"מורה באצבע", של"ג בעומר הוא יומא דהילולא. ותמהני מאן מפסד ליה אדרבא ספר "מראית העין" הוא הספר האחרון שחיבר רבינו (כשנה לפני פטירתו), ושם חתך

ומהרח"ו הוסיף ששמחת רבי שמעון בר יוחאי מתרי אנפי, חד הך דרישא ותו "ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מחמישה תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא ולכן זמן שמחתו ביום ל"ג לעומר, כפי מה שביארנו לעיל ביום ל"ג לעומר" עכ"ל, וכוונתו רצויה שבאותו יום הוסמך ע"י רבי עקיבא נמצא ששמחת רשב"י כפולה והוא פשוט מאד, לענ"ד, ואת כל ונוכחת.

שו"ר להגרי"ח בשו"ת רב פעלים (ח"א חא"ח סי' יא) שכתב על דעת החיד"א וז"ל "והן אמת כי על זו הטענה יש פה להשיב" עכ"ל ואפשר שכוונתו כמו שביארנו בעניותינו.

כעת מצאתי בכף החיים סופר (סי' תצג סוף אות כו) שכתב בזה וסיים "דאפשר דהא והא איתנהו" ורוצה לומר שגם סמיכת רשב"י וגם יום פטירתו היו בל"ג לעומר והוא כדברינו תלי"ת.

ומצאתי להרה"ק רבי יהודה פתייא זצ"ל בספר "יין הרקח" פירוש על "אדרא" (דקס"ז ע"ב אות כט) וזה לשונו: "אבל בסיום "אדרא זוטא" אמר ביומא דהילולא דילי וכו' ולא כלל את החברים עמו, והטעם הוא כי ב"אדרא רבא" גם החברים היו מגלים עם הרשב"י סודות התורה כמ"ש כמה פעמים קום ר"א... קום ר' יצחק... אך ב"אדרא זוטא" לא היה שום אחד מהחברים אומרים דבר... ומשום הכי נקרא יום הילולא דר' שמעון דווקא, גם מטעם זה נקרא יום פטירת רשב"י יומא דהילולא על כי בו ביום חובר ה"אדרא זוטא" מה שלא היה כן בשאר התנאים דלא אסתייעא מלתא לעשות איזה חיבור

הסתלקות נקרא "הילולא" נזכר בסוף האדרא זוטא".

ובהערות על "ברכי יוסף" כתב: וב"מראית העין" (בליקוטים סימן ז אות ח): "מה שכתב ב"ברכי יוסף" שיש שכתבו שפטירת רבי שמעון בר יוחאי היתה בל"ג בעומר, כן כתב ב"פרי עץ חיים", אך כבר נודע שבנוסחאות כתבי האר"י היה ערוב וטעויות סופר, והנוסחא האמיתית היא נוסחת "ח' שערים" שסידר מהר"ש ויטאל, ו"בשער הכוונות" האריך בטעם שמתו... וכתב של"ג בעומר הוא יום שמחת רשב"י, ולא בא בפיו לומר שהוא פטירת רשב"י. ואפשר שהכוונה כמ"ש ב"טוב עין", שביום ל"ג בעומר התחיל רבי עקיבא ללמד לרבי שמעון בר יוחאי וחבריו, ודו"ק" (וכן כתב ב"שירי ברכה" תצג).

וכתב בספר "תורה מציון" והנה אין ידוע לנו מה מקורו, ובשם מי נכתב כך, ולא צויין אם הם מדברי המגיהים או מהספר עצמו, כי אם לא מהר"ם פאפירש ז"ל כתב כן, ולא רבי יעקב צמח ז"ל ועוד מהתלמידים המוסמכים, ולולי דמסתפינא הייתי אומר שהקטע האחרון הוא תוספת הגהה למי מהמעיינים בספר, ונכנס אחר כך ע"י המדפיסים בגוף הספר. כי כך קבלנו מכל חכמי הקבלה בירושלים, כי ספר "פרי עץ חיים", לומדים בו, אך לא בקבע ולא סומכים על דבריו, מפני שידי זרים שאינם מגורי האר"י ז"ל נגעו בו ושיבשו נוסחאותיו, והוסיפו וגרעו בו כראות עיניהם. וכן אמר לי מור אבי ז"ל [הגה"צ סלמן מוצפי זצוק"ל] שהיה

הדברים בסכינא חריפא. ואין ספק שלשון שער הכוונות מורה בבירור שיום ל"ג בעומר אינו יום פטירת רשב"י אלא יום שמחה הקשורה עם היותו מתלמידי ר' עקיבא האחרונים.

והגה"צ הרב סלמן מוצפי זצוק"ל דקדק בלשון "שער הכוונות" שכתב "ביום שמחתנו" לשון רבים ולא אמר "שמחתי", דהיינו יום שמחה משותפת לכל חמשת החברים שהם הנזכרים שם ורשב"י בתוכם, ולכן זהו יום שמחתם שבו נסמכו ונעשו חכמים לכל דבר, ולא יום פטירתו כלל.

ב. הדיון בדברי "פרי עץ חיים".

כתב ב"פרי עץ חיים" (שער ספירת העומר פרק ז): "והטעם שמת רשב"י ביום ל"ג בעומר, כי הוא מתלמידי רבי עקיבא הנ"ל שמתו בספירת העומר הנזכרים לעיל" יעו"ש.

בשו"ת דברי נחמיה (או"ח סימן לד, ז) כתב: "ובפרי עץ חיים" שם נזכר עוד טעם לענין שמחת ל"ג בעומר שבו ביום מת רשב"י ע"ה, ועם היות כי הוא מתלמידי רבי עקיבא שמתו בספירת העומר, צריך עיון גדול לכאורה דהא הוא היה מאותן חמישה תלמידים דאח"כ... וגם בלאו הכי על כרחך רבי שמעון האריך ימים אחר רבי עקיבא, דהא כשמת רבי עקיבא נולד רבי, ורבי שמעון היה רבו דרבי (שבת קמז:). וצריך לומר שזה היה באמת אחר זמן רב [כלומר, שרשב"י נפטר באותו תאריך, אבל לא באותו זמן של תלמידי רבי עקיבא ואולי יש טעות סופר ב"פרי עץ חיים"] דהא דיום

מדקדק עצום בנוסחאות השונות. והוסיף, שהראיה הפשוטה לכך, כי אם תקח שני דפוסים שונים של מהדורות הספר, תמצא שמה שכתב זה גרע זה, ומה שגרע זה הוסיף זה".

אבל בשו"ת "יצחק ירנן" (שם) כתב, ובאמת שמהרח"ו ב"פרי עץ חיים" (פרק ח) כתב: "והטעם שמת רשב"י ביום ל"ג בעומר כי הוא מתלמידי רבי עקיבא הנ"ל שמתו בספירת העומר" עכ"ל. ולכן אין ספק בדבר שמהרח"ו פשיטא ליה הכי, כי מי לא יודע שעולים לקבר צדיק ביום פטירתו, ומכיון שבא בלשונו ב"פרי עץ חיים" במפורש שרשב"י נפטר ביום ל"ג לעומר, ואילו ב"שער הכוונות" משמע כן, הכי נקטינן, ולא שייך מה שכתב החיד"א לערער על מסורת זו, כי לא בא במפורש בח' שערים, כי הנה אנחנו סומכים על מ"ש ב"פרי עץ חיים" וכמ"ש מרן החיד"א גופיה ב"ברכי יוסף" (בשיו"ב יו"ד סי' פט סק"ח): "ושניים יסעו ספרי דרך עץ חיים, ופרי עץ חיים" עכ"ל. וכן הוא בספר "ככר לאדן" (דף קנו ע"ב) ומוכח דסמכין א"פרי עץ חיים" ובפרט שכתב זאת בנתינת טעם לכל מה שאמר לפני כן, וכל מה שאמר ב"פרי עץ חיים" כתב ב"שער הכוונות" וממילא פשיטא דהכי ס"ל בפשיטות, וגם שאין שום סתירה למה שכתב ב"פרי עץ חיים", בשום מקום לכן סמכין שפיר עמ"ש ב"פרי עץ חיים".

ובשו"ת "יחזה דעת" כתב (חלק ה סימן לה) "ובאמת שכמה דברים שהובאו ב"פרי עץ חיים" בשם האר"י, נתברר שאין לסמוך

עליהם. (ועיין בשו"ת רב פעלים חלק א' חלק אורח חיים ר"ס יא). ובפרט מה שכתב ב"פרי עץ חיים" שם שרבי שמעון בר יוחאי היה מתלמידי רבי עקיבא שמתו בימי הספירה, הוא תמוה מאוד, שהרי מבואר ביבמות (סב ע"ב) שרבי שמעון בר יוחאי הוא מתלמידי רבי עקיבא האחרונים. ואפשר שהוא טעות סופר" [והביא בהמשך דבריו שיטות הסוברים שיום פטירת רשב"י היה בל"ג בעומר, ושהאחרונים הקשו שאם יום פטירתו ביום ל"ג בעומר, לשמחה מה זו עושה עי"ש].

ג. ובספר "תורה בציון" כתב וזאת ועוד, מדוע לא נזכר או לפחות נרמז על כך מאומה בספר ה"זוהר הקדוש". וכן בספר "שער הכוונות" למהרח"ו, נאמן ביתו של רבנו האר"י, לא הזכיר מאומה מדבר זה שהרשב"י ע"ה הסתלק ביום ל"ג לעומר, אלא רק שהוא יום שמחתם שלו ושל חבריו, דהיינו שהוסמכו בו ביום ע"י רבי עקיבא זיע"א. וכן לא נזכר בדברי רבנו הרש"ש, ואף לא נזכר במנהגי "בית אל". וכן כל חכמי הקבלה השותים בצמא דברי רשב"י, כמו הרמב"ן, הרקאנטי, כתם פז, מעבר יבוק, הרמ"ע מפאנו ועוד, לא הזכירו בכתביהם יום פטירתו כלל.

ועוד האריך שגדולי האחרונים לא הזכירו בדבריהם של"ג בעומר הוא יום פטירתו, הרב "פרי חדש", ורבנו חיים פלאג"י, והרב אברהם גאגין; ועל דברי ה"חמדת ימים" העיר ולא זכר שר איה מקום הקדמונים ובאיזה ספרים דבריהם כתובים.

מפורש לזה. ומכל בוודאי שהוא יום שמחת רשב"י משום שבו נסמך להוראה ויצא מהמערך, ומצוה גדולה לשמוח ביום זה, וזכותו תעמוד לנו ולזרענו ולזרע זרענו לבל תמוש התורה מאתנו, והיא מגן לנו בכל יום בכל עת ובכל שעה, כן יהי רצון.

ובספר **"עד הגל הזה"** ביאר את שתי השיטות וטעם השמחה ביום ל"ג בעומר, וסיכם, "וכל הטעמים והסיבות מתקשרים ביחד וכל הנהרות מוליכים אל הים והדברים נפלאים למי שישכילם", הנה לפנינו לשונו:

א. שיטת הסוברים של"ג לעומר אינו יום פטירת רשב"י.

"כתב גאון עולם החיד"א ז"ל בספרו "ברכי יוסף" (סימן תצ"ג): ד"משער הכוונות" נראה שיום ל"ג לעומר הוא יום שמחת הרשב"י. ויש שכתבו שהוא יום פטירתו, ע"כ.

ובליקוטים שבסוף ספר "מראית העין" (סימן ח) כתב דהן אמות שכן נמצא בספר "פרי עץ חיים", "שהוא יום **שמת רשב"י**" אמנם כבר נודע שעיקר הנוסח המוסכם הוא גרסת "שער הכוונות" ושם איתא "שהוא יום **שמחת רשב"י** ז"ל כי בו ביום סמך רבי עקיבא חמשת תלמידיו הגדולים שנתקיימו בעולם וביניהם רשב"י זיע"א ע"כ. [שהוא יום **שמת** רשב"י, הוא גרסת "פרי עץ חיים" דפוס דובראוונא, אבל בכל ספרי "פרי עץ חיים" שבכתב יד שראיתי, וכן בשאר דפוסים הגירסא "יום **שמחת**" ולא "יום **שמת**"]והיינו כי החי"ת ממית, שהפכו שמחה לתוגה... ועיין

וזה לשון הגאון רבנו חיים זצוק"ל בשו"ת "רב פעלים" (ח"א סימן יא): "ומצינו להגאון חיד"א ז"ל (בשו"ב א"ח סי' תצ"ג), בענין פטירת רשב"י זיע"א ביום ל"ג לעומר, שנזכרה בספר "פרי עץ חיים" ולא נזכרה ב"שער הכוונות" כתב שאין לסמוך על זה כל כך, התם שאני, כי גם בספר "פרי עץ חיים" לא נזכר דבר זה בכל ספרי "פרי עץ חיים", שיש דפוסים שלא נזכר בהם דבר זה, ועוד התם מצא טעם לטעון משום דב"ספר הכוונות" נחית לעשות שייכות לאותו היום עם רשב"י, ואמאי לא זכר שם גם דבר זה, והן אמת כי על זו הטענה יש פה להשיב".

ד. בספר הילולא רבא (עמוד קפ) כתב: "גם יש לנו ללמוד מכל הנזכר לעיל שגם לרבי עקיבא זיע"א יש שמחה ביום ל"ג בעומר בגילוי השם הנזכר [אכדטיס"], ולכן יושבי עיר הקודש טבריה תוב"ב גם המה ילכו להשתטח במערת רבי עקיבא ולשמוח שם. גם עוד ילכו למצבת רבי מאיר בעל הנס זיע"א, אפשר גם הוא יש לו שמחה ביום זה, כי הוא מחמישה תלמידי רבי עקיבא זיע"א... וכן יושבי צפת ההולכים למירון, צריכים הם ללכת אצל מצבת התנא הקדוש רבי יהודה בר אלעאי זיע"א, כי גם רבי יהודה זיע"א הוא מחמישה תלמידים". ולא הזכיר רבנו יוסף חיים שיום ל"ג בעומר יום פטירת רשב"י, וכן לא בספרו "לשון חכמים" (תורה מציון שם).

ובשו"ת "מבשרת ציון" סיכם: "מפורסם בפי העולם שיום ל"ג לעומר הוא יום פטירת הרשב"י, אבל אין לנו ראיה ומקור

עיקר טעם השמחה ביום ל"ג לעומר הוא מפני שבו ביום סמך רבי עקיבא תלמידיו הגדולים שהאריכו ימים והגדילו בתורה".

ב. שיטת הסוברים של"ג לעומר הוא יום פטירת רשב"י.

אמנם לעומת זה ישנם שאומרים שטעם השמחה ביום ל"ג לעומר הוא מפני שהוא יומא דהילולא של הרשב"י, דהיינו יום פטירתו, ומביאים ראיה לזה ממה שנאמר בסוף ה"אדרא זוטא" בשעת פטירתו של רשב"י ששמעו קול המכריז "עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון" ע"כ. והגם שיש מקום להבין דהכוונה היתה לאותו יום שבו נפטר בלבד, וכידוע שביום פטירת הצדיק עושה תיקון גדול כולל בכל העולמות, ובאים לקראתו מלאכי מרום לקבל נשמתו, וקודשא בריך הוא וכל הפמליא של מעלה שמחים לקראתו, וכמו שאמרו (במועד קטן כה ע"ב): "רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק". על כל פנים יש שלמדו מזה שהיתה הכרזה זו כעין צוואה לדורות להנהיג ביום ל"ג לעומר שמחה לכבודו ביום פטירתו, עיי"ש. ולפי דבריהם יובן היטב למה עיקר השמחה המפורסמת ליום זה הוא לרשב"י דווקא, ולא לשאר התלמידים הגדולים ולרבים רבי עקיבא, וכפי שנראה ממנהגן של ישראל, שמרבים בו ביום בשמחת הרשב"י דווקא, וכן כתב בפשטות גם ב"שער הכוונות" (דף פ"ז סוף ע"א וריש ע"ב עיי"ש) שייחס כל עיקר השמחה לרשב"י דווקא הגם שנתן טעם וסיבה לכך מפני היותו יום הסמיכה וכנ"ל.

בספר "תקפו של יוסף" להרב חח"ד סתהון (דף נ"ט ע"ג וע"ד) שהאריך להוכיח ככל הנ"ל וכתב שם בפסקנות וז"ל: "ולא כמו שתועים הבני אדם שחושבים שנקרא הילולא דרשב"י מפני שבו ביום נפטר ועלה לשמים רשב"י זיע"א, שזה אין לו שורש וענף עכ"ל עיי"ב].

ועל פי הדברים האלו כותב מרן הגאון הרי"ח טוב ז"ל בסוף ספרו "הילולא רבא" וזה לשונו: גם יש לנו ללמוד מכל הנזכר לעיל שגם לרבי עקיבא זיע"א יש שמחה ביום ל"ג לעומר בגילוי השם [אכדט"ם] הנזכר, ולכן יושבי עיה"ק טבריה תוב"ב, גם המה ילכו להשתטח במערת רבי עקיבא ולשמוח שם. גם עוד ילכו למצבת רבי מאיר בעל הנס זיע"א אשר הוא גם כן יש לו שמחה ביום זה. כי הוא מחמשת תלמידי רבי עקיבא זיע"א הנרמזים בשם הנזכר המתגלה ביום זה. וכן יושבי עיה"ק צפת תוב"ב ההולכים למירון ביומא דהילולא הוא יום ל"ג לעומר, אותם שדרכם לחזור ביום ל"ג עצמו לביתם בצפת תוב"ב צריכים הם ללכת אצל מצבת התנא הקדוש רבי יהודה בר אלעאי זיע"א, כי גם רבי יהודה זיע"א הוא מחמשת תלמידיו של רבי עקיבא ויש לו שמחה ביום זה בגילוי שם הנזכר וכו' עכ"ל.

והנה בסיכום יוצא לנו:

א. לדעת המהרי"ל שפסק כוותיה הרמ"א, טעם השמחה ביום ל"ג לעומר הוא מפני שבו ביום פסקו כ"ד אלף התלמידים של רבי עקיבא למות.

ב. אמנם דעת מרן האר"י ז"ל שהביאו ה"פרי חדש" וה"ברכי יוסף" הנזכרים

והגם שלא נזכר להדיא בה"אדרא זוטא" שם שהרשב"י נפטר בל"ג לעומר על כל פנים ישנה מסורת קדומה בישראל שאכן ביום זה היתה פטירתו (עיין בספר חמדת ימים, חלק ג' פרק ב' דף לה, ובספר "יערות דבש" ח"ב דרוש י"א ובספר "פוקד עקרים" להרב צדוק הכהן מלובלין ז"ל אות ו').

ולסוברים דיום ל"ג לעומר הוא יום פטירת הרשב"י, יש להבין דהוא אכן גם יום פטירתו מלבד היותו יום סמיכתו, ויש לבאר העניין על פי מה שאמרו חז"ל סוטה (דף יג ע"ב) על הפסוק (שמות כג, כו): "את מספר ימך אמלא" שהקב"ה ממלא ימי שנותיהם של צדיקים מיום ליום. ויש לפרש לפי זה שבאותו היום שנסמך הרשב"י, הנה בבוא זמנו, אז באותו היום בעצמו הוא נפטר מן העולם.

שוב ראיתי להרב צדוק הכהן ז"ל בספרו "פרי צדיק" (חלק ג' דף פ"ח סוף ע"ד) שכתב שמן הסתם רשב"י גם נולד בל"ג בעומר.

וסדר פטירתו היה באופן נורא ונשגב, שכל אותו היום היה דורש בסתרי תורה כמשה מפי הגבורה עד שנפטר מתוך גילוי סודות התורה ועלתה נשמתו הטהורה בלויית השכינה הקדושה ונשמות הצדיקים וכו' שבאו לשם לשמוע את דברי תורתו, הכל כנזכר שם ב"אדרא זוטא", ואין הכי נמי שהיו צריכים חז"ל לגזור יום תענית ביום פטירת הצדיק, כי למטה בעולם הזה יש צער והספד גדול מפטירתו וכמו שגזרו ביום פטירת משה רבינו ע"ה ושאר צדיקים הנ"ל, אלא דכאן ציווה הרשב"י ז"ל בעצמו לקבוע יום פטירתו ליום שמחה

והיינו טעמא כנ"ל, כי מפאת שורשו הוא יום גדול שבו מתגלה ומאיר שם הרחמים בעולם, ונמתקים הדינים של הקטנות וכנ"ל וכדמוכח מהמעשה המסופר ב"שער הכוונות" אודות הרב אברהם הלוי ז"ל שאמר "נחם" כמנהגו תדיר בכל ימות השנה גם ביום ל"ג לעומר בהיותו במירון סמוך לקבר הרשב"י ז"ל, ונענש על זה כיון שפגם בסוד תוקף קדושת היום, שבו גילוי ניצוץ ראשית זמן הגדלות והתיקון, שלכן אסור להתאבל בו. ועל פי זה יש לפרש מה שכתב הרשב"י בריש ה"אדרא רבא" כאשר בא בראשונה לגלות סודות עולם התיקון, שמורה על זמן הגדלות.

והנה בכתבי מרן האר"י ז"ל "שער רוח הקודש" (דף כח ע"א, ובריש "שער המצוות" דף ג ע"א) מבואר שביום פטירת הצדיק גורם יחוד כולל בכל העולמות בסוד "תוסף רוחם יגועון" (תהילים קד, כט), שנכללים כאחד כל התיקונים שעשה הצדיק מכוח מעשיו הטובים בכל ימי שנות חייו ועולים כולם ביחד למעלה, וגורמים זיווג כולל בכל העולמות, וממשיכים שפע גדול מרום המעלות ועד סופא דכל דרגין. ולכן יום פטירת הצדיק הוא יום שמחה למעלה בגן עדן. אלא שבעולם הזה, בני אדם התחתונים מצטערים על הפסדו, ומתענים ביום פטירתו לזכרו, וכדי להתעורר בתשובה וללמוד ממעשיו ודרכיו הטובים. והאמת שבכל יום יאר צייט של צדיק הלא בו ביום זוכה נשמתו לעלויות נוספות, וכמבואר בכתבי מרן האר"י ז"ל (שער הגלגולים הקדמה כב) ש"הצדיק אין לו מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ותמיד

מוסיף לעלות ממדרגה למדרגה ועיקר העליות הן ביום הפטירה שנה אחר שנה ולכן תמיד חוזר וניערור ביום פטירת עניין עליית מ"ן הכולל, והזיווגים הכוללים, וההמשכות הכוללות, כביום הפטירה הראשונה, והתעוררות זו היא משנה לשנה בבחינה יותר עליונה וכפי מעלת מקום העליה. ולכן לעולם יום פטירת הצדיק הוא הילולא רבא לעליונים ולתחתונים והתחתונים מתעלסים בתורתו של הצדיק, ובזכרון מעשיו הטובים, ומעוררים זכרון זכיותיו ומעשיו הטובים, וממילא מחזקים פעולותיו שבקודש נהדר. אלא דבאותו היום מוסיפים גם תענית על הרגש הצער של פרידת הצדיק מהעולם הזה והפסדו הנרגש אצל התחתונים. אולם בנידוננו שהוא בענין יום פטירת הרשב"י שהיום הוא גדול ומהולל מצד עצמו כנ"ל שבו

ביום מתגלה שם הרחמים ונתקיים בו התורה לדורות, לכן לא שייך לגזור בו תענית ונשאר כולו רק בבחינת יום שמחה לעליונים ולתחתונים, זהו הנלע"ד ביישוב קושיא הנ"ל.

שוב ראיתי מה שכתב בזה בספר "כף החיים" להרי"ח סופר ז"ל (סימן תצג אות כו) דאחר שהביא עיקרי הדעות הנ"ל סיים וזה לשונו: "ואפשר דהא והא איתא" ע"כ. והרי שקיים שתי השמועות כאחת, שיום ל"ג בעומר הוא יום שמחת הסמיכה וגם יום הפטירה, וכמו שכתבנו אנו בעניותין, אולם לפי דברינו עוד נתבארו הדברים להיות יום ל"ג בעומר יום קדוש וגדול מצד עצמו הראוי לקבוע בו שמחה וכל הטעמים והסיבות מתקשרים ביחד וכל הנהרות מוליכים אל הים והדברים נפלאים למי שישכילם".

פרק י

על כינויו של רשב"י בחז"ל

אם אכן כמה וכמה תנאים נקראו בשם זה, כיצד יכולים אנו לקבוע שכל פעם שמוזכר "רבי שמעון" סתם במשנה זה רשב"י, יכול להיות גם תנא אחר ששמו "רבי שמעון"?... התשובה לכך מצויה בכללי הש"ס המקובלים בידינו, אשר בתוכם אנו מוצאים את הכלל הקובע "סתם רבי שמעון – רבי שמעון בר יוחאי" (רש"י שבועות ב, ב; רשב"ס בתרא קב, א), כל תנא אחר בשם רבי שמעון כותבים את שמו ואת שם אביו או סימן זיהוי אחר, ואילו כשנאמר "רבי שמעון" בסתם – הכוונה היא לרבי שמעון בר יוחאי!"

אם כן, יש לברר, מדוע מצאו חז"ל לנכון להפריד ולשנות בין המובאות בשמו של רשב"י, מדוע פעמים מופיע בקיצור "רבי שמעון", ופעמים הוא מופיע בסמוך לשם אביו "רבי שמעון בר יוחאי"? ענין זה אומר דרשני, שהרי אין צורך לומר שחז"ל דקדקו היטב בכל אות ואות שכתבו, ולא יד המקרה היא השלטת על דבריהם המזוקקים. ענין זה הפליא מאוד את גאוני הדורות שעברו והם עסקו בשאלה מזוויות שונות:

טעם א: מפני רוב ענוותנותו

בספר "שער יששכר" (מאמר גל עיני) כתב: שקראוהו על שם אביו בלבד, היה לרצונו שהיה חפץ בזה רשב"י, מפני רוב

"רבי שמעון או רבי שמעון בר יוחאי"

בשישה סדרי משנה פעם אחת ויחידה מוזכר "רבי שמעון בן יוחאי" כשזה נעשה בשמו ובשם אביו המלא:

והוא לגבי פירוש הפסוק (קהלת א, טו): "מעוות לא יוכל לתקון", **"רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות, ואיזה זה תלמיד חכם הפורש מן התורה"** [חגיגה פ"א מ"ז. וההיא דפרקי אבות (פרק ו משנה ח): "רבי שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בר יוחאי הנוי והכוח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם", אינה נחשבת כמשנה, שהרי פרק שישי ב"אבות" הוא ברייתא שאותה שנו חכמים בלשון המשנה].

לעומת זאת, כשלוש מאות חמישים ושמונה פעמים מוזכר רבי שמעון במשנה, בשמו האישי ללא הזיהוי של שם אביו "יוחאי (כך ספר ומנה בעל "אותיות מחכימות", תרס"ו ט, א).

בתלמוד הבבלי ובתלמוד הירושלמי, ובמדרשים השונים, מאות פעמים מוזכר "רבי שמעון בר יוחאי", לעומת אלפי פעמים שהוא מוזכר "רבי שמעון" בסתם.

יש להדגיש, שישנם עוד תנאים בשם "רבי שמעון", יש לנו את רבי שמעון בן גמליאל, רבי שמעון בן אלעזר, רבי שמעון בן זומא, רבי שמעון בן מנסיא, ועוד.

שלפעמים נשנו דבריו של רבי שמעון בלשון "רבי שמעון" סתם, ולפעמים נשנו בלשון "רבי שמעון בר יוחאי". הוא משום שבימי בחרותו קודם שהובהק לרבים נקרא "רבי שמעון בר יוחאי" ולאחר שנעשה ראש ישיבה הוזכר רבי שמעון סתם.

וזה לשונו (ערך חנניה, עמוד שצ): **"וכן דברי רבי שמעון בן יוחי, ורוב פעמים דברי רבי שמעון, אלא כולן בבחרותו, קודם שהובהקו לרבים, ולכשנעשו ראשי ישיבות, הוזכרו סתם"**.

כל עוד החכם אינו נודע בשערים, הרי שסימן הזיהוי שלו הוא ע"י אביו. אולם כשנתפרסם, הרי הוא עומד בזכות עצמו, בבחינת "גדול מרבן שמו", ודי בשם זה כדי לזהותו.

טעם ג: לפני ואחרי היותו במערה

ובספר "בן יוחאי" (שער הראשון עמוד ה) הקשה על מסדרי התלמוד מדוע יש פעמים שכינוהו בשם "רבי שמעון בר יוחאי" ויש פעמים שכינוהו בשם "רבי שמעון" סתם, מדוע לא בחרו תואר אחד לכנותו כך בכל הש"ס, או "רבי שמעון" בגלל קיצור המילים, או "רבי שמעון בן יוחאי" בגלל שזה האמת לרוב פרסומו.

עוד הקשה, אחר שמצינו בסוגייתנו את עוצם גדולתו לאחר שיצא מהמערה, שהיה משיב עשרים וארבעה תירוצים על כל קושיא שהקשה לו רבי פנחס בן יאיר, וכן טיהר את המקום שהיה ספק טמא מדור לדור, מדוע לא פסקו להלכה כמותו, אלא

ענוותנותו, דהנה מצינו בש"ס (שבת יא) ברבי שמעון וחבריו שלא ביטלו תורה, אפילו רגע כמימרא, אפילו לתפילה. והנה מצינו בש"ס (מגילה) במרדכי היהודי שכתבו בו כשנעשה משנה למלך "ורצוי לרוב אחיו" ולא לכל אחיו, מפני שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, מחמת שביטל הרבה זמן מללמוד תורה להיותו משנה למלך. אמנם תליא בזה אי הצלת נפשות גדול מפני שהציל נפשות כל ישראל. בפרט בהיותו משנה למלך יוכל הרבה להציל. אמנם המיעוט סנהדרין סבירא להו דתלמוד תורה גדול יותר מהצלת נפשות על כן פירשו ממנו כשנעשה משנה למלכות כנזכר.

וזהו החילוק בין רשב"י שעסק כל ימיו בתורה, ובין אביו שהיה חשוב אצל המלכות ובידו להציל נפשות ישראל על כן רשב"י היה חפץ כן מרוב ענוותנותו לקרותו רק בשם אביו בלבד "בר יוחאי" **להורות כי אביו גדול ממנו במעשים טובים** מפני שהצלת נפשות גדול מתלמוד תורה, דאזלינן בתר רובא (כמו דס"ל לרוב סנהדרין ורצוי לרוב אחיו כנ"ל) ואתי שפיר ונכון. ובאמת נקרא כן משה רבינו ע"ה "העניו מכל אדם אשר על פני האדמה" כמה פעמים רק בן עמרם בלבד כמו דמצינו "אין לנו אלא דברי בן עמרם", וזה היה רצונו מפני רוב ענוותנותו כנזכר.

טעם ב: בבחרותו, ולאחר היותו ראש ישיבה

ובספר "יחסי תנאים ואמוראים" (רבינו יהודה מפיירא רבו של בעל "הרוקח") כתב, שמה

אמרו (עירובין מו:): שרבי שמעון ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי.

וביותר קשה מהמבואר (שבת קכ:): שרבי יהודה אומר שכל המורה הלכה כרבי שמעון יהיה מקולל.

עוד הקשה שמובא דבר בשם רבי שמעון ומיד אומרת הגמרא "וכן היה רבי שמעון בר יוחאי אומר", וקשה הרי אותו תנא אמר את שני הדברים ומה יש ראייה מדבריו במקום אחר.

ותירץ, שעד המעשה עם המערה המובא להלן בגמרא היה נקרא בשם "רבי שמעון" סתם, ואחרי צאתו מן המערה נקרא בשם "רבי שמעון בר יוחאי", וכן מוכח בגמרא שבתחילה כתוב שביבנה ישבו רבי יהודה ורבי אלעזר ברבי יוסי ורבי שמעון, ולאחר שנכנסו למערה כתבו שבא אליהו ואמר "מאן לודעיה לבר יוחאי", וכן מבואר לאחר שטיהר רבי שמעון את העיר מטומאות אמר אותו אדם "טיהר בן יוחי בית הקברות" [והביא שם יותר ממאה הוכחות לדבריו].

ולפי זה מובן מדוע לא נפסקה הלכה כרבי שמעון, מפני שדבריו אלו נאמרו קודם כניסתו למערה שעדיין לא התעלה כיום צאתו מן המערה.

וכן מובן מדוע הגמרא הייתה מביאה בכמה מקומות "וכן היה רבי שמעון בר יוחאי אומר" להורות לנו שגם לאחר שיצא מן המערה אמר שמועה זו, ולא חזר בו מן הדברים.

אך עדיין קשה, מדוע נאמר לפני כניסתו למערה "נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר כל מה שתיקנו..." הרי דבר זה היה לפני

כניסתו למערה, ומדוע כינוהו רבי שמעון בן יוחאי. ותירץ, כיון שתכלית דבריו כאן הייתה לקדש שם שמים למען האמת ולא פחד מאדם, וכמו שהיה דרכו לדבר ולעשות לאחר שיצא מן המערה בעת שנקרא "רבי שמעון בר יוחאי", לכן, מכיון שכבר בדבריו אלו החל ללבוש עוז ולהיות "רבי שמעון בר יוחאי" הגדול והנורא אשר יסופר ממנו בכל הש"ס, לכן כינוהו במעשה זה בשם "רבי שמעון בר יוחאי". עוד תירץ שאולי צריך לגרוס בגמרא "רבי שמעון" סתם.

והטעם: הנראה לי שקראוהו **טרם לכתו למערה רק בשם רבי שמעון סתם, ואחרי צאתו מהמערה נקבوه בשם בן יוחאי, ואח"כ ראוהו כל התנאים ואמוראים בשם מורכב משניהם רבי שמעון בר יוחאי, הוא משתי סיבות:**

הסיבה הראשונה כי זאת נודע על פי מעשה שנראה בכל יום, וכל איש ישער בנפשו כי כן האמת במנהג העולם, דרך משל: יוסף בן יעקב נסע מאביו ומארץ מולדתו לארץ מצרים, והתמהמה שם שנים עשרה שנים, ומיום מסעו מביתו לא נודע לאביו וקרוביו לשכניו ובני עירו, הנה בזמן כביר זה אנשי עירו שכחו תבניתו ותמונתו ואת שמו, שכניו זכרו את תמונתו ואת שמו שכחו, קרוביו יזכרו כי בן יש ליעקב אשר נסע למרחק ושמו אינו רגיל על לשונם, ויהי ככלות שנים עשרה שנה ויבוא יוסף הביתה ואביו עודנו חי, כל רואיו שואלים זה לזה, הזה בן יעקב? כי אותו יזכרו ואת שמו ורשמי תמונתו שכחו

בזמן הזה, ושם אביו יעקב רגיל בפיהם, כי הוא מתגורר תמיד עמהם, ויהי בראותם אותו נקבוהו בשם בן יעקב הנודע להם, ואחרי ימים שהתרגלו לקרוא אותו בשמו יוסף, נשאר לו לזית חן שם בן יעקב, ונקרא יוסף בן יעקב, ככה רבי שמעון היה נטמן במערה מעין כל מכירו זמן י"ב שנה, ואין איש יודע היכן הוא, אז שכחו ההמון את שמו, אכן את שם אביו יוחאי השוכן אתם תמיד ידעו היטב, ויהי בשובו להראות בשוקא דטבריא וכדומה, קראו הזה בן יוחאי דטמיר במערתא? הדא בן יוחאי דטיהר בית הקברות? אחר כך הורגלו לקרוא אותו בשמו רבי שמעון ונשאר לו לזית שם בן יוחאי, ונקרא בשם רבי שמעון בר יוחאי.

הבדל גדול היה בערכו וחכמתו בגודלו והשגתו, בין הזמן שנקרא רבי שמעון סתם ובין הזמן שנקרא רבי שמעון בר יוחאי, ומשך י"ב שנים או י"ג האלה שבין הזמן הראשון לשני עלה חסיד זה הלוח וגדול מעומק הארץ לרום שמי שמים, על ראשי ישראל הרים שיאו וראשו לעב הגיע, ראיתי את כל האותות והמופתים אשר עשה חסיד זה, המסופרים לנו מרבתינו חכמי התלמוד הבבלי וירושלמי ומדרש רבה אשר נאמין בהם כבה' ובמשה עבדו, את כל אלה יסופרו ממנו כי עשאו רק בעת שנקרא רבי שמעון בר יוחאי, ואין אות ופלא אחד נשמע ממנו בעת שנקרא בשם רבי שמעון סתם, אבל בעת שנקרא רבי שמעון בר יוחאי קרא את כל הגדולות ונוראות האלה אשר ישנם פה.

הסיבה השנית היא: היא שמעון הוליד בן ויקרא את שמו יוסף, ובכל עירו לא ימצא עוד איש ששמו יוסף, הנה כל קורא בשמו אך יוסף יקראהו, בשם עצם לבד בלתי שם תואר, כי השם תואר נלוו להבחין הבדל בין יוסף זה ליוסף אחר, ושם לא נמצא איש אחר ששמו ככה, אחרי כן הוליד לוי גם כן בן ויקרא את שמו יוסף, ואז הוכרחו הקוראים אותם בשםם להלוות תואר לשם העצם למען יובדלו זה מזה, והתואר הנקל מכל הוא, להצמיד שם אביו בשמו ויקראו את שם הראשון יוסף בן שמעון, ואת שם השני יוסף בן לוי. כן קרה הדבר את התנא החסיד ר' שמעון כי בין כל תלמידי ר' עקיבא רבו לא נמצא אחד בזמנו ששמו ר' שמעון זולתו, גם בבית מדרש ר' שמעון וחבריו הלא המה ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי לא היה איש ששמו ככה לכן קראוהו ר' שמעון סתם, ונודע כי זה ר' שמעון ולא אחר, ויהי לתקופת שנים עשרה שנה משך זמן היותו במערה נולד ביניהם התנא ר' שמעון בן אליעזר, ואחריו ר' שמעון בן יהודה, ואחריו ר' שמעון בן מנסיא (כמבואר בדברי רש"י ביצה כ"ו ע"א בד"ה א"ל) אז הוכרחו לקרוא את שמו רבי שמעון בן יוחאי להבדילו משארי התנאים ששםם שמעון.

טעם ד: שלא יקראו לרבו בשמו גם שלא לפניו מה שמצינו רבות פעמים דקראוהו לרשב"י בר יוחאי, ולא בשמו העצמי רבי שמעון בר יוחאי, דהא איתא (שוחר טוב תהילים ד): על הפסוק שאמר דוד המלך "עד מה כבודי לכלימה", עד מתי אתם מכלימין אותי

ואת כבודי וקוראים לי בן ישי, ולית לי שם!! [ואין לי שם בתמיה].

ואולי הוא כמו שאמרו (סנהדרין מא:): על רבן יוחנן בן זכאי, כי הוה למד בן זכאי קרי ליה, כתלמיד היושב לפני רבו, כי הוה לימד עם אחרים, הוי קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי, כי קרי ליה בן זכאי על שם דמעיקר, וכי קרי ליה רבן יוחנן בן זכאי על שם דהשתא, ועל פי זה יובן מה שכתוב (מעילה י, א): דאמרו תלמידי רבי מתיא בן חרש חכים ליה בר יוחאי...!.

וזה מקרוב התכבדתי מכ"ק ידיד נפשי הרב ממונקאטש זצוק"ל ספר דברי תורה (מהדורה 2 סימן מג) שכתב מה שקראו למשה רבינו בן עמרם, ולרשב"י בר יוחאי על שם אביו בלבד, יש לומר בכוונה לטובה שלא יקראו לרבו בשמו גם שלא לפניו, ומה דמצינו (בזוהר הקדוש וירא י) דאמר רשב"י למלאכא אמור קמי קוב"ה דבר יוחאי שכיח בעלמא, ויש לומר דכלפי קודשא בריך הוא לא רצה לקרות לעצמו בשם שמעון מיוחד ה' והדר גאונו, ורק קרא עצמו בשם כבוד אביו.

וכן (בסנהדרין צה) דאמר משיח לרבי יהושע בן לוי "בר ליואי", היינו גם כן כבוד וזכות אביו... כך עיקר הצדיקים בההוא עלמא לחדש מעלת חופת אביהם וחופתם, כענין "פנו אתר לבר ליואי" (מידות רשב"י).

טעם ה: כמשה רבנו דאיקרי "בר"

וגם אפשר לרמז מה שכתוב ד"משה אקרי בר" עיי"ש, והנה רשב"י הוא ניצוץ נשמת משה ולכן קוראין אותו בר יוחאי. וכן כתב בהשמטות (ח"א דף רס"ג) דאמר רשב"י

ל"רעיא מהימנא" "אנת הוא בר רעיא מהימנא, עלך אתמר נשקו בר, בר לעילא ברא דקוב"ה ושכינתיה, וב"זוהר חדש" (ח"ג דף רפ"א): "דאמר קוב"ה רבנן ומלאכין נשקו בר" (ביאור השיר עמוד א).

"ומילתא אלבישיהו יקירא, אביא דבר נחמד ממו"ר הגה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ ז"ל (הרב מבארניב ממה שכתב בספרו הנפלא כת"י "אורה ושמחה" שנתגלה לנו באופן פלא ביותר) וזה לשונו הקדוש (בסימן נא): "באידרא כתיב ששמעו קול "אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לך" ויש לרמז כי הוא נקרא בר יוחאי ובשם יוחאי נרמז בר"ת אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו דפח"ח (שס).

טעם ו: "רבי שמעון" במשניות – דרך כבוד

רבי יהודה הנשיא במשניות הזכיר פעם אחת "רבי שמעון בר יוחאי" ובמאות הפעמים האחרות במשניות הזכיר "רבי שמעון" בסתם, קל להבין שבאופן עקרוני נמנע רבנו הקדוש מסדר המשנה מלהזכיר את שם רבי שמעון עם שם אביו.

בפעם היחידה שמוזכר "רבי שמעון בר יוחאי", אנו מבינים שהסיבה היא כיון שמדובר במחלוקת של שני "רבי שמעון" רבי שמעון בן מנסיא עם רשב"י, לפיכך היה מוכרח רבינו הקדוש בסדרו את המשנה הזו לפרט את שמותיהם של האבות.

ויש לשאול, מה החילוק בין המשניות שערך רבי, לבין שאר המקומות, שרבינו

האות א' מורה שיש לקרותם בפת"ח כמו כל השמות האלו (שירי הרשב"י).

וכתב על כך בספר "צבי לצדיק" (מאמרי חודש אייר, מאמר הילולא דרשב"י): "מה שנאמר בש"ס ובכמה מקומות פעמים "בן יוחי" ולפעמים "בן יוחאי" באל"ף, נראה לי על פי דברי הש"ס (זבחים נג, קיט) "משכינהו גברי לגברא לענין יסוד דרומי ולענין זו וזו הן מנחה..." ופירשו בתוספות שרשב"י נקרא גברי לשון רבים משום שנקרא בכל מקום בשם אביו גם כן, ורבי ישמעאל לא נקרא אלא על שם עצמו לכן נקרא בשם גברא לשון יחיד. ולכן כאשר זכה להכריע את גבר"א נתווסף האות א' הלזו על שם אביו לקרותו יוחאי, ודייקא בשמו של אביו לאשר שעל כן נקרא בשם גבר"י ביו"ד לשון רבים".

וכן פעמים נכתב השיוך בארמית "בר יוחאי", ופעמים בלשון הקודש "בן יוחאי", ופעמים נכתב בראשי תיבות רשב"י.

יש לציין שגימטריאות ורמזים שונים שנדרשו על שם הבן והאב תלויים ועומדים על צורת הכתיבה של שמות אלו והדברים עתיקים וידועים.

הקדוש באופן עקרוני לא הזכיר את שם האב?

על שאלה זו עונה הגאון רבי אברהם זכותא, בספרו "ספר יוחסין" (מהדורת לונדון תרי"ז, עמוד 50): **"ועתה אאריך מעט מי היו רבותיו של רבי, חוץ מרבן שמעון בן גמליאל אביו ורבי יעקב בן קורשאי, והם חמישה תלמידי רבי עקיבא... ואולי מפני שהם רבותיו – סתם שמותם דרך כבוד, רצוני לומר יחס אביהם, שלא לקרות לרבו בשמו כי אם על דרך נעלם."**

והעתיקים בעל "סדר הדורות" (מהדורת וראשא, ח"ב פז ד): **"וכתב יוחסין, אולי מפני שהם רבותיו סתם שמותם במשנה דרך כבוד, רצוני לומר ולא קראם על שם אביהם, רצה לומר שלא מזכיר במשנה רבי שמעון "בן יוחאי", רבי יהודה "בר אילעאי", שלא לקרות לרבו בשמו כי אם בדרך נעלם."**

"יוחאי" או "יוחי"

לפעמים מופיע שם האב במלואו "יוחאי", ופעמים שהוא חסר "יוחי".

והטעם: כי שמו היה יוחי, אבל בלי ניקוד יש מקום לטעות כאילו נקרא יוחי, לכן נתווסף אות א' לידע לקרותו עם ניקוד פת"ח, כמו שמאי, נתאי, ינאי, בן עזאי, בן זכאי, חנניה בן חכנאי, רב האי, רב נטרונאי, בוסתנאי, אשמדאי, בן דרוסאי, זקן אשמאי, גבאי.

אבל אלו המנקדים חיר"ק תחת אות א' וקורץ אותו יוחאי או יוחי טועים, כי

פרק יא

ידיעות ונבואות ב"זוהר הקדוש"

[מתוך הספר "מסילות אל האמונה" חלק א]

כדוריות הארץ

כבר משחר ההיסטוריה שאלו בני האדם את עצמם מהי צורת הארץ; מה מחזיק אותה; ומה היחס בינה לבין גרמי השמים האחרים.

היוונים הקדמונים היו סבורים שהעולם הוא משטח רחב הניצב על זנבות של שלשה לווייתני ענק... ויש שאמרו שהמשטח מוחזק על ידי ארבעה פילים אדירי ממדים העומדים על גבי נחש ענק השט באוקיינוס אין סופי... כך או כך לכולם היה ברור שרעידות האדמה נגרמות כתוצאה מתזוזה כל שהיא של אותם מחזיקי העולם... תיאוריית המשערים אז שהעולם הוא כדורי הייתה נחשבת בלתי סבירה ובלתי הגיונית לחלוטין ברוב התרבויות שבעולם.

ובפרט לפני שגילה ניוטון את "כוח המשיכה" לא היה שום הגיון לומר שהעולם המאוכלס בבני אדם, בעלי חיים ושאר חפצים הוא כדורי, ובצדו השני של הכדור עומדים הבריות הפוך ואף אחד לא נופל...!

והנה עד לפני כחמש מאות שנה מקובל היה בתרבויות שונות בעולם שכדור הארץ שטוח. ומאז גילוי אמריקה ע"י כריסטופר

קולומבוס, לפני כ-500 שנה, הלכה והתחזקה הגישה שהעולם הוא כדורי. ובדורות האחרונים קיבלה חותמת מדעית מוחלטת וברורה – בפרט לאור הצילומים מן החלל של כדור-הארץ – עד אשר

תיאוריית הפילים והלווייתנים מעלה חיוך על פנינו...! אבל נזכור ולא נשכח, שלפני חמש מאות שנה – תיאוריית "הכדור" היא זו שהעלתה את אותו החיוך... אבל כיום אנחנו חכמים יותר מפני שיש לנו צילומים מהחלל.

לא כן חכמי ישראל שידעו בבירור כבר לפני אלפי שנים, ללא השערות, שהעולם הוא כדורי, הנה חלק מהמקורות:

"אמר רבי יוסי... כבר תנינא ממאריהון דמתיבתא דעלמא סגלגל הוא ככדורא דא..." [תרגום: אמר רבי יוסי... כבר למדנו מראשי הישיבה, שהעולם עגול ככדור הזה...]
(זוהר-חדש בראשית טו).

(ויקרא י), שנכתב על-ידי רבי שמעון בר יוחאי:

"ובספרא דרב המנונא סבא, פריש יתיר, דהא כל ישובא מתגלגלא בעגולא ככדור, אלן לתתא, ואלן לעילא, וכל אינון בריין משניין בחזויהו משנויא דאורא, כפוס כל אתר ואתר, וקיימין בקיומיהו כשאר בני נשא" [תרגום: ובספרו של רב המנונא סבא מפרש יותר, כי כל הישוב מתגלגל בעיגול ככדור, אלו למטה ואלו למעלה... וכל אלו הבריות... שונות במראהן על-פי השינוי שבאוויר שיש בכל מקום ומקום, ועומדים בקיומם כשאר בני-אדם].

"ועל דא אית אתר בישובא, כד נהיר לאלין, חשיך לאלין, לאלין יממא, ולאלין ליליא" [תרגום: ועל-כן יש מקום בישוב, שבעת שמאיר לאלו שבצד זה של הכדור, הוא חושך לאלו שבצד זה של הכדור, ונמצא שלא יום, ולאלו לילה].

"ואית אתר דכוליה יממא, ולא אשתכח ביה ליליא, בר משעתא חדא זעירא" [תרגום: ויש מקום בעולם, שכל הזמן יום, ולא נמצא בו לילה, חוץ משעה אחת קטנה].

הזוהר הקדוש מלמד אותנו כאן כמה ידיעות, המובאות בצורה חד משמעית!

1. העולם הוא בצורה של ככדור.
2. כדור הארץ מסתובב סביב צירו – "כל ישובא [העולם] מתגלגלא בעיגולא ככדור".
3. לכן יש מקומות בעולם שבעת שמאיר לאלו בצד זה של כדור הארץ חושך לאלו

"כדור – שהעולם עשוי ככדור. אמר רבי יונה: אלכסנדרוס מוקדון כד בעא מיסק לעיל והוה סלק וסלק סלק עד שראה את העולם ככדור ואת הים כקערה בגין כן ציירין לה בכדורא בידה..." [תרגום: אמר רבי יונה: אלכסנדר מוקדון כשרצה לעלות למעלה, התיישב על נשר גדול והגביה עוף מעלה מעלה עד שראה שכדור הארץ עגול, לכן מציירים הם העבודה זרה שלהם שהוא תופס בידו כדור עגול...]. (תלמוד ירושלמי מסכת עבודה-זרה יג).

"ככדור – שהעולם עגול כדאיתא (כמו שלמדנו) בירושלמי וכו'" (תוספות מסכת עבודה-זרה מא).

סיבת היום והלילה

מובא בספרי המדע – שניקולאוס קופרניקוס, שחי לפני כ-500 שנה, טען שכדור-הארץ סובב על צירו, וזו סיבת היום והלילה, כלומר: היום והלילה נוצרים בגלל הארת השמש בצדדים השונים של כדור הארץ, כתוצאה מסיבובו סביב צירו, נמצא שלחצי כדור-הארץ יום, ולחצי כדור-הארץ לילה.

אנו מוצאים כ-1500 שנה לפני קופרניקוס תיאור מדויק להפליא ב"זוהר הקדוש"

בצד השני של כדור הארץ – סיבת היום והלילה.

4. הזוהר מדבר על אנשים שחיים בצד השני של כדור הארץ! "אלין לעילא ואלין לתתא", והרי רק לפני 500 שנה נתגלתה אמריקה... ולפני 300 שנה אוסטרליה...!

5. אלו שלמטה לא נופלים, ועומדים כשאר בני אדם... [כוח המשיכה].

6. בני האדם שבשני חלקי הכדור, חזות פניהם וצבעם שונה ממקום למקום (כושים, צהובי עור, אדומי עור וכו'), ונובע מהבדלי מזג האוויר שבין המקומות.

7. ויש מקום בעולם שמואר תקופה ארוכה וחשוך זמן קצר...!

וה"זוהר הקדוש" כותב בהמשך: **"ורא דא איתמסר למאריהון דחכמתא"**, תרגום: וסוד זה נמסר לבעלי החכמה – חכמת התורה! שלא הגיעו לכך החכמים מכוח הסברה והעיון, אלא בקבלה מדור לדור!

ידעיות אלו הן כאמור קבלה של רבותינו מדור לדור עד "הר סיני", וזה לשון הרמב"ן מה קיבל משה רבינו בהר סיני (בהקדמתו לתורה): **"...ואמרו כי בבריאת העולם חמישים שערים של בינה כאלו נאמר שיהיה: בבריאת המחצב שער בינה אחד בכוחו ותולדותיו, ובבריאת צמח האדמה שער בינה אחד, ובבריאת האילנות שער אחד ובבריאת החיות שער אחד, ובבריאת העופות שער אחד, וכן בבריאת השרצים ובבריאת הדגים, ויעלה זה לבריאת בעלי נפש המדברת שיתבונן סוד הנפש וידע מהותה וכוחה בהיכלה...**

ומשם יעלה לגלגלים ולשמים וצבאותיהם כי בכל אחד מהם שער חכמה אחד שלא כחכמתו של חברו ומספרם ומקובל להם ע"ה שהם חמישים חוץ מאחד... ואפשר שיהיה השער הזה בידיעת הבורא יתברך שלא נמסר לנבוא... וכל הנמסר למשה רבינו בשערי הבינה הכל נכתב בתורה בפירוש או שרמזה בתיבות או בגימטריאות או בצורת האותיות הכתובות כהלכתן או המשתנות בצורה כגון הלפופות והעקומות וזולתן או בקוצי האותיות ובכתריהם...".

גיאולוגיה... בוטניקה... זואולוגיה... פסיכולוגיה... אסטרונומיה ואסטרולוגיה ארבעים ותשעה שערי-בינה נמסרו למשה, ומשה מוסר ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים וכך הלאה!

וכך כותב הרב יהושע העליר זצ"ל בספרו "מעוז הדת":

"נאמר במסכת אבות (פרק חמישי משנה כב): **"הפוך בה והפוך בה דכולא בה, ובה תחזי"**, כלומר: התורה כוללת כל מדע וחכמה, ועל-ידיה תדע הכל, כי בה גנוזה וספונה כל המציאות וסתרי הטבע".

פתיחת מעיינות החכמה

אם ניקח אדם מלפני 200 שנה, ונכניס אותו לבית מגורים ממוצע בימינו, הוא לא יאמין למראה עיניו: החל מברז המים החמים המחובר לדוד השמש אשר בגג ולעומתו ברז המים הקרים אשר בהינף יד מספקים את רצונו, לפי בחירתו, ללא כל

הסירה את הלוט, במדע ובהכרה, מתחומים חדשים אשר האדם לא חלם על

קיומם לפני מאה שנה (פרופסור צ'רניבסקי
בספרו "בין דת למדע" עמוד 248).

הבה ונראה רשימה חלקית של גילויים
מדעיים, שנתגלו בתקופה זו:

- ה'תקס"ה לבריאת העולם (1805 למניינם) -
רעיון האטום (דלתון).
- ה'תקפ"ו לבריאת העולם (1823 למניינם) -
החשמל (אמפר).
- ה'תקפ"ח לבריאת העולם (1825 למניינם) -
נוסחאות לה-פלאס.
- ה'תקצ"א לבריאת העולם (1831 למניינם) -
הטלגרף (ג'וזף הנרי).
- ה'תקצ"ג לבריאת העולם (1833 למניינם) -
האלקטרומגנטיות (גאוס).
- ה'תקצ"ד לבריאת העולם (1834 למניינם) -
גילוי יסודות האלקטרו-כמיה (פרדי).
- ה'תר"ב לבריאת העולם (1842 למניינם) -
חוק שימור האנרגיה (גיאול).
- ה'תר"ב לבריאת העולם (1842 למניינם) -
אפקט דופלר.
- ה'תר"ב לבריאת העולם (1842 למניינם) -
הרדיו.
- ה'תר"ה לבריאת העולם (1845 למניינם) -
המתמטיקה הבולאנית (הבסיס לשפות המחשב
המודרניות).
- ה'תר"י לבריאת העולם (1850 למניינם) -
החוק השני של התרמודינמיקה - אנטרופיה
(רודולף קלאוזיוס).
- ה'רי"ז לבריאת העולם (1857 למניינם) -
פריצת דרך בגילוי החיידקים והחיסונים.
(לואי פסטר).

צורך לשאוב מן הבאר או לחמם מדורה
במיוחד לכך.

ואיך יגיב בראותו את המקרר, המיקרוגל,
תנור, מכונת הכביסה, מייבש הכביסה,
הטלפון, החשמל והמחשבים... אם ניקח
אותו במכונית שלנו, שאינה רתומה
לסוסים ואף אינה נישאת על ידי ארבעה
אנשים זריזים לבית-החולים למשל... הרי
ברגע שיכנס לחדר הניתוח לדוגמא, הוא
יחשוב שהגיע לחלל החיצון... כל המכשור
הרפואי, התרופות וכדומה יהממוהו
לגמרי! בכדי להוציאו סופית "מן הכלים"
ניקח אותו לטיסה בשמי הארץ
בהליקופטר וברקע נשמיע לו רדיו ונצלם
אותו במצלמת וידאו שתישאר לו מזכרת
לכל חייו. כיצד חלה תפנית האדירה הזו
בזמן כל כך קצר...? הרי האדם קיים עלי
אדמות כבר אלפי שנים, מה פתאום
עכשיו, ב-200 השנה האחרונות, חל קידום
כה עצום...!?

הבה נתבונן בדברים: במאה ה-19
התחוללה מהפכה תעשייתית, המהפכה
אשר בה החל להציף את העולם ידע מדעי
שלא נודע כמוהו בכל התחומים, ועד היום
ההתפתחות במאה ה-20 וה-21 בנויה על
אותם יסודות שנתגלו במאה ה-19.

וכך כותבים אנשי המדע:

**"המאה התשע-עשרה השיגה התקדמות
גדולה יותר מזו של כל המאות הקודמות
בידיעות הטבע ובהבנת מהותו; היא
פתרה חידות עולם חשובות רבות שנחשבו
בראשיתה כבלתי נתונות לפתרון; היא**

לאורך כל ההיסטוריה הייתה התפתחות נורמאלית של הידע האנושי, והנה בא ה"זוהר הקדוש", שכתבו רבי שמעון בר יוחאי לפני כ-1900 שנה ואומר: יבוא דור, וגם הריני נותן את הזמן המדויק – בשנת 5600 לבריאת העולם (במאה התשע-עשרה), תהיה התפרצות של ידע אנושי בכל התחומים, בתוך זמן קצר!

על פי מסורת ישראל, בגמרא ו"בזוהר-הקדוש", העולם בו אנו חיים יהיה קיים ששת אלפים שנה כנגד ששת ימי הבריאה, אשר בסופם יגיע "האלף השביעי" שהוא כנגד יום השבת. אותה תקופה המכונה ה"עולם-הבא". המעבר מהעולם שבו אנו חיים לאותו עולם באלף השביעי ילווה במספר שלבים מקדימים אשר יכינו את העולם לאותה תקופת מעבר, ואחד השלבים הוא: "פתיחת מעיינות החכמה" וכפי שנכתב מראש ב"זוהר-הקדוש"!

הזכות על ארץ ישראל

נתבונן בנבואה נוספת הכתובה מראש, מורכבת בפרטים לא צפויים ולא הגיוניים: אותם אנשים, ממייסדי המדינה, למרות שפרקו את עול המצוות מעליהם, אין שמירת שבת, חגים, כשרות, טהרת המשפחה, הם ישמרו על מצוה אחת – שבזכותה יש לנו למעשה את הזכות על ארץ-ישראל. והם יקיימו אותה, אפילו מבלי לדעת למה דווקא אותה הם מקיימים!...

מהי אותה המצוה?..

- ה'תרי"ט לבריאת העולם (1859 למניינם) - הספקטרוסקופיה (בונון וקירכהוף).
- ה'תרכ"ד לבריאת העולם (1864 למניינם) - הדינמיט (אלפרד נובל).
- ה'תרכ"ה לבריאת העולם (1865 למניינם) - חוקי מנדל (תורשה).
- ה'תרכ"ט לבריאת העולם (1869 למניינם) - המערכה המחזורית של היסודות (מנדלייב).
- ה'תרל"ג לבריאת העולם (1873 למניינם) - משוואות מקסוול (אלקטרומגנטיקה).

והנה הזוהר-הקדוש (פרשת וירא קלב), כותב לנו "נבואה" שבאמצע האלף השישי, תהיה פריצת דרך הדרגתית, יפתחו מעיינות החכמה, שתגיע לשיאה בשנת ת"ר (אמצע המאה התשע עשרה למניינם):

"ובשית מאה שנין לשתיאתה, יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא, ומבועי דחכמתא לתתא, ויתתקן עלמא. לאעלא בשביעאה. כברנש דמתתקן ביומא שתיאתה, מכי ערב שמשא, לאעלא בשבתא. אוף הכי נמי, וסימניך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו', נבקעו כל מעיינות תהום רבה".

תרגום: "ובשש מאות שנה לאלף השישי (5600 שנה לבריאת העולם היינו במאה התשע-עשרה). יפתחו שערי החכמה למעלה. ומעייני החכמה למטה. ויכין עצמו העולם להיכנס באלף השביעי. כאדם המכין עצמו ביום השישי אחרי הצהרים להכנסת שבת. כן גם בזה. וסימנך: "בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו', נבקעו כל מעיינות תהום רבה".

הארץ והברית לא הופרה. כל עת היותו בגלות חכתה הארץ לעם ישראל עד שיתכפרו עוונותיו ויוכל לחזור אליה.

פעם נוספת אנו מוצאים שירות הארץ תלויה במצות ברית המילה היא לפני כניסתם לארץ בתקופת יהושע בן נון. הקב"ה מצוה את יהושע בן נון למול את בני ישראל לפני הכניסה לארץ:

"בָּעֵת הַהִיא אָמַר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ עֲשֵׂה לְךָ חֲרָבוֹת צָרִים וְשׁוּב מִל מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנִית: וַיַּעַשׂ לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרָבוֹת צָרִים וַיִּמַּל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גְּבַעַת הָעֶרְלוֹת" (יהושע ה).

ציווי זה בא משום שכל ארבעים השנה שנדדו במדבר נמנעו מלמול את עצמם, מטעם של פיקוח נפש, ועתה בבואם לרשת את הארץ הם חייבים לחזור ולחדש את המצוה כדי שיוכלו לרשת את הארץ.

האם היתה לנביאים ידיעה מוקדמת על כך שברית המילה תישמר לאורך ההיסטוריה כולה?

הנביא זכריה מתנבא, על תקופתו תקופת עקבות המשיח, שהדור יעזוב את התורה והמצוות, יתרחק מבוראו, ובכל זאת יעלו ויבנו את הארץ, כי עדיין יחזיקו במצות הברית מילה שהיא הזכות שלנו על הארץ (זכריה ט): **"גַּם אֵת בְּדָם בְּרִיתֶךָ - שְׁלַחְתִּי אֶסְרִיךָ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ"**.

וכותב על זה הרמב"ן [לפני 800 שנה] בפירושו על שיר השירים (פרק ח):

"וברישיון מלכי האומות ובעזרתם ילכו לארץ ישראל... ורמז בכאן על עקבות

הקב"ה מבטיח לאברהם אבינו את הזכות על ארץ-ישראל, בתמורה לקיום מצות ברית מילה": **"וְנָתַתִּי לְךָ וּלְזֶרְעֶךָ אֶחְרִיךְ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיךְ אֵת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן לְאַחֲזָתָ עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֵת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר אֵתָּה וְזֶרְעֶךָ אֶחְרִיךְ לְדֹרֹתָם: זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זֶרְעֶךָ אֶחְרִיךְ הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: וּנְמַלְתֶּם אֵת בָּשָׂר עֶרְלַתְכֶם..."** (בראשית יז).

וזה לשון המדרש (בראשית רבה מו, ט):

"ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגורריך" – אם מקיימים בניך את המילה הם נכנסים לארץ, ואם לאו אין נכנסים לארץ".

וכן כותב לנו ה"זוהר הקדוש" (ח"ב קכד):

"רבי חייא אומר בזכות ישראל נימולים נכנעים אויביהם תחתייהם ויורשים את נחלתם, בוא וראה מה כתוב (שמות לד): "יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ", שפירושו הזכרים הנימולים, וכתוב אחר כך: "כִּי אוֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךְ וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלְךָ". שבזכות המילה, הקב"ה שיש בו דין ורחמים, עוקר דיירים ממקומם, שהם האויבים, ומשיב דיירים למקומם, שהם ישראל".

כלומר, נחלת הארץ תלויה בשמירת מצות ברית המילה. ולמרות שעם ישראל גלה מארצו ובשעה שיצא שמר על ברית המילה, חטאי הדורות הם שגרמו לכך שנתמלאה הסאה. אולם גם בתקופת הגלות לא פסקה זכותו של עם ישראל על

אפילו יודעים על מה ולמה הם עושים זאת. הרי זה בניגוד לכל מה שהם מאמינים בו, ובכל זאת ממשיכים לשמור על כך.

בדיוק כמו שהנביא מתנבא נגד הצפוי: בדורנו, דור עקבות משיח, עם ישראל יחזור לארצו. ואיך יראה העם? רחוק מתורה ויראת שמים. אבל מצוה אחת כולם יקיימו עדיין – את מצות ברית המילה. אפילו שבאופן טבעי היו צריכים דווקא אותה לעזוב ולא לקיימה ובכל זאת ממשיכים לקיים אותה, ומצווה הזו היא הזכות שלנו על ארץ-ישראל!

וכך הוא ביאור הפסוק:

"גַּם אֶת בְּדִם בְּרִיתְךָ" – בזכות מצות ברית המילה.

"שְׁלַחְתִּי אֶסְרִיךָ מְבוֹר" – אשלח את עם ישראל בתקופת עקבות המשיח, מבור הגלות אל ארץ-ישראל. באיזה דור?

"אֵין מַיִם בּוֹ" – בדור שתרבה בו החוצפה והעזות.

תהליך מורכב! לא צפוי! ללא היגיון! נוטל סיכונים! והכל נכתב מראש!

ההיסטוריה ביד "קורא הדורות מראש" כחומר ביד היוצר והוא המטה אותה לכל אשר יחפוץ!!!

משיח שיהיה הדור כולו חייב, ותשתכח תורה מישראל ותרבה החוצפה והעזות, כמו שכתוב: מְבוֹר "אֵין מַיִם בּוֹ", (ו'אין מים אלא תורה', [בבא קמא יז]), ולא יישאר בידם רק זכות מצות מילה".

וכן כתוב ב"מדרש אגדת בראשית" (פרק יז) [לפני למעלה מ-1600 שנה]:

"אף על פי שאין לישראל מעשים טובים, הקב"ה גואלם בזכות המילה"

וראה זה פלא!

והנה קמה תנועת ההשכלה לפני כמאתיים שנה, שנלחמה בתורת ישראל ומצוותיה, והשתכחה התורה בחלקים גדולים בישראל, והחוצפה והעזות רבו. ומכל המצוות שנלחמו לביטולן, מצוה אחת הם הניחו מבלי לתת לכך הסבר מניח את הדעת... היא מצות ברית המילה.

הרי כל זה בלתי הגיוני לחלוטין! אם מבני העם היהודי מתמרדים ללא בושה נגד דתם העתיקה, כי אז הצעד הראשון שבו היה עליהם לנקוט, היא הפסקת הטקס "האכזרי" של הברית מילה... שהרי כדי לבצעה צריך לפצוע תינוק בן שמונה ימים... ובכפייה....!

זאת עובדה! מקימי מדינת ישראל (פרט למיעוט זניח), אשר כה היו נחושים בטירופם בגישתם הדוחה כל מה שקשור לתורה, עזבו את השבת, את הכשרות, את טהרת המשפחה, וכל סממן יהודי, אבל מצוה אחת שמרו – ברית מילה! אין הם

מדוע הערבים נלחמים בנו

נמצאנו למדים, שירושת הארץ תלויה במצות ברית המילה. ומכאן מתעוררת שאלה: האם לישמעאלים, שמקיימים את ברית המילה, כמצוה דתית, יש זכות על ארץ-ישראל?

הבה ונתבונן בדברי בתרגום ה"זוהר הקדוש", (וארא, שמות לב):

"אמר ר' חייא לר' יוסי כך שמעתי מפיו של רבי שמעון בר יוחאי... ארבע מאות שנים עמד השר ההוא של בני ישמעאל, ובקש לפני הקב"ה ואמר לו: מי שנימול יש לו חלק בשמך?"

אמר לו (הקב"ה): הן.

אמר לו (שרו של ישמעאל): והרי ישמעאל שנימול מפני מה אין לו חלק בשמך כמו יצחק?"

אמר לו (הקב"ה): יצחק נימול כראוי וכתיקונו וזה אינו כן (ישמעאל רק מל ולא פרע - וזה כאילו לא מל). ולא עוד אלא שאלו נדבקים בו כראוי לשמונה ימים ואלה (בני ישמעאל) רחוקים ממנו כמה ימים (נימולים רק בגיל י"ג).

אמר לו (שרו של ישמעאל): אף על פי כן כיון שנימול, האם לא יהיה לו שכר טוב עבור זה?"

ווי! על הזמן ההוא שנולד ישמעאל בעולם ונימול, מה עשה הקב"ה (כלפי טענת השר של ישמעאל), הרחיק את בני ישמעאל מדבקות העליון, ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה, בשביל המילה שבהם.

ועתידים בני ישמעאל לשלוט על הארץ הקדושה, בשעה שהיא ריקה מכל, זמן הרבה, כמו שהמילה שלהם ריקה בלי שלמות. והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם, עד שתכלה הזכות ההיא של בני ישמעאל".

הזוהר קובע לפני כ-1800 שנה מספר דברים:

- ארץ-ישראל תהיה שוממה במשך דורות רבים.
- ארץ-ישראל תהיה תקופה ארוכה בשליטתם של בני ישמעאל.
- הארץ תהיה שוממה וריקה בזמן שלטונם, כמו שהברית שלהם לא היתה מושלמת, והרי מצות המילה היא הזכות על ארץ-ישראל.
- בעתיד הרחוק תגיע עת בה יחלו בני ישראל להתקבץ מחדש בארץ-ישראל.
- בני ישמעאל השולטים בה ינסו למנוע בכוח את שובו של העם היהודי לנחלת אבותיו – הבעיה הפלשתינאית.

דברי הזוהר נכתבו כ-450 שנה לפני הולדתו של מוחמד, בשעה שהישמעאלים לא היו יותר מקומץ נודדי מדבריות, בשעה שאיש לא היה יכול להעלות על דעתו שתהיה להם אחיזה בארץ-ישראל. ואעפ"כ, כבר אז מבטיח רבי שמעון בר יוחאי שהערבים ישלטו בארץ בזכות ברית המילה שלהם.

האם יחסי היהודים והערבים בארץ ישראל היו צפויים קודם הקמת המדינה?

ואחוזות בפלסטינה ולסחור את הארץ"
(מרץ 1882, דו"ח מאי).

התנאים בשטח תמכו בגישה זו. הארץ אליה שאפו לחזור היהודים הייתה שוממה בחלקה הגדול, תושביה היו נעדרים כל זהות פוליטית. רובם, חדשים מקרוב באו מכל פינות האימפריה העות'מאנית. לא הייתה סיבה גלויה לעין שתרמו על כך שערב רב זה יהפוך באחד הימים ל"עם פלשתיני"... בסיוע בינלאומי אדיב!!!

ההיגיון האנושי פעל ללא דופי, איש לא יכול היה לשער ש"העם הפלשתיני" יתגייס למאבק מזוין, מלא משטמה ועקוב מדם נגד שובם לארץ של בעליה החוקיים. ובוודאי לא לשער שסכסוך זה יהפוך למוקד ההתעניינות הבינלאומית עד כדי העמדה בצל של כמעט כל הבעיות הכלל עולמיות... ולא עוד, אלא דווקא מדינה יהודית זו, העתידה לפתור את בעיית השנאה האנטישמית של גויי העולם כלפי היהודים – תהווה הסיבה הישירה להתלקחות אנטישמית מחודשת ומסוכנת.

ההיסטוריה של שיבת עם ישראל לארצו זרמה באפיקים שונים מאלו שיעדו לה ראשוני היהודים. המציאות פעלה ללא תיאום עם ההיגיון, ההתרחשויות צעדו בנתיב משלהן ולא "נשמעו" לתקוותם ולתום לבם של מקס נורדאו והוגי הציונות.

מעניין להתבונן ולראות, איך ה"זוהר הקדוש" חזה מראש, בדייקנות מרבית לפני 1900 שנה, את מלחמות הערבים

מוזר, מוזר לחשוב על כך בימינו שמבשרי הציונות, לפני קום המדינה, לא העלו בדעתם שיהודים וערבים ילחמו ביניהם קשות על ארץ-ישראל. אולם, זו עובדה. כשחלמו הראשונים על מדינה יהודית בארץ האבות לא ראו בעיני רוחם מלחמות עקובות מדם. לא נמצא סעיף בכתביהם של "הוגי הציונות" הדן באפשרות הפרעה ערבית לתהליך השיבה לארץ.

להיפך, אם הוזכרו תושבי הארץ הערביים בכתביהם, טבלו אזכורים אלה בים של תקוה ואמונה. הם האמינו, בתום לב, ששלום אמת ישרור בארץ בין שני הענפים שצמחו מגזע אברהם. מנקודת התצפית של תחילת המאה הקודמת ולאור הנתונים שהיו בידיהם הם צפו נכונה. גישתם האופטימית לבעיית היחסים עם המיעוט הערבי בארץ היתה הגיונית וריאלית.

וכך מתמצה השקפת עולם ציונית זו, בראשית דרכה:

"ביושרנו ובצדקת הנהגתנו יעלה בידינו להמית בקרבם (של הערבים) את רגש אי-האמון ביחסם אלינו. נבואה עימהם בקשרים, פחות או יותר מנומסים, שיהפכו עד מהרה – כך אני מקווה – ליחסים לבביים" (מקס נורדאו, הערבים 1948).

וכן כותב זלמן דוד לבונטין, מייסד ראשון לציון:

"ערביי ארץ-ישראל שקטים, נכנעים ורוחשי כבוד לאירופאים. ודאי שהעם היהודי החכם והנבון יוכל להקנות שדות

מדינה יהודית בארץ-ישראל – וכדברי רבי משה קורדובירו: **"מפני שהקימו להם מלכות"**.

חשוב לזכור: בעת כתיבת שורות אלו ע"י רבי שמעון בר יוחאי (לפני כ-1900 שנה), היו בני ישמעאל עדיין שבטים אליילים שנדדו ברחבי מדבר ערב ללא כל זיקה לארץ ישראל. ומאידך, עם ישראל החל את גלותו לאחר חורבן בית-שני ומרד בר כוכבא, שרומי מנחיתה מכת מוות על כל חלומות עם ישראל, להתנער מעפר שעבודו ולהקים מחדש מלכות בארץ-ישראל.

כלומר, הדברים נאמרו ונכתבו בלא שהיה להם כל אחיזה במציאות הפוליטית והארצישראלית של אותם הימים. שום נתון לא היה בשטח שהדברים יתרחשו כפי שחזה אותם הזוהר-הקדוש מראש בדבריו.

והכל מתגשם פרט לפרט:

דורות רבים חלפו, הערבים עלו על בימת הדת וההיסטוריה. ירושלים החלה לתפוס מקום בתודעתם. כובשים את ארץ-ישראל, ושלטו בשימונה, ושלטונם עמד היטב מול התקפות הצלבנים הנוצרים. עוד דורות חלפו ועם ישראל הנודד והמוכה, חושב מחדש על ציון, וחוזר במאה הקודמת לארצו, והכל מתרחש כפי שמתאר זאת הזוהר-הקדוש.

א. מאין ידע רבי שמעון בר יוחאי שבני ישמעאל יגיעו לארץ-ישראל, וישלטו בארץ זמן הרבה...!! (מוחמד נולד יותר

ביהודים בתקופה שבה יהודים ישובו לציון: "והם יעבבו את בני ישראל לשוב למקומם", בעוד להבדיל שמנהיגים לפני קום המדינה ממש לא ראו ולא חזו זאת!

הבעיה הפלשתינאית

פרטים משלימים לתמונת עתיד זו, נמצאים בקטע אחר בספר "הזוהר" (בראשית דף קיט):

"ובני ישמעאל עתידים בזמן ההוא לעורר יחד עם כל עמי העולם לבוא על ירושלים שנאמר (זכריה יד): 'וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַיִם לְמִלְחָמָה'."

והנה דבריו של רבי משה קורדובירו, מגדולי המקובלים (לפני כ-450 שנה), שכתב כך על דברי ה"זוהר הקדוש":

"ויתחברו האומות כולם, שיעשו עצת שלום ביניהם ויתהפכו לישראל להשמיד מפני שהקימו להם מלכות, ותהא עת צרה ליעקב, אמנם לשבר לא יבואו אלא ממנה יִשְׁע."

בקטע זה נוספו לנו הדברים הבאים:

1. בני ישמעאל יצליחו לעורר את אומות העולם עלינו. העניין הפלשתיני יתפוש מקום בתודעת העולם מעבר לכל פרופורציה הגיונית, ויהפוך לבעיה בינלאומית. ואף יצליחו לארגן קואליציית עמים ללחום בנו.
2. הסיבה למתקפה הבינלאומית היא אירוע שאכן התרחש למעשה: הקמת

אבי"ר יעק"ב "אותיות רב"י עקיב"א" וזהו שהגאולה העתידה תהא ע"י לימוד תורה שבע"פ דייקא כי רבי עקיבא הוא בכלל תורה שבע"פ שעל ידו נתייסדה תורה שבע"פ, וכמ"ש ה"מגלה עמוקות" (בפרשת קדושים ד"ה ובוזוהר ע"ש) וזהו נמי מה שאמרו ז"ל במדרש רבה ד"אין הגלויות מתכנסות אלא בזכות משניות" ודייקא משניות, כי **משנה** גימטריא **רבי עקיבא** [=395] ורשב"י היה תלמידו, וכשנעשה העולם שמים אז למד רבי עקיבא לרשב"י.

הנה זה שע"י לימוד משניות תהיה הגאולה יש לרמז זאת בפסוק (ירמיה לא): "אמר ה' **רְנֵה** ליעקב שמחה וגו' הושע ה' את עמך את שארית ישראל" כי **רנ"ו** גימטריא **זמ"ן נק"ט** [=256] והוא הראשי תיבות של שמות של השישה סדרי משנה שהם זרעים מועד נשים **נזיקין** קדשים טהרות, ויעקב הוא סוד תורה שבע"פ, ועל כן היה רבינו הקדוש גלגול יעקב, וכמו שנאמר "שני גוים בבטן" זה אנטונינוס ורבי, וזה **"רנ"ו** ליעקב שמחה" היינו בזכות שישה סדרי משנה הנרמזים בתיבת **רנ"ו** והם נגד יעקב שהוא יסוד תורה שבעל פה הושע ה' את עמך וגו' ותהיה הגאולה (מטה מנשה).

מאוחר במאה השביעית לספירה, לפני כ-1300 שנה).

ב. כיצד ידע שהארץ תהיה שוממה זמן רב, וגם בזמן שלטונם של בני ישמעאל?!
ג. הרי בארץ שלטו בזמן הגלות למעלה מעשר ממלכות (עיין לעיל בנבואה "הכותל אינו חרב לעולם"), איך ידע הזוהר הקדוש שעם ישראל יפגוש כאן דווקא את בני ישמעאל?!

ד. כיצד ידע שעם ישראל ישובו לארצם, ודווקא בני ישמעאל יעכבו את עם ישראל לשוב לארצם, ושיהיה יחס עוין בין היהודים לערבים – הבעיה הפלשתינאית?!

ה. ומהיכן הידע "שהבעיה הפלשתינאית" תתפוש מקום מעבר לכל פרופורציה בתודעת העולם, ולא עוד, אלא שהסיבה לכל התהליך הזה גם כתוב מראש: "מפני שהקימו להם מלכות" – הקימו את מדינת ישראל...?!

קח ספר היסטוריה, וקרא על תולדות עם ישראל! פתח מקורות היהדות ותתפלא לראות את אותם מאורעות כתובים מראש!

הגאולה העתידה

הגאולה העתידה תהא ע"י לימוד תורה שבע"פ ומשניות דווקא, על פי מה שכתוב בספרים שלעתיד יהיה רבי עקיבא הגואל, וכדאיתא במדרש "שלח נא ביד תשלח ביד עקיבא בן יוסף, וכן הוא אומר "וגואלך

פרק יב

פרפראות ורמזים לל"ג בעומר

להיוושע ביום ההילולא בל"ג בעומר בזכותו הגדול של רשב"י. ועיין בספר "מגדיל ישועות", המסיים שם **"אדם ובהמה תושיע יהו"ה"** גימטריא בדיוק מספר **"רבי שמעון בר יוחאי"** [=915]. ושמעתי מחכם אחד שיחיה, כי "ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות" - ראשי תיבות **רשב"י**, ורשמתי למזכרת כי רמז נחמד הוא".

המקובלים כתבו בספריהם, שרבי שמעון בר יוחאי הוא ניצוץ נשמתו של משה רבינו עליו השלום. [אגב: **ל"ג בעמר**, יום פטירתו של רשב"י - והוא בגימטריא [=345] בדיוק גימטריא של **"משה"**]. וראה זה פלא לעולם באותו יום בשבוע שיחול ל"ג בעומר יחול גם כן האושפיזין של משה, בסוכות שיבוא אחרון!...

"מבשרי אחזה א -לוה". **"מבשרי"** בראשי תיבות **"מתורת רבי שמעון בן יוחאי"** (בית אהרן).

"לבי ובשרי ירננו אל אל חי" (תהילים פד) **לבי** ר"ת **ל"ב** יום היינו ל"ב ימי הספירה **ובשרי** אותיות **רשב"י** שביום ל"ג הוא יומא דהילולא דיליה ואז ירננו אל אל חי" (מהרה"ק מראזווידאב).

"זוהר" [=218] - בגימטריא ראשי תיבות **"רגלי חסידיו ישמור"** (שמואל א יג) (תפארת שלמה).

שמעון - ראשי תיבות, **"עיר וקדיש מן שמיא נחית"** (דניאל ד). **יוחאי** - סופי תיבות, **"כי לא תשכח מפי זרעו"** (ליקוטים).

"גל עיני והביטה נפלאות מתורתך" (תהילים קיט). **"גל"** לשון גילוי, וגם הוא אותיות **"לג"** - רמז לל"ג בעומר, שביום פטירתו שהוא ביום ל"ג בעומר גילה בו סודות התורה (הר"ר חיים חורי, חסד ואמת).

הרב רבי אפרים צבי מפשעבדבורג היה אומר רשב"י נקרא בשם **"בר יוחאי"** - ול"ג בעומר הוא תמיד ביום **"יח באיר"** שזה אותיות השם **"בר יחאי"**.

"שתולים בבית ה' בחצרות אלוקינו יפריחו" (תהילים צב). **שתולים בבית יהו"ה** - ראשי תיבות **"שבי"** שהוא ראשי תיבות **שמעון בר יוחאי**, מבקשים אנו מהבורא יתברך שאורות הקדושה של רבי שמעון בר יוחאי מחבריו, ה"שתולים בבית ה'" - בעולם העליון, "בחצרות אלוקינו יפריחו" לאותם העומדים מרחוק בבית ה', והם בחצרות, שהחצר הוא לפני הבית, "יפריחו" - אותן האורות ויופיעו בתוכנו" (דיבורי יחזקאל).

בספר הקדוש, **"בית אהרן"** כתב וזה לשונו: **"כמו שהקב"ה לכל, כך רשב"י לכל"** עכ"ל. ורצונו לומר הכוונה, שכל ישראל מקטן ועד גדול יש להם שייכות

"ובהיות שע"י התנא הרשב"י נשלם כל הארבעה חלקי פרד"ס, לכן באמת עולה מספר תנ"א רב"י שמעון ב"ן יוחא"י [=1216] למספר פש"ט רמ"ז דרו"ש סו"ד [=1216], ולאשר שלפי דרכינו הוא בחינת השמחה דהיום הזה, אשר זה הוא יסוד ישרי"ם שהוא מספר או"ר עם שמח"ה [=560] כטעם "פקודי ה' ישרי"ם משמח"י לב"י לכן עולה באמת כל הפסוק הלזה "פקודי ה' ישרי"ם משמח"י ל"ב"י [=1216] גם כן למספר תנ"א רב"י שמעון ב"ן יוחא"י שהוא גם כן מספר פש"ט רמ"ז דרו"ש סו"ד כאמור (צבי לצדיק מאמרי חודש אייר מאמר ג' הילולא דרשב"י).

"קשת" בגימטריא "רבן שמעון בן יוחא"י
עם הכולל [=800]. ורמז בזה על שבימיו לא נראתה הקשת, כי זכותו הגנה על הדור (וידבר משה).

הפסוק (ויקרא פרק יג, לג): "וְהָתְלַח וְהָתְקָ לֹא יִגְלַח", הוא פסוק ל"ג, יש אומרים רמז שבל"ג בעומר עושים תגלחת - חלאקה, וגם האות ג רמז על ג' שנים (ספר פאת - הראש).

כתוב בפרשת מקץ "אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון... ויוצא אליהם את שמעון" רמז על ספר ה"זוהר" ששמעון יוציא את המטמון, דהיינו סודות התורה.

"בראשית ראשי תיבות: תנא אילוקי ר'בי שמעון ב"ר יוחא. "ברא" ראשי תיבות: ב"ר ר'בי אילעזר.

היתה לו לרבי שמעון חברייה של ז' תלמידים, בא אליהו הנביא ואמר לכל אחד מהם את יומו, אחד בבחינת יום ראשון, ואחד בבחינת יום שני, וכן לכולם, ולרשב"י אמר לו אתה בבחינת שבת קודש. רמז: "שמעון בר יוחי" בגימטריא 702 גם "שבת" בגימטריא 702. [לכן יש נוהגים לשיר "בר יוחאי" בליל שבת קודש].

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.
בפרשת מצורע (ויקרא טו) בג' פסוקים י"ג י"ד ט"ו ישנם מ"ט תיבות, רומזות כנגד הספירה שהיא מ"ט יום, כמבואר ב"זוהר הקדוש", ותיבת "מועד" היא התיבה השלושים ושלוש לרמז שהיום הל"ג הוא חג ומועד (מנחת עומר בשם הרה"ק ר' גרשון העניך מראדזין ז"ל).

אפילו שם המקום "מירון" מראה לנו על יעודו ועל חשיבותו המיוחדת שאין דומה לה. "מירון" – רמז יש בה לספירת תפארת. כך מפרש בעל "חסד לאברהם" (מעין ג נהר יג) וזה לשונו: "תרגום של צאן הוא "מְרֹאֲנִי" מלשון מרן דבשמיא הרומו לתפארת, על דרך שאמר הכתוב (יחזקאל לד, לא): "ואתנה צאני וצאן מרעיתי אדם אתם". והנה מרא"ן במספר קטן עולה י"ב ובצירוף המילה י"ג, וגם מידת תפארת הנקראת אמת העולה במספר קטן ל-ט' ויחד עם שלוש אותיותיה ועם המילה עולה לי"ג, לרמז י"ג מידות של רחמים.

מירון בגימטריא **"אור צח"** [עם הכולל] [=306], גם בגימטריא **"דא אש"**, או **"האש"**.

המתקת הדינים

לפי מה שמבואר בכתבי האר"י ז"ל (שער הכוונות ענין ספירת העומר, דרוש יא) שבכל לילה של הספירה צריכים לכוון לתיבה אחת מהמזמור (תהילים סו) "אלקים יחנו ויברכנו" וכו', יוצא ליום ל"ג בעומר תיבת "אלהים" המורה על דין כידוע, כי באמת בל"ג בעומר שורה דינים מיוחדים, ונהוא ראשי תיבות: יכול אני לפטור את העולם מן הדין (אם נחשוב אותיות מ' וה' שתי פעמים). כי ביום זה כל דיני מתעברי מינה ולית שולטנא אחרא בכולהו עלמי] אולם יש גם אופן להמתיקם וההמתקה הנעשית על ידי האותיות שלפני אותיות "אלהים", וכמו שמביא בספר "שפתי צדיקים" בשם הגה"ק מאפטא זי"ע על הפסוק (שמות כא, א): "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" ומפרש בתרגום "ואלין דיניא די תסדר קדמיהן", לרמז כאן איך לסדר הדינים ולהמתיקם שיהפכו לרחמים, "ואלה המשפטים" רצונו לומר דאם שורים משפטים ח"ו, דינים על ראשיהם של ישראל, "אשר תשים לפניהם" להמתיקם עם האותיות אשר לפני תיבת "אלהים", עכ"ד.

והאותיות הם 'אכזטס' כי האות הראשון בתיבת "אלהים" היא א' דאין לה אות קודמת כלל, ואין לפני זה כלום. האות שלפני ל' היא כ'. ולפני ה' היא ד'. ולפני י' היא ט'. ולפני מ' סופית היא מ' פשוטה. והשם **אכזטס** עולה כמספר **ע"ד** [=74] הנרמז בפסוק "בטחו בה' עדי עד" (ישעיה כו, ד). ובזה גם ממתיקים הדינים השורים בל"ג בעומר, ולזה כיון יעקב אבינו ע"ה

בקוראו למצבה "גלעד", דלבן הארמי קרא לו "יגר שהדותא", כי הרשע הזה רצה שיחולו דינים ועונשים ח"ו על כלל ישראל, ותיבת "יגר" מורה על פחד ודינים, מלשון "מגור מסביב" (ירמיה ו), אבל יעקב אבינו קרא לו "גלעד", גל היינו ל"ג בעומר, שבעצם שורה בו דינים, ורצה יעקב שיומתקו הדינים ויהיה בו התגלות אלוקות, ובו כוחו יפה, **עד** ע"י השם העולה כמספר **ע"ד** נוכל להמתיקם (הרה"ק רבי ישראל מרז"ין זי"ע).

"צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים" (תהילים מב, ג). הפשט הוא שצמאה נפשי ליום ל"ג בעומר שנקרא בבחינת "לאלהים" וגם "אל חי" עולה כמספר **מ"ט** כימי הספירה, הטעם שאני צמא ומצפה ליום הגדול הזה מתי אבוא ואראה פני "אלקים", שנוכה לראות פני אלקים, שזה האותיות **לפני** אלקים השם **אכזטס** מ' שזה רחמים, המתקת הדינים (הרה"ק הרבי ר' בער זצ"ל זי"ע המגיד ממעזריטש).

הרב הקדוש רבי צבי הירש מזידיטשוב זצ"ל ישב פעם עם חסידיו בהילולא דרשב"י וכך אמר "ידיד נפש אב הרחמן" בגימטריא "רבי שמעון בן יוחי" [=764].

בזמר "בר יוחאי" "במערת צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך" רואים שבזכות המערה זכה רשב"י לסודות התורה, וכן מובא בספר 'מחמדי ארץ' ש"מערה" ראשי תיבות משה עקיבא רשב"י האר"י דרכם השתלשלה תורת

הסוד לעולם, וכן מער"ה ראשי תיבות משה רבינו עליו השלום.

וכן סופי תיבות מער"ה במילוי - מ"מ עי"ן רי"ש ה"ה, אותיות נשמ"ה המרמזת על נשמת התורה...

ומער"ה אותיות העמר שבהם מאיר אורו של רשב"י. וכן קניית החכמה במערה נרמזת בפסוק (משלי ה, יב) "אני חכמה שכנתי ערמה" (קונטרס בר יוחאי יסוד עולם עמוד כה).

רפואות וישועות

כתב בספר "בית אהרן", וזה לשונו: "כמו הקב"ה, כך רשב"י לכל ואפילו לפחותים" עכ"ל. הכוונה, שכל ישראל מקטן ועד גדול יש להם שייכות לה'שע ביום ההילולא בל"ג לעומר בזכותו הגדול דרשב"י (הובא הילולא דרשב"י עמוד צ).

ויש רמז בפסוק (תהלים לו, ז): "אדם ובהמה נושע הוי"ה", גימטריא רבי שמעון יוחאי בר יוחאי. וגם ראשי תיבות רשב"י – ועל ידו יושפע שפע רב בכל העולמות", (שם עמוד צ).

ועוד האיר לי השי"ת רמז נפלא על רשב"י בברכת משה רבינו עליו השלום לישראל (וזאת הברכה): "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך" – "עם נושע" אותיות "שמעון" והאות ע' הראשונה רמז לשבעים "תיקוני הזוהר" שגילה שעלית על כולנה. הנה מרומז עזרת האל יתברך בזכות הצדיק רשב"י זיע"א.

בספר "בני יששכר" (מאמר ג אות ב) כתב כשם שביום ל"ג בעומר מת רשב"י כך גם נולד ביום זה שכן הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים כמו שמצינו אצל משה רבינו ע"ה שנולד ומת בז' אדר, עכ"ד.

הנה יש לומר ל"ג בעומר שהוא יומא דהילולא של הרשב"י, וגם נולד רשב"י בל"ג בעומר, לכן יום זה מסוגל שיהא נמשך רפואה, ורמז לזה כי "רבי שמעון" בגימטריא "רפואה שלימה" עם הכולל [=678].

וגם איתא (שבת לג) ביציאת רשב"י מן המערה "כל היכא דהוי מחי [מכה] רבי אלעזר הוי מסי [מרפא] רבי שמעון" עיי"ש. וגם ל"ג בעומר הוא בספירת "הוד", ושורש הרפואות הוא ב"הוד" וכמו שכתוב בסידור האר"י ז"ל בתפילה בברכת "לא לך ברוך נעימות יתנו בורא רפואות" זה כנגד מידת הוד... " (מטה מנשה).

שמעון ב"ן יוחאי עולה מחי"ה מתי"ם [553=]. יש לומר על כן בכוח רשב"י פסקו למות מתלמידי רבי עקיבא והוא בחינת ביטול המיתה לבחינת "מחיה מתים" (שער יששכר מאמרי חודש אייר אות מ).

"ורפאתיו" גימטריא "שמעון בר יוחאי" [703=]. "שלום שלום לרחוק" ולקרוב" אמר ה' ורפאתיו" - שאפילו לאותם שאין להם הזכות והיכולת לעלות למירון, בעצם יום הקדוש יכולים להפיל תחינתם בכל מקום שהם, ויכולים להיושע בזכות התנא האלקי (הילולא דרשב"י).

הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע היה אומר **מרון** [ללא האות י'] הוא ראשי תיבות: **מ**'לך **ר**'ופא **נ**'אמן ו'**ר**חמן (אגרות לחם שלמה צג).

"וכן רפואת הנפש בתשובה שלימה נמשך בזכותו של רבי שמעון שכן **שמעון בר יוחאי** גימטריא של הפסוק (ישעיהו ו, י): **"יבין ושב ורפא לו"** [=703], (הילולא דרשב"י עמוד קכ).

ראשי תיבות של **יושפע ש"פ** ר"ב **ביכל העולמות** – הוא ראשי תיבות ה'תנא ר'בי **ש'מעון ב'ן יוחאי** [הרשב"י].

וכן **יושפ"ע שפ"ע ר"ב** גימטריא **רב"י שמעון ב"ן יוחאי בל"ג בעומר** [=1118]. ועוד **ספ"ר הזה"ר הקדו"ש** גימטריא חס"ד מלא כזה **חי"ת סמ"ך דל"ת** [=972] (שי למורא מהגה"צ אב"ד קרעניץ זצ"ל).

נודע על כוחו הגדול של רשב"י להשפיע שפע "מזוני" לעולם, וכדאיתא ב"ירושלמי" (ברכות פ"ט הי"ח) רבי חזקיה בשם רבי ירמיה, כן היה רשב"י אומר בכל פעם שהוצרך למעות "בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב" והיתה מתמלאה.

כתב ב"אהלי יעקב" להרה"ק רבי יעקב מהוסיאטין זצ"ל, שהמן תחילת ירידתו בל"ג בעומר, ואם כן נפתח אז צינור הפרנסה לישראל.

איתא מהרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (מאורן של ישראל יד שבת, ב) שיום פטירת הצדיק נקרא 'הילולא', כי אותו היום הוא לצדיק כ'בי הילולא' שהוא בלשון ארמי

יום 'חתונתו', וכמו שבחתונה קורין את הכתובה לפני החתן להודיעו ולהזכירו את התחייבויותיו כלפי הכלה, כמו כן ביומא דהילולא של הצדיק מזכירים את התחייבותו כלפי האנשים שחסו בצילו, עכ"ל. על פי זה יש לומר, שבהילולא דרשב"י הרי הוא כחתן היוצא מחופתו, ו'שטר כתובה' בידו לכל המשתתפים בשמחתו, הן בקירוב מקום, הן בקירוב הלב, ובכתובתו כתוב 'ואנא אפלח ואיזון ואפרנס יתיכי ליכי' [אזון ואפרנס], והרי הוא כמחייב עצמו להשפיע לנו בני חיי ומזוני וכל הצטרכויותינו בהרחבה מרובה.

שמעתי מ'חכם אחד' מדוע יש שפע אדיר של מאכל ומשתה באתר קודש מירון ואילו שינה איננה עולה כלל בנקל... כי לרשב"י נעשה נס המערה בענייני מאכל ומשתה, שהרי 'שם נברא מעין לו וחרוב למאכלו', ואותו נס נמשך עד היום הזה, אבל לגבי שינה לא נעשה נס....!

רמז נפלא לל"ג בעומר

המהרש"א בחידושי אגדות בבואו לבאר את דברי הגמרא (מועד קטן כח, א) "מת בחמישים ושתים זו מיתתו של שמואל הרמתי", מבאר על פי האמור 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה שעיקר שנותיו של אדם חמישים שנה מעשרים ועד שבעים, כי עד גיל עשרים הם ימי נערות שאינם מן החשבון, כך שיש בידינו חמישים שנה, מתוכם ארבעים ותשעה שנה הם דוגמת היובל והם ימי ספירה וחשבון, ושנת הנו"ן

היא תכליתו של האדם דוגמת שנת היובל שבה ישוב איש אל אחוזתו.

חז"ל אמרו על חנה שהתפללה על שמואל 'רגלי חסידיו ישמור' כי כיון שעברו רוב שנותיו של אדם בלא חטא שוב אינו חוטא, על פי האמור שעיקר שנותיו של אדם הם מ"ט שנה, הרי רוב שנותיו כשני שלישי הם ל"ב שנים, הוסף עליהם עשרים שנה של ימי הנעורים, הרי לך נ"ב שנה, שנותיו של שמואל הרמתי.

על דרך זה כותב הוא, יש לכונן את ימי ספירת העומר, לדעת האומר בניסן נברא העולם, הרי העולם נברא בכ"ה אדר, מכ"ה אדר ועד ט"ו ניסן יש לנו עשרים יום דוגמת עשרים ימי הנערות של האדם, מ"ט יום שבין ט"ו ניסן לעצרת הם דוגמת שנות האדם שמכ"ה ועד ששים ותשע, יום לשנה, ויום החמישים הוא קודש חג השבועות דוגמת שנת השבעים. יום ל"ב לעומר הוא דוגמת שנת הנ"ב מחיי האדם, ולאחר שעבר יום ל"ב לעומר הרי זה כמי שעברו עליו רוב שנותיו בלא חטא ששוב אינו חוטא. וזכר לדבר שאנו מדקדקים לעשות יו"ט קצת בל"ג בעומר לזכר שבו עברו רוב ימים שהן ב' חלקים ממ"ט ימי ספירה יום לשנה ששוב אין אדם חוטא שהם ל"ג שנים אחר כ' שנים של שני הנעורים כאמור.

בזכות מי התורה קיימת?

רבי שמעון בר יוחאי הבטיח, שלא תשתכח תורה מישראל על ידו כמבואר בדברי רז"ל (שבת קלח): "כשנכנסו רבותינו לכרם שביבנה אמרו: עתידה תורה שתשתכח

מישראל, ואמר רשב"י שלא תשתכח, שנאמר "כי לא תשתכח מפי זרעו". כמבואר בזוהר (נשא דף קכ"ד): "בהאי חיבורא דאיהו ספר הזוהר יפקון מן גלותא" [בזה החיבור, שהוא ספר הזוהר, יצאו מן הגלות].

ועתה הוא וראה והבן נפלאות ונסתרות של תורתינו הקדושה, כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרומז ונסתר על סוד זה, שעל ידי זרעו של יוחאי, שהוא רבי שמעון בר יוחאי, על ידו לא תשתכח התורה מישראל, כי סופי תיבות של זה הפסוק "כי לא תשכח מפי זרעו" הם האותיות "יוחאי". וזה שמרמז ומגלה הסוד: "כי לא תשכח מפי זרעו" – מפי זרעו דייקא, היינו מפי זרעו של זה בעצמו שהוא מרומז ונסתר בזה הפסוק, שהוא התנא "יוחאי", כי יהיה על ידי זרעו [רשב"י] של יוחאי שמרומז בזה הפסוק בסופי התיבות (גל פנינים).

"נעשה אדם נאמר בעבורך"

הרה"ק בעל ה"אמרי חיים" מויז'ניץ זי"ע נתן הסבר למילים בפיוט "בר יוחאי" – "נעשה אדם נאמר בעבורך", וכך אמר: "כשרצה הקב"ה לברוא את האדם ואמר למלאכים "נעשה אדם", לקח את רשב"י כדוגמא לאדם שברצונו לברוא..."

פרק יג

הפיוט "בר יוחאי"

המחבר ותולדותיו

מחבר הפיוט "בר יוחאי" הוא הגאון המקובל האלקי רבי שמעון לביא זיע"א.

הפיוט המפורסם "בר יוחאי" הינו נשגב ונעלה מאוד. הוא מכיל בקרבו דברי סודות, ומיוסד כולו על עשר ספירות שבקבלה, והמדרגות שזכה רשב"י להגיע אליהם, ולכן יש בו עשרה בתים, כנגד העשר ספירות.

מחבר הפיוט הוא הגאון המקובל האלקי רבי שמעון לביא זיע"א. ושמו "שמעון לביא" ושמו הוא ראשי תיבות של בתי השיר.

מה ידוע לנו על הגאון המקובל רבי שמעון לביא זיע"א?

כתב החיד"א בשם הגדולים: "הרב שהרביץ תורה בקהילת קודש טריפולי ממערב, שמו "רב שמעון לביא" [בשם ספר "יודעי בינה" מהרמ"ז]. ואני שמעתי שהרב הנזכר היה דעתו ליסע לארץ ישראל וכשבא לטריפולי ראה שלא יודעים דת ודין ואפילו תפילה וברכות כתקן, ואמר בלבו כי טוב לו לקרוב לתורה וללמדם תורה וליראה את ה', וזה יותר מהליכת ארץ ישראל, וכן עשה, והצליח כמעט לגיירם והרביץ תורה שם, והיה זה בשנת ש"ט [לפני 471 שנים]. וחיבר פירוש ארוך

על ה"זוהר" על ספר בראשית וספר שמות והוא מצוי בטריפולי ותוניס... והרב הנזכר הוא שישד פיוט "בר יוחאי", עכ"ל החיד"א.

ובאטלס "עץ חיים" כתב: "מחכמי ספרד, מקובל, מיוצאי גירוש ספרד בשנת ה'רנ"ב [1492 למנינם]. נפטר בן מאה בשנת ה'שמ"ח [1588 למנינם]. אחרי הגירוש נדד לפורטוגל, ובגירוש בשנת ה'רנ"ז [1497] עבר לצפון אפריקה. התיישב בעיר פס שבמרוקו. בשנת ה' ש"ט [1549] בא לטריפולי והיה שם רב ודרשן והחזיר רבים בתשובה. נדפסו ממנו ספרי קבלה: "כתם פז", ו"יד נאמן". וכן חיבר פיוטים לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי.

הפיוט "בר יוחאי" נדפס לראשונה בשנת ה' שפ"ג [לפני 397 שנים] בספר "תפוחי זהב" דפוס מנטובה. תוכיות הפיוט "עמוק עמוק מי ימצאנו. כל אותיותיו ותיבותיו וחרוזיו הם במספר במשקל כולם מנויים, אשר בו יאמר כל שבחי רשב"י המקודש בקדושת עשר ספירות, ואשר הוא מקודש מקדושת בחינת ניצוץ משה רבינו "רעיא מהימנא". ולכן נוסד בעשרה חרוזים כנגד עשר ספירות מתתא לעילא. ובתוך כל חרוז סידר מעלת ובחינת אותה הספירה בקשר מעלת רשב"י ובחינת משה רבינו השייכים לאותה הספירה.

משה, רשב"י, והשבת

ב"זוהר הקדוש" נאמר: שרבי יהודה קרא לרשב"י "שבת", מה שבת לה', אף רשב"י שבת לה' קודש. וגם אליהו הנביא קרא לרשב"י "שבת".

רשב"י מכונה ב"זוהר הקדוש" (אדרי"ר ח"ג עמ' קמד:) בשם 'שַׁבְּת'. השבת משפיעה על כל ששת ימי המעשה, כך רשב"י בבחינת ה'בינה' המשפיע על ששת תלמידיו, כפי שבספירות, הספירה השביעית – ה'בינה' [אמא'] משפיעה על שש הספירות שתחתיה – חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד [פירוש הסולם שם].

והנה מצינו שגם משה רבינו מכונה בזוהר [זהר חדש יתרו] בשם 'שַׁבְּת' ומוסיף שם שדרגתו היא בבינה. מובא בכתבי האריז"ל שלכך נקרא רשב"י בשם 'שבת', משום שהוא גלגול משה רבנו עליו השלום שנתן את השבת קודם מתן תורה.

מעניין הדבר, שעניינו של רשב"י והתחבאותו במערה מופיעים במסכת 'שבת', בדף ל"ג – יום הילולא דרשב"י – ל"ג לעומר.

ועוד הגימטריא של "שבת" [עם הכולל=703], הוא גימטריא של "שמעון בר יוחאי" (ביאור השיר).

לאור הבנת הקשר בין רשב"י לשבת, נבין מדוע נהגו רבים לשורר את הפיוט 'בר יוחאי' בסעודות שבת, ואצל בני תימן אף הכניסוהו כחלק מקבלת שבת בבית הכנסת.

מנהג ישראל לשורר את הפיוט "בר יוחאי" והוא סגולה נפלאה להארת הנשמה.

וכן כתב בספר "תיקוני שבת" (קראקא, שנת שע"ב) "כי מי שהאיר ה' רוחו עליו אף בחו"ל והוא ממארי קבלה יגן פזמון זה, והוא סגולה נפלאה להארת הנשמה, כי האותיות מחכימות והוא מיוסד ומסודר דרך המעלות סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה למעלה למעלה עד לראש כל הכתרים".

וכן כתב בספר "הדרת זקנים" (ליוורנו תרט"ז) אחר "אדרא זוטא" נוהגים לשוררו בקול נעים, ואחר כל לימוד זוהר לעורר זכותו באתערותא מלתתא לעילא והוא סגולה נפלאה להארת הנשמה, ובפרט בליל שבועות והושענא רבה".

תפוצת הפיוט "בר יוחאי"

שיר זה נתקבל בכל תפוצות ישראל ונדפס בכל הסידורים - ספרדים ואשכנזים.

וכתב בספר "ביאור השיר" בשם האדמו"ר הגה"צ שר שלום מבעלז זיע"א: "שאלו הפייטנים שהיו להם נשמות כלליות, פיוטיהם נתקבלו אצל כלל ישראל, ואלו שהיו להם נשמות פרטיות לא נתפשטו פיוטיהם אצל כלל ישראל".

וכן כתב בספר "ישמח משה": קבלה היא שהזמירות שנתפשטו בישראל, נאמרו ברוח הקודש.

"ואמרתם כה לחי", השיר שחיבר אותו צדיק לכבוד הרשב"י. הוא שינן את השיר ואת הלחן שלו לקהל שני היטב. אף הוא רקד ושמח שם הרבה עם הקהל. אותו עד ראייה לדבר היה רבי יוסף טובול, אותו סבא זקן ושבע ימים באותו פרק היה עדיין ילד צעיר, מפיו שמעתי את הסיפור".

כן שמו של מחבר הפיוט "יוסף חיים בן אליהו" מרומז בראשי תיבות של הפיוט, כזה: הראשי תיבות של הפיוט "ואמרתם כה לחי" הוא כל הכ"ב אותיות התורה מאל"ף עד תי"ו, וזהו חשבונם:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס

ע פ צ ק ר ש ת = 1495

לכבוד רבי שמעון בן יוחי - חיברו יוסף

חיים בן אליהו חזק = 1495

חושבנא דדין כחושבנא דדין!

[בהרבה מקומות בש"ס מצינו שם אביו של רבי שמעון שהובא בלא אל"ף כזה "יוחאי", אך אם רוצים לכתוב יוחאי עם אל"ף, אז צריכים לחשוב גם ה"כולל" של הא"ב שיהא חושבנא דדין כחושבנא דדין]

רמז נוסף למנהג הספרדים מקדמת דנא לשיר אותו בכל ליל שבת, שזכות התנא יעזור לאוהבי תורתו לזכות אותם בתוספת נשמה יתירה ממקום גבוה. וסימן לדבר ראשי תיבות של שורה ראשונה מהפזמון שחוזרים וכופלין אותה תמיד **[בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחבריד]**, הן בגימטריא **"שבתא"** [=703] (תפוחי זהב).

"ואמרתם כה לחי"

ויש עוד פיוט נפלא "ואמרתם כה לחי" לפי סדר האלף בי"ת, ומחבר השיר הלא הוא, רבינו יוסף חיים בעל ה"בן איש חי".

וכך מובא בספר "מירון" (עמוד 118, רבי יוסף הגלילי): "רבי יוסף חיים הגיע לל"ג בעומר למירון להשתתף בהילולא דרשב"י. שם התקבל בהתלהבות יוצאת מגדר הרגיל. ממש נישא על כפיים. שם במירון השמיע לראשונה את שירו שחיבר לכבוד התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי, והוא השיר המפורסם "ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר יוחאי". כאן מבקש אנוכי להביא עדות חיה מפי עד ראייה, אשר זכה להשתתף באותה הילולא של רשב"י במירון בעת שביקר שם רבי יוסף חיים זצ"ל מבגדאד. לדבריו, הוא הופיע בפני קהל החוגגים כאשר טס של כסף היה תלוי בשרשרת על צווארו, על אותו הטס היה חרוט השיר

ביאור השיר "בר יוחאי"

לפנינו ליקוט זעיר מביאורי השיר שנלקט מהספרים "ביאור השיר" לריא"ז מרגליות, שירי הרשב"י, הילולא דרשב"י, תורה מציון ועוד.

**בר יוחאי, נְמַשְׁחַת אֲשֶׁרִיד, שָׁמֶן
שָׁשׂוֹן מַחְבֵּרֶד:**

"בר יוחאי"

קראו על שם אביו ולא בשמו רבי שמעון, כי רשב"י היה מפאר עצמו באביו יוחאי, שהיה מקורב למלכות, והיה גדול ממנו במעשים טובים, ורצה שיקראוהו על שם אביו (שער יששכר - מאמרי חודש אייר, מאמר גל עיני אות יט).

וב"שדי חמד" כתב (מערכת כי כלל קד) שאלהו הנביא קראו כן, כי אליהו הנביא שאל מן רשב"י פירושו של פסוק בשיר השירים, ורשב"י לימד אותו פירושו של הפסוק, לפיכך חשבו אליהו לרשב"י כרבו, ועל כן לא רצה לקרותו בשמו, וקראו "בר יוחאי".

"נְמַשְׁחַת אֲשֶׁרִיד, שָׁמֶן שָׁשׂוֹן מַחְבֵּרֶד"

משיחה היא לשון גדולה, למי שנתעלה להיות כהן גדול, או מלך, או נביא, שמושחים אותם לקדושה ולשררה. על הפסוק (תהלים מה, ח): "עַל כֵּן מְשַׁחֵךְ אֱלֹהִים

כתב החסיד המקובל הרב ריא"ז מרגליות זצוק"ל בהקדמתו ל"ביאור השיר בר יוחאי":

"תוכות השיר: לא נוסד בפשטות על מליצת לשון של שיר לבד, אלא אותיותיו ותיבותיו וחרוזיו הם במספר במשקל כולם מנויים, ותוך תוכו יסודתו ממקראי קודש ומדברי חז"ל ומדרשים ולישנא של זוהרי"ת מ"זוהר הקדוש" והתיקונים ומסודות חכמת הקבלה, דברים העומדים ברומו של עולם, דברי אלוקים חיים, מים עמוקים חוצבים להבות אש הקודש, עמוק עמוק מי ימצאנו ומי ידלנו וישקנו, ואין פלא הוא בהתעוררות הגדולה והתרוממות הנפש שמרגישים בו כל בעלי השיר שיוצאים בשיר ומרננים השיר הזה, כי נתעורר על ידם ובהם אז בשירם ובזמרם את השיר הקודש הזה, רגשת קדושת זיו אורו דרבי שמעון.

סדר השיר: בו יאמר כל שבחי רשב"י המקודש בקדושת עשר ספירות הקדושות ואשר הוא מקודש מקדושת בחינת ניצוץ נשמת משה רבינו רעיא מהימנא קדישא עלאה.

ולכן נוסד בעשרה חרוזים כנגד עשר ספירות מתתא לעילא, ובתוך כל חרוז סידר סדר מעלת ובחינת אותה הספירה בקשר מעלת ובחינת משה רבינו, רעיא מהימנא ורשב"י השייכים לאותה הספירה במתיקות עמקות פלאית מאוד...".

וכן חבריו הודו והכירו בגדלותו המופלאה ושמחו בו, וזהו: "על כן" עבור מעשיך. "משחך אלהים אלהיך" למלך. "שמן ששון מחברידך" כאשר תהיה נמשח בשמן למלך על העם, יהיו עליך ששון מחברידך – כי הכל יחפצו בך.

ואמרו ב"זוהר הקדוש" (צו לד, א): "כי עמך מקור חיים, דא שמן עלאה, דנגיד ולא פסיק לעלמין, דשריא בגו חכמה עלאה דכללא" [זה השמן העליון ששופע ואינו פוסק לעולמים, ששרוי בתוך החכמה העליונה של הכל].

"אשרי חלקו של משה, שעליו כתוב יפיתך מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם." "אהבתך צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן ששון מחברידך" (הזוהר המתורגם שמות דף לו, וידוע שרשב"י ניצוץ משה רבנו ע"ה, לכן רמז שפיר עליו הרב הפייטן אחרי כל חרוז של הפיוט הזה זה הפסוק "שמן ששון מחברידך").

עוד יאמר, כמו שנאמר בזה ב"שער יששכר" (מאמרי חודש אייר אות יד) וזה לשונו: מה שמשבח ומהלל לרשב"י יותר מחבריו בבחינת "שמן" והלא בשמן אין מושחין רק לכהן או מלך אבל לא לאחר אפילו לנביא, אולם יש לומר על פי חז"ל (בשבת לג, לד) שרשב"י עמד שם נגד חבריו ומסר נפשו שם יותר מכל חבריו נגד התבוללות בעמים, ולא רצה אפילו בדיבור ללמד זכות על הרומיים וגינה את המלכות אז יותר מחבריו, וגם השמן (איתא במדרש שהש"ר פ"א

אלהיך שמן ששון מחברידך", כתב רש"י "כל לשון גדולה נופל עליה לשון משיחת שמן כדת המלכים" עכ"ל.

בכהן גדול כתיב (שמות כט, ז) "ולקחת שמן ויצקת על ראשו ומשחת אותו", ומסגולת הכהן גדול היא שמכפר על בני ישראל.

במלך כתיב (שמואל א טז, יג) "ויקח שמואל את קרן השמן וימשח אותו", וכתוב (מלכים א יט, טז) "ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך". תפקידו של המלך הוא לעמוד בראש העם ולהנהיגם כרועה צאן.

בנביא כתיב (שם): "ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתידך". הנביא הוא העומד בין ישראל לאביהם שבשמים, ומביא את דבר ה' אל העם, ולהוכיחם וליישרם בדרך נכוחה.

ורשב"י זכה ונתקיימו בו ג' מעלות אלו. הראשונה, ככהן גדול לכפר על בני ישראל, דאיתא בגמרא (סוכה מה ע"ב) "ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רשב"י, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", ופירש"י שם: "לפטור בזכותי, אני סובל כל עוונותיהם ופטרן מן הדין".

השנית, כמלך, הלא זכה למלכות גדולה, "מאן מלכי רבנן", כדאמרינן בגמרא (גיטין סב ע"א) "שלמא עלייכו מלכי, אמר ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים, אמר ליה: דכתיב (משלי ח, טו): "בי מלכים ימלוכו".

השלישית, כנביא, דאיתא ב"זוהר הקדוש" (שמות דף קצ ע"ב) "ודאי רוח נבואה שרא על [רשב"י הנקרא] בוצינא קדישא" (שירי הרשב"י, בר יוחאי).

ידי זה נתעלו ונתקדשו, כן נתעלה ונתקדש
רשב"י כאילו נמשח בשמן המשחה.

"נְמִשְׁחָתָּ מִמֵּדַת הַקֹּדֶשׁ"

מידת הקודש היינו שמובדל ומופרש
ומזומן לאיזה דבר, ורשב"י הבדיל עצמו
מחבריו בזה שלא נתיירא מן הרומאים,
והיה מוכן ומזומן לסכן את חייו והוכרח
לברוח ולחיות חיי צער במערה, לפיכך
נתעלה ונתקדש יותר מחבריו (שירי הרשב"י).

מידת הקודש היא ספירת המלכות, על שם
שהיא מודדת השפע והאור לכל מידה
ומידה, ומושפעת מספירת החכמה
הנקראת קודש, וממנה נותנת לכל ספירה
מעולמות בריאה יצירה עשיה, וכן לכל
הנבראים כולם, וכנזכר בכמה מקומות
בזוהר הקדוש, ובדברי האר"י ז"ל. ורשב"י
זכה להיות בבחינת שמן משחת קודש,
בהיות ונמשח מן השמים על ידי מידת
הקודש (תורה בציון).

"נְשִׂאתָ צִיץ נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ"

לשון הפסוק (שמות לט, ב): "ויעשו ציץ נזר
הקודש". הציץ שלבש הכהן הגדול במצחו,
היה נזר הקודש, וסגולת הציץ הוא שמכפר
ומרצה, והמסתכל בציץ היה נופל עליו
פחד.

רשב"י בעצמו היה בו סגולת בחינת הציץ,
שאמר רשב"י בזוהר הקדוש (ויקהל ריז, ב):
"אֲמַאי אֶקְרִי צִיץ. אֶסְתַּכְּלוּתָא לְאַסְתַּכְּלָא

ב) שאינו מתערב עם שום משקין כך ישראל
אינם מתערבים עם העכו"ם, ורשב"י
שמסר נפשו יותר מחביריו שלא רצה
להתערב גם ללמד זכות עליהם יש לו
מעלת השמן יותר מחביריו, [וכמו שהשמן
לא רק שאינו מתערב בשאר משקים, אלא
תמיד צף ועולה למעלה על גבי המשקה, כן
רשב"י עלה ונתעלה על חבריו].

וגם אמרו במדרש שם על השמן הזית
שמגרגרין אותו מאילנו ונטחן ונחבט
ומקיפין אותו בחבלים ומביאין אבנים
ואח"כ נותנין את שמן כך ישראל... והיינו
גודל הניסיונות מן העכו"ם ומן הסטרא
אחרא שעומדים נגד העובד ה' לאמיתו,
ובכל אלו הייסורים וטחינות וחבטות כנ"ל
לא יחת מפני כל ויתגבר כארי, והוא בחינת
רשב"י כנ"ל, והוא בחינת השמן ששון
שנמשח במידתו יותר מחביריו עכ"ל, זהו
שמפייט אחר כל מידה נכונה של סוף כל
חרוז "שמן ששון מחביריך" (ביאור השיר).

בַּר יוֹחָאִי, שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ,
נְמִשְׁחָתָּ מִמֵּדַת הַקֹּדֶשׁ, נְשִׂאתָ
צִיץ נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ, חָבוּשׁ עַל רֹאשְׁךָ
פֶּאֶרְךָ:

"שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ"

לשון הפסוק (שמות ל, כה): "ועשית אותו
שמן משחת קודש". כמו שאהרן ובניו,
והמשכן וכליו, נמשחו בשמן הקודש, ועל

"כִּד פִּתַּח רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרָזִי דְרָזִין, אֲזִדְעָזַע
אֶתְרָא, וְחִבְרִין אֶתְחַלְחֵלוּ... [כְּשֶׁפִּתַּח רַבִּי
שְׁמַעוֹן בְּסוּדֵי הַסּוּדוֹת, הִזְדַּעְזַע הַמְּקוֹם, וְהַחֲבֵרִים
הִתְחַלְחֵלוּ] (ח"ג קכח). רוצה לומר, הרשב"י
נשא עליו אותה בחינת פחד ההסתכלות
של ציץ נור הקודש (ביאור חשיר).

"חבוש על ראשך פארך"

מלשון הפסוק (יחזקאל כד, יז): "פארך חבוש
עליך". המגבעת המפוארה שבראש הכהן
שמפארת את לובשה, כדכתיב (שמות לט,
כח): "ואת פארי המגבעות שש", ופירש
רש"י שם "תפארת המגבעות, המגבעות
המפוארות". ואין הכוונה בזה לומר,
שרשב"י היה לבוש מגבעת ממש ככהן,
אלא שמדמהו במעלותיו לכהן גדול בכל
מעלותיו וסגולותיו.

**בֵּר יוֹחָאִי, מוֹשֵׁב טוֹב יִשְׁבֶּתָּ, יוֹם
נִסְתָּ, יוֹם אֲשֶׁר בִּרְחַתָּ, בְּמַעֲרַת
צוּרִים שְׁעַמְדָּתָּ, שֵׁם קִנִּיתָ הוֹדְךָ
וְהִדְרְךָ:**

"מוֹשֵׁב טוֹב יִשְׁבֶּתָּ, יוֹם נִסְתָּ,

יוֹם אֲשֶׁר בִּרְחַתָּ"

על פי הפסוק (יחזקאל כח, ב): "מושב אלהים
ישבתני". מתחילה ישב רשב"י באהלה של
תורה, הנקרא "טוב" כדאמרינן בגמרא (עי'
יט ע"ב): "ואין טוב אלא תורה", שנאמר
(משלי ד, ב): "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי

בִּיה. וּבִגִּין דְּהוּה קִיַּימָא עַל אִסְתַּכְּלוּתָא
דְּבֵר נֶשׁ, אֲקָרִי צִיץ. וְכַל מֵאֵן דְּאִסְתַּכַּל בִּיה
בְּהוּא צִיץ אֲשֶׁתְּמוּדְעָא בִּיה". [פִּתַּח וְאָמַר,
וַיַּעֲשׂוּ אֶת צִיץ גִּזְר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וְגו'. לָמָּה
נִקְרָא צִיץ? הַסְתַּכְּלוּת לְהַסְתַּכַּל בּוֹ. וּמִשּׁוּם שֶׁהִקִּיהָ
עוֹמֵד עַל הַסְתַּכְּלוּת שֶׁל אָדָם, נִקְרָא צִיץ. וְכַל מִי
שֶׁהַסְתַּכַּל בּוֹ בְּאוֹתוֹ צִיץ, הִקִּיהָ נוֹדַע בּוֹ וּמִכָּר].

"כִּד הוּוּ מִסְתַּכְּלוֹן בְּהוּא צִיץ, הוּוּ מִתְבָּרֵן
לְבִייהוּ... [כְּשֶׁהָיוּ מִסְתַּכְּלִים בְּאוֹתוֹ הַצִּיץ, הָיוּ
מִשְׁבָּרִים אֶת לִבָּם...], "כַּל מֵאֵן דְּהוּה מִסְתַּכַּל
בְּהוּא נְצִיצוֹ דְּאֶתְוּוֹ, אֲנָפוּי נִפְלִין
מֵאִימָתָא, וְהוּה אֶתְבֵּר לְבִיה, וְכִדִּין צִיצָא
מִכְפָּרָא עֲלִייהוּ. כְּגוֹנָא דָא כִּין דְּאִיהוּ
גָרִים לְתִבְרָא לְבִיה, וְלֵאֲתַכְנַעָא מִקְמִי
מֵאֲרִיה]" [כַּל מִי שֶׁהִקִּיהָ מִסְתַּכַּל בְּאוֹתָהּ
הַתְנוּצָצוֹת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת, נוֹפְלוֹת פָּנָיו מֵאִימָה
וְהִקִּיהָ נִשְׁבֵּר לְבוֹ, וְאָז הָצִיץ מִכְפָּר עֲלֵיהֶם. כְּמוֹ זֶה,
כִּין שְׁהוּא גוֹרֵם לְשִׁבְר לְבוֹ וְלֵהֲכַנַּע מִלְּפָנֵי רַבּוֹנוֹ].

וכן גדולי דורו וה"חברייא קדישא"
ותלמידי רשב"י היו תמיד זעים וחלים
ורעדים בעומדם לפני רבם רשב"י, כמו
שאמר (ח"ב דף יד.) "דרבי חייא רבא אזיל
לגביה דרשב"י... אתאלם פומיה דרבי
חייא, כיון דעאד לגו מאיך עינוי ולא זקיף
רישיה מגודל פחדו דרשב"י"

ועוד שם (דף טו, א): "כְּשֶׁבָּא רַבִּי חֵיִיא לְפָנֵי
רַבִּי וְסָפֵר לוֹ אֶת הַמַּעֲשֶׂה, תָּמָה רַבִּי, וְאָמַר
לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָבִיו, בְּנִי, רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי אֶרְיָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּנוֹ
אֶרְיָה, וְאִין רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּשֶׁאָר אֶרְיֹת, עָלִיו
כְּתוּב (עמוס א): "אֶרְיָה שָׁאֵג מִי לֹא יִקְרָא".
וְמָה עוֹלָמוֹת שֶׁלְּמַעֲלָה מְזַדְעָזְעִים מִמֶּנּוּ -
אֵנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה".

המלבי"ם מפרש הבדל הלשונות בין ניסה לבריחה, (שמואל א יט, יח) "שהנס הוא אם רודפים אחריו, או שהסכנה קרובה, ואח"כ [כאשר] אין הסכנה גדולה כל כך, כותב ויברח".

וכן כתב ה"כתב והקבלה" (בראשית יד, י) "לשון ניסה נופל על סור האדם מן המקום מפני היזק הווה או מפני רודף, ובזה הוא נבדל מלשון בריחה, שזה נופל על סור האדם מאיזה מקום ואין רודף, וזה מדאגת היזק עתיד".

ולפי זה מדויק היטב הלשונות של ניסה ובריחה, שמיד כשנגזרה הגזירה והיתה הסכנה קרובה אז נס מפניהם לבית המדרש, ועל זה אומר "יום נסת", ואח"כ כאשר דאג על עתידו, מה שיכול לקרות אם יצערו את אשתו לגלות מחבואו, ולא היתה אז הסכנה קרובה וגדולה כל כך, אזי ברח אל המערה, ועל זה אומר "יום אשר ברחתי".

"במַעַרַת צוֹרִים שְׁעִמְדָּת"

לשון הפסוק (ישעיה ב, יט): "ובאו במערות צורים". פירוש שנתחבא במערה, שהיה בין צורים, היינו סלעים ואבנים.

זכה רבי שמעון למעלתו הגדולה בין הצדיקים בגן עדן ע"י שברח מפני מלכות רומי וישב במערה ועסק בתורה במסירות נפש עם רבי אלעזר בנו במשך י"ג שנה.

וכתב בספר "הילולא רבא" (דף ס' להרב מוה"ר שלמה ואנונו זצ"ל), בשם האר"י ז"ל

אל תעזובו". וישב שם במנוחה "עד יום נסת יום אשר ברחתי" שהיה צריך לנוס ולברוח מאימת המלכות של הרומיים שגזרו עליו עונש מוות (שירי הרשב"י).

"יש להבין כפל הלשון "יום נסת יום אשר ברחתי". רשב"י ברח מפני הקיסר כמו משה שברח מפני פרעה, ושם השיג שלימותו במערה כי שם נגלה אליו האלהים, ואפשר דזהו רמז בפסוק "ושמתי לך מקום אשר ינום שמי", אותיות משה.

וגם לא לחינם סדרו רבותינו ז"ל במסכת שבת סיפור המעשה של רשב"י בבורחו מפני הקיסר, שאמרו שם שמעון שגינה יהרג, לרמוז על סוד ניצוץ משה שברח מפני פרעה שרצה להורגו וברח מפניו אל יתרו, שנאמר "ויצילני מחרב פרעה" והשיג שלימותו אח"כ בסנה, לכן גם הרשב"י השיג שלימותו במערה מדברא דלוד.

ויהודה בן גרים שסיפר דברים לפני המלך, היה גלגול המצרי שהרגו משה, כי באמת ההרוג הרג את הורגיו, ולכן רשב"י יהב עיניו ביה ועשאו גל של עצמות.

וגם במשה רבינו עליו השלום נעשה המסירה ע"י הדיבור, שנאמר "הלהרגני אתה אומר, וישמע פרעה ויבקש להרוג את משה" עכ"ל, ורשב"י הוא בעצמו בחינת ניצוץ נשמת משה, אם כן, הוא הוא בעצמו אשר נס וברח זה פעמיים, ושפיר שר עליה כפל הלשון "יום נסת יום אשר ברחתי" (ביאור השיר).

"שהמערה אשר ישב בה משה רבינו ע"ה וזכה בה לאור העליון, באותה מערה ישב בה רשב"י וזכה בה לסודות התורה ולאור העליון" עכ"ל.

וכן כתב בספר "לבנת הספיר" (בראשית ב, א): "מה שכתוב שהקב"ה הסכים על ידו של רשב"י – דעבד ליה ניסא במערת משה ואליהו זכור לטוב – תליסר שנין חרובא ועינא דמיא, ועסיק באורייתא עילאה".

אם כן, ראינו פלא עצום שרשב"י ורבי אלעזר היו באותה מערה שאמר לו הקב"ה למשה רבינו "ושמתוך בנקרת הצור וסכותי כפי עליך עד עברי, וראית את אחוריי ופניי לא יראו". וכן זו היא המערה שהיה בה אליהו הנביא זכור לטוב, והיא אחת מעשרה דברים שנבראו קודם בין השמשות. ושם נאמר למשה רבינו "אני אעביר כל טובי על פניך", שהם אורות של י"ג מדות של רחמים, כמו שמתרגם תרגום יונתן "כל מכילת טובי קדמך" והן הן הי"ג מידות של רחמים.

וכידוע רשב"י הוא ניצוץ של משה רבינו ע"ה, וכמו שמשנה ברח מפרעה כן רשב"י ברח ממלכות הרשעה, וישב באותה מערה י"ג שנים, ואחר שיצא מהמערה אמר, אני רואה י"ג מדות של רחמים חקוקים לפני ומאירים כנרות.

וזה שאמר "מושב טוב ישבת, יום נסת יום אשר ברכת", זכית רשב"י לזכות שאין כמותך בעולם, שסבבו מן השמים את גזירת הקיסר לטובתך, לטובת נשמתך, שביום שנסת וברחת הלכת וישבת במושב

שנקרא "טוב", כי שם ישב בה משה רבינו, ושם נגלו לו י"ג מידות דרחמים הנקראים "טוב", וכמו שתרגם יונתן, "כי אני אעביר כל טובי על פניך" – "טובי" הן י"ג מידות של רחמים. וכן משה רבינו נקרא "טוב" שנאמר "ותרא אותו כי טוב" הוא. ולכן אמר "מושב טוב ישבת" במושב שישב בה משה שנקרא "טוב".

וזה שאמר "במערת צורים שעמדת" שהיא אותה המערה שנאמר עליה "ושמתוך בנקרת הצור", ורשב"י הוא ניצוץ משה רבינו, ולכן אמר זכית כבר פעמיים להיות כאן במערת צורים, ולהתעלות זה פעמיים, פעם ראשונה כמשה רבינו, ועתה כרשב"י, וזה שאמר במערת צורים שעמדת מכבר (הילולא דרשב"י).

"שם קניית הודך והדרך"

על ידי שעמל בתורה במערה, "שם קניית" – היינו התורה שלמדת נעשית לך קנין, כדאמר רב (קידושין לב, ב): "כתוב "כי אם בתורת ה' חפצו" ואחר כך כתיב "ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים א, ב), דמעיקרא היא תורת ה', ולבסוף אחר שעמל בתורה יומם ולילה, קונה הוא את התורה שלמד, ונעשית תורה שלו.

"הודך והדרך" – לשון הפסוק (תהילים מה, ח): "חגור חרבך על ירך גיבור הודך והדרך". בגמרא (שבת סג, א) אמרינן "אמר ליה רב כהנא למר בריה דרב הונא האי

בַּר יוֹחָאי, עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים,
לְמוֹדֵי ייָ הֵם לּוֹמְדִים, אוֹר מִפְּלֵא
אוֹר הַיְקוֹד הֵם יוֹקְדִים, הֵלֵא
הִמָּה יוֹרוֹף מוֹרִיד:

"עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים – לְמוֹדֵי ייָ הֵם לּוֹמְדִים"

לשון הפסוק (שמות כז, טו): "ועשית את
הקרשים עצי שיטים עומדים".

על דרך הפשט יש לבאר: "עצי שיטים
עומדים, לימודי ה' הם לומדים", כי הנה
על הפסוק (שמות כה, יג) "ועשית בדי עצי
שיטים", פירשו בעלי התוספות: "אלו
התלמידים, שנאמר (ירמיה ג, לו): "חרב אל
הבדים ונאלו", ודרשו חז"ל (ברכות סג, ב):
"אלו תלמידי חכמים שיושבים בד בבד
ועוסקים בתורה".

ושיבח המחבר את רשב"י שזכה
לתלמידים כאלו שהם "עצי שיטים
עומדים", ועוסקים ולומדים "לימודי ה'",
כמו שנאמר (ישעיה נד, יג): "וכל בניך לימודי
ה'".

וכן אמר רשב"י בזוהר הקדוש (ח"ב קסט, ב):
"זָכָא חוֹלְקוֹן בְּנִי, עֲלִיכּוֹ קְתִיב (ישעיה נד)
וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי ה'". וגם אנו כשאנו
לומדים ה"זוהר הקדוש" והתיקונים
ומאמרי רשב"י בקדש"ים ובטהר"ות,
ומתנהגים עפ"י מידותיו דרשב"י. גם אנו
נקראים תלמידי בני דרשב"י, וגם עלינו
נאמר וכל בניך לימודי ה', וזהו שמפייט
עליו "לימודי ה' הם לומדים" (ביאור השיר).

[הפסוק הזה] בדברי תורה כתיב", היינו
שרשב"י לחם מלחמתה של תורה (שירי
הרשב"י).

הנה נודע כי הזקן נקרא הוד והדר, כמו
שכתוב "הדרת פנים זקן", ויש בזקן י"ג
מכילן דרחמי, י"ג תקוני דיקנא. והנה
באותה המערה שם זכה רשב"י להשיג
הסודות ד"ג מכילן דרחמי, וי"ג תיקוני
דיקנא קדישא, כמו שאמר בעצמו (אדרא
רבה נשא קלב, ב) כשיצא מהמערה, "אני
רואה את י"ג המדות חקוקים ומאירים
לפניי", ואם כן באותה המערה השיג את
סוד הדיקנא וי"ג מדות של רחמים".

והנה נודע מה שאמר רשב"י, כשיצא מן
המערה, מעיד אני עלי שמים העליונים
שבעליונים, והארץ העליונה שבעליונים
שאני רואה פני מאירים כאור השמש
החזק שמזומן לצאת ברפואה לעולם, כמו
שכתוב "וזרחו לכם שמי שמש צדקה
ומרפא בכנפיה". ועוד שאני יודע שפני
מאירים, ומשה לא ידע ולא ראה, זהו
שכתוב "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו",
והם הם ה"קרני הוד" שזכה להם משה
רבינו. וזה שאמר "קניית" רשב"י מזמן
משה רבינו, וגם עתה את קרני ההוד של
פניך המאירות מאור הגנוז (הילולא דרשב"י).

רבותינו על המשכן וכלי הקודש, שאפילו נחרב בית מקדשנו ואין לנו מקדש וכלים וכו', אבל בעולמות העליונים יש משכן ומקדש וכלי הקודש, והם לא פסקו.

וכידוע שלימוד ה"זוהר הקדוש" מרומם מכל לימוד ומבטל כל גזירות קשות ורעות וגורם לקירוב הגאולה ביותר, וזה שאמר: "עצי שיטים עומדים" כי אותם סודות התורה שגילה רשב"י לחברייא קדישא, עומדים לפני כסא הכבוד תמיד, והקב"ה משתעשע בהם, ובפרט כאשר כאן למטה התלמידים גורסים ב"זוהר הקדוש" ומתעסקים בו, הם מחזקים ומעמידים את השעשוע של הקב"ה.

וזהו שאמר: "לימודי ה' הם לומדים" פירוש כל זה נעשה ע"י הלומדים בסודות התורה וב"זוהר הקדוש" שלימד ותיקן רשב"י, כי הרי "פני האדון ה' - דא רשב"י", אם כן העוסקים בתורת רשב"י, ונקראים תלמידי רשב"י, נקראים לימודי ה', הם לומדים בסוד "וכל בניך לימודי ה'" כי בניך הם, העוסקים בתורת רשב"י נקראים "בניך" של הרשב"י כי לומדים וגורסים בתורת פני האדון הוא רשב"י. ועל ידי זה הם גורמים ש"עצי שיטים" שהם סודות התורה עומדים תמיד לפני השם יתברך להגן על כל צרה שלא תבוא.

"אור מפלא אור היקוד הם יוקדים"

על פי הפסוק (ישעיה י, טז): "ותחת כבודו יקד יקד פיקוד אש". אור זה של התורה נתנה

"אור מופלא אור היקוד הם יוקדים", שמאורו המופלא של רשב"י בגילוי סודות התורה, אף הם התלמידים היו יוקדים ומאירים.

"הלא המה יורוך מוריד", נתקיים ברשב"י מאמר חז"ל (תענית ז, א): "ומתלמידי יותר מכולם", שבגמרא (שם): "אמר רב נחמן בר יצחק: למה נמשלו דברי תורה כעץ, שנאמר (משלי ג, יח): "עץ חיים היא למחזיקים בה", לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף תלמידי חכמים, קטנים מחזקים את הגדולים" (תורה בציון, ביאור השיר).

"בזוהר הקדוש" (ח"ב דף קלט) ביאר רשב"י בענין המשכן, "עצי שיטים" - אלן אינון רזין קדישין, דאינון לוחי משכנא [פירוש אלו סודות קדושים של קרשי המשכן]. ואנון ברזא דלהון [ואלו הם בסוד שלהם] כתיב "עצי שיטים עומדים" וכתיב "שרפים עומדים ממעל לו", הרי לנו גזירה שווה "עומדים" "עומדים", אם כן עצי שיטים עומדים, הם סוד שרפים העומדים בעולם הבריאה, ע"כ.

ועל פי זה נבאר, כמו שהשרפים הם עומדים לפני ה' תמיד, כן אותם רזין קדישין המשולים ל"עצי שיטים" שאמר רשב"י שהם הסודות הקדושים, עומדים לפנינו תמיד לעד ולעולמי עולמים. והם - "סודות קדושים" המגינים ועומדים בפרץ מכל צרה שלא תבוא כחומה בצורה שאין שום משטין ומקטרג יכול לעבור בה וכך הם עומדים לפני ה' תמיד. וכמו שאמרו

ועוד יש לומר הכונה במה שכתוב (תיקונים, תיקון כא דמ"ד). "דתנאים אינון נצח והוד איתני עולם", ורמז בכאן מ"ש (דברים יז, ו) "וְשִׁמְרֶתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹד", "על פי התורה אֲשֶׁר יֹרֹד", רוצה לומר, להזהר מאד בכל מילי דרבנן.

וכמו שכתוב (ברעיא מהימנא בח"ג דרמ"ג):
 "אַנָּא מְשַׁבְּחָנָא לְכוּ, כְּפִים נְדִיבוֹת דְּלָכוֹן,
 דְּאַתּוֹן בְּנֵי נְדִיבִים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב.
 לִית מֶאֶן דְּיָכִיל לְשַׁבְּחָא לְכוֹן, אֶלָּא מְרִי
 עֲלֵמָא, דְּאַפִּילוּ אוֹרֵייתָא כְּלָה עַד אֵין סוֹף,
 בְּכוּ הִיא תִּלְגָּא" נֶאֱמַר מְשַׁבַּח לְכֶם כְּפִי נְדִיבוֹת
 שְׁלָכֶם, שְׁאַתֶּם בְּנֵי נְדִיבִים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב.
 אֵין מִי שְׁיָכֹחַ לְשַׁבַּח לְכֶם אֶלָּא אֲדוֹן הָעוֹלָם,
 שְׁאַפִּילוּ הַתּוֹרָה כְּלָה עַד אֵין סוֹף בְּכֶם הִיא תִּלְוִיָּה.
 וכן כתוב (בוה"ק ח"ב די"א): "על שְׁפַת
 הַיָּאֹר: על מִימְרָא דְּאֵינוֹן דְּמִוּרִים
 אוֹרֵייתָא וְחוּקָה לְיִשְׂרָאֵל. [על שְׁפַת הַיָּאֹר - על
 מִאֲמָר שֶׁל אוֹתָם שְׁמוּרִים תּוֹרָה וְחוּקָה לְיִשְׂרָאֵל].
 ויען שמילי דרבנן נמשכים מנצח והוד, לכן
 שפיר מפייט עליה "הלא המה יורוד
 מוריד" (ביאור השיר).

"רק אותם שעוסקים בחכמת התורה שהם
 סודות התורה יכולים להורות הוראה
 ולפסוק ההלכה ולהיות מורי הדרך שלך,
 כי בלא שאדם יהיה לו ידיעה ושורש
 בסודות התורה לא יכול להוציא את
 ההלכה לאורה, כי המורה הוראות חייב
 לדעת את פנימיות התורה כי זה אור
 התורה ונשמתה (הילולא דרשב"י).

באש, כמו שכתוב (דברים ט, טו): "וההר
 בוער באש ושני לוחות הברית על שתי
 ידי", והתורה עצמה אש, כדכתיב (דברים לג,
 ב): "מימינו אש דת למו", וכתיב (ירמיה כג,
 כט) "הלא כה דברי נאום ה' כאש",
 והתלמידים לומדים באש ההתלהבות את
 אש התורה שניתנה באש (שירי הרשב"י).

"אור מופלא" לימוד ה"זוהר הקדוש"
 שגילית בעולם שהוא מהחכמה העליונה
 הוא נמשך דרך היסוד דאבא שהוא אור
 מופלא ועצום ובכוחו לבטל ולשרוף כל
 המקטרגים והמשטינים מעל עמו ישראל.
 וזה שאמר "אור היקוד הם יוקדים" האור
 הגדול הזה הוא יוקד ושוּרף ומכלה את
 המשטינים והמקטרגים, כי נמשך הוא
 מאור המופלא שהוא יסוד דאבא שהוא
 חכמת ה"זוהר הקדוש" הוא מוקיד על
 המוקדה ושורפת כל הבאים לקטרג (הילולא
 דרשב"י).

"הלא המה יורוד מוריד"

מלשון הכתוב (איוב ח, ח-ז): "הלא הם יורוד
 יאמרו לך ומלככם יוצאו מלים".

מוריד הם רבותיו של רשב"י, כי תורת
 הנגלה למד מרבי עקיבא, ובתורת הנסתר
 היו רבותיו "רעיא מהימנא" ואליהו
 הנביא. ויש מפרשים "יורוד מוריד"
 שהכוונה על רשב"י שהוא היה המורה
 שלימד את תלמידיו, הם לימודי ה' שאמר
 למעלה (שירי הרשב"י).

לו דמאן דאשתמש באינון תרין מילין הוא
בונה עולמות ומחריבן, והיתה להם שם
התפשטות הגשמיות מהאי עלמא שבעה
ימים, וזהו שמפייט על רשב"י, "ולשדה
תפוחים, עלית ללקוט בו מרקחים" (ביאור
השיר).

"סוד תורה פציצים ופרחים"

"סוד תורה" – התורה מתחלקת לפרד"ס -
פשט, רמז, דרש, סוד, והוא עלה ולקט
משם את חלק הסוד שבתורה.

"כציצים ופרחים" שזכה רשב"י לעשות
ציצים ופרחים לתורה, דהיינו פירושים
וחידושים. כמו שמצינו בתלמוד (שבת קמה,
ב): "יציץ ופרח ישראל", אלו תלמידי
חכמים שבבבל שעושים ציצים ופרחים
לתורה [ע"י פירושיהם] (תורה בציון).

מרמז לנו עתה כי סודות התורה שגילה
אותם רשב"י, היה יודע רשב"י בחכמתו
הגדולה איך לגלות אותם ולמסור אותם
לעם ישראל כדי שיבינו כל אותם החכמים
שצריכים להבין. והם כ"ציצים ופרחים"
הללו, עוד לפני שנעשה הפרי רק
בהתחלתו, שמוציא ציץ ופרח, כבר האדם
שמח מהיופי ומההדר ומהריח הטוב
שנותנים אלו הציצים והפרחים. וכן היה
אצל רשב"י גילוי הסודות, כשרק פותח
רשב"י פיו בהקדמות קטנות ופרפראות
יפות לגלות סודות התורה, כבר שמחים
בהם החכמים ומריחים בהם ריח טוב
וחשוב עד מאוד (הילולא דרשב"י).

בר יוחאי, ולשדה תפוחים,
עלית ללקוט בו מרקחים, סוד
תורה פציצים ופרחים, נעשה
אדם נאמר בעבורך:

"ולשדה תפוחים"

גן עדן נקרא שדה תפוחים, כדאיתא בזוהר
(ויקרא דף פד ע"א): "גינתא דעדן, דאיהו שדה
תפוחין קדישין", ואמרין בגמרא (תענית כט
ע"ב) "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר
ברכו ה'". "אמר רב יהודה בריה דרב
שמואל בר שילת משמיה דרב, כריח שדה
של תפוחים", ומפרש רש"י (בראשית כז, כז)
"מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן".

"עלית ללקוט בו מרקחים"

מלשון הכתוב (שיר השירים ה, יג): "מגדלות
מרקחים שפתותיו שושנים".

עוד יאמר, בהקדם מה שכתוב [בזוה"ק ח"ג
דפ"ד]. "גנתא דעדן דאיהו שדה דתפוחין
קדישין", ועיין [עוד שם בפרשת שלח מדקס"ב
ואילן] דרשב"י היה בחייו עם חברי
קדישא דיליה בגן עדן העליון, וטיילו
במתיבתין דרקיעין עם ר' אילעי ושמעו שם
חידושי תורה ממארי מקרא ומשנה
וקבלה, ומרישי מתיבתין דשמיא שמעו
שם הלכות דלא הוו ידעי מקדמת דנא.
וסודות התורה, וגם גילו להם שני סודות
שקבלו עליהם שלא לגלותם, ורשב"י שאל
שם לאבי אביו על ערך שני הסודות ואמר

"נַעֲשֶׂה אָדָם נֶאֱמַר בְּעִבּוּרֶךָ"

לשון הפסוק (בראשית א, כו): "נַעֲשֶׂה אָדָם בצלמנו כדמותנו". ופירש רש"י שם "נַעֲשֶׂה אָדָם: לפי שהאדם הוא בדמות המלאכים. כדמותנו: להבין ולהשכיל". ואיתא במדרש (בראשית רבה פ"ז) "אמרו לו [מלאכי השרת להקב"ה] אדם זה מה טיבו, אמר להן חכמתו מרובה משלכם", וב"ילקוט שמעוני" (תהלים א, תריט) "אמר להם נַעֲשֶׂה אָדָם, אמרו לו אדם זה מה טיבו, אמר להם צדיקים יוצאים ממנו". וכל זה נאמר "בעבורך" דאיתא בגמרא (יומא לח ע"ב) שרבי אלעזר אמר "אפילו בשביל צדיק אחד עולם נברא", וכל שכן צדיק כמו רשב"י, שעליו אמר רבא (מכות יז ע"ב) "דיליד אימיה כר' שמעון תיליד", ופירש"י "כל שאמו יולדת תבקש רחמים, יהי רצון שיהא כר' שמעון, ורשב"י העיד על עצמו ואמר (סוכה מה ע"ב) "ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהן, אם שנים הן אני ובני הן" (שירי הרשב"י).

מבואר בדברי האר"י כי אדם הראשון ראשו היה מן הבריאה, וגופו מן היצירה, והעקביים שלו מן העשייה, והיה מאיר ומזהיר מסוף העולם ועד סופו, וכל נשמות בני ישראל היו כלולים בו, והקב"ה אמר נַעֲשֶׂה אָדָם בצלמנו כדמותנו. ומי זה האדם שאמר עליו הקב"ה, הוא "רבי שמעון בר יוחאי" שאורו הולך מסוף העולם ועד סופו", והוא כולל כל הנשמות כולם, והוא

נתעלה בעולמות כולם באצילות בבריה וביצירה ובעשיה, וכל עיקר פנימיות התורה נתגלה על ידו, וכל הסודות שגילה ב"זוהר הקדוש" עיקרם בא בשביל הדור האחרון שעל ידי לימוד זה ניגאל, כמו שכתוב "בדא יפקון מן גלותא ברחמי".

ועתה אומר שהמאמר "נַעֲשֶׂה אָדָם בצלמנו כדמותנו" הנזכר בבריתא העולם, נאמר בעבורך, בעבור רשב"י, שהקב"ה העמיד את הדיוקן שלך לפניו, ואמר "נַעֲשֶׂה אָדָם בצלמנו כדמותנו", ודא רשב"י כי בזכותו ובזכות תורתו יצאו כל ישראל מן הגלות האחרונה ברחמים לקראת מלך המשיח (הילולא דרשב"י).

עוד יאמר בהקדמה במה שכתוב (בב"ר פ"ח ד): הקב"ה נמלך במלאכי השרת ואמר להן "נַעֲשֶׂה אָדָם" אמרו לו מה טיבו אמר להן צדיקים עומדים ממנו, וזה שנאמר "כי יודע ה' דרך צדיקים" כי הודיע ה' דרך הצדיקים למלאכי השרת, ו"דרך רשעים תאבד" איבדה מהם, גילה להם שהצדיקים עומדים ממנו ולא גילה להם שהרשעים עומדים הימנו, ורשב"י הוא אחד מצדיקי יסודי עולם, "דהוה אזדמן ואשתכח קמיה קוב"ה", בוודאי גילה הקב"ה למלאכים גם כן צדקת רשב"י, וזהו שמפייט "נַעֲשֶׂה אָדָם" הצדיק שהוא תכלית בריאת מין האדם (ביאור השיר).

עוד יאמר (במש"כ בסי' הלולא רבא להר"ר שלמה וענאנו ז"ל דף ט) וזה לשונו "מה שאמרו חז"ל

עצמו למלחמה, ורשב"י אזור גבורה, לא חת ולא ירא לשים נפשו בכפו, לדבר נגד מלכות רומי (שירי הרשב"י).

הנה נודע כי רשב"י זכה להכניע ולבטל יצר הרע לגמרי וכמו שמעיד על עצמו "כל ימי בחד קיטרא אתקטרגא ביה בקב"ה, שכל ימיו היה בקשר אחד דבוק אך ורק בקב"ה, ולא היה לו שום מחשבות ושום תאוה מתאות העולם הזה ונאזר בגבורה נגד יצר הרע. ועליך נאמר "יראה כל זכורך את פני האדון ה'" – זה רשב"י, ועליו אמר רבי אבא 'גבר בגוברין' גיבור שבגיבורים, זכר שבזכרים, כי רשב"י עקד את הס"מ ובת זוגו בשלשלאין דפרזלא תחת ידו ע"י לימוד סודות התורה, ועל ידי גילוי הסודות שהוא ספר ה"זוהר הקדוש". ועל זה נאמר "נאזרת בגבורה", חגרת לעצמך ולעם ישראל את כוח התורה וסודות התורה שהם נקראים "גבורה", כמו שכתוב "אני בינה לי גבורה", וע"י סודות התורה בטלת את יצר הרע. ועוד יבואר כי ע"י לימוד סודות התורה השכינה היתה מקיפה את רשב"י, והיתה חומה מסביבו, כמו שאנחנו אומרים בברכות השחר "אזור ישראל בגבורה", שהקב"ה שומר את עם ישראל ע"י השכינה שהיא נקראת גבורה שהיא מקיפה את האדם ממקום החגור ולמטה (הילולא דרשב"י).

עוד יאמר, דהנה מצינו בגמרא וב"זוהר הקדוש" דרשב"י אחר צאתו מהמערה

"נעשה אדם" בזכות שעתידין ישראל לומר בקבלת התורה "נעשה ונשמע" נברא האדם, וכל העולמות וצבא השמים, וכולם לא נבראו אלא בשביל ישראל שעתידין לקבל התורה.

וידוע מה שכתוב ב"זוהר הקדוש" "למלא לא אתיהיב אורייתא בטורא דסיני, אלא אמר הקב"ה הא בר יוחאי דאורייתא וסתרין דיליה די לעלמא", נמצא שרשב"י שהוא כולל כל התורה שבה נבראו כל העולמות וצבא השמים, וזהו נעשה שהיא התורה, כמו שנאמר **ונשמע** אותיות **שמעו**ן שכל העולמות תלויים בזכותו, ואפשר שעל זה רמז המשורר "נעשה אדם נאמר בעבורך" עכ"ל (ביאור השיר).

**בַּר יוֹחַאי, נֶאֱזַרְתָּ בְּגִבּוֹרָה,
וּבְמִלְחָמָתָא אֵשׁ דֵּת הַשְּׁעָרָה,
וְחָרַב הוֹצֵאתָ מִתְּעָרָה, שְׁלֵפָתָ
נֶגְדַּ צִּוְרֵיךָ:**

"נֶאֱזַרְתָּ בְּגִבּוֹרָה"

על פי הפסוק (תהילים סה, ז): "מכין הרים בכוחו נאזר בגבורה".

אזור הוא חגורה שחוגר בה את מתניו, והוא לשון גבורה, כדכתיב (איוב לח, ה) "אזור נא כגבר חלציק", ופירש שם במצודות "אזור נא" הוא ענין חזוק וזריזות. כגבר: רוצה לומר כאיש גיבור. כי הגיבור אזור חגורתו במתניו ומכין

אש דת נגד מלכות הרומי הרשעה, ואיתא (בהקמת התיקונים דף י"א) תורה שבע"פ מפי הגבורה ניתנה, ומתמן גיבורים עומדים בפרץ, ולא יכול למיקם בה אלא גיבור במלחמתה של תורה, ושפיר מפיט על רשב"י "נאזרת בגבורה ובמלחמת אש דת השערה" (ביאור השיר).

ועוד היתה בוערת בך אש התורה, וכמו שמתרגם התרגום "אש דת" - "אשתא דאורייתא" שאש התורה היתה בוערת בו. והיה מקנא קנאת ה', וכמו המעשה שמובא בגמרא (שבת לג) שישבו רבי יהודה ורבי יוסי ורשב"י, ורבי יהודה פתח ואמר כמה נאים מעשיהם של אומה זו תקנו גשרים ושוקים מרחצאות, רבי יוסי שתק, ורשב"י אמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן וכו', ונלחם בהם רשב"י חזק נגד מלכות הרשעה דרומי כנודע. ואם כן רשב"י היה עומד בחומה בצורה, הן במעשיו הן בתורתו נגד פורצי הדת, והן נגד המלכויות, ומקנא לכבוד ה'. ועוד יבואר שנלחם גם כן במלחמתה של תורה עם החכמים שיושבים "בשער" שהוא הבית דין כמו שכתוב "ועלתה יבימתו השערה", ששם זקני וחכמי העיר בשער בית דין, ורשב"י היה נלחם על כל מילה ומילה בתורה הקדושה (הילולא דרשב"י).

"וְחָרַב הַיָּצֵאת מִתְעָרָה"

כי רשב"י היתה תפילתו כחרב חדה נגד החיצונים, כי תיבת וחרב גימטריא רי"ן,

עורר תמיד מידת החסד ורחמים על ישראל, ועל כל העולם, אבל אם ראה חילול ה' בפרהסיא התאזר בכל מידת הגבורה שלא ידחקו רגלי השכינה ח"ו, כמ"ש ב"זוהר הקדוש" (ח"א דניז, ב) "רשב"י הוה אזיל יומא חד בשערי טבריא וראה בני אדם שמשחיתים זרעים בגלוי, ונתן עיניו בהם ונשלכו לתוך הים ומתו, משום חובה דא באתגליא לארגזא למאריהון" ושפיר מפיט עליו "נאזרת בגבורה".

וכן מצינו עוד שם (קל"ט זוהר) דחברייא ורבי אלעזר בנו שאלו ליה לרשב"י מלתא רבתא, והיה נוגע שאלתם לכבודו של יעקב אבינו, נתאזר רשב"י בגבורתו הקדושה ואמר להם בהדין שענת אתון חייבים לקבלא מלקות עיי"ש. ואף שמדינא לא מצינו מלקות בלאו שאין בו מעשה ואי משום כבודו של יעקב אבינו היה צריך לעונשם בעונש אחר ולא בעונש מלקות, וזהו דקסמיק עליה "ובמלחמת אש דת השערה" (ביאור השיר).

"וּבְמִלְחַמַּת אֵשׁ דֵּת הַשְּׁעָרָה."

מלשון הכתוב (דברים לג ב) "אש דת" ותרגומו "אשתא דאורייתא". "השערה" (דברים כב, טו) "זקני העיר השערה" (שם כה ז) "ועלתה יבימתו השערה" ותרגומו "תרע בית דינא" והכוונה הוא על ישיבת רבותינו בכרם ביבנה, שרשב"י לחם נגד דעת חבריו ומה שהביע להם צער לב קדשו במלחמת

רחמים מהשי"ת שיערוך לו שולחן
בייחודים ובהתגלות סודות ואוצרותיה,
ללחום נגד המקטרגים העליונים
ותחתונים, שהם גונדא דס"מ ונחש צוררי
השכינה הקדושה, ונגדם יצא תמיד בחרב
קודשו השלופה, לכן מפייט על רשב"י
"וחרב הוצאת מתערה שלפת" (ביאור השיר).

ואתה הרשב"י זכית להוציא החרב הזאת
שהיא גימטריא גבורה נגד היצר הרע
והס"מ להוציא ניצוצי הקדושה מתוך
הקליפות, והכוח הגדול נגד יצר הרע
להכניעו הוא לימוד סודות התורה שגילה
רשב"י שהיו סגורים ומונחים בנרתיקם,
ועל ידי עסקו ברזי וסודות התורה הכרית
את הצוררים העליונים, כדאיתא בזהר
(ויקרא קכז ע"ב) שרשב"י אמר "אתכנשו
חברייא לבי אדרא, מלובשין שריין וסייפין
ורומחי בידכון", פירוש: האספו החברים
אל הגורן [שבו ישבו ועסקו ברזין דאורייתא]
מלובשים במגינים, וחרבות ורומחים
בידכם, ואין הכוונה שם לכלי זיין ממש,
אלא להלחם בכלי זיין של תפילה ובקשה
נגד המשטינים והמקטרגים (שירי הרשב"י
והילולא דרשב"י).

גימטריא גבורה [=216] כלומר שנלחם
בהם בגבורות החזקות, וכמו שמפרש
התרגום על הפסוק שנאמר ביעקב אבינו
"אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי
ובקשתי" – "בצלתי ובעותי". וכן נלחם
בחיצונים ע"י ספר ה"זוהר הקדוש"
שנאמר בלשון תרגום, שלשון התרגום
עצמו, כתב הרמ"ק, מכניע ומשבר כוחות
הטומאה והקליפה, ועסק הלימוד ב"זוהר
הקדוש" הוא החרב החדה והחזקה
הלוחמת נגד כוחות הסטרא אחרא, וכמו
שמובא ב"זוהר הקדוש" בכמה מקומות
ובהתחלת האדרא שרשב"י אומר לחברייא
קדישא "אתכנשו חברייא לבי אדרא
מלובשין שריין סייפי ורומחי בידכון"
שיחגרו עצמם בכל מיני כלי מלחמה
להלחם בקליפות ובס"מ להוציא ניצוצי
הקדושה השבויים בתוך הקליפות. ואת
החרב הזאת הוציא רשב"י זיע"א
מנרתיקה שהיתה גנוזה ונסתרה כל תורת
הסוד הזה, והוציא אותה רשב"י עתה
מנרתיקה להילחם בכוח התורה בחיצונים
(הילולא דרשב"י).

"שִׁלְפָּת נֶגַד צוֹרְרֵיךְ"

מלשון הכתוב (תהלים כג, ח): "תערוך לפני
שולחן נגד צוררי", וכן כתב ב"זוהר
הקדוש" (ח"ב דף עה, ב): "אמר רבי שמעון
כו' בגין דנשמתי קרי לעתיק יומין האי
קרא תערוך לפני שלחן נגד צוררי", ופירש
(באוהח"מ שם בשם הרמ"ק זלה"ה) נגד צוררי
הקליפות עכ"ל. כי רשב"י תמיד ביקש

בִּרְיֹחַאִי, לְמָקוֹם אֲבִנִי שֵׁשׁ,
הִגַּעַתָּ לְפָנַי אֲרִיָּה לִישׁ, גַּם גִּלַּת
כּוֹתֶרֶת עַל עֵישׁ, תְּשׁוּרִי וּמִי
יְשׁוּרְךָ:

ומשה רבינו את הסודות הטמירין של סוד
אבני שיש טהור (הילולא דרשב"י).

❖ ❖ ❖

"הִגַּעַתָּ לְפָנַי אֲרִיָּה לִישׁ"

"הגעעת" - שהגיע אל מקום "אבני שיש",
ולפי זה קאי תיבת "הגעעת" אדלעיל, ויש
מפרשים דקאי על "ופני אריה" כלומר
שגם הגיע למקום הנקרא "פני אריה".
שהגיע והשיג גם את "פני אריה", כמו
שכתוב במראה המרכבה שראה יחזקאל
הנביא (יחזקאל א, ט) "ופני אריה פניהם",
ומתאר שם צורת החיות הקודש
[המלאכים] אצל כסא הכבוד.

"ליש" - כמו שכתוב (משלי ל, ט) "ליש גבור
בבהמה, ולא ישוב מפני כל". "ליש" הוא
אריה, כי ששה שמות יש לאריה, כדאיתא
בגמרא (סנהדרין צה ע"א) "אמר ר' יוחנן
שישה שמות יש לארי, אלו הן: ארי, כפיר,
לביא, ליש, שחל, שחץ". וכשהוא גדול וזקן
ואינו מפחד מכלום, הוא נקרא "ליש".
והכוונה בזה שרשב"י הגיע למקום "פני
אריה", היינו שהשיג את "חיות הקודש",
וליופי השיר כפל לשון, כי הוא "אריה"
הוא "ליש" (שירי הרשב"י).

❖ ❖ ❖

עוד יאמר בהקדמה (מש"כ בערכי הכינויים ערך
אריה) דאריה הוא כינוי לצדיק כמו שנאמר
(שמואל ב א, כג): "מאירות גבורו" עכ"ל.
דרשב"י היה הצדיק יסוד עולם לכן שפיר
משורר עליו "לפני אריה ליש" (ביאור השיר).

"לְמָקוֹם אֲבִנִי שֵׁשׁ"

כונתו שרשב"י הגיע והשיג הסוד הגדול של
אבני שיש כמו שאמרו (חגיגה יד): "ארבעה
נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא,
אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא:
כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל
תאמרו מים מים! משום שנאמר "דובר
שקרים לא יכון לנגד עיני". בן עזאי הציץ
ומת, עליו הכתוב אומר "יקר בעיני ה'
המותה לחסידיו". בן זומא הציץ ונפגע,
ועליו הכתוב אומר "דבש מצאת אכול דיך
פן תשבענו והקאתו". אחר קיצץ בנטיעות.
רבי עקיבא יצא בשלום". (ביאור השיר).

רשב"י היה תלמידו של רבי עקיבא שיצא
בשלום, והוא עשה כמו שצוה לו רבו
והגיע למקום "אבני שיש" בשלום,
וכדאיתא ב"זוהר הקדוש" (בראשית דף כו
ע"ט) שבא ההוא סבא ופירש ודרש להם
הסוד של מקום "אבני שיש" שאמר רבי
עקיבא, "אמר רבי שמעון חברייא, בוודאי
מלאכא הוה", פירוש: שרשב"י אמר להם
שההוא סבא היה מלאך ה' שלימד אותם
ענין "אבני שיש".

וזה שאמר רשב"י ל"מקום אבני שיש
הגעעת", כי זכית לטרוח בחכמת סודות
התורה, וגילו לך משמים ע"י אליהו הנביא

עוד יאמר בהקדם ממה שכתוב ב"זוהר הקדוש" (ח"ב ד"ה, ב): "ממעונות אריות" אינון לתלמידי חכמים שעוסקים בתורה במעונות המדרשות ובבתי כנסיות דאינון אריות ונמרים בתורה".

וכן מצינו שקראו לרשב"י "אריה", כמו שאמרו (בבא מציעא פד:): דרבן שמעון בן גמליאל אביו של רבינו הקדוש אמר על רבי אלעזר בן רשב"י שהוא ארי בן ארי".

עוד מובא ב"זוהר הקדוש" (ח"ב טו), שרשב"י אריה ורבי אלעזר בנו אריה, אמנם רשב"י אינו כשאר אריות אלא בבחינת "אריה שאג מי לא ירא", ומה העולמות העליונים מזדעזעין ממנו, אנחנו על אחת כמה וכמה.

ועליו נאמר (הושע יא, ז) "אחרי ה' ילכו כאריה ישאג". וזה שאמר "לפני אריה ליש" שפניו של רשב"י הם כאריה המיוחד שבאריות, כי **אריה** בגימטריא **גבורה** [=216], והתקיפות שלו מזעזע עולמות ומכניע את החיצונים ומבטל גזירות קשות ורעות מן העולם.

וכן אמר רבי פנחס בן יאיר חותנו דרשב"י ב"זוהר הקדוש" (ח"ג ד"ס, א): דרשב"י הוא כאריה דלא דחיל מבני ענא, וכה אמר רבי פנחס בן יאיר (עו"ש דרס"א) לרבי אלעזר נכדו גור אריה לית מאן דקאים קמיהו מאן יכיל קיימא קמיה ואבוב בעלמא זכאה חולקי.

"אמר רבי שמעון, אלקעזר ברי, ודאי רוח נבואה שריא עלך. אמר רבי אבא, **אריא בר אריא**, מאן יקום קמיהו, בד שאג למהטורף

טרפא. כל ארין דעלמא תקיפין, ואלין יתיר מכלהו. כל ארין דעלמא, קשין לאפקא טרפא מפומיהו, ואלין נוחין לאפקא מפומיהו טרפא. אינון טרפי טרפא, ויהי לכלא. [אמר רבי שמעון, אלקעזר ברי, ודאי רוח נבואה שריא עלך. אמר רבי אבא, אריה בן אריה, מי יקום לפניו קשין לאפקא לטרף טרף? כל אריות העולם הם תקיפים, ואלה יותר מכלם. כל האריות שבעולם קשים להוצאת הסרף מפיהם, ואלו נוחים להוציא מפיהם טרף. הם טורפים טרף ונותנים לכלם].

וזהו שאמרו ה"חברייא קדישא" לרשב"י "זמנין דאתגליא לון בדמות אריה, וזה שנאמר "אריה שאג מי לא ירא", וזה שמשורר על רשב"י "ופני אריה ליש" (ביאור השיר).

וכן מובא ב"זוהר הקדוש" בהקדמת בראשית שהמשיח בא לישיבת רשב"י בעולמות העליונים, וקמו כל החברים לכבדו, וקם רשב"י, והיה עולה אורו של רשב"י כאשר עמד עד רום רקיעא. ועוד ידוע שהמשיח הוא משבט יהודה שנמשל לאריה וליש. וזה שאמר "לפני אריה ליש" שזכית לקבל פני מלך המשיח שהוא פני אריה (ביאור השיר).

"גם גלת בותרת על עיש"

מלשון הפסוק (מלכים א ז, מא) "עמדים שנים וגלת הפתרת". שלמה המלך עשה שני עמודים בבית המקדש, ועל העמודים היו כותרים, והחלק התחתון של הכותר היה

נמצא שְׁבַעֲיִישׁ יש כוח נפלא, שעצר את המבול שלא יהיה עוד בעולם.

וכתיב (בראשית ט, טז) "והיתה הקשת בענן, וראיתה לזכר ברית עולם", שהקשת הוא לזכר שלא יביא הקב"ה עוד מבול בעולם. אמנם גדול כוחו של רשב"י, "על עֵינֵי" היינו יותר מ"עֵינֵי", שהשפעתו היא למעלה מהשפעת 'עֵינֵי', כי בימיו של רשב"י לא נראתה הקשת כלל, מפני שזכותו הגינה על דורו, עד אשר לא עלה על דעתו של הקב"ה להביא מבול בעולם כל עיקר, ולא היה צורך לשים הקשת כדי לזכור השבועה שלא יביא עוד מבול. כדאמרינן בגמרא (כתובות עז ע"ב), ובירושלמי (ברכות פ"ט ה"ב) "רבי חזקיה בשם רבי ירמיה, כל ימיו של רבי שמעון בן יוחאי, לא נראתה הקשת בענן".

"תְּשׁוּרֵי וְיָמֵי יִשׁוּרְךָ"

"תשורי" לשון הפסוק (שיר השירים ד, ח) "תשורי מראש אמנה", וכתיב (במדבר כד, יז) "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב". ופירושו הסתכלות והתבוננות וראיה מרחוק, שרשב"י הביט והסתכל במושכלות העליונות, והגיע להשיג ולהבין רזין דאורייתא.

"ומי ישורך" על שם הפסוק (איוב לד, כט) "ומי ישורנו". מי זה אשר יכול לראות ולהשיג גודל רוממותך וקדושתך, ולהבין עומק דבריך (שירי הרשב"י).

כמו ספל של מים, "גלה" נ"גל נעול מעיין חתום" (שיר השירים ד, יב), פירושו מעיין של מים מלשון הפסוק (יהושע טו, יט): "ונתתה לי גלת מים", וכמו כן יש כביכול בכתר עליון של מלך מלכי המלכים הקב"ה חלק הנקרא "גלת הכותרת", והכוונה בזה שרשב"י עלה והשיג גם המקום הנקרא 'גלת הכותרת'.

כתב בספר "קהלת יעקב" (מערכת אות ג) שהעמודים שבבית המקדש היו בחינת נצח והוד, וגולת הכותרת אשר על ראשן הם חסד וגבורה, ואם כן גולת הכותרת הוא מקור ושורש של נצח והוד שהם החסד והגבורה אשר על ראש העמודים שבבית המקדש שהם נצח והוד.

"עַל עֵינֵי"

לשון הפסוק (איוב לח, לב): "וְעֵינֵי עַל בְּנֵי תִנְחִם". ופירש רש"י: "כוכב גדול שבכימה, והרבה כוכבים קבועים בו, ונטל שני כוכבים ממנה, לפתוח ארובות המבול וכו', ועתיד הקב"ה להחזירם לה", ו"במצודות" פירש "מזל עֵינֵי עַם בְּנֵי, והם קבוצת כוכבים קטנים שעמו, אשר לא יתפרדו זה מזה". והכוונה בזה דאמרינן בגמרא (ברכות נט ע"א) "שבשעה שהקב"ה ביקש להביא מבול לעולם, נטל שני כוכבים מכימה, והביא מבול לעולם, וכשביקש לסתמה, נטל שני כוכבים מְעֵינֵי וסתמה... אמר רב נחמן, עתיד הקב"ה להחזירן לה, שנאמר וְעֵינֵי עַל בְּנֵי תִנְחִם".

בתורת הנגלה ובין בתורת הנסתר, לפיכך כפל הלשון "בקודש הקדשים".

ויש מפרשים "בקודש הקדשים" קאי על רשב"י עצמו, שהוא נתעלה ונזדכך כל כך עד שנעשה קודש קדשים, כמו שכתוב ב"זוהר הקדוש" (אדרא זוטא דף רצו ע"ב) במיתתו של רשב"י, "חמינא לבוצינא קדישא קודש הקדשים דאסתלק מן עלמא", פירוש: ראיתי המנורה הקדושה, קודש הקדשים, שנפטר מן העולם (שירי הרשב"י).

חרוז הזה הוא רמוז נגד ספירת הבינה, והיא נקראת "קודש הקדשים" כמו שנאמר ב"זוהר הקדוש" (ח"א דף י, א) "קודש קדשים מ"י" [נורצה לומר מי היא בינה היא קודש קדשים].

וכן כתוב ב"זוהר הקדוש" (ח"ב דף ד, א): "בית המלך דא קדש הקדשים" ופירש שם בהגהות מהרח"ו "בינה", וב"זוהר הקדוש" (ח"א דר"ו, ב) "מלכא עלאה דכולא קודש הקדשים והיא בחינת בינה".

עוד יאמר כי כונתו על רשב"י דאקרי כן כמו שנאמר בסוף האדרא זוטא "חמינא לבוצינא קדישא קודש הקדשים דאסתלק מן עלמא" (ביאור השיר).

"קו ירוק"

"קו" פירוש: שורה, מלשון הפסוק (ישעיה לז, יא) "ונטה עליה קו תוהו", ופירש במצודות "קו: חבל הבנאי". היינו החבל הצבוע, שהבנאים מציינים בהם המקום

ב"ביאור השיר" גורס "תשורו" בוי"ו לבסוף, ופירושו מלשון "חומה" כמו (בראשית מט, כב) "צעדה עלי שור" כלומר שהים רואה את חוט החסד, נעשה כחומה ואינו עובר גבול שורותיו. עיין (ב"ב ד, א): "אידוותא דימא", ופירש"י שם "גלי הים שהם נעים ונדים והעין מתעששת בראייתן, עכ"ל. "ומי ישורך" פירוש ומי רואה אותך, מלשון הכתוב (איוב לד, כט) "ויסתר פנים ומי ישורנו"... ולית מאן דידע ליה, וזהו שמפייט עליו "ומי ישורך" (ביאור השיר).

ומכיון דזכית לעלות במדרגות גבוהות להשיג השגות גדולות למקום אבני שיש וכו', לכן הנך רואה ומשיג השגות נפלאות, ומי יכול לזכות ולראות אותך ולהשיג השגות כפי שזכית אתה (הילולא דרשב"י).

**בַּר יוֹחַאי, בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, קו
יְרוֹק מְחִדֵּשׁ חֲדָשִׁים, שֶׁבַע
שָׁבָתוֹת סוּד חֲמִישִׁים, קִשְׁרָת
קִשְׁרֵי שִׁי"ן קִשְׁרִיד:**

"בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים"

רשב"י התעסק בקודש הקדשים, היינו שלמד והגה בתורה הקדושה, ועוד שנכנס לפני ולפנים, ועסק בקדושה יתירה, בחלק הסוד של התורה, ולפי שעסק רשב"י בין

שרוצים לנסר. והרמב"ן (בראשית א, א) כתב
 "כי הוא הקו, אשר בו יתחם האומן
 מחשבת בנינו, ומה שיקוה לעשות, נגזר מן
 (תהילים כז, יד) קוה אל ה'".

"קו ירוק", איתא בגמרא (חגיגה יב ע"א)
 "תנא, 'תהו' קו ירוק שמקיף את כל
 העולם כולו, שממנו יצא חושך, שנאמר
 (תהילים יח, יב): 'ישת חושך סתרו
 סביבותיו', היינו כאשר ברא הקב"ה את
 העולם והיה תוהו ובוהו, היה הקו ירוק
 מקיף את העולם, והוא רמז למושגים
 גבוהים, וכתוב ב"פרי עץ חיים" (שער השבת
 פ"ה) "כי בינה נקראת 'קו ירוק המקיף
 העולם', והכוונה בזה שרשב"י עלה
 בהשגותיו והגיע להבין גם מידת 'בינה'
 הנקראת "קו ירוק" (שירי הרשב"י).

הוא גוון ירוק וכו', ולכן ייחסו המדה
 הזאת אל גוון ירוק, וזה הגוון הוא מקיף
 את העולם כולו, כי כן נראה באופק
 הנראה לעינינו המקיף את העולם בתחילת
 הבקר ובתחילת הערב, אם לא ימצאו
 אדים עולים מן הארץ ויהיה האוויר זך,
 יראה קו סביב הארץ באויר השמים
 הסמוך לארץ הנקרא אופק, ולכן דימו כל
 התחלת הגילוי אל גוון ירוק עכ"ל.

יובן בסודו (מש"כ בע"ח שט"ל דרוש י' ובעו"ת
 דמ"ט) וזה לשונו וזה סוד "אסתר ירקרקת"
 מצד אימא קו ירוק הנזכר בתיקונים וכו'
 עיי"ש. ובכל יחוד של או"א אבא מחדש
 חדשים עיי"ש. ותראה הענין כי לא
 העתקתי כאן יותר מפני כבוד ה' הסתר
 דבר" (ביאור השיר).

"מַחֲדָּשׁ חֲדָשִׁים"

על פי הפסוק (איכה ג, כג) "חדשים לבקרים
 רבה אמונתך", ובתפילת שחרית (בברכת
 יוצר אור) אומרים "המחדש בטובו בכל
 יום תמיד מעשה בראשית", והכוונה בזה
 שהקב"ה מחדש בכל יום את מעשה
 בראשית, ובמעשה בראשית כתיב (בראשית
 א, ב) "והארץ היתה תוהו ובוהו", ותוהו
 הרי נתבאר שהוא "קו ירוק", נמצא
 שרשב"י השיג גם הסוד של מעשה
 בראשית (שירי הרשב"י).

וביאר רבינו האריז"ל (בע"ח שמ"ז פ"ז ובשער
 מארז"ל מס' חגיגה) שבינה נקראת "קו ירוק"
 שמקיף את העולם הוא זו"ן עכ"ל.

ולמה נקראת ספירת הבינה "קו ירוק"
 ביאר הרב המחבר השיר הקדוש הזה
 בספרו "כתם פז" (דף י"ד, ב) וזה לשונו:
 "כוונת רבותינו ז"ל באומרם 'תוהו זה קו
 ירוק' כי תוהו רומז אל מידת הבינה
 הנעלמת.

והנה יחסו המדד הזאת אל קו ירוק,
 האחד לפי שהקו הוא התפשטות הנקודה,
 וכן הבינה היא היתה אם כל ההתפשטות,
 ויחסוה אל גוון הירוק, לפי שהוא התחלת
 הגווניו במציאות הצמיחה, כמו שנראה
 מטבע צמחי האדמה, שתחילת הגלותם

"שבע שבתות סוד חמישים"

לשון הפסוק (ויקרא כה, ח) "והיו לך ימי שבע שבתות השנים, תשע וארבעים שנה". כמו שיש מ"ט שנים, כך יש גם מ"ט שערי בינה, ומלבד מהם יש עוד שער אחד של בינה, הוא שער החמישים, אשר מעטים המה הזוכים להשיג שער זה, שהוא כנגד שנת החמישים (שנת היובל), וזה נקרא סוד החמישים, ורשב"י זכה והשיג כל המ"ט שערי בינה, עד שער החמישים היינו יסוד החמישים.

וכן איתא בגמרא (נדרים לח ע"ב) "רב ושמואל דאמרי תרויהו, חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חסר אחת, שנאמר (תהילים ח, ו) "ותחסרהו מעט מאלהים" (שירי הרשב"י).

וזכית לעלות להשיג בבינה העליונה בשער החמישים שלה, וכלולים בה שבע ספירות שנקראים על שמה שבע שבתות, כי כל אחת מהשבע ספירות חג"ת נהי"ם כלולה משבע, הרי ארבעים ותשעה שערי בינה, ושער החמישים כולל את כולם. ורשב"י האירה נשמתו מכל החמישים שערי בינה, בסוד שבע שבתות תמימות תהינה, כי רשב"י בחינת שבת, וכל יום מימי השבוע נקרא שבת אצל רשב"י, כי הוא בחינת שבת. ומשה רבינו נאמר בו (תהילים ח, ו): "ותחסרהו מעט מאלהים", כי קודם שחטאו ישראל בעגל היה משה בתכלית השלימות והשיג שער החמישים, ולאחר חטא העגל נחסר ממנו שער החמישים, וזה

שאמר ותחסרהו מע"ט, כי נשאר לו רק מ"ט ולא חמישים שערים, ולאחר שנפטר זכה לשער החמישים, כמו שכתוב (דברים לד, א): "ויעל משה בערבות מואב אל הר נב"ו – נ' בו, ונכנס אות נ' בשמו של משה, ונעשה "נשמה", בחינת בינה. וכן רשב"י לאחר המערה זכה לשער החמישים. וזה שאמר שבע שבתות סוד חמישים, שהם סוד חמישים שערי בינה, כי נשמתך מאירה ומזהירה משער החמישים (הילולא דרשב"י).

"קשרת קשרי שי"ן קשריד"

הגמרא (ברכות י) אומרת על הפסוק (דברים כח) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש, וזה רמוז בראשי תיבות - ש"ם ייהו"ה נ'קרא, ראשי תיבות שי"ן. והשי"ן דתפילין יש בה שבעה ראשים, שהם שבע שבתות, ואם ילבש תפילין דרש"י ור"ת יהיה פעמיים שבע, שבע כפול שבע ארבעים ותשע בחינות הנ"ל (הילולא דרשב"י).

והכוונה בזה לומר שרשב"י זכה לקשר עצמו לדרגת אות שי"ן של תפילין של ראש, עד שיראו ממנו, כמו שיראים עמי הארץ מן אות שי"ן של התפילין, כמו שמסופר ב"זוהר הקדוש" (שמות דף יד ע"א) "אתאלם פומיה דרבי חייא", פירוש: שרבי חייא בא

וממנה ברא את כל העולמות, ואות י' היא תחילת כל אות ואות (היינו שכתבת כל אות מתחילה באות י' שהיא הנקודה ראשונה ואח"כ ממשיכים לצייר את ציור כל שאר האות), נמצא שאות י' קדומה לכ"ב אותיות שבתורה שממנה נבראו העולמות.

כדאיתא בזוהר (בראשית דף קלד ע"א) "תא חזי, כד בעא קודשא בריך הוא, וסליק ברעותא קמיה למברי עלמא, הוה מסתכל באורייתא וברא ליה, ובכל עובדא ועובדא דברא קודשא בריר הוא בעלמא, הוה מסתכל באורייתא וברא ליה".

ועוד שהקב"ה מהוה את כל העולם בשמו הוי"ה שגם מתחיל באות י'.

והנה רשב"י השיג את סוד החכמה, הרמוזה באות יו"ד הקודמת לשאר כ"ב האותיות, ולאותיות שבשם הוי"ה (שירי הרשב"י).

עוד יאמר בהקדמה מה שכתוב (בתיקונים
תיקון כב דס"ג, ב) "דאמר אליהו זכור לטוב
לרשב"י דאת י' שהיא במוחא דילך",
ופירש שם [בבאר לחי רואן] שהמוח שלך הוא
מלא חכמה שהוא רזי דאורייתא שהוא
סוד מהוי"ה, וכמו שכתוב (בתיקונים ל דע"א)
מארי דחכמה אינון מלגאו במוחא, רוצה
לומר כי רזי אורייתא נעלמים במוח ואינם
מתגלים אלא לחכם דעדיף מנביא עי"ש,
ושפיר משורר על רשב"י יו"ד חכמה
קדומה" (ביאור השיר).

ידוע שקו"ץ היו"ד בכתר, יו"ד בחכמה, ה'
בבינה וכו'. ואות יו"ד שהיא בחכמה היא

לפני רשב"י ומרוב פחד לא היה יכול
לפתוח פיו ולדבר לפניו.

עוד נאמר על רשב"י ב"זוהר הקדוש" (שמות
דף קנד ע"א) "דעלאין ותתאין זעין מיניה",
פירוש: שהעליונים והתחתונים מפחדים
ממנו (שירי הרשב"י).

❖ ❖ ❖

ורבינו האריז"ל גילה וביאר (בע"ח של"ח פ"ב)
ודע כי גם משה רבינו ע"ה, אשר עליו נאמר
ב"זוהר הקדוש" (ח"ג דף רכג) שהשיג עד
הבינה, אינו אלא מן ה"לאה" הזאת
הנמשכת ממלכות דבינה, ונעשית ד' קשר
של תפילין, וזה סוד וראית את אחוריי,
כמארז"ל בגמרא בלבד שהראהו הקב"ה
קשר של תפילין עכ"ל. וכן כתוב (בשער
הפוסקים פ' תשא בד"ה והסירותי) כי מה שכתב
דמשה זכה לבינה הוא בחינת לאה זו
הנעשית ממלכות דאימא עכ"ל, ורשב"י
הוא בחינת ניצוץ נשמת משה לכן שפיר
מפייט עליו "קשרת קשרי שין קשריך"
(ביאור השיר).

❖ ❖ ❖

**בֶּר יוֹחָאִי, יו"ד חֲכָמָה קְדוּמָּה,
הַשְּׁקֶפֶת לְכְבוֹדוֹ פְּנִימָה, ל"ב
נְתִיבוֹת רֵאשִׁית תְּרוּמָּה, אֶת
כְּרוֹב מְמִשָּׁח זֵיו, אוֹרֶךְ:**

"יו"ד חֲכָמָה קְדוּמָּה"

כאשר רצה הקב"ה לברוא את העולם
הסתכל בתורה הכתובה בכ"ב אותיות

דורות קודם שנברא העולם, והקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, ובפרט בפנימיות התורה הנקראת "חכמה" היא הקדושה והראשית, והיא קדומה לכל הקדומות.

וזה שאמר "בר יוחאי יו"ד חכמה קדומה", אתה הוא אשר זכית לגלות אור התורה פנימיות התורה, שהיא אות יו"ד, שהיא בחכמה ראשית לכל הספירות, ואין שום ספירה פועלת רק ע"י אור החכמה. כן תורתך שזכית להוריד לעולם שהוא פנימיות כל התורה כולה והיא הקדומה לכל הקדומות, וזכית לפתוח לעולם שערי החכמה העליונה (הילולא דרשב"י).

"הַשְׁקֵפֶת לְכְבוֹדוֹ פְּנִימָה"

לשון הפסוק (תהלים מה, יד): "כל כבודו בת מלך פנימה". שהשקיף רשב"י פנימה באות יו"ד, בחכמת התורה ובפנימיותיה הנקראות "כבוד", כי חכמה נקראת כבוד, כדכתיב (משלי ג, לה) "כבוד חכמים ינחלו", ואיתא באבות (פ"ו מ"ג) "אין כבוד אלא תורה", וזה לשון ה"זוהר הקדוש" (רע"א מהימנא דף פב ע"א): "כבוד חכמים ינחלו, ואוקמוה רבנן, אין כבוד אלא תורה, בגין דאינון ל"ב...". נמצא שחכמת התורה היא "כבוד", אשר 'חכמים' היינו חכמי התורה ינחלו. ומה זכה להשקיף ולהשיג בכבודו של תורה (שירי הרשב"י).

ראשית לכל הספירות, והוא העליון על כל הספירות, כי הכתר אינו בכלל הפרצוף כנודע. וידוע מה שכתב הרב ב"עץ חיים" (שער כה פ"ה כלל ז', ח): "דע כי אי אפשר להתלבש האין סוף ב"ה בשום אחד מהעשר ספירות אם לא שיתלבש תחילה אור החכמה בהם, וזה סוד "כולם בחכמה עשית".

וכתב בספר הקנ"ה כי תלמיד חכם אינו נקרא אלא מי שעוסק ב"זוהר הקדוש", בחכמה הפנימית, ואם עוסק רק בפשט התורה, נקרא "תלמיד" אבל לא חכם, כי אינו נקרא תלמיד חכם אלא על שם החכמה הפנימית.

וזה מה שכתוב "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ותרגום יונתן מפרש "בראשית" – "בחכמה" ברא הקב"ה את השמים ואת הארץ, והוא כמו שכתוב "כולם בחכמה עשית".

בראשית ראשי תיבות אור תורת רבי שמעון בר יוחאי, שתורת רשב"י היא החכמה שנברא בה שמים וארץ. ועל רשב"י נאמר "חכם עדיף מנביא".

וב"זוהר הקדוש" אמרו רבי חייא ורבי יוסי בהשתחויה ובכיה לפני רשב"י ונשקו ידיו "דא רשב"י דאיהו פתח תרעין דרזי דחכמתא ואיהו אתקין דרגין עילאין", כי לו לבדו ניתן רשות לגלות כל סודות התורה.

והחכמה נקראת "קדם" שהיא קדומה עוד לכל עולם האצילות, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל התורה היא חמדה גנוזה תתקע"ד

צבאות את עולמו, ופירש בפרדס כי ל"ב נתיבות אלו הם דפוס כל הנבראים.

וכמו שכתב ב"אדרא זוטא" (רצ ע' ב): חכמה זו היא ראש ותחילת הכל, ממנה מתפשטין ל"ב שבילין, והתורה נכללה בהם בכ"ב אותיות ועשר המאמרות.

וכן כתב ב"זוהר הקדוש" (ח"ב דף קעד) אמר רבי יהודה "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית", תנא מזה החכמה יוצאין ל"ב שבילין. וביום שפירש רשב"י דבר זה היו עיניו זולגות מים, ואמר כל גנוי המלך נמסרו לנו במפתח אחד, שהוא ל"ב נתיבות חכמה.

וזה שאמר המשורר שזכית רשב"י לל"ב נתיבות חכמה שבהם נברא העולם והכל בכוח "ראשית תרומה" שקיים התורה שנקראת ראשית, והוא פנימיות התורה שנקראת ראשית, התורה שנתנה בארבעים יום. **תרומה – תורה מ'**, כלומר לתורה שניתנה לארבעים יום, כי תורת רשב"י היא הראשית של התרומה, המובחר שבתרומה, עיקר התורה שהם סודות התורה (הילולא דרשב"י).

התורה נקראת "תרומה" [תרומה] לשון הפרשה, ולשון הרמה, שהתורה מופרשת מן הכל, ומרוממת מעל הכל, כי **תרומה** הוא אותיות "תורה מ'"; היינו התורה שניתנה במ"ם יום, כדאיתא בזוהר (רעיא מהימנא דף קעט ע"א) "אית תרומה מדאורייתא, תורה מ', והאי איהו תרומה, תורה דאטייהיבת בארבעים יום".

"כבוד" היא כינוי לחכמה כמ"ש "כבוד חכמים ינחלו" וז"ל "הזוהר הקדוש" (ח"ב דקנ"ו) ההוא כבוד עלאה איהו נשמתא לנשמתא, ר"ל בחינת חכמה בחינת חיה הנקראת נשמה לנשמה, וכתב שם במקדש מלך והוא על שם **ל"ב** נתיבות שבו שגימטריא **כבו"ד** [=32].

ואיתא ב"זוהר הקדוש" - "כבוד חכמים ינחלו" ואוקמוה רבנן "אין כבוד אלא תורה" בגין דאינון ל"ב אלוקים [הנהו ל"ב נתיבות חכמה] דתורה יקרא דיליה, ואילין חכמים דאורייתא חכמים בחכמה ירתין האי כבוד עכ"ל.

והנה מצינו דרשב"י נחל זה כבוד חכמים יקרא דאורייתא, כמ"ש ב"זוהר הקדוש" (ח"ג נ"ט עט) מאי מלכך, דא רשב"י מאריה דאורייתא מאריה דחכמתא, (עו"ש דקמ"ה) שירש כבוד זה בעוה"ז ובעוה"ב כמו שאמר אליהו הנביא זכור לטוב כתיב "לקדוש ה' מכובד" דא רשב"י דאקרי "מכובד" בעלמא דין ובעלמא דאתי, לכן שפיר מפיט על רשב"י "השקפת לכבודה פנימה" (ביאור השיר).

"ל"ב נתיבות ראשית תרומה"

הנה נודע כי ל"ב נתיבות חכמה הם כ"ב האותיות ועשר המאמרות שבהם נברא העולם, כמו שכתוב "כולם בחכמה עשית", והם ל"ב אלהיים הנזכרים במעשה בראשית עד "וירא אלהים את כל אשר עשה". ואמר בספר יצירה (פ"א משנה א): בל"ב נתיבות פליאות חכמה חקק י"ה

והכוונה בזה שרשב"י לרוב מעלתו וגדולתו קראהו "כרוב".

ויש מפרשים "את כרוב" (וכהמשך הפסוק שם) "ממשח הסוכך", שרשב"י היה ככרוב הפורש כנפיו ומסכך ומגין על גזוליו, כמו שפירש"י שם "את עוף מידה, כלומר העוף הגדול, הסוכך בכנפיו סכך רב", וכמו כן סיכך רשב"י בכנפיו, ובזכותו הגין על דורו (שלא נראתה הקשת, וביטל גזירות, ועוד), כמו הכרובים הסוככים בכנפיהם, כדכתיב (שמות כה, כ) "והיו הכרובים פורשי כנפיים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת" (שירי הרשב"י).

מלשון הכתוב (יחזקאל כה, יד): "את כרוב ממשח הסוכך", ופירש רש"י שם "כלומר העוף הגדול הסוכך בכנפיו סכך רב, כלומר מושל ממשל רב, ממשח לשון גודל כמו אנשי מדות דמתרגמינן 'גברי דמשחין'. והנה מצינו פעמים רבות "זוהר הקדוש" שקורא לחכמי רזי התורה בשם "אנשי מידות", וראיתי בהגהות מהרח"ו (על זוה"ק ח"ב דקל"ד) לפי שהם החכמים שדורשים ענין המידות שהם הספירות ב"זוהר הקדוש" (ח"א דקל"ג) "איהו רזא לידעי מדין".

וכתב שם באוהח"מ בשם הרמ"ק זלה"ה "מארי סתרי תורה" העוסקים בסודות עשר ספירות שהם מדותיו יתברך, ולזה נקראו "מארי מידות", ורשב"י היה מאנשי המידות שייחד כל העשר ספירות, ואפשר מהאי טעמא קרא רשב"י לתורתו מידות, כמו שאמרו (גיטין סז): "אמר רבי שמעון

ו"תרומה" גם כן נקראת "ראשית", כדכתיב (במדבר טו, כ) "ראשית עריסותיכם, חלה תרימו תרומה". והכוונה בכל זה לומר, שרשב"י השיג ל"ב נתיבות החכמה, היינו חכמת התורה, הנקראת ראשית, ותרומה (שירי הרשב"י).

עוד יאמר דכוונתו על ניצוץ נשמת רשב"י שהיא ממשח רבינו, בהקדמה דמשה נקרא "ראשית" כמו שנאמר "וירא ראשית לו", ואיתא (בויק"ר פל"ו ד') "שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות משה", שנאמר "וירא ראשית לו", והנשמה נקראת תרומה כמו שאמרו חז"ל (נדה ל, ב) "תנא דבי ר' ישמעאל: משל לכהן שמסר תרומה לעם הארץ, ואמר לו אם אתה משמרה בטהרה - מוטב, ואם לאו - הריני שורפה לפניך". וזהו שמפייט עליו ניצוץ נשמת רשב"י שנמשכת לו ממשח רבינו שהיא "ראשית תרומה" (ביאור השיר).

"אֶת כְּרוֹב מְמַשֵּׁחַ זֵיו, אֶרְךְ"

"את", כמו אתה, לפעמים מצינו גם 'את' כשמדבר בלשון זכר, כמו (במדבר יא, טו) "אם ככה את עושה לי", וכן (דברים ה, כד) "ואת תדבר אלינו", ובהגדה של פסח "את פתח לו". "כרוב", לשון הפסוק (יחזקאל כה, יד) "את כרוב ממשח הסוכך", הנביא מתנבא על חירם מלך צור, ולרוב חשיבותו קראו 'כרוב' ('דימה אותו לכרוב לרוב מעלתו' - רד"ק), כמו הכרובים שהיו בביהמ"ק, לפי שעזר את שלמה המלך בבנין בית המקדש,

על תלמידיו, שהשפיע מתורתו ואורו, ולימדם אור תורת הנגלה, וזיו תורת הנסתר.

ויש מפרשים שזיו אורו היה דומה לזיו אור המלאכים הנקראים כרוב (שירי הרשב"י).

**בֶּר יוֹחָאִי, אֹר מְפֻלָּא רֹם
מַעְלָה, יֵרָאֵת מְלַהֲבִיט כִּי רַב
לָהּ, תַּעֲלוּמָה וְאַיִן קוֹרָא לָהּ,
נִמְתָּ עֵין לֹא תִשׁוּרָדָּ:**

"אור מפלא רום מעלה"

"אור", היינו אור התורה, דכתיב (משלי ו, כג) "כי נר מצוה ותורה אור".

"מופלא", 'פלא' פירושו מובדל ומכוסה, מלשון הפסוק (דברים יז, ח) "כי יפלא ממך דבר", ופירש"י "כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך", ואונקלוס מתרגם "ארי יתכסי מנך פתגמא" (שירי הרשב"י).

הנה ספירת הכתר נקראת "אור מופלא", כמו שאמר רשב"י בתיקונים (דף קמג) "אנא סליק לגביה ההוא דאתמר ביה כי יפלא ממך דבר, ב"מופלא ממך אל תדרוש". שכוונתו על הכתר העליון כנודע. וכמו שכתב שם "כתר אמון מופלא ומכוסה, כתר עליון סתים וטמיר סתים דכל סתימין".

בניי שנו מדותיי", פירש"י למדו תורת כי באור תורתו יחד כל עשר ספירות וקשר כל העולמות".

וכן כתוב (בהקדמת הזוה"ק דף י"א, א) דאמר רבי רחומאי לרבי פנחס בן יאיר שמענא דיוחאי חברנא אית ליה מרגלית אבן טבא, אסתכלית בנהורא דההיא מרגלית נפקא כנהירו דשמשא ונהרא כל עלמא, וההוא נהורא קאים משמיא לארעא ונהיר כל עלמא עד דיתבי עתיק יומין ויתבי על כרסיא כדקא יאות".

וכן כתב עוד שם (דף קנ"ו, א) שאמרו על רשב"י "דנהיר כל עלמא באורייתא" רוצה לומר, שבאור תורתו האיר כל העולמות בספירותיהם ומידותיהם, לכן שפיר משורר על רשב"י "את כרוב ממשח" וכפירש"י אנשי המידות (ביאור השיר).

כרובים פירוש כרביא – תינוקות, כי נודע שבזמן רשב"י אפילו התינוקות היו מדברים בסודות התורה. וזה שאמר עד כרוב עד התינוקות נמשך זיו האור הגדול של תורתך הקדושה שהיו התינוקות גם כן יודעים בסודות התורה (הילולא דרשב"י).

"זיו", פירוש: הוד והדר. חודש אייר נקרא "חודש זיו", דכתיב (מלכים א ו, א) "בחודש זיו הוא החדש השני", ופירשו בגמרא (ר"ה יא, ע"א) "דאית ביה זיוא לאילני", שבחודש אייר האילנות טעונים בפירותיהם ונראים במלוא הדרם.

"אורד", זיו ובהירות אורד היינו אור החכמה, ואור התורה, סיכך ופרש בכנפיו

מלהביט שם, וכמו שנאמר ביחזקאל הנביא כאשר הגיע למעלות נשגבות נאמר עליו "ואראה ואפול על פניי" כיון שלא יכול היה לסבול את האור הגדול ההוא (הילולא דרשב"י).

ורשב"י מעיד על עצמו שהיה נזהר בזה (אדרא זוטא דף רצה ע"ב): "אסהדנא עלי דכל יומא אזדהרנא בהו".

"תַּעֲלוּמָה וְאֵין קוֹרָא לָהּ"

מלשון הפסוק (ישעיה סד, ה): "ואין קורא בשמך מתעורר להחזיק בך". אין מי שקורא לה, היינו אין מי שמשיג ומבין בה, מפאת גודל קדושתה.

הנה הכתר העליון נקרא "אֵין" כי הוא נעלם מאוד, ואי אפשר להשיגו, ולכן קוראים אותו "אֵין" כמו שנאמר "מֵאֵין יבוא עזרי", וכמו שנאמר "והחכמה מֵאֵין תמצא", כי החכמה נמשכת מן הכתר כי הכתר הוא קו"ץ היו"ד, והיו"ד חכמה. כי האי"ן כלול משלוש ספירות א – כתר, י – חכמה, ג – בינה, וכמו שמובא ב"אדרא זוטא". וזה שפייט על ספירת הכתר – תעלומה, כי זכה רשב"י למקום גבוה ונעלם הנקרא "אֵין" שאי אפשר להשיגו (הילולא דרשב"י).

"נִמְתָּ עֵין לֹא תִשׁוּרֵךְ"

"נמת", פירוש: אמרת, והוא קיצור מן "נִצְמַת", מלשון הפסוק (בראשית כב, טז) "בי

ורשב"י זכה שאורו היה עולה עד הכתר העליון עד עתיק, וכמו שמובא ב"זוהר הקדוש" (ח"א דף ד) "קם רבי שמעון והוה סליק נהוריה עד רום רקיעא". וכן שם (בדף יא) על רבי פנחס בן יאיר שהיה תמיד אצל רב רחומאי על ים כנרת, והיה זקן מאוד ועיניו כבדו מזוקן, ואמר לו אני רואה שרשב"י יצא מן המערה ועתה הוא כאור השמש שיצא מנרתיקה, ואורו עומד מן השמים לארץ ומאיר את כל העולם, עד שיתב עתיק יומין וכו'. כלומר, האור עולה ועולה עד הכתר העליון – כתר מופלא, ואמר לו שכל האור הזה נמצא בביתך (הילולא דרשב"י).

"רום מַעֲלָה"

משבח את רשב"י ואומר שתורתו הקדושה וקדושתו מגעת לא רק עד בחינת הכתר העליון שהוא אור מופלא, אלא עוד יותר עד "רום המעלות", ועוד למעלה מעתיק, כי בכוחו של רשב"י היה לבטל גזירות קשות בבחינת צדיק גוזר וה' מקיים, ולכן חייב להיות שיש לו כוח עד המקום הגבוה ביותר, ורום המעלות פירושו כל האורות מהעקודים ולמעלה, ועוד יותר מהחזה דא"ק ולמעלה, כל זה יקרא רום המעלות (הילולא דרשב"י).

"יֵרֵאת מְלֶהְבֵּיט בִּי רַב לָהּ"

ואומר שכל כך הגיע רשב"י למעלות עצומות עד רום המעלות, היה ירא

אביך ואמך שהולידו אותך, כדכתיב (משלי כג, כה) "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך".

עוד יש לפרש "אשרי יולדתך", אשרי מי שילד כמותך כמו שאמר רבא על רשב"י (מכות יז ע"ב) "דיליד אימיה כרבי שמעון תיליד", ופירש"י "כל שאמו יולדת תבקש רחמים, יהי רצון שיהא כרי שמעון".

הנה נודע כי שלושה שותפים באדם, הקב"ה אביו ואמו, ובפרשת קדושים אמר "איש אביו ואמו תיראו", הקדים האם לאב, כי הקדושה מעלה יתירה באשה יותר מבאיש.

וכן מובא במסכת אבות (פרק ב) רבי יהושע בן חנניא אשרי יולדתו, כי להיות אמו צדקת גרמה לו להיות חכם וצדיק, כי האשה קרקע עולם היא ולפי בחינת הקרקע ובשבח שלה שהיא פוריה ומשובחת כן יוצאים הפירות.

ועוד יש לפרש, "יולדתך" – יולדת כ' מכיון שראינו שנשמתו של רשב"י מהאור המופלא שהוא כתר עליון שזכה להגיע למדרגות נשגבות, בודאי שהשורש הראשון של נשמתו ממקור גבוה מאוד, מהכתר העליון, וזה שאמר אשרי יולדתך אשר"י אותיות ראש"י – ראש היו"ד שהוא הראש של החכמה העליונה, שהוא קו"ץ היו"ד והוא כתר עליון. וכן "יולדתך" – יולדת כ' שהולדת נשמתך היא מן הכתר העליון (הילולא דרשב"י).

נשבעתי נאם ה'", וכתיב (שמואל ב כג, א) "נאום דוד בן ישי, ונאום הגבר הוקם על".

"עין לא תשורך", שאמרת בתורתך, שלא יוכל עין האדם לראותך, כדכתיב (שמות לג, כ): "ויאמר לא תוכל לראות את פני, כי לא יראני האדם וחיי", וכתיב (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלהים זולתך", והכוונה על בחינת כתר, וכן איתא ב"זוהר הקדוש" (ויקרא דף רנה ע"ב) "כתר עליון, דלא שלטא ביה עינא, כבוד עלאה, עליה אמר משה (שמות לג, יח) "הראני נא את כבודך", ואתיב ליה קודשא בריך הוא, "לא תוכל לראות את פניי".

"תשורך", פירוש: יראה אותך, כלשון הפסוק (במדבר כד, יז): "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב", וכמו (שיר השירים ד, ח) "תשורי מראש אמנה". ונראה מזה שהגיע רשב"י והשיג כל מה שאפשר לו לאדם להשיג, עד מקום כתר עליון שאי אפשר להביט שם ולהשיגו (שירי הרשב"י).

בר יוחאי, אשרי יולדתך, אשרי
העם הם לומדך, ואשרי
העומדים על סודך, לבושי חשן
תמיד ואוריך:

"אשרי יולדתך"

"אשרי יולדתך" לשון המשנה (אבות פ"ב מ"ח) "אשרי יולדתו". אשרי הם הוריד,

"אֲשֶׁרִי הָעֵם לִמְדָּךְ"

לשון הפסוק (תהלים קמד, ו) "אשרי העם שככה לו". אשרי הם עם ישראל הלומדים תורתך, הלכות ודינים שבמשנה וברייתא, היינו תורת הנגלה של רשב"י בשקלא וטריא בגמרא, כמו שאמר רשב"י על עצמו (גיטין סז ע"א) "שנו מידותיי, שמידותיי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא", ופירש"י "שנו מידותיי: למדו תורת. שמדותיי תרומות... בחרתים ותרמתים מתוך עקרי משניותיו של רבי עקיבא, והיינו ברירה אחר ברירה" (שירי הרשב"י).

הנה נודע מעלת הלומד בספר ה"זוהר הקדוש" תורת רשב"י זיע"א. שכתוב על זה כמו שנאמר בהקדמת התיקונים בהתחלה "מהאי זוהר זהרין כמה נשמתין" מזה הזוהר מאירים כמה נשמות ואותם נשמות מאירים כל הרקיע. ועוד שם בתיקונים (תיקון ו) אמר אליהו הנביא זכור לטוב לרשב"י, מזה החיבור שלך שיתגלה בדור האחרון בסוף הימים כמה וכמה אנשים יתפרנסו מזה, כלומר פרנסה רוחנית, ובזכות לימוד ה"זוהר הקדוש" יתקיים הפסוק "וקראתם דרור בארץ", כלומר תבוא הגאולה, ובידוע שגרסת ה"זוהר הקדוש" מועילה בלא הבנה, ולכן כתוב "וקראתם" רק תקראו וכבר יש דרור וגאולה.

ועוד אמר ב"זוהר הקדוש": "ובדא יפקון מן גלותא ברחמי" שע"י לימוד ה"זוהר הקדוש" יצאו מן הגלות ברחמים.

ועוד מה שכתב ב"זוהר חדש" (דף קכד) שרשב"י שיתף בחיבור הזוה"ק כל נשמות הצדיקים והמלאכים והספירות העליונות, נשמת משה רבינו ונשמת אליהו הנביא זכור לטוב ומשיח צדקנו וכל העשר ספירות, ואפילו קוב"ה היה בחיבור הזה, כדי שכולם ישפיעו את השפעתם בספר הקדוש הזה, שהוא לדור אחרון, שכל הקורא בו והלומד בו נכנס לתיבת נח שמצלת מהבול של הדור האחרון, מבול של מחלות ר"ל ויסורים ובעיות ופיגועים ומלחמות וכל מיני בלבול הדעת וצרות שונות ומשונות ר"ל, מכל זה יצאו רק ע"י לימוד ה"זוהר הקדוש", ועוד ועוד דברים עצומים ונוראים נאמרו על מי שזוכה כל יום לגרוס ב"זוהר הקדוש".

לכן משבח את רשב"י ואומר לו "אשרי העם הם לומדיך" כי יזכו להינצל מכל הצרות ויזכו לכל הטוב הצפון לצדיקים (הילולא דרשב"י).

"וְאֲשֶׁרִי הָעוֹמְדִים עַל סוּדָךְ"

"ואשרי העומדים על סודך" על פי הפסוק (ירמיה כג, יח): "כי מי עמד בסוד ה'". "עמד" פירוש שירד לסוף הדעת וההבנה בענין (וכדאמרי אינשי "מיום עמדי על דעתיי").

אשרי הם העומדים בהשגתם והבנתם בתורת הנסתר של רשב"י, זה ספרו

דיוחאי ידע... "ובזה תבין גודל העלם ספר
הזוהר אשר כתב רשב"י שאין כל מוחא
יכול להבין דבריו עכ"ל.

ובזה הקדמה יבואר מה שאמר רשב"י
בעצמו ב"זוהר הקדוש" (ח"ג דרפ"ז) "והא
אתגלי על ידן מלה דא מה דלא אתגלי
לקדמא" ודו"ק וזהו שמשורר "ואשרי
העומדים על סודך" (ביאור השיר).

הנה בוודאי שלגרוס את הזוהר מועיל
מאוד לנשמה, וכמו שאמר "אשרי העם הם
לומדיך", אבל עוד יותר אשרי אותם שהם
עומדים על הסודות הגדולים המובאים
ב"זוהר הקדוש", כמו שכתוב ב"זוהר
הקדוש" (ח"א דף קל) לית אתר פנוי מיניה,
אין מקום חשוב מאוד ופנימי יותר מאותם
שיודעים להבין בסודות של אדונם ויודעים
להדבק בהם בכל יום, כלומר שמכוונים
הכוונות ועושים היחודים המובאים
ב"זוהר הקדוש", על אלו נאמר "עין לא
ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".
ושואל "הזוהר הקדוש" מה פירוש
"למחכה לו" ומסביר לאותם שמחכים
וממתינים לדעת ולברר את הפירוש של כל
דבר ודבר, ועל ידי זה מכירים את הקב"ה,
ובהם הקב"ה משתבח בכל יום, הם
העולים בין נשמות העליונות הקדושות,
והם שיכולים להיכנס בכל השערים של
מעלה, ואין מי שימחה בידם, אשרי חלקם
בעולם הזה ואשרי חלקם בעולם הבא.
וזה שאמר "אשרי העם העומדים על
סודך" שיודעים ללמוד ולהבין ולעין
בסודות שגילית והורדת לעולם.

ה"זוהר הקדוש" ותיקונים, ומבינים עומק
סוד הדברים, ואיתא בתיקוני זוהר (תיקון
ו): "כמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי
חבורא דילך, כד יתגלי לתתא בדרא
בתראה בסוף יומיא, ובגיניה וקראתם
דרור בארץ" (שירי הרשב"י).

עוד יאמר ויבואר דקדוק הלשון מה שאמר
הפייטן על "סודך" ולא אמר סתם על
סודות התורה. וגם יבואר שאלת העולם
למה לא נתגלה ה"זוהר הקדוש" רק על ידי
רשב"י ולא ע"י רבותינו והראשונים
שקדמו לו, ומצאתי בזה לרבינו האריז"ל
בספרו שער מאמרי רשב"י על ה"זוהר
הקדוש" (פרשת תרומה דף ק) על מה שאמר
שם הסבא על רשב"י בזה הלשון: "בריה
דיוחאי ידע לאסתמרא אורחיו... דע כי
נשמות יש מהם שהם מבחינת אור המקיף,
ויש מהם שהם מן האור הפנימי, וכל
אותם שהם מצד האור המקיף יש בהם
כוח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך
כיסוי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי
שראו להבינם.

והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור
המקיף ולכן היה בו כוח להלביש הדברים
ולדורשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא
יבינום אלא מי שראוי להבינם, ולכן ניתן
לו רשות לכתוב ספר ה"זוהר" ולא ניתן
רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו
לכתוב ספר בחכמה הזאת עם היות שודאי
היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל
הטעם הוא שלא היה בהם כוח להלביש
הדברים כמוהו, וזה מה שאומר "בריר

"לבושי חֶשֶן תַּמְיֵד וְאוּרִיד"

מלשון הכתוב (דברים לג, ח): "תומיך ואוריך לאיש חסידיך".

הכהן גדול לובש את החושן, שבו נתונים ה"אורים ותומים", ושורה עליו רוח הקודש, כדאיתא ברמב"ם (הלכות כלי המקדש פ"י ה"א) "רוח הקדש לובש את הכהן, ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה". ואלו העוסקים בתורת רשב"י, שהלומדים ההם עומדים בסוד ה', דומים הם לכהן גדול בזה שגם עליהם שורה רוח הקודש, כמו שכתב הרמב"ם שם (ה"ג) לגבי האפוד שבני הנביאים היו חוגרים "אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים, ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש, להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול, שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקדש", וכיון שרשב"י ותלמידיו ה"חברייא קדישא" עלו במעלות החכמה, והשיגו מושגות גבוהות כאחד מן הנביאים, ונתקדשו בקדושה יתירה כקדושת אהרן, לפיכך מדמה אותם לכהן גדול לבוש החושן, שבו נתון האורים ותומים (שירי הרשב"י).

וכולי עלמא שואלים מהו היחס האורים ותומים לרשב"י דהא האורים והתומים הם משמונה בגדים של כהן גדול, ובזמן שבית המקדש היה קיים, ורשב"י לא כהן היה וגם היה אחר החורבן!

אולי כמו שאמרו (יבמות דף עה): "ויבקש דוד את פני ה'" ששאל באורים ותומים, הרי דאורים ותומים נקראו "פני ה'" ואיתא

(בוח"ב דל"ח, א) "מאן פני האדון ה' דא רשב"י בשביל זה משורר עליו "תומיך ואוריך" (ביאור השיר).

הנה נודע מה שכתוב בגמרא (יומא עג ע"ב) ובירושלמי למה נקרא שמם "אורים ותומים" אורים שהם מאירים לישראל, ו"תומים" שהם מתימים לפנייהם הדרך, פירוש שבעת שעם ישראל תמימים ושלמים וישרים היו מכוונים להם הדרך. והאר"י ז"ל כתב בשער טעמי המצוות ב"ליקוטי תורה" פרשת תצוה שהאורים ותומים הם שמות שירדו לעם ישראל מן השמים והיו בין קפלי החושן, ובכתב של החושן היו בולטים אותיות של השבטים הכתובים על החושן. ומה שאמרו רבותינו (סוטה מח, ב) שבבית שני היה חסר אורים ותומים היינו השמות האלו שהיו בין קפלי החושן נגזו, אבל השמונה בגדים אי אפשר לכהן גדול שיהיה חסר אחת מהן, וכן הוא דעת הרמב"ן בפירושו על התורה.

והרמב"ן בפירושו לתורה כתב שהם סוד מסור למשה מפי הגבורה והוא כתבם בקדושה והיו מעשה שמים, והוא נתנם בין קפלי החושן, וזאת מדרגה ממדרגות רוח הקודש.

והנה מובא ב"זוהר הקדוש" (ח"ג דף רמג) ש"רעיא מהימנא" בירך לרשב"י והחברייא קדישא שיזכו לאורים ותומים.

ונתבאר ב"זוהר הקדוש" (פקודי רלד, ב) שבין קפלי החושן היו שמות קודש שם מ"ב ושם ע"ב, וזה לשונו: "קְתִיב וְנָתַתָּ אֶל חֶשֶן

המשפּט אֶת האורים וְאֶת התומים, וְהָא
אוקמוּהָ. אֶת האורים: דְּנִהְרִין, רָזָא
דְּאַסְפִּקְלָרְיָא דְנִהְרָא, וְדָא אִיהוּ גְלִיפּו
דְּאַתְנוּן דְּשָׁמָא קְדִישָׁא, בְּרָזָא דְאַרְבָּעִין
וּתְרִין [שם מ"ב], דְּבָהוּ אֶתְבְּרוּן עֲלִמִין, וְהָו
מְשַׁקְעִין בֵּיהּ. וְאֶת התומים: רָזָא דְאַיְנוּן
אַתְנוּן, דְּכָלִּלּוּן בְּאַתֵּר דְּאַסְפִּקְלָרְיָא דְלָא
נִהְרָא. וְאִיהִי אֶתְנִהְגָּא (ד"א אתנהרא) בְּע"ב
אַתְנוּן גְּלִיפִין, דְּאַיְנוּן רָזָא דְשָׁמָא קְדִישָׁא,
וְכִלְהוּ אֶקְרוּן אורים וְתומים".

ומי פירש לנו סוד שם מ"ב וע"ב, הרי הכל
מפורש ב"זוהר הקדוש" ע"י רשב"י זיע"א.
וזה שאמר "לבושי חושן תומיך ואוריך" כי
זכית ללבוש כה וגדול והיו לך בנשמתך
האורים והתומים וזכית להדריך את עם
ישראל כמו שהיו האורים ותומים
מדריכים אותם (הילולא דרשב"י).

שוב ראיתי (בזוהר חדש ח"ג דף רמג) "דמשה
רבינו ה"רעיא מהימנא" בירך לרשב"י
והחברייא שיתקיים בהו מה דאתקיים
ביה דחדינא ביקרא דאהרן אחי כמ"ד הלב
ששמח בגדלות אחיו ילבש אורים ותומים
עכ"ל וזהו שפיר שמפייט על רשב"י "לבושי
חושן תומיך ואוריך" (ביאור השיר).

❖ ❖ ❖

פרק יד סיפורים על רשב"י

נס תחיית המתים – מירון שנת תרפ"ג

"...והנה לא אוכל להתאפק ולעצור מלספר מעשה ה', מעשה נס נפלא כי נורא הוא, אשר עינינו ראו, והנני ער ראיה לספר בקהל מעשה נס ופלא שראיתי בעיני, בהיותי במירון ביום ל"ג בעומר בשנת תרפ"ג שחל אז ל"ג בעומר ביום השישי, ושכמעט רוב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג בעומר נשאר שם במירון לשבות את יום השבת. וטעמנו אז שמחת שבת עילאית פלאית.

וביום שבת קודש בבוקר אחר תפילת מוסף שהתפללנו אז בבית המדרש על יד ציון קודשו הקדוש של הרשב"י במניין האחרון קרוב לחצות היום, ויהי נשמע קול רעש גדול שילד אחד שאמו נדרה לעשות לו תגלחת ראשונה במנהג הידוע, ופתאום אחזה לילד מחלת הח"ר, ושבק חיים ל"ע. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים וכשנשמע מחצר פקודה זו, רבים מההמון נבהלו והתחילו לברוח מהחצר אל ההרים והגבעות אשר שם, אבל מיד הגיעו ובאו שוטרי הממשלה וסגרו החצר על שערי ואין עוד יוצא ואין בא. ומבית ומבחוץ היו נשמעים צעקות קולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם, וחפציהם בפנים החצר,

והחצר נשמר ונסגר על ידי השוטרים. ועל כולם עלה ונשמע קול יללה מהאשה אם הילד המת, שבנה הראשון והיחיד, שהביאתו על תגלחתו הראשונה, אין, ונהפכה שמחתה לתוגה. ואנוכי בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ ירוק ומת. וכל הקהל הצטערו על נפש אחת מישראל ועל צער אימו, ולא יכולנו מרוב צער לעשות קידוש ולסעוד סעודתא דצפרא דשבתא.

והנה פתאום קמה אם הילד וחגרה מותנא כאשת חיל, ולקחה את בנה על ידיה וירדה למטה בבית הכנסת שעל יד ציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר ובבכי צעקה האישה אם הילד. הוי צדיק, צדיק רבי שמעון, הנני אמתך באתי באתי כאן לכבודך לגלח בני היחיד להביאו כאן ביום ל"ג בעומר, ואתמול הביאותיו חי ועשיתי לו התגלחת בשירים ובזמירה, בתוף ובכינור, במשתה ושמחה, ועתה איך אסע בלי הילד וכו', באיזה פנים אבואה הביתה. וקולותיה ובכיותיה היו נשמעים על כל החצר הקדוש. ולב מי לא נמס כמים לשמוע את קול צעקת האישה מרת הנפש. ואחר כך קמה ואמרה. צדיק צדיק, הנני מניחתו לפניך כמו שהוא, אנא ממך אל תבישני ואל תחזיר פניי ריקם, ותחזירה לפניי חי ובריא כמו שהביאותיו אתמול לפניך,

שרשב"י בא אליו בחלום ואמר לו: "אתה ביטלת את שמחתי לכן בטלה שמחתך". משנודע לכולם על החלום, ראו בכך כי ניחא ליה לרשב"י בשמחה זו, והמשיכו לעשות שמחה גדולה מאותו הזמן, ככל האפשר (ענף עץ עבות).

בזכות רשב"י נפקדו הרבה בנים

מעשה באישה אחת מצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה, באו לפני רבי שמעון בר יוחאי בבקשה להתגרש זה מזה, אמר להם רשב"י: חייכם, כשם שנשאתם במאכל ובמשתה – שעשו סעודה לכבוד נישואיהם, כך אין אתם נפרדים אלא מתוך מאכל ומשתה, הלכו כדבריו, ועשו לעצמן יום טוב, ועשו סעודה גדולה. ובסעודה, נתנה לו אשתו הרבה יין ושכרתו כיוון שנתייבשה דעתו עליו אמר לה: "בתי, ראי, כל חפץ טוב שיש לי בבית, קחי אותו ולכי לבית אביך!" כיוון שישן אמרה לעבדיה ולשפחותיה: "שאוהו במיטה וקחוהו לבית אבא!" בחצי הלילה נעור משנתו, כיוון שפגה שכרותו, אמר לה: "ביתי, היכן אני נתון?" אמרה לו: "בבית אבא". אמר לה: "מה לי בבית אביך?" אמרה לו: "ולא אמרת לי בערב: כל חפץ טוב שיש לי בבית קחי אותו אל בית אביך, אין לי חפץ יותר טוב בעולם יותר ממך". הלכו שניהם לרבי שמעון בר יוחאי והתפלל עליהם ונפקדו. ללמדך, מה הקב"ה פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות בתפילתם [מדרש שיר השירים רבא (פרשה א' סימן ג')].

ויתקדש שם שמים ושמך בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ. ולסגולה סגרו הדלת של הבית הכנסת של ציון הרשב"י ולא נשאר רק הילד. וכעבור איזה רגעים הקול נשמע מבית הכנסת, צעקת הילד לאימו. והחכם שם פתח את הדלת לפניה, והנה הילד קם על רגליו וצועק אמא תני לי מעט מים כי צמא אני, ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה, למקום חדרה מקודם. ונעשה שם רעש גדול מתחיית הילד המת. וכל הקהל באו לראות הילד החי, וגם הרופאים באו שמה ובדקו את הילד, והודו ואמרו שאין זה בדרך הטבע כלל, אלא מעשה ניסים תחיית המתים על ידי התנא האלקי רבי שמעון. והתירו תיכף ומיד לפתוח את שער החצר, כי אין צורך לעשות "קאראנטין", ויהי זה קידוש ה'. וראה בספר שער יששכר להגאון הקדוש אדמו"ר הרב ממונקאטש זצוק"ל (מאמר חודש אייר, מאמר גל עיני ואביטה): "שמעון בן יוחאי" בגימטריא "מחיה מתים".

ניחא לו לרשב"י בשמחה זו

שמעתי מעשה ארע לפני כמה שנים במירון, לגביר שבא לקברו של רשב"י בל"ג בעומר יחד עם בנו יחידו. ובראותו את אשר שמחים על ציון רשב"י, צעק בצעקה גדולה: "רשב"י מת ביום זה וראוי לבכות בכיה גדולה ביום הזה, ואתם עוד שמחים?" וגער בהם בנזיפה גדולה, ונתבטלה השמחה. למחרת נפל בנו יחידו של הגביר הלז למיטה ונחלש ומת. בלילה חלם הגביר הלז

מעשה נורא

יהודי אחד שהיה בחבורת אנשים, קם ונשבע בראשו של רשב"י. ביניהם היה איזה נוצרי, משמע הנוצרי הלז את השבועה קם ותפס את היהודי הנשבע, וסטרו על לחיו, ורב עימו באומרו. "היאך אתה נשבע בשם אדם גדול כזה?"

כראות הציבור הסובב את מעשהו של הנוצרי, וכשומעם את דבריו, נתפלאו הציבור כיצד נוצרי זה יודע מאדוננו רשב"י עליו השלום. פנו אל הנוצרי ושאלוהו. "אמור נא לנו, מנין הנך יודע כי אכן רשב"י אדם גדול הוא? מהיכן אתה יודע את ערכו הרם?"

השיבם הנוצרי: "את ערכו וגבורתו הנני יודע ממעשה אשר היה עימי" והחל מספר להם. כי היה לו בן יחיד, והיה יודע שבע שפות, ויודע כל מיני חכמות. יום אחד חלה בעיניו, ולמחרת בבקר נהיה "סגי-נהור". והלך ודרש ברופאים וסמי רפואות, וללא הועיל. בביתו היתה עובדת כמנקה איזו יהודייה. בראות היהודייה את המוצאות אותם, פנתה אל בעלת הבית אם הילד ואמרה לה: "אם לדברי תשמעי, לכי עם בנך להילולת הרשב"י עליו השלום, ותתחנני על ציונו הקדוש, ותבקשי רחמים בזכות הצדיק לרפואת הילד, ואפשר שתתקבל תפילתך, ויתרפא בנך בעזרת ה'".

כשמוע הנוצרייה את דברי היהודייה, פנתה אל בעלה אבי הילד, והפצירה בו לעשות כדברי היהודייה. לבסוף נענה להפצרותיה. ובהגיע זמן ההילולא נסעו

יחד עם בנם למירון להילולא, ובידם לקחו סכום כסף על מנת לתת שם צדקה. בליל ההילולא בא לקרבת ציון רשב"י עליו השלום, וחילק מכספו לעניים ולחכמים הלומדים בציון. הדליק נרות והתחנן וביקש מרשב"י לבקש רחמים מבעל הרחמים על הילד, ונדר שאם תעשה בקשתו ויתרפא הילד, בכל שנה יבוא יחד עם הילד, ויעשה דברים לכבוד הרשב"י.

בחזרתם ממירון, הוצרכו ללון בדרך במלון. והנה באמצע הלילה קם הילד והתחיל קורה. אבא, אמא, נרפאתי! שבח לאל. תודה לה'. ואני רואה הכוכבים שבשמים מן החלונות. כשמעו את דברי בנו, רעדה אחזתו, אך חשב: אולי חלום הוא, או אולי שקר דברי הילד. קם והדליק את האור, ניגש לילד ואמר לו: כתוב לפני שתי שורות על מנת שאראה האם אמת הדבר אשר שמחתני. לקח בנו עט ונייר וכתב.

בראותם כי אכן נתרפא בנם בזכות רשב"י, הוסיף וחילק עוד צדקות לעניי ישראל, ובשובו לביתו נתן מתנה הגונה לעובדת היהודייה בעבור עצתה. וקיים נדרו, ובכל שנה נסע למירון לציון רשב"י עליו השלום. משסיים לספר המעשה עמה ואמר. לכן נתכעסתי כאשר שמעתי את היהודי הזה נשבע בצדיק הזה (ויאמר עמוס).

רשב"י בכבודו ובעצמו

הגאון הקדוש משינאוא סיפר מעשה נאה, אשר שמע ממקור נאמן בצפת, בהיותו בביקור בארץ הקודש ת"ו:

הגאון הקדוש מורינו הרב אליעזר אזכרי בעל ספר "החרדים", שחי בתקופת ה"בית יוסף" והאר"י, היה משמש כשמש בית המדרש בעיר הקודש צפת, ואיש לא ידע מעצם קדושתו, והחזיקוהו לאיש פשוט ותמים.

פעם אחת בהיותו במירון על ציון רשב"י בל"ג בעומר, היה שם האר"י הקדוש ותלמידיו. נתלהב האר"י הקדוש עם החברייא בהילולא, ורקד עמם זמן רב. גם היה שם זקן אחד לבוש בגדים לבנים, בעל צורה ובעל קומה, משכמו ומעלה וגבוה מכל העם. שרקד ביחידות בשמחה רבה, וגם עם חברת לזית אנשי בריתו שלא הכירם. באמצע הריקודים והמחולות קפץ האר"י הקדוש, ואחז בידיו של אותו זקן, ורקדו שניהם יחדו זמן רב. ואח"כ אחז אר"י בידו של רבי אליעזר אזכרי בעל ספר "החרדים", ורקד עימו גם כן הרבה בשמחה ובטוב לבב.

בצאתם משם, הרהיבו עוז בנפשם כמה מהתלמידים של האר"י הקדוש, לשאול מפי האר"י: "אל ייחר בעיני אדונינו אם נשאל אותו בנוגע לכבודו הרם, שזהו כבוד התורה. מה שרקד עם הזקן אין אנו מכירים אותו, ובודאי אדם גדול הוא. אבל מה שרקד בכבודו ובעצמו: עם רבי אליעזר אזכרי, שהוא שמש בעיר, אין זה לכבודו של רבינו, רבן של כל ישראל לרקוד עימו ביחידות?"

שמע האר"י את דבריהם ושתק, ואז ענה ואמר: "הלא אם התנא האלקי רשב"י רקד עמו ביחידות, אני הצעיר לא יהיה לכבודי לרקוד עימו?" מאז אכן נודע הדבר לתלמידים, מיהו הרב אליעזר אזכרי "המשמש בקודש" אשר עד עתה עקבותיו לא נודעו בעוז קדושתו וצדקתו ומדרגתו. ואז הבינו התלמידים מי הוא אותו הזקן הנזכר, כי הוא היה רשב"י בכבודו ובעצמו, אשר שש ושמש בשמחת החבריא קדישא שבאו להילולא (מסעות ירושלים).

פרק טו שירים לל"ג בעומר

פיוט "בר יוחאי"

[הגה"צ המקובל שמעון לביא זע"א]

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, שמן משחת קדש, נמשחת
ממדת הקדש, נשאת ציץ נזר הקדש,
חבוש על ראשה פארה:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, מושב טוב ישבת, יום נסת, יום
אשר ברכת, במערת צורים שעמדת, שם
קנית הודך וחדך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, עצי שטים עומדים, למודי ין
הם לומדים, אור מפלא אור הקוד הם
יודים, הלא תמה יורוד מוריד:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, ולשדה תפוחים, עלית ללקוט
בו מרקחים, סוד תורה כציצים ופרחים,
נעשה אדם נאמר בעבורך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, נארת בגבורה, ובמלחמת אש
דת השערה, וחרב הוצאת מתערה, שלפת
נגד צורריך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, למקום אבני שיש, הגעת לפני
אריה ליש, גם גלת כותרת על עיש,
תשורי ומי ישורך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, בקדש הקדשים, קו ירוק מחדש
קדשים, שבע שבתות סוד חמישים,
קשרת קשרי שי"ן קשריך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, יו"ד חכמה קדומה, השקפת
לכבודו פנימה, ל"ב נתיבות ראשית
תרומה, את כרוב ממשח זיו, אורך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, אור מפלא רום מעלה, נראת
מלהביט כי רב לה, תעלומה ואין קורא
לה, נמת עין לא תשורך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

בר יוחאי, אשרי יולדתך, אשרי העם הם
לומדך, ואשרי העומדים על סודך, לבושי
חשן תמיד ואורריך:

בר יוחאי, נמשחת אשירה, שמן ששון מחברד:

❖ ❖ ❖

פיוט "ואמרתם כה לחי"

[מרון רבנו יוסף חיים זיע"א]

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

איש אלהים קדוש הוא, אשרי עין
ראתהו, לב חכם ישפיל פיהו, אדוננו בר
יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

ברוך הוא מפי עליון, קדוש הוא מהריון,
מאור גליל העליון, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

גבור ואיש מלחמה, בדת תורה תמימה,
מלא מדע וחקמה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

דרש כל תעלומות, בעז ותעצומות, עלה
מעלות רמות, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

היחבא בתוך מערה, מפני הגזרה, שם
למד סתרי תורה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

ושם נברא מעין לו, וחרוב למאכלו, מה
טוב חלקו וחבלו, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

זכר צדיק לברכה, דין ריכא ובר ריכא,
זכה רבים וזכה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

חדש כמה הלכות, הם במשנה ערוכות, זה
המרגיז ממלכות, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

טהר את עיר טבריה, עשה אותה נקיה,
הודו לו משמיא, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

ידע כל הנסתרות, דבריו עושים פרות,
בשל כמה גזרות, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

כל-ימיו אשר חיה, אות הקשת לא נהיה,
כי הוא אות עולם היה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

לכל-ישראל האיר בסוד תורת הבהיר,
כאור החמה מזהיר, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

מקום בחר בשמיא, עם הנביא אחיה, זה
מבני עליה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

נחמד מאד למעלה, זכה ליקר וגדלה, פתר
עליון לו נגלה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

סיני סיני לו נקרא, ארי שבחבורה, ממנו
תצא תורה, אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

עשה שבעים תקונים, יקרים מפנינים, בם
תקן העליונים. אדוננו בר יוחאי:

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר-יוחאי:

רָאָה פָּנָיו מְאִירִים, בְּשִׁבְתּוֹ עִם חֲבֵרִים, עַתָּה
גִּלְהָה סוּד גִּסְתָּרִים, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

נְאֻמְרָתָם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יִוְחָאִי:

שְׁלוֹם רַב עַל מִשְׁכָּבוֹ, מֵה-יָפִיו וּמֵה-טוֹבוֹ,
דּוֹבֵר אֲמָת בִּלְבָבוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

נְאֻמְרָתָם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יִוְחָאִי:

תּוֹרָתוֹ מִגֵּן לָנוּ, הִיא מְאִירַת עֵינֵינוּ, הוּא
נִמְלִיץ טוֹב עָלֵינוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

נְאֻמְרָתָם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יִוְחָאִי:

פָּתַח אֶת פִּיו בְּחִכְמָה, הוֹצִיא אוֹר תַּעֲלוּמָה,
תִּקֵּן זִהְרֵי חֲמָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

נְאֻמְרָתָם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יִוְחָאִי:

צַדִּיק יְסוּד הָעוֹלָם, גִּלְהָה מִדְּרָשׁ הַנֶּעֱלָם,
יָכוֹל לַפְטוֹר הָעוֹלָם, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

נְאֻמְרָתָם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יִוְחָאִי:

קוֹלּוֹ זִמְר עָרִיצִים, וְהִכְרִית אֶת הַקּוֹצִים,
וְהִצִּיל הַלְחוּצִים, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

נְאֻמְרָתָם כֹּה לַחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר-יִוְחָאִי:

"אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם
שְׁבִשְׁמִים... וְאוֹמֵר, מִקְּוֵה יִשְׂרָאֵל ה', מֵה מִקְּוֵה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל"

(יומא ח, ט).

פרק טז

תפילות ליום ל"ג בעומר

עֲשֵׂה, וְעֲנֵה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִפְנֵי לַעַד כִּי
לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ".

וְהִנֵּה עָתָה הִגִּיעוּ הַיָּמִים אֲשֶׁר אֵין לָנוּ
בָּהֶם חֶפֶץ, כִּי אַרְךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת וּמִשְׁדָּ
עָלֵינוּ הַשְּׁעָבוּד, וּבְכָל יוֹם אָנוּ הוֹלְכִים
יְדָלִים, וּמִטָּה יְדִינוּ מָאֵד "כִּי אֲזַלְתָּ יָד
וְאָפַס עֲצוּר וְעֲזוּב" כִּי נִשְׁאַרְנוּ כִּיתוּמִים
וְאֵין אָב, וְאֵין מִי יַעֲמֹד בַּעֲדָנוּ וְהִנֵּה
בְּתֻקָּה סוֹף הַגָּלוּת הַמָּר הַזֶּה, וּכְכֹר הַתְּחִיל
לְהַתְנוּצֵץ הַתְנוּצָצוֹת מִשִּׁית מִימֵי הָאֱלֹהִי
הָאֵל "י זָכָר צַדִּיק לְבָרָכָה, וְעַמָּךְ בֵּית
יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּקְקִים וּמִתְגַּעְגְּעִים מָאֵד
לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְהַכֹּל חֲפָצִים לִירָאָה אֶת
שְׁמֶךָ בְּהַשְׁתַּקְקוֹת נִמְרָץ וְנִפְלֵא אֲשֶׁר לֹא
הִיָּתָה כְּזֹאת מִימֵי קֹדֶם "הִקִּיצוּתִי וְעוֹדִי
עִמָּךְ", בָּאתִי עַד קֵץ כָּל הַדּוֹרוֹת וְעוֹדִי
עִמָּךְ עַדִּין אָנוּ אֲחֻזִּים בָּךְ, וּמִשְׁתַּקְקִים
לְעַבְדוֹתֶךָ בְּכָל הַנֶּפֶשׁ אָבֵל אֶף עַל פִּי כֹן,
גַּם גָּדֵל רַחוּמֵנוּ מִמָּךְ בְּעֵתִים הַלְלוּ הוּא גַם
כֹּן בְּלִי שְׁעוֹר, כִּי טַבַּעֲנוּ בִּינוֹן מְצוּלָה וְאֵין
מַעֲמָד בָּאֵנוּ בְּמַעֲמָקֵי מַיִם וְשִׁבְלַת שְׁטָפְתָנוּ
וִירָאָה אֶת עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל מְרוּדִים מָאֵד, אֲשֶׁר
אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר גָּדֵל הַתְּגָרוֹת הַבַּעַל
דְּבָר אֲשֶׁר הַתְּגָרָה בָּנוּ מָאֵד, עַד אֲשֶׁר הִפִּיל
אוֹתָנוּ מָאֵד וְהִנֵּה אֲנִכִּי בְּעָנִי מִי אֲנִכִּי
לְסַפֵּר צָרוֹת יִשְׂרָאֵל, רַק אַתָּם לְבַד יַדְעֵתֶם
אֶת כָּל הַמַּעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים הָאֵלֶּה אֵךְ בָּאתִי לְסַפֵּר וּלְצַעֵק עָלִי
וְעַל נַפְשִׁי, עַל עַצְמִי רַחוּמֵי מִהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ,

לפנינו שתי תפילות נפלאות ליום הילולת
התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א
ביום ל"ג בעומר:

התפילה הידועה, שממוסגרת במירון ליד
הציון הקדוש, ותפילת מרן ה"בן איש חי"
זיע"א שתיקן לומר ביום ל"ג בעומר.
תפילה זאת מיוסדת על פי הסוד הנורא
שגילה "רבי נחמן מברסלב" (בתורה "לכו חזו"
בתחילת חלק א' של ליקוטי מוהר"ן) על גדולת רבי
שמעון בר יוחאי ז"ל, שהבטיח לישראל
שלא תשכח התורה על ידו כי בזוהר דא
יפקון מן גלותא, עיין שם, ומה טוב
לאומרה על קברו הקדוש של רשב"י ז"ל,
מי שזוכה לבוא לשם, אך גם מי שלא הגיע
לקבר הרשב"י כדאי שיאמרה, כי
התפשטות נשמת הצדיק הוא בכל העולם
כמובא ב"זוהר הקדוש":

רבי שמעון בן יוחאי עיר וקדיש מן
שמיא נחית, בוצינא קדישא, בוצינא
עלאה, בוצינא רבא, בוצינא יקירא, אתם
הבטחתם לישראל שלא תשתכח התורה
מישראל על ידכם, כי בזהר דא יפקון מן
גלותא, ואפלו בתקף ההסתרה שבתוך
הסתרה בעקבות משיחא באחרית הימים
האלה, הבטחתם שאף על פי כן לא תשכח
התורה מפי זרענו, כמו שכתוב: "ואנכי
הסתיר אסתיר פני ביום ההוא על כל אשר

ועצם פגמי ועוונותי הרבים ופשעי העצומים, ו"על אלה אני בוכה עיני עיני יורדה מים", כי אני יודע שום דרך איך להחזיר לי הכח דקדושה, ואיך לזכות לתשובה שלמה, ובאיזה דרך אתחיל לעזוב דרכי הרע ומחשבותי המגנות, ואיך ובמה אצקה לתקן קלקולים ופגמים כאלה "לא ידעתי נפשי, אנה אני בא", אנה אוליך את חרפתי העצומה, אנה אברח, אנה אטמן מפני בשתי וכלמתי, ואמר להרים פסוני ולגבעות גפלו עלי, אוי מה הנה לי, אוי מה הנה לי, "על כן אמרתי שעו מני אמרר בבכי", אולי יחוס אולי ירחם, כי אין מעצור ליהנה להושיע גם אותי בעת הזאת, כי הרבה רנח והצלה לפניו, כמו שכתוב.

"הן כל תוכל ולא יבצר ממך מזמה, ומי יאמר לך מה תעשה" על כן באתי בעני בפסת, רש דל ואביון, גנוע ומענה, מבלבל ומטרף עני וכואב, לצעק ולעזוק לפני הדרת קדשתכם: רבי רבי רבי "אבי אבי רבב ישראל ופרשיו", נהירו דבוצינא דאורייתא, "עורה למה תישן", איך תוכלו לסבול צרות ישראל, קומו והתעוררו עם כל הצדיקי אמת להסתפל ולראות במרירות צרות נפשנו, "הקיצו ורננו שוכני עפר", קומו ושיני מכפל לסעדינו צדיקי יסודי עולם, קומו בעזרתנו בעת צרה הזאת, חוסו וחמלו על כל עדת בני ישראל, ובתוכם עלי החוטא והפגום המלא, חטאים מכה רגל ועד ראש אתם ידעתם "את כל התלאה אשר מצאתנו" מיום גלות הארץ עד הנה, כל מה שעבר על כלל ישראל בכלליות,

ובפרטיות מה שעבר על כל אחד ואחד ובפרט מה שעבר עלי מיום שנאצלו ונבראו ונוצרו ונעשו נשמות ורוחי ונפשי וגופי, כל מה שעבר עלי בכל גלגול וגלגול, ובפרט מה שעבר עלי בגוף הנה, כל מה שעברתי מעודי עד היום הנה, מה שאני זוכר עדין ומה שנושכח ממני, הנספיקו כל אילי נביות לבאר ולספר אפס קצה מהפגמים שפגמתי ביום אחד כפי מה שנוגעים הפגמים במקום שנוגעים כפי שרש נשמותי, ומכל שכן וכל שכן מה שפגמתי בכל הימים שעברו עלי מיום הייתי עד היום הנה, (ובפרט כו') מי יוכל לספר, מי יוכל לשער, מה אדבר מה אתאונן, מה אומר מה אדבר ומה אצטדק.

רבנו של עולם, תן בלב הצדיק הקדוש והנורא הנה [אם זוכה להיות על קבר רשב"י יאמר: השוכן פה] ובלב כל הצדיקים אמתים לבל יסתירו פניהם ממני, ונעמדו בעדי למליצי ישר, להפוך בזכותי ולבקש ולמצא בי נקדות טובות, וימליצו טוב בעדי שתקרבני אליה ברחמים, ותמן בי לב חדש ורוח חדשה תמן בקרבי, שאצקה להתעורר מעתה באמת לשוב אליך באמת ובלב שלם אי שמים הפגינו בעדי, כל בעלי רחמים וחמלה חמלו עלי כל שוכני עפר העתירו בעד מטבע "ביון מצולה ואין מעמד" כמוני.

רבי רבי שמעון בן יוחאי, זכרו זאת ותשימו על לב, שזכינו בדורות הללו לשמע נפלאות נוראות גדלתכם איך מרמז בתורה שעל ידכם לא תשכח התורה, כי הפסוק שהבאתם ראיה ממנו, שהוא פי' לא 'תשכח' מפני 'זרעו' הוא סופי תבות

ויחזירני בתשובה שלמה לפניו מהרה,
ויאחזני ולא כרפני, ואל יעזבני ואל ישוני
בשום אפן, עד שאזכה לשוב אליו באמת,
ולקיות כרצונו הטוב מעתה ועד עולם,
ולתקן בחיי את כל אשר פגמתי, בכח
וזכות הצדיקים אמתיים, אשר עליהם
לבד אני נשען לסדר דברי אלה לפנייהם
ולפני השם יתברך, בעל הרחמים יודע
מעלומות "יהנה יגמר בעדי, יהנה מסדקי
לעולם מעשי ידיך אל תרף, הוציאה
ממסגר נפשי להודות את שמך, בי יכתירו
צדיקים פי תגמל עלי."

תפילה לל"ג בעומר מרבינו ה"בן איש חי"

תפילה שתיקן רבינו הבן איש חי זיע"א,
לאמרה ביום ל"ג בעומר – יום הילולת
התנא האלקי רשב"י זיע"א – בלילה
וביום, וזו לשונו: "בליל ל"ג לעומר יזדרז
כל אדם לקרות סדר הלימוד של שבחי
אדונינו רשב"י ע"ה זיע"א הנזכרים
בתלמוד וב"זוהר הקדוש". וכבר סדרתי
בזה סדר אשר קראתיו 'הילולה רבה'
שנדפס בעיר ליוורנו יע"א בשנת ברבוי"ת
הטוב"ה. ועתה אוסיף בקשה אחת שנכון
לאמרה בל"ג לעומר בלילה וביום."

אָנָּא ה' לְמַעַן אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ [אל"ף
כ"ף דל"ת ט"ת מ"ם] שֶׁהוּא סוּד חֲמִשָּׁה
גְּבוּרוֹת דְּגִדְלוֹת שֶׁהֵם סוּד הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ
הָרְמוּז בְּסוּד הַכְּתוּב בְּטַחוּ בָּה' עָדִי עַד,

יוֹחָא"י, וְשִׁמְכֶם הַקְּדוֹשׁ בְּעֶצְמוֹ מְרָמֵז
בְּפֶסוּק "ע'יר ו'קדיש מ'ן ש'מ'א נ'חית"
אֲשֶׁר אַתֶּם לְבַד יוֹדְעִים סוּד דְּבָרִים הָאֵלֶּה,
אַתֶּם לְבַד יוֹדְעִים גְּדֻלַּת הַהִבְטָחָה
שֶׁהִבְטַחְתֶּם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁתּוֹרָה לֹא תִשָּׁכַח
מִיִּשְׂרָאֵל עַל נֶדְכֶם, וְאִידָּךְ מִשֶּׁה רַבִּינוּ עָלֵינוּ
הַשְּׁלוֹם נָבֵא עַל זֶה בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה
מִקֶּדֶם עַל כֵּן בָּאתִי לְהַזְכִּיר, נָא רַבּוֹתֵי
הַקְּדוֹשִׁים, חַמְּלוּ עָלַי וְאֵל תִּסְתַּכְּלוּ עַל כָּל
הָרַע שֶׁעָשִׂיתִי מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה,
בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, אֲשֶׁר הִמְרִיתִי
אִמְרֵי אֵל וַעֲצַת עֲלִיּוֹן נֶאֱצַתִּי אֵל תִּבְיָטוּ
בְּמַעֲשֵׂי הָרָעִים, וְאֵל תַּעֲשׂוּ עִמִּי כַּחֲטָאִי,
וְאֵל אֶקוּץ בְּעֵינֵיכֶם, עַל אֲשֶׁר זֶה כְּמָה
אֲשֶׁר מַעֲוָרִים אוֹתִי בְּאַלְפִים וּרְבֻבוֹת
רְמִזִּים וְהַתַּעֲוָרוֹת, וּבְכִמָּה מִיָּנִי עֲצוֹת
נִכְוֹנוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, לְהַתְקַרֵּב לַהֲשֵׁם
יְתִבְרַךְ, וְאֲנִי בְּעֶצֶם קִשְׁיוֹת עָרְפִי קֹלְקֵלְתִּי
וּפְגַמְתִּי בְּכָל זֶה, וְלֹא הִשִּׁיתִי אֲזַנִּי וְלִבִּי לְכָל
זֶה חוּסוּ עָלַי וְאֵל תִּשְׁתִּיתִי לֵב לְכָל זֶה, וְאֵל
יַחַר אַפְּכֶם בִּי חֲלִילָה, רַק תַּחֲשֹׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת
עוֹד מֵעַתָּה לְבַל אֶהְיֶה נִדְחָה מִהַשֵּׁם יְתִבְרַךְ
וּמִכֶּם חֲלִילָה כִּי עֲדוֹן "אֵין מַעֲצוֹר לִיהִנֶּה
לְהוֹשִׁיעַ" גַּם בְּעַת הַזֹּאת כִּי אֵין לִי שׁוּם
כַּח עֲתָה אֵלֹא בְּפִי לְבַד, וְגַם זֶה מֵאֲתוֹ
יְתִבְרַךְ אֲשֶׁר לֹא עֲזַב חֲסִדוֹ וְנֶאֱמַתּוּ מֵעַמִּי,
וְנָתַן כַּח לִיעֶף כְּמוֹנִי, לְדַבֵּר עֲתָה מֵעַט
דְּבָרִים הָאֵלֶּה וְעַל זֶה תִּמְכַּתִּי יְתִדוֹתִי,
שֶׁתַּרְחֲמוּ עָלַי וְתַעֲשׂוּ אֶת אֲשֶׁר אֶזְכֶּה
לְשׁוֹב בְּאַמַּת לַהֲשֵׁם יְתִבְרַךְ(וְלִבָּא לְאַרְצֵי
יִשְׂרָאֵל מִהֵרָה בְּשָׁלוֹם, וְלִדְבַר כָּל זֶה וְיוֹתֵר
מִזֶּה שֵׁם עַל צִיּוֹן שְׁלֹכֶם הַקְּדוֹשׁ), וִיהִנֶּה
הַטוֹב בְּרַחֲמָיו יִשְׁמַע תַּפְּלִתְכֶם וְיַעֲזֹר וְיִגֹּן
וְיוֹשִׁיעַ אוֹתִי וְאֵת כָּל יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם,

אשר אותיותיו אלו במילואם עולים מספר שלום ברכה טובה חיים חן חסד רחמים חסד, תשפיע לי ולבני ביתי ולכל ישראל שלום, ברכה טובה, חיים, חן, חסד, רחמים, חסד. עשה למען אמתך עשה למען כבודך, עשה למען דתך, עשה למען טובך, עשה למען מלכותך.

ויהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעשה למען רחמיך וחסדיך ולמען זכות עבדך רבי עקיבה בן יוסף ולמען זכות עבדך רבי שמעון בן יוחאי ולמען זכות עבדך רבי מאיר בעל הנס ולמען זכות עבדך רבי יהודה בן רבי אלעאי ולמען זכות עבדך רבי אלעזר בן שמוע ולמען זכות עבדך רבי נחמיה, תרחמנו ותחיינו חיים ארכים, חיים של שלום, חיים של טובה, חיים של ברכה, חיים של פרנסה טובה, חיים של חלוצי עצמות, חיים שיש בהם נאמנות, חיים שאין בהם בושה וכלימה, חיים של עשר וכבוד, חיים שתהא בנו אהבת תורה ונראת שמים, חיים שתמלא כל משאלות לבנו לטובה לעבודתך וליראתך ותפתח לנו שערי אורה, שערי כלכלה, שערי דעת, שערי טובה, שערי מגן.

אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא. כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. דרכיך ה' הודיעני אורחותיך למדני. טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם.

אנא ה' למען זכות עבדך הצדיק רבי שמעון בן יוחאי אשר היה בחינת יסוד יוסף צדיק ה' ועולה מספר שמו במספר

יסוד יוסף צדיק ה', יתקן מה שפגמנו במדת יסוד צדיק ה' וכל גיצוץ הקדשה אשר פזרנו ותבשרו ויעלו אל יסוד יוסף צדיק ה' וימשך לנו שפע טוב וחסד ושלום מן יסוד יוסף צדיק ה'.

אנא ה' למען זכות עבדך הצדיק רבי שמעון בן יוחאי שעולה מספר שמו במספר עולם הציורה יתקן מה שפגמנו בעולם הציורה וימשך לנו שפע טובה וברכה ושלום משם אל ה' המאיר בעולם הציורה ויהיה לנו כח ואמץ שתעלה נפשינו מן עולם העשיה אל עולם הציורה ומשם אל ה' ויאר לנו ועשה עמנו אות לטובה ויראו שונאינו ויבושו, יחזו אויבינו ויכלמו כי אתה ה' עזרתנו ונחמתנו.

אנא ה' למען זכות עבדך הצדיק רבי שמעון בן יוחאי שעולה מספר שמו במספר כסא שכינה יתקן מה שפגמנו בכסא שכינה ותזכר ותאיר נפשינו ונזכה להיות מדור וכסא אל אור שכינה.

אנא ה' למען זכות עבדך הצדיק רבי שמעון בן יוחאי שעולה מספר שמו ארבע מאות וששים וששה, יתקן מה שפגמנו בהרהורים שעולה מספר ארבע מאות וששים וששה ונהיה מוצלים מן מכות שהם מספר ארבע מאות וששים וששה ויתקנו ויזדככו הקליות שלנו שהם מספר ארבע מאות וששים וששה וימשך לנו מהם עצה טובה וישרה ויכונה תמיד. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.